

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskernes Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Historiske Aarbøger,

til Oplysning og Veiledning i Nordens,
særdeles Danmarks Historie.

Udgivne

ved den danske historiske Forening,

af

C. Molbech.

Tredie Deel.

Kjøbenhavn.

Trykt i det Schibpiske Offici.

1851.

og de allerfleste af Selskabets Medlemmer ville uden Tvivl ikke ugerne modtage en, skjøndt endnu meget korthatted, dog fuldstændig biographisk Chronologie over samtlige 167 danske og islandske Biskopper fra Reformationens Indførelse til vore Dage; med Angivelse af Kilderne til Enhvers Levnet.

Da nu denne Deel af Aarbøgerne allerede var bleven noget større, end det var beregnet, maatte dens Indhold indskrænkes til de to angivne Chronologisk-biographiske Bidrag til Danmarks Kirkehistorie, som vi ønske maa findes svarende til Hensigten. En fjerde Deel af disse historiske Aarbøger haaber Undertegnede, i Fald Livet dertil skienkes, og Hielp af yngre Kræfter, i Løbet af et Par Aar at kunne udgive.

Kiøbenhavn, 28. Jun. 1851.

C. Molbech.

Indhold.

	Side
5. De catholske Erkebiskopper og Biskopper i Danmark. Af Adjunkt J. P. F. Konigsfeldt.....	1.
6. De evangeliske Biskopper i Kongeriget Danmark og paa Island. Af J. P. F. Konigsfeldt.....	73.

Historiske Aarbøger,

til Oplysning og Veiledning i Nordens,
særdeles Danmarks Historie.

Udgivne

ved den danske historiske Forening,

af

C. Molbech.

Tredie Deel.

Kiøbenhavn.

Trykt i det Schulkiske Officin

1851.

Forerindring.

I vor historiske Literatur har man ved mange Leiligheder savnet, saavel en egentlig dansk Biskopkrønike for den catholske Tid, som, i Mangel af denne, en chronologisk Ledetraad, eller Fortegnelse over de catholske Biskopper i Rigets samtlige Stifter, med Angivelse af deres rigtige Følge, deres Embedsaar, Levetid, Fødsels- og Dødsaar, m. m. saavidt en saadan med kritisk Nøiagtighed kan bringes tilveie. Hverken Hvitfeldts Biskopkrønike, eller E. Pontoppidans Kirkehistorie, besidde overalt en saadan Nøiagtighed i de chronologiske Data; og da vi, siden den sidstnævnte sluttige og fortiente Samlers Tid, i over hundrede Aar have savnet en fuldstændig dansk Kirkehistorie, der kunde være for Midten af det 19de Aarhundrede, hvad Pontoppidans var for Midten af det 18de — eller en Bog af saadan Art, at den, (som Dr. Reuterdahls udmærkede Arbeide over den svenske Kirkehistorie) kunde tilfredsstille baade den lærde Forskers Tare, og enhver Elsker af grundig historisk Kundskab:

ansaae man det for ønskeligt, at kunne i disse historiske Aarbøger i det mindste meddele en saadan Chronologie over de catholske Biskopper, som Hr. Adjunkt Rønigsfeldt, ved omhyggelig Benyttelse af Kilderne, her har leveret.

Man troede imidlertid, efterat dette Arbeide var udført efter en Maalestok, passende til en chronologisk Fortegnelse, at Endeel uden Tvivl vilde finde det ønskeligt, at see den udstrakt ogsaa til de evangeliske Biskopper, om hvis Levnetsomstændigheder ingen Efterretninger findes samlede undertagen i Pontoppidans ovennævnte Værk, hvilket allerede ikke er almindeligt, derfor ogsaa i temmelig høi Priis, og hvor de meddeelte biographiske Noticer om Biskopperne, efter Bogens Indretning, maa søges paa mange Steder i fire Quartbind; hvortil kommer, at Værket ender med det 17de Aarhundrede. Da Hr. Rønigsfeldt var villig til at udarbeide et lignende Arbeide over de danske Biskopper i den lutheriske Tid, ordnede efter Stifterne, med Indbegreb af Island, meente han: det vilde svare til de Flestes Ønske, at man her, hvor Tiden ligger os saameget nærmere og rækker ned til de sildigste Dage, tog en noget videre Maalestok, end for den catholske Bispe-Chronologie, hvor man overhovedet maatte være meget kort, for ikke at udsætte sig for at blive langt vidtløftigere, end her kunde være Sted til. Undertegnede var heri ganske enig med Hr. Rønigsfeldt; denne Anskuelse fandt ligeledes Bisfald hos den historiske Forenings Bestyrelse;

5.

De catholske Erkebiskopper og Biskopper

i

Danmark.

af

J. P. F. Königsfeldt.

**De hamborg-bremiske Erkebiskopper, som havde
Opsyn med den nordiske Kirke indtil
Aar 1104.**

1. **Ansgar**, „Nordens Apostel“, begyndte at prædike Christendommen i de nordiske Lande 826, blev indviet til Erkebiskop 831, † 3 Febr. 865.
2. **Hembert**, † 11 Jun. 888.
3. **Abalgar**, † 9 Mai 909.
4. **Hoger**, † 20 Dec. 915.
5. **Unni**, † i Sept. 936.
6. **Abaldag**, † 28 Apr. 988.
7. **Lievizo** ell. **Libentius I.**, † 4 Jan. 1013.
8. **Unvan**, † 27 Jan. 1029.
9. **Libentius II.**, † 25 Aug. 1032.
10. **Serman**, † 28 Sept. 1035.
11. **Bezelin Alebrand**, † 15 Apr. 1043.
12. **Adelbert**, † 16 Martz 1072.
13. **Liemar**, † 16 Mai 1101.
14. **Humbert** — 1104.

I.

Biskopper og Erkebiskopper i Lund.

Biskopper.

1. **Henrik**, skal have været Kong Knud d. Stores Capellan (sacellarius) i England og Biskop paa Orkneyerne; blev indsat af Kong Svend Estridsen til første Biskop i Lund 1048 ¹⁾; var forfalden til Drik og overdaadigt Levnet, † 21 Aug. 1060 ²⁾.
2. **Gjino**, indviet af den bremiske Erkebiskop Adalbert til Biskop i Dalby 1048, blev Biskop i Lund 1060, hvorved det dalbyske Stift forenedes med det lundske; † 19 Oct. 1072 ³⁾.
3. **Nichvald**, Biskop 1072 ell. 1073, nævnes i Kong Knud d. Helliges Gavebrev til Lunds Domkirke af 21 Mai 1085 ⁴⁾; † 26 Mai 1089 ⁵⁾.
4. **Aster**, en Søn af Svend Trundsen, af en fornem, med Kongehuset beslægtet Familie, indviet til Biskop 18 Nov. 1089 ⁶⁾. Han blev af Kong Erik Piagod indsat til Rigsforstander, tilligemed Kongens Søn Harald Kesia, ved hans Vortreise til det hellige Land 1103 ⁷⁾.

---

¹⁾ Suhms Danm. Hist. IV. 183.   ²⁾ S. R. D. III. 454. Suhm IV. 275. At Dricksælbigbed var Aarsag til hans Død, berettes af Adam. Brem. og Saxo (ed. Müller, p. 548—49).   ³⁾ S. R. D. III. 249 not. a, 460. Suhm IV. 418.   ⁴⁾ Suhm IV. 781.   ⁵⁾ S. R. D. III. 447. Suhm IV. 752.   ⁶⁾ S. R. D. III. 463. Suhm IV. 782.   ⁷⁾ Suhm V. 98.

Erkebiskopper.

1. **Afser**, Biskop i Lund, indviedes til Erkebiskop af den pavelige Legat, Cardinal Alberik, 1104, og fik Overopsyn over Kirken i alle tre nordiske Riger ⁸⁾). Han indviede Krypten under Lunds Domkirke 30 Jun. 1123, † 5 Mai 1137 ⁹⁾), begravet i Domkirken.
2. **Gsil**, Afser's Brodersøn, forhen Biskop i Roeskilde, blev Erkebiskop, efter en Strid derom med den flædvigste Biskop Ricco, 1137 eller 1138 ¹⁰⁾); holdt et Concilium i Lund 8 Aug. 1139; stiftede Cistercienserklosteret Herisvad i Skaane 1144, og indviede Lunds Domkirke (St. Laurentii Kirke) 1 Sept. 1145 ¹¹⁾). Han tog Kong Knud Magnus's Partie imod Svend Erik'sen (Grathe), og blev fangen af denne; men snart løsladt, og sluttede 1149 et fordeelagtigt Forlig, hvorved Erkesædet fik store Besiddelser i Skaane og paa Bornholm; stiftede Cistercienserklosteret Esrom c. 1150; mistede Overopsynet over den norske Kirke, da Norge fik sin egen Erkebiskop 1152; gjorde en Reise til Rom, og blev paa Tilbagereisen overfaldet og fængslet 1157; holdt et Concilium i Roeskilde og kronede der Kong Valdemar I. i Slutningen af s. A.; kom i Strid med Kongen 1161; gav 1162 den skaanske Kirkeret, og forlod Danmark (reiste til Frankrige og Jerusalem), blev Sverrigs Primas 1164, da dette Land fik sin egen Erkebiskop i Upsala, Stephan, som han s. A. indviede i Sens; kom tilbage til Danmark 1168, og var s. A. med paa Toget til Rygen; kronede Kong Valdemar's Søn Knud (VI.) i Ringsted-Klosterkirke 25 Jun.

---

⁸⁾ Suhm V. 137.   ⁹⁾ S. R. D. III. 446, 512. Suhm V. 505.

¹⁰⁾ Suhm V. 507, 532-33.   ¹¹⁾ S. R. D. III. 455. Suhm V. 624.

1170; reiste atter til Frankrig (til Klostret Clairvaur) 1173, og kom tilbage 1176; holdt et Concilium i Lunds Domkirke 1177, paa hvilket han resignerede og foreslog Abfalon til sin Eftermand; forlod sidste Gang Danmark 1178, og begav sig til Clairvaur, hvor han døde som Munk 6 Sept. 1182¹²⁾, begravet i Klosterkirken samme sted¹³⁾.

3. Abfalon, siden 1158 Biskop i Roskilde, blev paa Conciliet i Lund 1177 valgt til Erkebiskop i Lund, og indviet af den pavelige Legat Galandus 1178; maatte kæmpe med Oprør i Skaane 1180—1181 (i Anledning af Kirkens Fordringer, især Tienden) og 1182 (i Anledning af Kongestiftet); afslug paa Kong Knud VI.s Vegne Keiser Frederik Barbarossas Opfordring til at tage Danmark til Lehn af Keiseren 1183; vandt en stor Seier tilføes over den pommerse Hertug Bugislav 1184; holdt et Concilium i Lund 1187 for at tilveiebringe Gensformighed i Guds-tienesten over hele Erkestiftet; † 21 Martz 1201 i Sorø-Kloster, og blev der begravet i Klosterkirken¹⁴⁾.

4. Andreas Sunesen, en Søn af Abfalons Fætter Sune Ebbesen, var Provst i Roskilde og Kong Knud VI.s Cantzler (han havde holdt theologiske Forelæsninger i Paris og var bekendt for sin Lærdom); blev Erkebiskop 1201; kronede Kong Valdemar II. i Lunds Domkirke 25 Dec. 1202; holdt et Concilium i Odense i Apr. 1206; deeltog i Toget til Esthland 1219, og holdt Bøn under Slaget 15 Jun., hvortil Sagnet om Danebrogssfanen knytter sig;

¹²⁾ S. R. D. III. 547. Suhm VIII. 11.   ¹³⁾ S. R. D. II. 621.

¹⁴⁾ Abfalon, af P. L. Mandal. (Mindesm. paa Jægerspris. I. 95—148.)
H. F. Z. Estrup: Abfalon som Helt, Statsmand og Biskop, Sorø 1826.

resignerede 1222 eller 1223 formedelst Legemdsfragthed, og tilbragte sine sidste Aar paa Den Jvø i Skaane, hvor han døde 24 Juni 1228, begravet i Lunds Domkirke ¹⁵).

5. **Neder (I.) Saresen**, Domprovst i Lund, blev valgt til Erkebiskop 1223; fik Pallium 1224; † 10 Juli 1228 ¹⁶).
6. **Uffe Thrugotsen**, valgt til Erkebiskop 1228, og indviet af den pavelige Legat, Cardinal Otto 1230; kronede Kong Waldemar II.s Søn Erik til Konge i Lund 30 Mai 1232; holdt et Concilium i Kallundborg 1237 og et andet i Odense i Febr. 1245; † 15 Dec. 1252 ¹⁷).
7. **Jakob (I.) Erlandsen**, forhen Biskop i Roskilde, blev Erkebiskop i Lund 1254 ¹⁸); vilde strax foretage Forandringer i den skaanske Kirkelov, og kom derved i Strid med Skaaningerne, som fandt Medhold hos Kong Christoffer I.; holdt et Concilium i Weile, medens Kongen holdt Danehof i Nyborg, i Martz 1256, og udstedte der 6. Martz Constitutionen „Cum ecclesia Daciana“, hvorpaa han begav sig med de andre Prælater til Danehoffet, hvor Kongen fremsførte heftige Klager imod ham; sluttede f. N. Forlig med Kongen i

---

¹⁵) P. E. Müller: Vita Andreæ Sunonis archiep. Lund., Haun. 1830. (Om Opdagelsen af hans Huus paa Jvø: C. G. Brunius: Skånes Konsthistoria i Medeltiden. 1850. p. 377. 78.) ¹⁶) S. R. D. I. 287, IV. 50; men den ældre lundske Gavebog (S. R. D. III. 533) har 11 Julii; Suhm (IX. 571) antager derfor, at han er død Natten imellem disse Dage. Petr. Olai (S. R. D. I. 183) har ved en Forverling: die Kanuti ducis (3: 7 Jan.) istedetfor Kan. regis (10 Jul.). ¹⁷) S. R. D. III. 575. Suhm X. 224. ¹⁸) Suhm X. 253.

Lund, men kom kort Tid derefter igien i Strid med ham; forbød 1258 Biskopperne under Banskstraf at krone Prinds Erik; blev i Febr. 1259 paa Kongens Foranstaltning tagen til Fange og sat i Lænker paa Hagenskov i Thyen, hvorpaa Interdictet ifølge Veile-Constitutionen forkyndtes i Erkestiftet, samt i Nøeskilde- og Odense-Stifter; blev løsladt efter Kong Christoffers Død s. A. ¹⁹⁾, indtraadte i Franciscanerordenen 1260 ²⁰⁾, og kom s. A. paa ny i Strid med Kongen (**Erik Glipping**); blev 1262 sat i Ban af en pavelig Nuntius, men vedblev desuagtet at bestyre sit Embede; modtog 1264 en haard Skrivelse fra Pave Urban IV., hvori han befaledes at nedlægge Embedet; begav sig 1265 til Rom til den nye Pave Clemens IV.; blev 1266 af den pavelige Legat, Cardinal Guido, tildømt en stor Pengesum i Skadeserstatning af Kongen; reiste atter til Rom 1268, og fulgte 1273 med Pave Gregor X. til Conciliet i Lyon, hvor han udsønde sig med Kongen paa den Betingelse, at han skulde gienindsættes i sit Embede og have 15000 Mark Sølv i Skadeserstatning. † 18 Febr. 1274 ²¹⁾ paa Thyen, paa Tilbagereisen til Danmark, og blev begravet i Franciscanerflosters Kirkechor i Lund ²²⁾.

8. **Erland Erlandsen**, den forrige Erkebiskops Broder, tidligere Erkebegn i Lund, blev valgt til Erkebiskop

---

¹⁹⁾ Reg. dipl. I. Nr. 1038 og 1040; jfr. Suhm X. 394—96; det er altsaa urigtigt, at Hvittfeldt og Andre lade Erkebiskopen sidde fængslet i 2 Aar og først blive løsladt 1261. ²⁰⁾ S. R. D. V. 517. ²¹⁾ S. R. D. I. 371. III. 488. IV. 31. V. 517. Suhm X. 701. ²²⁾ S. R. D. II. 264. V. 517. Suhm X. 702.

- 15 Apr. 1274²³); † 23 Aug. 1276²⁴) uden at være indviet²⁵).
9. **Thrugot Thorstensen**, Kannik i Lund, blev valgt til Erkebiskop 1276; maatte selv reise til Rom for at hente Pallium, og blev indviet der af Pave Nicolaus III. 27 Dec. 1277; holdt et Concilium i Weile i Febr. 1279; † 2 Mai 1280²⁶) i Lund, begravet sammesteds.
10. **Johan (I.) Dros**, Kannik i Lund, blev valgt til Erkebiskop 1280, indviet 1282²⁷), stadsfæstede 1287 tilligemed samtlige danske Biskopper den over Kong Erik Blippings Mordere paa Danehoffet i Nyborg afsagte Dom; kronede Kong Erik Menved i Lunds Domkirke 25 Dec. s. A. † 29 Jan. 1289²⁸).
11. **Johan (II.) eller Jens Grand**²⁹), en Søstersøn af den roeskildske Biskop Peder Bang og Søsterdattersøn af Erkebiskop Jakob Erlandsen (beslægtet med flere af Kong Erik Blippings Mordere); var Dr. juris canon. og Domprovst i Roeskilde; blev valgt til Erkebiskop 1289, og reiste derpaa til Rom, hvor han blev indviet og fik Pallium af Pave Nicolaus IV. Han kom allerede 1290 i Strid med Kong Erik Menved, da han vægrede sig ved at yde Lehnstieneste mod Norge og fornye Bannet mod

---

²³) S. R. D. I. 371.   ²⁴) S. R. D. III. 543. IV. 53. Suhm X. 728.   ²⁵) I de citerede lundske Gavebøger kaldes han derfor „Archiclectus“. Om hans foregionne Fængsling i Lybfland og Klage derover: jfr. Suhm X. 718.   ²⁶) S. R. D. I. 372. III. 511. IV. 40. Suhm X. 802.   ²⁷) Suhm X. 802, 850.   ²⁸) S. R. D. III. 482. IV. 30. Suhm XI. 66; nogle Krøniker have urigtigt 1290.   ²⁹) Han kaldes Johannes II. i den yngre lundske Gavebog (S. R. D. IV. 67).

Kongemorderne, som han endog tillod at anlægge en besættet Borg Hunchals i Halland. Han holdt 3 Apr. 1291 et Concilium i Roeskilde, hvor Weile-Constitutionen blev fornyet; blev 9 Apr. 1294 paa Kongens Foranstaltning ved List tagen til Fange i Lund af dennes Broder **Christoffer**, og hensat i Lænker i et Laarn paa Søborgs Slot; undkom af Fængslet Natten imellem 13 og 14 Dec. 1295 ved Hielp af en Kof, og flygtede til Bornholm, begav sig 1296 til Pave Bonifacius VIII. i Rom, hvor en vidtløftig Proccs nu førtes imellem Erkebiskoppen og Kongen (ved hans Fuldmægtige), hvem Paven 1298 dømte til at betale Erkebispnen og hans Kirke 49,000 Mark Sølv i Erstatning. **Jens Grand** forlod s. A. Rom, og tog sit Ophold i Lybek, medens den pavelige Nuntius **Isarn** drog til Danmark og 6 Febr. 1299 belagde Riget med Interdict, da Kongen ikke kunde betale den idømte Sum; begav sig s. A. fra Lybek til Hammershuus, og derfra i Jun. efter et af Kongen udstedt Leidebrev til Kiøbenhavn for at føre sin Sag mod Kongen; vendte i Sept. s. A. tilbage til Hammershuus, hvorfra han 1302 begav sig til Norge; blev s. A. af Pave Bonifacius VIII. bestykket til Erkebiskop i Riga, men vilde ikke modtage dette Stift; reiste 1303 til Paris, hvor han opholdt sig til 1307, da han af Paven blev udnævnt til Erkebiskop i Bremen. Han havde ogsaa i dette Stift idelige Stridigheder, † 30 Mai 1326 i Avignon³⁰⁾ under et Besøg hos Paven, og blev begravet i Marie-Kirken sammesteds.

³⁰⁾ S. R. D. III. 522, Hviltf. Danm. Krøn. S. 333, Suhm XII. 144; i S. R. D. IV. 44 forekommer 30 Mai 1327, i III. 270 28 Apr. 1327, i I. 301 29 Mai 1327.

12. **Harn**, en Fransmand eller Italiener, var Erkepræst i Carcassonne, og blev som pavelig Nuntius sendt til Danmark i Erkebiskop Jens Grands Sag, blev derpaa Erkebiskop i Riga, og 1302 af Pave Bonifacius VIII. udnævnt til Erkebiskop i Lund, hvor han ankom i Octob. f. A. ³¹⁾; reiste 1303 til Rom for at hente Pallium og blive indviet; † 18 Sept. ³²⁾ 1310 ³³⁾; begravet i Krypten under Lunds Domkirke.
13. **Esger Juul**, forhen Biskop i Aarhus, blev Erkebisp i Lund 1310 ³⁴⁾; var tilstede paa det almindelige Concilium i Wienne i Oct. 1311; holdt et Concilium i Kallundborg i Sept. 1314; forlod 1317 Skaane under en Strid med Kong **Erik Menved**, som var bleven bilagt ved et Forlig 1316, men kort efter igjen udbrød, og begav sig til Hammershuus, hvorpaa sauntlige danske Biskopper toge Partie med Kongen, og Capitlet i Lund appellerede til Paven imod Erkebispen. Han drog fra Bornholm til Greifswalde, og forbandt sig med Kongens Broder, Hertug **Christoffer**, og hans øvrige Fiender, kom til Sverrig 1318, og fulgte med ³⁵⁾de Svenske paa deres Indfald i Skaane f. A.; opholdt sig 1320 ved Paven's Hof i Avignon; vendte 1321 tilbage til Danmark; kronede Kong **Christoffer II.** og hans Søn **Erik** i Vorbingborg-Kirke 1324; † 17 Jan. 1325 ³⁵⁾, og blev begravet i Lunds Domkirke.

---

³¹⁾ Suhm XI. 415.   ³²⁾ S. R. D. III. 552, IV. 56.   ³³⁾ Suhm XI. 643; nogle Krøniker lade ham urigtigt bœ som Erkebiskop af Salerno.   ³⁴⁾ Han er bleven valgt i Lidsrummet imellem 13 Oct. og 18 Nov.; jfr. Suhm XI. 644—45, Reg. dipl. I. Nr. 1737 og 1738.   ³⁵⁾ S. R. D. III. 479. IV. 29. V. 537. Suhm XII. 105.

14. **Carl den Røde**, tidligere Provst i Lund, blev Erkebiskop 1325; fik 1326 Bornholm (som Kong Erik Menved havde besat 1319, under Striden med hans Formand) tilbage til Erkestiftet; byggede 1330 St. Dionysii Capel ved Lunds Domkirke; overgav 1332 i Spidsen for de skaanske Prælater og Adelen Skaane og Bleking, som Holstenerne havde i Pant, til den svensk-norske Konge Magnus Erikson (Smek); † 16. Mai 1334³⁶⁾, begravet i det af ham opbyggede Capel ved Domkirken.
15. **Peder (II.) Johansen**, tidligere Decanus i Lund, blev Erkebiskop 1334, og reiste derpaa til Avignon for at indvie af Paven, udstedte 12. Oct. 1336 i Lund et skarpt Brev mod dem, der fornærmede Geistligheden; stabsfæste tilligemed de svenske Prælater 18. Nov. 1343 i Warberg Skaanes bestandige Forening med Sverrige, holdt et Concilium i Helsingborg i Mai 1345; † 16 Apr. 1355³⁷⁾; begravet i Lunds Domkirke.
16. **Jakob (II.) Nielsen Kyrning**, valgt til Erkebiskop 1355, hvorpaa han reiste til Avignon for at indvie af Paven, blev Ratten til 5. Febr. 1359 tagen til Fange i Mahus af den svenske Konge Erik Magnusson, men undkom af Fængslet, og begav sig til Bornholm. † 23. Jan. 1361³⁸⁾ paa Hammerøhuus; begravet i Lunds Domkirke.

---

³⁶⁾ S. R. D. III. 517. IV. 42. VI. 645. Suhm XII. 248.

³⁷⁾ S. R. D. III. 506; paa hans Ligsteen findes 15 Apr.; jfr. S. R. D. VI. 645. Brunius: Histor. och arkitekton. beskrifn. öfver Lunds domkyrka S. 134. Suhm antager derfor (XIII. 314), at han er død Ratten imellem 15 og 16 Apr. ³⁸⁾ S. R. D. VI. 645. Hvilt.

Bispekrøn. S. 76. Suhm XIII. 439.

17. **Niels Jonsen**, tidligere Kannik i Roskilde³⁹), valgt til Erkebiskop 14 Marts 1361 og indviet af Paven i Avignon; fik 1362 af Kong Valdemar Atterdag Bornholm (som Kongen 1360 havde taget i Besiddelse) tilbage til Erkestiftet paa den Betingelse, at Den paa forlangende skulde tilbagegives Kronen; har skrevet en Krønike over de lundske Erkebisper⁴⁰); † 5 Febr. 1379⁴¹) paa Hammershuus; begravet i Lunds Domkirke imellem begge Taarnene under Orgelet.
18. **Magnus Nielsen**, tidligere Decanus i Lund, valgt til Erkebiskop i Mai 1379 og indviet i Rom; holdt et Concilium i Malmø i Apr. 1383; † 2. Marts 1390⁴²) ved et Fald fra Vindebroen paa Nahuus-Slot; begravet i Lunds Domkirke.
19. **Peder (III.) Jensen**, valgt til Erkebiskop 1390 og indviet i Rom; † 31 Dec. 1391 i Helsingborg⁴³).
20. **Jakob (III.) Geertsen**, valgt til Erkebiskop i Jan. 1392⁴⁴), var tilstede paa Rigsdagen i Calmar 1397,

---

³⁹) Lib. dat. Roskild. (S. R. D. III. 272). Petr. Olai (S. R. D. I. 192). Hamsf. (S. R. D. I. 310). S. R. D. VI. 645; efter Andre (Hvitf., Pentopp., Suhm) var han Kannik i Lund. ⁴⁰) Indført med Fertsættelse i S. R. D. VI. 621—39. ⁴¹) Lib. dat. Rosk. (S. R. D. III. 272). Petr. Ol. (S. R. D. I. 192; men urigtigt med Mar 1375). Hamsfort. (S. R. D. I. 314). S. R. D. VI. 593, 646; jfr. Suhm XIV. 70; derimod har Lib. dat. Lund. (S. R. D. III. 485) 9 Febr. S. R. D. VI. 533 og Hvitf. Danm. Kr. S. 565 b. 23. Nov., Necrol. Lund. (S. R. D. III. 464) 6 Dec. ⁴²) S. R. D. I. 316. VI. 631, 646. Hvitf. Bispefrøn. S. 80. Suhm XIV. 263. ⁴³) S. R. D. I. 316. VI. 632, 646. Hvitf. Bispefrøn. S. 80. Suhm XIV. 288. Lib. dat. Lund. (S. R. D. III. 579) har 30 Dec. ⁴⁴) Suhm XIV. 300, 304.

hvor han 17 Jun. tilligemed Erkebiskop Henrik af Upsala kronede Erik af Pommern til Konge over de tre nordiske Riger, og Margrete-Dag (13 eller 20 Jul.) undertegnede Documentet om Rigerne's Forening; † 18 Apr. 1410⁴⁵) i Lund, begravet i Domkirken.

- 21. Peder (IV.) Kruse**, blev valgt til Erkebiskop 1410. Under denne Erkebiskop blev den største Deel af den lundske Kirkefkat, da den skulde bringes til Slesvig, hvor han vilde holde en Messse, opsnappet af Sørøvere. † 1418⁴⁶), og er begravet i Lunds Domkirke.
- 22. Peder (V.) Lynke**, forhen Biskop i Ribe, valgt til Erkebiskop 1418; holdt et Concilium i Odense i Oct. 1419 og et andet i Kiøbenhavn i Juli 1425, hvor vigtige Bestemmelser fastsattes for at overholde Kirkefreden og reformere Geistlighedens fordarvede Sæder; byggede Vor Frue- (senere St. Jørgens-) Capel ved Lunds Domkirke; † 1436⁴⁷), og blev begravet i det af ham opbyggede Capel.
- 23. Johan (III.) Varmand**, tidligere Decanus i Lund, valgt til Erkebiskop 1436; kronede Kong Christoffer af Baiern i Ribe 1 Jan. 1443; † 30 Mai s. A.⁴⁸)

---

⁴⁵) S. R. D. I. 321, VI. 632, 646. Brunius Lunds domkyrka S. 147. ⁴⁶) Efter Hamsfort (S. R. D. I. 323) døde han 4 Apr.; men efter den lundske Erkebispefrøn. (S. R. D. VI. 632) Magnus Matth. Series episcop. Lund. p. 179, Hvittf. Bispefrøn. S. 83, blev hans Efterfølger valgt denne Dag. ⁴⁷) S. R. D. I. 329. VI. 647. Hvittf. Danm. Krøn. S. 797 og Bispefr. S. 84. ⁴⁸) S. R. D. I. 332. VI. 633, 647.

paa Slottet Fylinge; begravet i Vor Frue-Capel ved Domkirken i Lund.

- 24. Thue (Tuvo) Nielsen**, født i Viborg, Dr. theol., tidligere Erkebegn i Lund, valgt til Erkebiskop 7 Jun. 1443⁴⁹⁾; kronede Kong Christian I. i Kiøbenhavn 28 Oct. 1449; forsvarede tappert sin Residents i Lund under den svenske Konge Carl Knudsens Indfald i Skaane 1452; lod siden samme omgive med en Muur, og ligeledes 1463 Helsingborg = Slot stærkere befæste. † 7 Apr. 1472⁵⁰⁾, og blev begravet i Vor Frue-Capel ved Domkirken.
- 25. Johan (IV.) Brostorp**, en Siælland, Baccalaureus decretorum, tidligere Erkebegn i Lund og Kong Christian I.s Cantaler; valgt til Erkebiskop i Apr. 1472, viede den udvalgte Prinds Hans og Prindsesse Christine af Sachsen i Frue-Kirke i Kiøbenhavn 6 Sept. 1478; udstedte 1479 Statuter for det nylig stiftede Universitet i Kiøbenhavn; kronede Kong Hans og Dronning Christine i Kiøbenhavn 18 Mai 1483; † 3 Jun. 1497⁵¹⁾ paa Slottet Fylinge af Pest; begravet i Vor Frue-Capel ved Domkirken.
- 26. Birger Sunnersen**, født i Landsbyen Lindberg i Nørre-Halland af fattige Forældre, var Mag., Kannik i Lund, Erkebegn i Hoeskilde og Præst i Kallundborg, samt Enkedronning Dorotheas og efter hendes Død Dronning Christines Cantaler. Han blev valgt til Erkebiskop

---

⁴⁹⁾ S. R. D. I. 332, VI. 633, Hvitf. Bispefr. S. 85.   ⁵⁰⁾ S. R. D. VI. 635.   ⁵¹⁾ S. R. D. VI. 636-37.

7 Jun. 1497⁵²⁾; bragte adskilligt Gods, som hans Formand havde afhændet, tilbage til Kirken; restaurerede den forfaldne Kryptkirke under Domkirken, og stiftede der en egen Gudstjeneste; kronede Kong Christian II. i Frue-Kirke i Kiøbenhavn 11 Jun. 1514; viede Kongen og Prindsesse Elisabeth 12 Aug. 1515 og kronede Dronningen s. D.; erklærede 30 Mai 1517 som Sverriges Primas og Paven's Legat i Norden den svenske Rigsforstander Steen Sture og hans Tilhængere i Ban for hans Angreb paa den upsalske Erkebiskop Gustav Trolle; † 10 Dec. 1519⁵³⁾, og blev begravet i Krypten under Domkirken.

- 27. Jørgen Skotborg, Mag., Kong Christian II.'s Secretair og Erkebegn i Aarhus, blev Erkebiskop paa Kongens Foranstaltning 5 Jan. 1520 (stjøndt Capitlet havde valgt sin Decanus Uge Sparre); men kom allerede 1521 i Strid med Kongen, som gjorde Fordring paa Bornholm, hvorpaa han flygtede fra Kiøbenhavn og begav sig til Rom, hvor han købte Pallium (for 6000 Ducater, som han laante af nederlandfke Kjøbmænd), og blev indviet af Pave**

---

⁵²⁾ S. R. D. VI. 637—38.   ⁵³⁾ Hans Gravstift (hos Brunius E. 205) har „1519 sabbato post festum Annæ viduæ“ d: 10 Dec. jfr. Svilf. Bispefr. S. 91; Magn. Matth. Series episc. Lund. p. 220, og S. R. D. VI. 638 not. g, hvor der tilføies, at han blev begravet 12 Dec.; i S. R. D. II. 567 og VI. 648 findes 23 Nov. som Erkebispens Dødsdag; Schlegel (Gesch. der Könige v. Dänem. aus dem Oldenb. St., S. 110) har 30 Juli, som er Løverbagen efter en anden Annæ-Dag (26 Juli), men urigtigt; thi Erkebispens Testament (Pontopp. Ann. II. 397—400) er af 8 Nov. 1519.

Clemens VII. 1525 paa Kong Frederik I.s Ubefaling. Han kom dog ikke i Besiddelse af Stiftet, da Kongen snart stiftede Menig, men blev siden Kannik ved St. Gereons-Kirken i Cöln, hvor han † 15 Dec. 1551⁵⁴), og blev begravet sammesteds i St. Gereons-Kirken.

28. Diderik Slaghöef, en westphalsk Magister⁵⁵), som ved Sigbrit fik stor Indflydelse hos Kong Christian II., der efter det stokholmske Blodbad udnævnte ham til Biskop af Skara, og gjorde ham til Medlem af den Regierings-Commission, som han efterlod i Stokholm; blev efter Jørgen Skotborgs Flugt 1521 af Kongen udnævnt til Erkebiskop i Lund (hvorpaa der søgtes og erholdtes Stadsfæstelse af Paven), og tog 25 Nov. s. A. Erkestiftet i Besiddelse; men blev allerede 24 Jan. 1522 i en pavelig Nuntius's Nærværelse hængt, og derpaa brændt paa Gammel-Torv i Kiøbenhavn som Ophavsmand til to svenske Biskoppers Henrettelse i det stokholmske Blodbad⁵⁶).

29. Johan (V.) Wæs, en tydsk Adelsmand fra Wesel i Hertugdømmet Cleve⁵⁷), blev udnævnt til Erkebiskop 2 Febr. 1522 ved Kong Christian II., hvis Secretair han dengang var; forlod Danmark tilligemed Kongen i

⁵⁴) Efter hans Gravskrift (Hvitf. Biskekrøn. S. 94, Magn. Matth. Series episc. Lund. p. 229, Pontopp. Ann. II. 402). ⁵⁵) Om den ældre Beretning, at han var Barbeer: see Behrmanns Kong Christian II.s Histor. II. S. 56. ⁵⁶) Jfr. Behrmann I. c. I. S. 270—76. ⁵⁷) Han kaldes derfor Vesalius; forøvrigt skrives Navnet forskjelligt: Wæs, Wez, Wezen o. s. v.

Apr. 1523, og medtog Domkirkens Skatte; blev siden Biskop i Costniz, og † 13 Jun. 1548⁵⁸⁾.

30. Mage Jakobsen Sparre, en dansk Adelsmand, Mag. og Decanus i Lund, var allerede strax efter Erkebiskop Birgers Død 16 Dec. 1519 bleven valgt af Capitlet til hans Eftersølger; men maatte vige for Jørgen Skotborg og de to følgende af Kong Christian II. indsatte Erkebisper, og kom først efter Kongens Flugt 1523 i Besiddelse af Erkestiftet, uden dog at blive stadfæstet eller indviet af Paven⁵⁹⁾. Han modsatte sig forgievs den lutherste Læres Fremgang, som blev prædiket i Malmø 1527 af Claus Mortensen Tøndebinder og almindeligt antagen der 1529; resignerede i Jul. 1532, og blev atter Decanus, samt Prior for Bøssø- og St. Peders Nonnekloster i Lund⁶⁰⁾; † 1533⁶¹⁾.

31. Torbern Bilde, tidligere Decanus i Lund, valgt til Erkebiskop 27 Jul. 1532; blev 12 Aug. 1536 fængslet i Kiøbenhavn⁶²⁾ paa Kong Christian III.s Foranstaltning, men løsladt efter nogle Maanedes Fangenskab i Vordingborg, imod at han forpligtede sig til ikke at tragte efter sin forrige Værdighed eller modsatte sig den imid-

⁵⁸⁾ Efter hans Gravskrift i det schweizerste Kloster Kungälv; jfr. Magnus Matth. Series episc. Lund. p. 233. Pontoppidan Ann. II. 408—9. ⁵⁹⁾ Mage Sparre og hans Eftermand Torbern Bilde, som heller ikke var stadfæstet af Paven, kaldes derfor kun Archielecti. ⁶⁰⁾ Hvitf. Bispekrøn. S. 95. ⁶¹⁾ S. R. D. VI. 650. ⁶²⁾ Efter Chron. Skib. i S. R. D. II. 600; i S. R. D. VI. 650 og Hvitf. Danm. Krøn. S. 1487 ansattes Fængslingen til den 20. Aug.

Iertid over hele Riget indførte lutherſke Reformation; fik til ſin Underholdning Indtægterne af det lundske Decanat, og forlehnedes med Boſø-Kloſter; † 27 Dec. 1552⁶³⁾, begravet i Lunds Domkirke.

---

⁶³⁾ Efter denne Erkebiskops Gravſtift (Hvitf. Biſpefr. S. 96; Brunius Lunds domkyrka S. 211—12) døde han 27 Dec. **1553**; men Aarets Begyndelse er her — hvad ogſaa Magn. Math. og Hvitf. have bemærket — regnet fra 25 Dec. (ſom man undertiden har gjort; jfr. Chron. Skib. i S. R. D. II. 586, hvor Billebſtormen i Frue-Kirke i Kjøbenhavn anſættes til 27 Dec. 1531 o: 1530); thi han blev begravet 21 Jan. 1553.

II.

Biskopper i Roeskilde.

1. **Gerbrand**, en Engländer, indviet efter Kong Knud d. Stores Befaling til Biskop i Roeskilde af Erkebiskop Ethelnoth af Canterbury c. 1022. ¹⁾ † 1030 ²⁾.
2. **Avaco** eller **Uage**, Biskop 1030. ³⁾ † 1048 ⁴⁾.
3. **Wilhelm**, en Engländer, som havde været Knud d. Stores Cantaler og Capellan, blev Biskop 1048. Han var en Ven af Kong Svend Estridsen; begyndte Roeskilde-Domkirkes (St. Lucii Kirkes) Bygning; † 8 Mai 1076 i Topshøjs Skov ved Kongens Liig ⁵⁾; begravet i Domkirken.
4. **Svend Norbagger**, Wilhelms Efterfølger, fuldførte og indviede Roeskilde-Domkirke, og stiftede Benedictinerklosteret i Ringsted; † 1088 paa Rhodus paa en Reise til det hellige Land ⁶⁾.
5. **Arnold**, tidligere Kong Knud d. Selliges Capellan, blev Biskop 1088 eller 1089; † 24 Mai 1124 ⁷⁾.

---

¹⁾ Suhm III. 573; Münter: Kirchengesch. von Dänem. u. Norwegen I. 417.   ²⁾ S. R. D. VII. 155.   ³⁾ Suhm III. 677.

Ravnet skrives ogsaa Avoco og Avachus.   ⁴⁾ Suhm IV. 181.

⁵⁾ S. R. D. I. 270, Suhm IV. 468; om hans Dødsaar (1076 ell. 1074) herfter samme Uvisshed som om Kongens. Fortællingen om hans Død findes hos Saxo lib. XI. (ed. Müller, p. 567).   ⁶⁾ Suhm

IV. 749.   ⁷⁾ Suhm V. 256; jvf. S. R. D. I. 380. III, 447, 521. VII. 157.

6. **Peder** (I.), forhen Prinds Magnus Tzielsens Capellan, blev Biskop 1124; faldt tilligemed denne i Slaget ved Fodvig 4 Jun. 1134⁸⁾.
7. **Eskil Christiernsen**, en Brodersøn af Erkebiskop Asker og Biskop Svend i Viborg, forhen Provst i Lund, blev Biskop i Roskilde 1134; stiftede St. Peder's Kloster i Nestved 1135⁹⁾; opvakte en Opstand i Sjælland mod Kong Erik Emun 1137; blev valgt til Erkebiskop i Lund s. A.¹⁰⁾.
8. **Nico**, forhen Biskop i Slesvig, blev — istedetfor Erkebiskop, hvortil Kong Erik Emun og hans Efterfølger Erik Lam søgte at faae ham udnævnt 1137 — Biskop i Roskilde 1138¹¹⁾; anførte den flællandske Almue imod Kronprætendenten Oluf Haraldsen, og blev dræbt af denne i Ramløse ved Arresø 18 Oct. 1139¹²⁾.
9. **Serman**, tidligere Biskop i Odense og derpaa i Slesvig, blev Biskop i Roskilde 1139; fordrevet under en Opstand af Almue 1140¹³⁾; † 16 Jan. 1159 i Lund, hvor han var Kannik¹⁴⁾; begravet i Kryptkirken under Lunds Domkirke.

---

⁸⁾ Suhm V. 438. Han er forskiellig fra Peder Bodildsen, en fornem Verdselig paa samme Tid, som Hvitt. og Fl. have forverlet med ham, men som levede flere Aar efter Slaget ved Fodvig; jfr. S. R. D. I. 380. Suhm kalder denne Biskop Peder Adolffen.
⁹⁾ Reg. dipl. I. Nr. 176. ¹⁰⁾ Suhm V. 507. ¹¹⁾ Suhm V. 507, 532—33. jfr. S. R. D. VII. 166, 172. ¹²⁾ S. R. D. III. 460, Suhm V. 557. ¹³⁾ Suhm V. 569. ¹⁴⁾ S. R. D. III. 435, Suhm VII. 51 (Febr. er en Trykfeil for Jan.). Hans Gravsteen i Kryptkirken er beskrevet hos Brunius S. 44.

10. **Aster**, forhen Kong Erik Lams Capellan, var Biskop i Roeskilde 1145, da han overværede Indvielsen af Lunds Domkirke¹⁵⁾; † 18 Apr. 1158¹⁶⁾; begravet i Roeskilde=Domkirke.
11. **Abfalon** (egentlig **Apel**), en Søn af Aster Ryg og Sønneseøn af Skialm Gyde, født 1128 paa Gaarden Fiennesløvlille ved Sorø. Han blev Biskop i Roeskilde 1158; var Anfører paa de danske Tog mod Venderne under Kong Valdemar I.; fuldendte og indviiede Sorø=Kloster 1161; ledsagede Kong Valdemar paa hans Reise til Conciliet i St. Jean de Laune i Burgund 1162; erobrede 1168 Arkona og hele Rygen, som christnedes og ved en pavelig Bulle lagdes under Roeskilde=Stift; fik paa samme Tid af Kong Valdemar Byen H a f n (Kjøbenhavn) med en Deel af det omliggende Herred og Den Amager, som han igien overlod Roeskilde=Stift efter sin Død; gav den sjællandske Kirkeret i Ringsted 21 Jul. 1171; blev imod sit Ønske valgt til Erkebiskop i Lund 1177, men vedblev, efter Paven's Anordning, tilige at være Biskop af Roeskilde indtil 1191, da han frasagde sig dette Stift¹⁷⁾.
12. **Peder (II.) Sunesen** (d. Ældre), en Søn af Abfalons Fætter Sune Ebbesen, og Kong Knud VI.s Cantaler, blev Biskop i Roeskilde 1191, indviet 1192¹⁸⁾; anførte den danske Hær paa Toget mod Markgrev Otto af Brandenburg 1198, men tabte et Slag, hvori han blev saaret og fangen; undveg af Fængslet 1199, og

---

¹⁵⁾ Suhm V. 626, Reg. dipl. I. Nr. 193.   ¹⁶⁾ S. R. D. VII. 157, Suhm VII. 11.   ¹⁷⁾ Jfr. Estrups Abfalon, et biograph. Forsøg. Sorø. 1826.   ¹⁸⁾ S. R. D. II. 622, Suhm VIII. 266.

kom tilbage til Danmark; deeltog i Toget til Sverrig 1208, og undslap fra Reberlaget ved Lena, hvor to af hans Brødre faldt; † 29 Oct. 1214¹⁹⁾.

13. **Peder (III.) Jakobsen** (d. Rngre), den foregaaende Biskops Brodersøn, valgt til Biskop 1215²⁰⁾; † 18 Mai 1225²¹⁾ paa en Pilegrimsreise til Jerusalem i Klosterset Dam i Flandern, og blev begravet sammesteds.
14. **Niels (I.) Stigsen**, var ogsaa af den absalonffe Slægt og en Efterkommer af Skialm Hvide (see **Tab.**); valgt til Biskop 1225 og indviet 1226²²⁾; var Kong Erik Plogpenings Cantzler, men kom i Strid med Kongen og flygtede til Frankrig 1245; tog sit Ophold i Clairvaux-Kloster, hvor han døde 23 Sept. 1249²³⁾, og blev begravet i Klosterkirken.
15. **Jakob (I.) Erlandsen**, en Søsterbattersøn af den lundffe Erkebiskop Andreas Sunesen, tidligere Domprobst i Lund og affendt paa den danske Kirkes Vegne til det almindelige Concilium i Lyon 1245; udnævnt af Pave Innocents IV. til Biskop i Roskilde 1249; gav Kiøbenhavn dens første Stadsret 13 Marts 1254;

---

¹⁹⁾ S. R. D. VI. 374. VII. 153, 159. Suhm IX. 240. ²⁰⁾ Suhm IX. 261. Hvitf. i Bispekr., Pontopp. og Bl. indskyde urigtigt imellem Peder d. Uldre og Peder d. Rngre en Peder III. (Peder Sarsen, ved en Forverling med Erkebispfen af dette Navn; saal. i Danste Magaz. III. S. 353), og faae derved 6 Biskopper i Roskilde af Navnet Peder. ²¹⁾ S. R. D. V. 457. VII. 159. Pontoppid. Ann. I. 566; jfr. Suhm IX. 503. X. 62. ²²⁾ S. R. D. V. 457. VII. 153, 159. Suhm IX. 505; jfr. Reg. dipl. I. Nr. 708. ²³⁾ Suhm X. 121, hvor 29 Sept. er en Trykfeil for 23 Sept., som de citerede lundffe Gavebøger (S. R. D. III. 555, IV. 56) have.

blev f. A. imod Kong Christoffers Willie valgt til Erkebiskop i Lund ²⁴).

16. **Peder (IV.) Bang**, en Søstersøn af Jakob Erlandsen ²⁵), valgt til Biskop i Roeskilde 1254; var en ivrig Tilhænger af Erkebiskoppen, og forkyndte efter hans Fængsling i Febr. 1259 Interdictet i sit Stift, hvorpaa han forlod Danmark og begav sig til Fyrst Jaromar paa Rygen; gjorde tilligemed denne i Apr. f. A. et Anfald paa Siælland, og indtog Kiøbenhavns Slot; erklærede 1260 Kong Erik Glipping, Enkedronningen og Flere af Rigets Fornemme i Ban, hvorpaa han igjen forlod Landet. Han forliqede sig med Kongen i Mai 1274, og kom derpaa atter tilbage til sit Stift; † 23 Jun. 1277 ²⁶).
17. **Stigot**, tidligere Provst i Randers og Kannik i Aarhus ²⁷), blev Biskop i Roeskilde 1277, indviet i Lunds Domkirke af Erkebiskop Thrugot 1278; † 11 Sept. 1280 ²⁸).
18. **Jugvar Siort**, tidligere Decanus i Roeskilde, blev Biskop 1280; tilbødte sin Kof Johan Gaarden Sløthorp i hans Strid med Sorø-Kloster, som gjorde Forbring paa samme; † 23 Apr. ²⁹) 1290 ³⁰).

---

²⁴) Suhm X. 253 f.   ²⁵) S. R. D. V. 529. Hvitf. Danm. Krøn. S. 231; jfr. Nyerups Ann. i Suhm X. 255. Peder Bang var den 6te roeskildske Biskop i Rab af Skialm Hvides Slægt.   ²⁶) S. R. D. I. 371. III. 268. VII. 153, 160.   ²⁷) S. R. D. VI. 425.   ²⁸) S. R. D. III. 268. VII. 153, 160. Suhm X. 802.   ²⁹) S. R. D. VI. 373. VII. 153, 160. Hvitf. Danm. Krøn. S. 302; i S. R. D. IV. 306 findes 24 Apr.   ³⁰) S. R. D. I. 249. IV. 25. V. 571. VII. 153, 160; jfr. Suhm XI. 87; Andre have 1289.

19. **Johan (I.) Krag**, tidligere Decanus i Roskilde, blev Biskop 1290; gav Kiøbenhavn en ny Stadsret 29 Jan. 1294; † 5 Aug. 1300³¹⁾, begravet i Sorø-Klosterkirke.
20. **Oluf (I.)**, Mag., valgt til Biskop i Roskilde 1301, efterat Valget af Florentius, som Capitlet først havde udnævnt, var casferet; reiste derpaa til Rom for at blive indviet, da Erkebiskoppen, **Jens Grand**, opholdt sig landflygtig paa Bornholm; kom først tilbage til sit Stift 1304; stiftede 1315 et nyt Prælatur, Cantoratet, ved Roskilde-Domkirke, og byggede Vor Frue-Capel; † 10 Martz 1320, begravet i det af ham byggede Capel ved Domkirken³²⁾.
21. **Johan (II.) Sind**, tidligere Decanus i Roskilde, valgt til Biskop 1321 og indviet af Erkebiskop **Esger Juul** 1322³³⁾; † 24 Martz 1330 i Stralsund paa en Bistatsreise til Nyen³⁴⁾; hans Liig blev af hans Klerke bragt til Roskilde og der begravet.
22. **Johan (III.) Nyborg**, en Franciscanermunk, blev Biskop i Roskilde 1330; udstedte 9 Sept. 1336 en Anordning om Bændstraf over dem, som begik Boldsomheder imod Geistlige; overlod 1341 Kong **Valdemar Atterdag** Kiøbenhavn og Amager m. m. paa to Aar, og fik til Sikkerhed Søborg-Slot og 5 Herreder i det nordlige Sjælland; † 23 Jan. 1344³⁵⁾.

³¹⁾ S. R. D. I. 295, III, 269, VII. 153, 160. Suhm XI. 363.

³²⁾ Jfr. om denne Biskop Danske Magaz. IV. S. 225—37. ³³⁾ Hvitf. Bisppefr. S. 47, Pontopp. Ann. II. 58. ³⁴⁾ S. R. D. III. 270,

VII. 154, 161, Suhm XII. 216. ³⁵⁾ S. R. D. III. 271. VII. 161, Suhm XIII. 103.

- 23. Jakob (II.) Paulsen**, tidligere Decanus i Roeskilde, blev Biskop 1344³⁶⁾; † 1350³⁷⁾.
- 24. Henrik Geertsen**, Mag., tidligere Provst i Roeskilde, blev Biskop 1350, og overlod s. A. med Capitlets Samtykke Kong Valdemar Kiøbenhavn for sin Levetid; fødte 1353 Kongens Datter Margrete, Nordens berømte Dronning; indviede 12 Sept. 1357 Høyerup-Kirke paa Stevnø Klint; † 18 Oct. 1368³⁸⁾, begravet i Roeskilde-Domkirke.
- 25. Niels (II.) Ipsen (Jakobsen)**, blev Biskop 1368, stiftede St. Laurentii Capel ved Domkirken; † 18 Jan. 1395³⁹⁾, begravet i St. Laurentii Capel.
- 26. Peder (V.) Jensen Lodehat**, forhen Biskop i Aarhus, valgt til Biskop i Roeskilde 1395; stiftede 1405 St. Sigfrids Capel ved Domkirken; lod i Julius 1413 sin Belynderinde, Dronning Margretes Lig med Magt borttage fra Sorø-Klosterkirke og bisatte i Roeskilde-Domkirke; affagde 29 Jul. s. A. paa Rigsdagen i Nyborg som Danmarks Riges Cantler den bekiendte Dom, hvorved Hertugdømmet Slesvig tilkiendtes

---

³⁶⁾ Han var allerede valgt inden 20 Febr., jfr. Suhm l. c.

³⁷⁾ S. R. D. VI. 525, VII. 154, 161; 13 Mai 1350 gjorde han sit Testament (jfr. Suhm XIII. 234—36) i Estralsund, hver Suhm derved antager, at han er død (af Pesten); Hviss. og Pontopp. have urigtigt 1349. ³⁸⁾ 18 Oct. ell. Evangelisten Lucas's Dag angives

af de fleste (S. R. D. I. 312, VII. 154, 161, Pontopp. Ann. II. p. 59, Suhm XIII. 633); i Lib. dat. Rosk. (S. R. D. III. 272) findes 17 Sept., som ogsaa i S. R. D. VII. 154, 161 urigtigt ses til den anden Angivelse af St. Lucas's Dag. ³⁹⁾ S. R. D. I. 317, III. 273, VI. 373, VII. 154, 161, Suhm XIV. 353.

Kong Erik og det danske Rige; † 19 Oct. 1416, og blev begravet i det af ham opbyggede St. Sigfrids Capel ⁴⁰).

27. Johan (IV.) eller Jens Anderssen, den foregaaende Biskops Brodersøn, tidligere Provst i Odense og Kong Eriks Cantøler, blev Biskop i Roeskilde 1416. Han kom i Strid med Kong Erik om Kiøbenhavn, som forblev i Kongens Besiddelse; ombyggede 1420 Choret i Roeskilde-Domkirke, og stiftede de 10,000 Ridderses Capel; nævnes oftere (1419—1423) i Documenter som „Danmarks Riges øverste Cantøler“; havde (1421) til Vicarius en titulair Biskop Jacob af Garde; † 15 Jul. 1431, begravet i Domkirken ⁴¹).

28. Johan (V.) eller Jens Pedersen, en Slægtning af de to foregaaende Biskopper ⁴²), blev Biskop i Roeskilde 1431. Under denne Biskop afbrændte Domkirken tilligemed den største Deel af Byen 14 Mai 1443; † 13 Sept. 1448 ⁴³); begravet i Domkirken.

29. Oluf (II.) Daa, valgt til Biskop i Roeskilde 1449; † 13 Febr. 1461, begravet i Domkirken ⁴⁴).

---

⁴⁰) Sfr. om denne Biskop Danske Magaz. III. S. 353—56. IV. 289—313, 353—65. V. 36—43, 66—75. ⁴¹) Sfr. om denne Biskop Danske Magaz. V. 257—60, 289—304, 321—33. ⁴²) Han er forskiellig fra den Jens Pedersen (Johannes Petri), som var Erkebegn i Roeskilde og Kong Eriks Cantøler (Danske Magaz. I. 99, II. 36, V. 322), og som døde 1434 (S. R. D. I. 328, III. 274, Hvittf. S. 772); men som forverles med ham i Hvittf. Bispekrøn. S. 47; Pontopp. Ann. II. 414; Behrmanns Roeskilde-Domkirkes Hist. og Beskriv. S. 31. ⁴³) S. R. D. VII. 154, 162. ⁴⁴) Sfr. om denne Biskop Danske Mag. III. S. 225—29.

- 30. Oluf (III.) Mortensen**, Mag., tidligere Provst i Roeskilde og Kongerne Christoffer af Baierns og Christian I.s Cantzler, blev Biskop i Roeskilde 1461; indviede den restaurerede Domkirke tilligemed det af Kong Christian I. og Dronning Dorothea stiftede Helligtrekongers-Capel 1464; byggede St. Birgittes-Capel ved Domkirken; blev 1478 Cantzler for Kiøbenhavns Universitet, hvilken Værdighed blev forbunden med Roeskildes-Bispestol; † 28 Aug. 1485⁴⁵), begravet i det af ham opbyggede Capel ved Domkirken.
- 31. Niels (III.) Skave**, Kong Hans's Cantzler, blev valgt til Biskop i Roeskilde 1485 efter Kongens Døds; † i Nov. 1500⁴⁶), begravet i Domkirken.
- 32. Johan (VI.) eller Jens Ipsen af Ravensberg**, tidligere Kannik i Roeskilde, Provst i Dalby og Kong Hans's Cantzler, valgt til Biskop i Roeskilde 1500 eller 1501⁴⁷); blev 1502 sendt op til Norge tilligemed Ridder Henrik Krummedig for at dæmpe det der udbrudte Oprør, og havde en Sammentkomst med Hovedmanden for samme, Knud Alfssen, under hvilken denne blev dræbt; var en lærd, veltalende og statsklog, men tillige ødsel og udfvævende Biskop; resignerede 1512 til

---

⁴⁵) S. R. D. III. 275. VII. 154, 162; hans Gravskrift (Pontopp. Ann. II. 415, Marm. Dan. I. S. 18) har 25 Jul. ⁴⁶) S. R. D. VII. 155, 162, Suhms Saml. til den danske Hist. I. B. 2. S. 169 (Dagen angives forskielligt); det samme Aar har Chron. Skib. (S. R. D. II. 562) og Hvittf. (Danm. Krøn. S. 1034, Bispekrøn. S. 47). 1493 i hans Gravskrift (Pontopp. Ann. II. 415, Marm. Dan. I. S. 18) er urigtigt; thi Diplomer vise, at han levede de følgende Aar. ⁴⁷) 3 S. R. D. VII. 162 1500, men p. 155 9 Mai 1501.

Fordeel for Lage Urne; † 15 Apr. s. A.⁴⁸) paa det biskoppelige Slot Hiortholm ved Fuursøen; begravet i Roskilde-Domkirke.

- 33. Lage Urne**, Dr. decretorum, Kannik og Cantor i Roskilde, blev Biskop 1512 og indviet i Jan. 1513 i Ribe af Biskop Iver Munk i Kong Hans's og Dronning Christines Nærværelse; var tillige Danmarks Rige's (øverste) Cantoler, befordrede den første Udgave af Saxo Grammaticus's Danmarks Historie (udkom i Paris 1514); modtog Kong Christian II.s Brud, Brindsese Elisabeth, ved hendes Landgang i Sjælland ved Hvidebø 10 Aug. 1515 med en latinsk Tale; begav sig i Marts 1523, da de jydskke Biskopper og verdslige Rigsraader havde op sagt Kongen Huldskab og Trofskab, til Sjælland af Frygt for Sigbrit, og tilsendte Kongen et Opjælsesbrev; † 29 Apr. 1529 paa Bispegaardens Bistrup ved Roskilde, begravet i St. Laurentii Capel ved Domkirken⁴⁹).

- 34. Joachim** (egentl. Jakob) **Rønnow**, en Brodersøn af Biskop Carl Rønnow i Odense, havde opholdt sig ved Kong Frederik I.s Hof, og var bleven sendt paa to Gesandtskabsrejser til Frankrig; blev Biskop i Roskilde 1529⁵⁰),

---

⁴⁸) S. R. D. III. 275; i VII. 155 og 162, Euhm's Saml. I. 2. S. 170 14 Apr.; hans Gravskrift (Pontopp. Ann. II. 419, Marm. Dan. I. S. 19) har urigtigt 1513. ⁴⁹) P. E. Müller: Vita Lagonis Urne, episc. Roskild., p. I.—II., Haun. 1831—33. ⁵⁰) Han blev stadfæstet 11 Jun. 1529 af Kong Frederik I., hvem denne Ret tilkom ifølge Bestemmelserne paa Herredagen i Odense 1527 (efter at være lovformelig udvalgt af Capitlet, fik han et nyt Stadsjæstelsesbrev 24 Jun. s. A.), og maatte betale Kongen 6000 Gylden

og var tillige Rigets øverste Cantøler; antog i Mai 1530, efter som han ikke var indviet, Franciscanermunken **Vincentz**, Titulair-Biskop af Grønland, til Vicarius; indgav s. A. et Reformationens-Forflag til Kongen og Rigsrådet, blev i Jul. 1533 beskyttet af **Sans Tausen** mod de kiøbenhavnsske Borgeres Forbittrelse, i Anledning af den over Tausen af Rigsrådet fældede Dom, og tillod ham i Aug. s. A. at vende tilbage og prædike i Kiøbenhavn; blev under Grevens Feide i Jun. 1534 affat af **Greve Christoffer** af Oldenborg, men fik kort efter, da han havde hyllet Greven, sit Stift tilbage imod at udbetale en stor Pengesum; flygtede 1535 til Sjælland til den udvalgte Konge **Christian III.**, som han tilsvor Lydighed, og vendte i Jul. s. A., da Kongen havde gjort Landgang i Siælland, tilbage til Stiftet; blev 12 Aug. 1536 fængslet i Kiøbenhavn paa Kongens Foranstaltning, og af ubekjendte Grunde holdt i Fangenskab, ogsaa efterat de andre Biskopper vare løsladte, paa forskjellige Steder (Kiøbenhavns Slot, Dragsholm, Krogen, Bisborg paa Gulland og atter Kiøbenhavns Slot); † 1 Mai 1544 paa Kiøbenhavns Slot, og blev begravet i Helliggeistes Kirke i Kiøbenhavn⁵¹).

---

for Stiftet; derimod opnaaede han aldrig at faae pavelig Stabfæstelse, uagtet samtlige danske Biskoppers Bestræbelser for ham i denne Retning, og kaldes derfor blot Electus. ⁵¹) **H. Knudsen**: Joachim Rønnow, udvalgt Biskop til Noeskilde Kiøbenhavn. 1840.

III.

Biskopper i Odense.

1. **Othinkar Hvide d. Ældre** synes at have været den første Biskop ¹⁾. Bispedømmet i Odense nævnes første Gang i den tydske Konge Otto III.s Diplom af 18 Marts 988, hvorved det begavedes med Privilegier ²⁾.
2. **Heiner (I.)**, rimeligviis en Englænder, og indviet til Biskop af Erkebispfen af Canterbury c. 1022 ³⁾.
3. **Gilbert**, Biskop c. 1048 ⁴⁾; † 1072 ⁵⁾. Efter hans Død var Bispesædet en Tid lang ubesat.
4. **Subald**, en engelsk Benedictinermunk og Kannik i Lund, nævnes som Biskop i Odense ved Kong Knud d. Selliges Ektrinlæggelse 1101 ⁶⁾; † 14 Oct... . ⁷⁾.
5. **Herman**, forhen Capellan hos Biskop Eskil af Roeskilde, blev Biskop i Odense c. 1136 ⁸⁾; Biskop i Slesvig ved Riccos Forflyttelse til Roeskilde 1138 ⁹⁾.
6. **Nicolf**, Biskop 1138; † 1163 ¹⁰⁾.

---

¹⁾ Suhm III. 185, Münter: Kirchengesch. von Dänem. u. Norw. I. 384. ²⁾ Reg. dipl. I. Nr. 28. ³⁾ Suhm III. 574. ⁴⁾ Suhm IV. 182. ⁵⁾ S. R. D. I. 270, VII. 218, Suhm IV. 418. ⁶⁾ S. R. D. III. 385, 388 (hvor han kaldes *Sumbald*), VII. 218, Suhm V. 68. ⁷⁾ S. R. D. III. 460, 561; Mæret er aldeles uvisst; jfr. Suhm V. 221, 234, 495. ⁸⁾ Suhm V. 495. ⁹⁾ Suhm V. 542. ¹⁰⁾ S. R. D. I. 277. VII, 220. Suhm VII. 148.

7. **Livo** eller **Linus**, tidligere Provst i Odense, indviet til Biskop af den schismatiske Pave Victor IV. paa et Concilium i Burgund 1162 eller 1163, men blev ikke erkjendt derfor af Erkebiskop Eskil¹¹⁾.
8. **Simon**, tidligere Provst i Lund, var Biskop i Odense 1170, da han var tilstede ved Hertug Knuds Skriinslæggelse i Ringsted¹²⁾; † 13 Mai¹³⁾ 1186¹⁴⁾.
9. **Johan (I.) Jensen**, tidligere Kannik i Lund, blev Biskop i Odense 1186; † 23 Apr.¹⁵⁾ 1213¹⁶⁾.
10. **Bojus**, tidligere Abbed i Ringsted, blev Biskop i Odense 1213, bivaanede Conciliet i Slesvig 1222; † 1236¹⁷⁾.
11. **Jver**, var Biskop i Odense 1240¹⁸⁾; havde, formodentlig paa Grund af Svaghed, en Coadjutor, Mag. **Petrus Dacus**, som paa hans Vegne bivaanede Conciliet i Odense 1245¹⁹⁾; † f. A.²⁰⁾.
12. **Niels (I.)**, tidligere Provst i Odense, var Biskop 1245—1247²¹⁾.
13. **Jakob**, Biskop i Odense 1247; † 1252²²⁾.
14. **Meiner (II.)**, en tydsk Franciscanermunk, blev ved Kong Abels Hielp Biskop i Odense 1252, fikendt Capitlet havde valgt en anden Franciscanermunk **Peder**; var paa

---

¹¹⁾ S. R. D. VII. 220, Suhm VII. 131, 148.   ¹²⁾ Suhm VII. 324.   ¹³⁾ S. R. D. III. 516.   ¹⁴⁾ S. R. D. VII. 221, Suhm VIII. 124.   ¹⁵⁾ S. R. D. III. 444, 509.   ¹⁶⁾ S. R. D. I. 181, III. 263, Suhm IX. 220.   ¹⁷⁾ Pontopp. Ann. I. 571.   ¹⁸⁾ Suhm IX. 708.   ¹⁹⁾ Pontopp. Ann. I. 571, 657.   ²⁰⁾ Hvitt. Danm. Kr. S. 214.   ²¹⁾ Suhm X. 51, 67.   ²²⁾ Suhm X. 202, hvor Kilderne citeres.

Erkebiskop Jakob Erlandsens og Biskop Peder Bangs Side i Striden med Kongerne Christoffer I. og Erik Glipping; † 1267²³).

15. **Peder (I.)**, Franciscanermunk, allerede 1252 valgt til Biskop, men fortrængt af Meiner, blev indviet i Lybek 1267 af den pavelige Legat, Cardinal Guido; † 1276²⁴).
16. **Johan (II.)**, Biskop 1277²⁵), † 6 Jul. 1286²⁶).
17. **Gisico**, tidligere Dominicanernes Subprior i Odense, blev Biskop 1286 og indviet af Erkebiskop Johan Dros; gienopbyggede St. Knuds Kirke og Kloster i Odense, som havde lidt stor Skade ved Aldebrand, og stiftede en Skole ved Bispepresidentsen; † 1300²⁷), begravet i St. Knuds Kirke i Odense.
18. **Peder (II.) Vagh**, en Franciscanermunk, nævnes som Biskop i Odense 1305²⁸). Ved hans Valg havde der været Strid imellem Knudsbrødrene og de Geistlige ved Frue-Kirke, hvilke sidste uretmæssigt havde valgt en

---

²³) J. M. Velschow: De Regnero episcopo, qui per annos 1252—1267 dioecesi Othinicensi præfuit, Haun. 1825 (udg. paa Dansk i Geneal. og biogr. Arch. S. 353—88); Forf. har i denne Afhandling vist, at den Jens Bang, som Pontopp. (Ann. I. 572) og efter ham Suhm indsatte imellem Biskopperne Regner og Peder, og som de giøre til den roskildste Biskop Peder Bangs Broder, aldrig har eksisteret. ²⁴) Pontopp. Ann. I. 574. Suhm X. 732. ²⁵) Suhm X. 744. ²⁶) S. R. D. V. 554. Suhm X. 926. ²⁷) S. R. D. II. 636. Hvitf. Danm. Kr. S. 316. Pontopp. Ann. I. 575. II. 61; efter Hamsfort (S. R. D. VII. 226) døde han først 1307. jfr. Suhm XI. 364, 549; men i et Diplom af 5 Dec. 1305 nævnes hans Eftermand Peder som Biskop (S. R. D. VI. 489). ²⁸) Jfr. Ann. 27. Efter Pontopp. Ann. II. 62 tiltraadte han Embedet 1301.

Dominicanermunk **Peder Pigard**. † 21 Dec. 1339²⁹⁾, begravet i St. Knuds Kirke i Odense.

- 19. Niels (II.) Jonsen**, en Franciscanermunk, valgt til Biskop i Odense 1340, efterat ogsaa denne Gang Valget var gjort Knudsbrødrene stridigt af andre Geistlige³⁰⁾; † 1362³¹⁾.
- 20. Erik Johansen Krabbe**, Munk i St. Knuds Kloster i Odense, valgt til Biskop 1362³²⁾ og sendt af Knudsbrødrene til Avignon for at stadfæstes af Paven³³⁾; stadfæstede og udvidede 14 Aug. 1365 Knudsbrødrenes Privilegier; † 1376³⁴⁾.
- 21. Baldemar Podebust**, en Søn af Drosten Henning Podebust, blev Biskop i Odense 1376; havde Peder, titulair Biskop af Holum, og Præsten Andreas til Vicarier; † 20 Apr. 1392 paa Meevad i Holland³⁵⁾, begravet i Franciscanerklosters Kirke i Nysted.
- 22. Teze Podebust**, den foregaaende Biskops Brodersøn, blev Biskop i Odense 1392; havde til Vicarier Titulair-Biskopperne Jakob af Constanz og Johan af Christopolis; † 1400³⁶⁾.
- 23. Johan (III.) eller Jens Ovesen (Johannes Avonis)**, blev Biskop i Odense 1400; havde en Vicarius

²⁹⁾ S. R. D. I. 303. VII. 230. Hvitf. Bispefr. S. 40. Suhm XII. 312. ³⁰⁾ S. R. D. VII. 230. Hvitf. Bispefr. S. 40. Suhm XII. 329—30. ³¹⁾ S. R. D. VII. 231 „obiit anno, quo Valdemarus cum urbibus maritimis bellum gessit acerrime“. Suhm XIII. 91; han levede endnu 16 Oct. 1362. jfr. Suhm XIII. 469. ³²⁾ S. R. D. VII. 232. Pontopp. Ann. II. 63. ³³⁾ Han skrev sig derfor „Sedis apostolicæ gratia episcopus“. jfr. Suhm XIII. 563. ³⁴⁾ S. R. D. VII. 232. Suhm XIV. 34. ³⁵⁾ S. R. D. I. 316. V. 517, VII. 233. Suhm XIV. 304. ³⁶⁾ S. R. D. VII. 233.

Severinus, som skrev sig „episcopus Tranquilliensis“, † 1420³⁷⁾, begravet i St. Knuds Kirke i Odense.

24. **Navne Jensen**, af en stællandsk Adelsfamilie, var først Biskop i Westeraas, og blev ved Erkebiskop Peder Lykkes Bestræbelser valgt til Biskop i Odense om Efteraaret 1421; † 1440³⁸⁾.
25. **Henneke Torkilsen Ulfeld**, Mag. og Degn i Odense, valgt til Biskop 1440; † 1460³⁹⁾.
26. **Mogens Kræffe**, Mag., Rannik i Lund og Kong Christian I.s Cantaler, blev 1458 udnævnt til den gamle Biskop Hennekes Medhjælper og Eftermand, og blev Biskop ved hans Død 1460; forskjønnede St. Knuds Kirke i Odense, og tilbyggede 1466 et Capel; † 1474, begravet i det af ham byggede Capel⁴⁰⁾.
27. **Carl Rønnow**, en Søn af Marsken Claus Rønnow, blev Biskop i Odense 1474; † 1501⁴¹⁾.
28. **Johan (IV.) eller Jens Anderssen Beldenak** (o: den Skaldede), Søn af en fattig Skomager i Landsbyen Brøndum ved Liimfiorden; var Mag. og ansat i Kong Hans's Cancellie, og var 1499 bleven sendt

---

³⁷⁾ S. R. D. I. 324. VII. 234. Svittf. Danm. Krøn. S. 679. Aaret 1416 i Bispekrøn. S. 42 og Pontopp. Ann. II. 431 er urigtigt; thi Diplomer vise, at han levede de følgende Aar (1419 var han med i Kjøbenhavn at forsegle Forbundet imellem Kong Erik og den polske Konge Wladielav). ³⁸⁾ Jfr. om denne Biskop Danste Magaz. III. S. 257—68. ³⁹⁾ S. R. D. VII. 235. Suhms Saml. I. 1. S. 38, Pontopp. Ann. II. 434. ⁴⁰⁾ Jfr. om denne Biskop Danste Magaz. II. S. 1—25. ⁴¹⁾ S. R. D. VII. 238. Suhms Saml. I. 1. S. 38, Pontopp. Ann. II. 436.

paa en Gesandtstabsreise til Rusland; valgt til Biskop i Odense 1501 og stadfæstet af Pape Alexander VI.; blev tilligemed Hans Rantzau sendt til Lybek i Apr. 1503 for at underhandle om Fred, og sluttede en Tractat med Lybekkerne, ifølge hvilken Kongen skulde betale dem en stor Pengesum, for hvilken han tilligemed de andre Freds-Commissairer gif i Caution; kom 1517 i Strid med Kong Christian II., der fordrøede, at han skulde erstatte 80,000 Gylden, som han i ovennævnte Tractat havde forpligtet Kronen til at betale Lybekkerne, og paa hans Bægning lod ham fængsle i Dec. s. A.; hvorpaa han først blev overgivet Erkebiskop Birger i Forvaring, og siden sat fangen paa de kongelige Slotte Bordingborg og Engelborg i Lolland. Under hans Fangenskab bestyrede hans Embede af en Franciscanermunk fra Nederlandene, Vincents, Titulair-Biskop af Grønland og Enkedronning Christines Secretair⁴²⁾. Han blev i Apr. 1520 forliigt med Kongen, i det han ydmygede sig for ham, og overlod ham to Trediedele af Stiftets Indtægter i Erstatning. Han fulgte s. A. med Kongen paa Toget til Sverrig, og holdt i en Forsamling paa Brunkebjerg udensfor Stokholm 1 Nov. en Tale, hvori han viste Kongens Ret til den svenske Krone; blev efter det stokholmske Blødbad af Kong Christian udnævnt til Biskop af Strengnæs, og efterledes efter Kongens Afreise i Stokholm som Medlem af det svenske Rigsraad; vendte 1521 tilbage til Danmark, hvor han snart igien kom i

---

⁴²⁾ Om Biskop Vincents, som ogsaa 1530 var Vicarius for den roestildste Biskop Joachim Rønnow, see Grønlands historiske Mindedsmærker, III, S. 193—98.

Strid med Kongen, som atter lod ham fængsle. Han blev i Aug. 1522 befriet af Lybekkerne, som indtog Hammershuus, hvor han sad fangen; kom efter Christian II.s Flugt 1523 atter i Besiddelse af sit Stift; resignerede 14 Marts 1529; blev i en Proces med Familien Rønnow dømt til Fremærksmand 1530; blev overfaldet paa Laasinge 1533 af en holsteensk Adelsmand, Christoffer Kangau, og under mange Mishandlinger ført omkring i Holsteen fra eet Sted til et andet; † 20 Jan. 1537 i Lybek, og er begravet sammesteds⁴³).

- 29. Knud Gyldenstjerne**, en Søn af Ridder Henrik Gyldenstjerne, og født paa Iversnæs (nu Vedelsborg) i Fyen, var Mag. og Domprovst i Viborg; blev Biskop i Odense 1529, ifølge en Overeenskomst med Biskop Jens Andersen af 1527, hvilken Kong Frederik I. havde stadfæstet. Han blev 1532 sendt med en Flaade til Norge, og udstedte 1 Jul. s. A. et Leidebrev for Kong Christian II. at komme til Kjøbenhavn for at underhandle med sin Farbroder, hvilket dog ikke blev overholdt. Samme Aar udgav han den første danske Oversættelse af Luthers lille Catechismus, fordansket af Jørgen Jensen Sado-kin, som han havde kaldet til Prædikant i Odense⁴⁴). Under Grevens Feide blev han 1534 fortrængt af Lybekkerne, som indsatte den fordrevne svenske Erkebiskop Gu-

---

⁴³) G. Paludan-Müller: Jens Andersen Weldeuf, Biskop i Fyen, Odense 1837. ⁴⁴) Den findes trykt i Norb. Lidskr. for kristel. Theol., III. S. 209—37. Jvf. om denne Bog (længe bekendt under Navn af „Knud Gyldenstjernes Catechismus“) J. P. Myrner „Om de danske Udgaver af Luthers Catechismus“, 2den Udgave. Kbh. 1837. S. 7—12.

stav Trolle til Biskop i Byen, men kom atter i Bessiddelse af Stiftet 1535; blev 1536 paa samme Tid, som de andre Biskopper, fængslet i Odense af Claus Daa, og sat i Bevogtning, først paa Drægholm og derpaa i Bordingborg, men snart løsladt, imod at han frasagde sig Bispeembedet. Han antog siden den lutherste Religion, og giftebe sig med **Jytte Podebusk**; blev i Febr. 1559 forlehnet med Drum-Slot og Vestervig-Kloster, hvor han døde 8 Dec. 1560; begravet i Karhuus-Domkirke ⁴⁵⁾.

---

⁴⁵⁾ Pontopp. Ann. II. 453 og Marm. Dan. II. 87 angiver urigtigt Aar 1568; hans Enke blev 1561 forlehnet med Vestervig-Kloster, jfr. Daugaards Klosterhistorie S. 348.

IV.

Biskopper i Slesvig.

1. **Harald** eller **Dred** nævnes som første Biskop (indviet af den hamburg-bremiske Erkebiskop Adaldag) 948, da han var nærværende ved Conciliet i Ingelheim ¹⁾; † 958 ²⁾.
2. **Henrik** eller **Grik**, † 963 ³⁾.
3. **Marcus**, indtil 965 ⁴⁾.
4. **Egward**, † c. 971 ⁵⁾.
5. **Poppo**, Biskop c. 972 ⁶⁾; † c. 999 ⁷⁾.
6. **Eggehard** eller **Efico**, † 2 Aug. 1026 ⁸⁾.
7. **Rudolf (I.)**, tidligere Klerk i Cöln, blev Biskop 1026 ⁹⁾.
8. **Rudolf (II.)**, indviet til Biskop af den hamburg-bremiske Erkebiskop Bezelin 1039 ¹⁰⁾; † 1061 ¹¹⁾.
9. **Sivard**, udnævnt til Biskop af Kong Svend Estridsen imod Erkebiskop Adelberts Villie ¹²⁾; indtil 1063 eller 1064 ¹³⁾.
10. **Rudolf (III.)**, en af Erkebiskop Adelberts Klerke, blev Biskop i Slesvig 1063 eller 1064 ¹⁴⁾.

---

¹⁾ Suhm III. 42—44, Regesta dipl. I. Nr. 24.   ²⁾ Suhm III. 70.   ³⁾ Suhm III. 88.   ⁴⁾ Suhm III. 93.   ⁵⁾ Suhm III. 93—94.   ⁶⁾ Suhm III. 112.   ⁷⁾ Suhm III. 307.   ⁸⁾ Suhm III. 605.   ⁹⁾ Suhm l. c.   ¹⁰⁾ Suhm IV. 29.   ¹¹⁾ S. R. D. I. 270, Suhm IV. 293.   ¹²⁾ S. R. D. I. 270. VII. 172. Suhm IV. 293.   ¹³⁾ Suhm IV. 304, 318.   ¹⁴⁾ Som denne Biskop Rudolfs Dødsaar ansætter Cyprius (Annales episc. Slesvic., p. 126) 1072; men efter

11. **Gunner**, indviet til Biskop af den lundste Erkebiskop Affer c. 1104¹⁵⁾; † 23 Apr. ....¹⁶⁾.
12. **Albert** (Alberus) ell. **Adelbert**, var Biskop 1125¹⁷⁾; byggede mange Kirker i Sønder-Jylland; blev saaret i Slaget ved Fodvig 1134; † 1135¹⁸⁾.
13. **Nicco**, forhen Kong Erik Emuns Capellan og Rannik i Lund, Biskop i Slesvig 1135; blev Biskop i Roeskilde 1138¹⁹⁾.
14. **Serman**, forhen Biskop i Odense, blev Biskop i Slesvig 1138²⁰⁾, men efter Niccos Mord forflyttet til Roeskilde 1139²¹⁾. Han kaldes dog Biskop af Slesvig 1145, da han var tilstede ved Indvielsen af Lunds Domkirke²²⁾.
15. **Deco**, Biskop 1140²³⁾; opgav Stiftet 1154²⁴⁾.
16. **Esbern**, Biskop 1154; kom i Strid med Statholbereren i Slesvig Nicolaus Razi Søn, som blev dræbt af Biskoppens Folk, hvorpaa han forlod Danmark 1161²⁵⁾.
Deco kom atter i Besiddelse af Stiftet 1161; † 1167²⁶⁾.
17. **Frederik**, Biskop 1167; drafnebe 3 Mai 1179²⁷⁾ i

Hamfort (S. R. D. VII. 172) levede han endnu under Kong Erik Giegob, og Cypræus tilføier selv, at hans Efterfølger blev indviet af Affer. ¹⁵⁾ S. R. D. VII. 166, 172, Suhm V. 148. ¹⁶⁾ S. R. D. III. 444; Aaret er aldeles uviist. jfr. Suhm V. 148. ¹⁷⁾ S. R. D. I. 272. ¹⁸⁾ S. R. D. I. 382—83, VII. 166, Suhm V. 439, 483. ¹⁹⁾ S. R. D. VII. 166, 172. Suhm V. 533; i S. R. D. I. 384 kaldes han Ruco. ²⁰⁾ Suhm V. 542. ²¹⁾ Suhm V. 558. ²²⁾ S. R. D. III. 455, Suhm V. 624, Reg. dipl. I. Nr. 193 og 195. ²³⁾ Suhm V. 558; jfr. Reg. dipl. I. Nr. 186. ²⁴⁾ Suhm VI. 190 efter Cypræus (Ann. p. 176). ²⁵⁾ S. R. D. VII. 166. Suhm VII. 94 f. ²⁶⁾ Cypræi Ann. p. 184. Suhm VII. 239. ²⁷⁾ S. R. D. III. 511. Suhm VII. 550.

Ostersøen paa Kong Valdemars fdbste Tog til Benden. Hans Liig blev først fundet 20 Mai (Pintsevadag), da det drev op til Siøllands Kyst, og blev paa Erkebiskop Absalons Foranstaltning begravet i Sors-Klosterkirke²⁸⁾.

18. **Baldemar**, en uægte Søn af Kong Knud V., født 1157, nævnes første Gang som udvalgt Biskop i Slesvig 1182; blev af Kong Knud VI. indsat til Statholder i Sønder-Jylland under Prinds Valdemars Mindreaarighed; indviet til Biskop i Slutningen af 1187 eller Begyndelsen af 1188; modtog Ditmarskernes Underkastelse 1188; blev 1191 eller 1192 valgt til Erkebiskop af Bremen, men kom ikke i Besiddelse af Stiftet. Han flittede 1192 Cisterciensklostret Guldbholm i Nærheden af Slesvig; flygtede s. A. til den norske Konge Sverre; landede i Sønder-Jylland 1193, og antog Kongenavn, men blev 2 Aug. s. A. tagen til Fange paa Slottet Brønlund ved Apenrade, og sat i et haardt Fængsel paa Nordborg, hvorfra han 1198 blev flyttet til Søborg i Siølland; løsladt 1206 og sendt til Rom; blev anden Gang valgt til Erkebiskop af Bremen 1207; undveg fra Rom, og tog Erkestiftet i Besiddelse 1208, hvorfor han blev banlyst af Pave Innocents III.; maatte forlade Bremen 1209, gjorde i de næstfølgende Aar flere forgievs Forsøg paa at trænge sig ind i Stiftet; gik endelig 1218 i Cistercienserklostret Lockum i det Calenbergke, hvor han døde i høi Alder som Munk 1236 og blev begravet i Klosterkirken²⁹⁾.

²⁸⁾ Saxo lib. XV. (ed. Møller p. 926.) S. R. D. I. 280 (XIII. Kal. Jan. er en Trykfeil for Jun.), VII. 167. Jfr. F. F. Wendelboe: Beskriv. af Mindesmærker i Sors-Academiets Kirke, udg. af Estrup, S. 55.
²⁹⁾ A. Grøne: Baldemar Knudsen, Biskop i Slesvig og Erkebiskop i Bremen. Odense 1848.

- 19. Nicolaus (I.),** bestyrede rimeligviis det slesvigiske Stift under Biskop Valdemars Fangenskab, og blev først Biskop 1209 ³⁰⁾; var Kong Valdemar II.s Cantaler; deltog i Toget til Esthland 1219; † 2 Jul. 1234 ³¹⁾.
- 20. Tyge (Ticho),** tidligere Provst i Slesvig, blev Biskop 1234; † 1238 ³²⁾.
- 21. Johan (I.),** tidligere Cantor i Slesvig, blev Biskop 1238; † 1244 ³³⁾, begravet i Slesvig-Domkirke.
- 22. Gfnil den Sorte,** tidligere Provst i Slesvig, blev Biskop 1244 og indviet af Erkebiskop Gerhard af Bremen; fordrevet af Kong Erik Plogpenning 1248, men gienindsat af Kong Abel 1250; kronede Kong Christoffer I. i Lunds Domkirke 25 Dec. 1252; blev ved Slesvigsk Indtagelse af Holstenerne 1253 fangen og ført til Segeberg; løsladt 1254; † 1 Apr. 1255 ³⁴⁾, begravet i Slesvig-Domkirke.
- 23. Nicolaus (II.),** tidligere Provst i Slesvig, blev Biskop 1255 og indviet 16 Mai (Vintsedag) s. A. i Slesvig af Erkebiskop Jakob Erlandsen ³⁵⁾; blev 1256 tagen til Fange i sin Bispegaard om Natten af en Adelsmand Timm (ell. Tyge) Lille, og maatte løskøbe sig ved at love at udbetale 1000 Mark Sølv; var paa Kongerne

---

³⁰⁾ Suhm IX. 150. Crone l. c. S. 39, 53. ³¹⁾ Suhm IX. 639; Dagen efter Petr. Olai, som har Aar 1233 (S. R. D. I. 184); Aaret efter S. R. D. III. 91, IV. 228 o. fl. Røgn. ³²⁾ S. R. D. II. 261. ³³⁾ S. R. D. I. 184. VII. 167. Hvittf. Danm. Røgn. S. 212. Suhm X. 35; Hamsfort og Stral (S. R. D. I. 288, III. 311) have 1245; men hans Eftermand Gfnil var allerede Biskop i Febr. s. A., da han var tilstede paa Conciliet i Odense. ³⁴⁾ S. R. D. I. 185; Gypr. (Ann. p. 276) har 1257. ³⁵⁾ Suhm X. 267.

Christoffer I.s og **Erik Glippings** Partie i Striden med Erkebiskop Jakob Erlandsen; blev tilligemed Kong Erik Glipping fangen af Hertug Erik af Sønder-Jylland i Slaget paa Lohede 1261; undkom af Fangenskabets ved Hielp af Feltherren Iver Tagesen 1262, men blev atter tagen til Fange af Hertugen 1263; løsladt efter Freden 1264; † 1265 i Bordingborg, begravet sammesteds³⁶⁾.

- 24. Bando**, tidligere Cantor i Slesvig, blev Biskop 1265 og indviet af den pavelige Legat, Cardinal Guido, 1266³⁷⁾; blev s. A. af denne bestykket til Dommer i Striden imellem Biskop Tyge af Aarhus og Munkene i Dm-Kloster, og dømte 3 Aug. 1267 Biskoppen i Banskstraf, og til at betale Sagens Omkostninger; † 1282³⁸⁾.
- 25. Jakob**, tidligere Provst i Slesvig, blev Biskop 1282; var Kong Erik Glippings Cantaler; † 1287³⁹⁾.
- 26. Berthold**, tidligere Erkedegut i Slesvig (født i Kiøbenhavn), blev Biskop 1287; † 23 Dec. 1307⁴⁰⁾, begravet i Slesvig-Domkirke.
- 27. Johan (II.) Bockholt**, tidligere Kannik i Slesvig og Decanus i Lybek, af en adelig Slægt i Holsteen,

---

³⁶⁾ S. R. D. I. 169, V. 571, Suhm X. 543; i S. R. D. VII. 167, 174, Hviif. Danm. Kr. S. 265 og Pentopp. Ann. I. 579 findes Aar 1263; men et Diplom (S. R. D. V. 287) viser, at han endnu levede 26 Nov. 1264; Hamsf. og Stral (S. R. D. I. 291, III. 313) have 1267. ³⁷⁾ S. R. D. VII. 167. ³⁸⁾ Suhm X. 851, hvor Kilderne anføres. ³⁹⁾ Efter Hamsf. (S. R. D. VII. 168) døde han 17 Apr.; men efter Stral (S. R. D. III. 314) blev hans Eftermand valgt 16 Apr. s. A. ⁴⁰⁾ S. R. D. VII. 168, 174; i S. R. D. I. 296 17 Dec.

valgt til Biskop i Slesvig 1308⁴¹⁾; † 6 Mai 1332⁴²⁾, begravet i Slesvig-Domkirke.

- 28. Selimbert**, blev Biskop 1332; forkyndte 9 Marti 1341 Ban over dem, der begik Voldsomheder mod Geistlige; ansøgte 21 Nov. 1342, paa Grund af Svagelighed og Fortrædeligheder i sin Embedsførelse, Baven om Tilladelse til at resignere; † 31 Mai 1343 i Lybek, begravet i St. Catharine-Kirke sammesteds⁴³⁾.
- 29. Nicolaus (III.) Brun**, blev rimeligviis Biskop 1343⁴⁴⁾; levede endnu 1367⁴⁵⁾.
- 30. Henrik (I.)**, blev Biskop i Slesvig efter 1367; reiste som pavelig Nuntius omkring i Danmark, Norge og Sverrig for at indsamle Penge til Baven's Casse; † 1373⁴⁶⁾.
- 31. Johan (III.) Skondelev**, Dr. theol., blev Biskop 1373; kom 1395 i Strid med de holsteenske Grever, som indtog hans Slot Schwabstedt, og nødte ham til at betale en Sum Penge; maatte siden pantsætte Slottet til Dronning Margrete; tog de Danskes Partie i Striden med de holsteenske Grever, og blev derfor 17 Febr. 1410 overfaldet i Flensborg og mishandlet af nogle holsteenske Adelsmænd, der bortflæbte ham som Fange; begav sig,

---

⁴¹⁾ Contin. Annal. Alb. Stad. ed. Hoier, p. 48. Suhm XI. 572. ⁴²⁾ S. R. D. VII. 168, 174. Pontopp. Ann. II. 66. ⁴³⁾ Gfter en Inscription i Kirken, meddeelt Langebek af Gebhardi. jfr. Suhm XIII. 91; men efter S. R. D. I. 307, VII. 168, 174, Cypr. Ann. p. 335, Pontopp. Ann. II. 66, skal han først have resigneret 1350. ⁴⁴⁾ Suhm XIII. 91. ⁴⁵⁾ S. R. D. I. 311, jfr. Suhm XIII. 582—83. ⁴⁶⁾ Suhm XIII. 718; Hamefort, Svitsfeldt, Cypræus og Pontoppidan lade ham urigtigt døe 1372.

efter at være løsladt, til Rom for at klage for Paven; blev 1414 sendt tilligemed Biskop Peder Lykke af Ribe til det almindelige Concilium i Costnitz; † 17 Aug. 1421⁴⁷⁾ efter at have beklædt Bispestolen i 48 Aar; begravet i Slesvig-Domkirke.

32. Henrik (II.) von See, tidligere Provst i Slesvig og de holsteenske Grevers Cantsler, blev Biskop 1422⁴⁸⁾ (den holsteenske Grev Henrik, Biskop i Osnabrück, havde indtrængt sig i Stiftet 1421, men var død s. N.); var en ivrig Tilhænger af Holstenerne, hvorfor den lundske Erkebiskop i lang Tid vægrede sig ved at stadfæste hans Valg; resignerede 1429⁴⁹⁾.

33. Nicolaus (IV.) Wulf, født i Rendsborg af borgerlig Herkomst, var Dr. decretorum, blev Biskop i Slesvig 1429; ubraabte 2 Marts 1460 i Ribe Kong Christian I. som Hertug af Slesvig og Greve af Holsteen, og viste sig denne Konge meget hengiven; resignerede 1474⁵⁰⁾ efter at have beklædt Bispestolen med megen Berømmelse i 45 Aar; † 27 Jan. 1481⁵¹⁾; begravet i Slesvig-Domkirke.

---

⁴⁷⁾ Efter hans Gravskrift, saaledes som den anføres i Cypræi Ann. p. 354. ⁴⁸⁾ S. R. D. VII. 168. Hvitf. Bispefrøn. S. 13. ⁴⁹⁾ Cypræi Ann. p. 363, 368. ⁵⁰⁾ Reg. diplom. I. Nr. 4501. jfr. Cypr. Ann. p. 368 „episcopatu quadraginta quinque annos præsuit“ og p. 385—88, hvor et Pavebrev til hans Efterfølger Helrik som „electus Slesvicensis“ af A. 1474 er aftrykt; p. 384 forekommer urigtigt 1477, hvilket Aar ogsaa findes i S. R. D. VII. 169; Hvitf. Bispefrøn. S. 13, og Pontopp. Ann. II. 457. ⁵¹⁾ S. R. D. VII. 169, 175; Hvitf. I. c. har urigtigt 1491.

- 34. Gelrif von der Wisch**, blev Biskop i Slesvig 1474; † 19 Apr. 1488⁵²⁾ i Lybek, begravet i Slesvig-Domkirke.
- 35.¹ Eggert Durfop**, Dr. jur., var Paven's Capellan og Auditor ved det pavelige Hof, blev af Pave Innocents VIII. udnævnt til Biskop i Slesvig 1488; men, da nogle Domherrer imidlertid havde valgt Domprovsten i Slesvig **Erwald Sovenbroder**⁵³⁾, kom han først i Febr. 1493 i Besiddelse af Stiftet⁵⁴⁾; begav sig atter 1495 til Rom⁵⁵⁾, og vendte ikke mere tilbage; † 6 Nov. 1499 i Rom⁵⁶⁾.
- 36. Ditlev Bogwisch**, en holsteensk Adelsmand, valgt til Biskop af Domcapitlet 20 Dec. 1499⁵⁷⁾ (Pave Alexander VI. havde strax overdraget Stiftet til en Cardinal **Johan de Castro**, Biskop af Agrigent⁵⁸⁾, som dog lod sig affinde med en aarlig Pengesum);

---

⁵²⁾ Cypræi Ann. p. 389; i S. R. D. VII. 169 og Hvits. Bispekrøn. S. 13 findes 7 Apr. ⁵³⁾ Jfr. om denne Geistlige Nye danske Magaz. I. S. 289—307. ⁵⁴⁾ Cypr. Ann. p. 394—95. ⁵⁵⁾ Efter Cypr. p. 397 og Hvits. Bispekrøn. S. 14 maatte man antage, at han allerede var reist 1494; men et af ham i Haderslev 12 Aug. 1495 udstedt Diplom (S. R. D. VIII. 211) viser, at han først kan være reist i d. A. ⁵⁶⁾ Cypr. Ann. p. 398. Christiani Gesch. der Herzogth. Schlesw. u. Holst. unter dem Oldenburg. Hause, I. S. 173. ⁵⁷⁾ Cypr. Ann. p. 401. ⁵⁸⁾ Cardinalerne udfærdigede allerede 8 Nov. en Skrivelse derom til det slesvigsk Domcapitel, som er aftrykt hos Cypr. p. 399. Mærkeligt 1498 maa være en Skrivelse eller Trykfeil for 1499; thi af Diplomer veed man, at Eggert Durfop endnu levede 1499; jfr. Westphalen Monumenta inedita, IV. p. 3110, 3132.

maatte betale Stadfæstelsen af Paven med 3000 rhinfske Gylben; † 15 Jan. 1507⁵⁹⁾ i Flensborg.

37. **Gotstalf Ahlesfeld**, Dr. decretorum og Domprovst i Slesvig, blev valgt til Biskop af Domcapitlet 1507 og stadfæstet s. N. af Pave Julius II.; sendtes 1514 af Kong Christian II. tilligemed to verdslige Rigsraader til Keiser Maximilian I. for at frie til den keiserlige Brindsesje Isabella; var den sidste catholske Biskop i Slesvig, og maatte see Reformationen almindelig indført i Hertugdømmet længe før sin Død; † 25 Jan. 1541⁶⁰⁾ paa sit Arvegods Bollingstedt; begravet i Slesvig-Domkirke.

---

⁵⁹⁾ Cypræi Ann. p. 400, Christiani I. c. C. 231; S. R. D. VII. 169 har urigtigt 24 Jan. 1517, og Hvitf. Bispefrøn. C. 14 ligeledes Jan. 1517; hans Efterfølger nævnes som Electus til Slesvig i et Document af 17 Jun. 1507 (Reg. dipl. I. Nr. 5350). ⁶⁰⁾ S. R. D. VII. 169, 176, Marm. Dan. II. 10. Hvitf. (Bispefr. C. 14) taler der urigtigt denne Biskop Godske Ranzau.

V.

Biskopper i Ribe.

1. **Leofdag**, en Friser, nævnes som den første Biskop (indviet af den hamborg=bremiske Erkebiskop Adaldag) 948, da han var tilstede ved Conciliet i Ingelheim ¹⁾; blev dræbt af Hedningerne paa Flugten over Ribe=Åa ²⁾; begravet paa Kirkegaarden, og siden henflyttet i Domkirken.
2. **Fulbert** nævnes som Leofdags Eftermand ³⁾; han levede under Svend Tveskiægs Regiering.
3. **Othinkar Svide den Yngre**, blev Biskop over hele Nørre-Jylland c. 1012 ⁴⁾, † 1043 ⁵⁾.
4. **Bal**, en Friser, Biskop over hele Nørre-Jylland; † 1065 ⁶⁾. Ved hans Død deelte Kong Svend Estridsen Nørre-Jylland i 4 Stifter ⁷⁾.
5. **Oddo**, Biskop i Ribe 1065 ⁸⁾.
6. **Christiern (I.)**, en Søn af Biskop Othinkar d. Yngre, rimeligviis den samme, som tidligere var Biskop i Aarhus ⁹⁾.

---

¹⁾ S. R. D. VII. 184—85. Suhm III. 42—44. Reg. dipl. I. Nr. 21. ²⁾ Efter Hvitfeldts Bispekrøn. S. 16 Aar 950, men vistnok for tidligt; jfr. Suhm III. 50. ³⁾ Saxo lib. X. (ed. Müller p. 506), S. R. D. VII. 184—85, Suhm III. 51, 185. ⁴⁾ Suhm III. 395. Efter Hvitfeldt var han en Søstersøn af Kong Knud d. Store (jfr. S. R. D. VII. 185), hvilket ikke godt passer med Tiden. ⁵⁾ Suhm IV. 101. ⁶⁾ Suhm IV. 321. ⁷⁾ S. R. D. VII. 186, Suhm I. c. ⁸⁾ Suhm I. c., jfr. S. 494. ⁹⁾ S. R. D. VII. 186, 211. Suhm IV. 321.

7. **Serold** eller **Jareld**, tidligere Kong Knud den Helles Capellan, var Biskop i Ribe 1109¹⁰⁾, og nævnes i et Diplom 1113¹¹⁾.
8. **Thuro**, blev Biskop c. 1114¹²⁾; begyndte at bygge Ribe-Domkirke; falbt i Slaget ved Fodvig 4 Jun. 1134¹³⁾.
9. **Rothehold**, tidligere Capellan hos Peder Bodildsen, blev Biskop i Ribe 1134¹⁴⁾, var tilstede paa Conciliet i Lund 1139¹⁵⁾.
10. **Aster**¹⁶⁾; † 1142¹⁷⁾.
11. **Elias**, en Flamlænder, tidligere Provst i Eggeslev, blev Biskop 1142¹⁸⁾; stiftede et Kannikerkloster ved Ribe-Domkirke 1145; tilveiebragte det Forlig, hvorved Danmark deelees imellem de tre Konger, **Svend**, **Knud** og **Valdemar**, 1157; var tilstede paa Conciliet i Pavia 1160¹⁹⁾; † 1 Martz 1166²⁰⁾, og blev begravet i Ribe-Domkirke ved Siden af den første Biskop, St. Leofdag.
12. **Hadulf**, en Engländer, forhen Kong Valdemar I's Cantkler, blev først efter 4 Mars Forløb indviet af Erkebiskop **Ækil**, der var utilfreds med hans Valg; † 14 Febr. 1171²¹⁾; begravet i Ribe-Domkirke.
13. **Stephan**, forhen Abbed i Herisvad, fuldendte Stiftelsen

---

10) Suhm V. 166. 11) Reg. dipl. I. Nr. 164. 12) Suhm V. 169. 13) Suhm V. 438. 14) S. R. D. I. 380, 383, Suhm V. 464. 15) S. R. D. VII. 157, Suhm V. 560. 16) S. R. D. VII. 187. Hvitt. Bispefr. S. 18, Suhm V. 584. 17) S. R. D. I. 274. 18) S. R. D. I. 274, VII. 187, Suhm V. 584. 19) Suhm VII. 82. Reg. dipl. I. Nr. 228. 20) S. R. D. IV. 580. Suhm VII. 199, jfr. S. 147. 21) S. R. D. I. 278, VII. 189. Suhm VII. 383.

af Cistercienserklosteret Lygum, der var begyndt af hans Formand, 1173; † 30 Jul. 1177²²⁾, begravet i Ribe-Domkirke.

- 14. Orm eller Omer (Homerus)**, tidligere Kong Valdemar I.s Capellan, indviet til Biskop i Ribe af Erkebiskop Absalon i Lunds Domkirke, Dagen efter Erkebispens egen Indvielse 1178²³⁾; skienkede Ribe-Domkirke store Gaver og Lygum-Kloster vigtige Rettigheder; † 22 Jul.²⁴⁾ eller 7 Oct.²⁵⁾ 1204, begravet i Lygum-Kloster.
- 15. Oluf (I.)**, tidligere Kongens Notarius, blev Biskop 1204; † 29 Apr. 1214²⁶⁾; begravet i Lygum-Kloster²⁷⁾.
- 16. Tuvø**, tidligere Erkedegn, valgt til Biskop 1214²⁸⁾ af Capitlet imod Kongens Villie; drog 1222 til Esthland, og opholdt sig hele Vinteren i Reval for at omvende Hedningerne; blev fangen i Slaget ved Bornhøved 1227 og udløst for 700 Mark Sølv; † 26 Febr.²⁹⁾ 1230³⁰⁾; begravet i Ribe-Domkirkes Chor.

---

²²⁾ S. R. D. I. 280, IV. 583. Suhm VII. 506 (VIII. 33 henføres hans Død urigtigt til 1183). ²³⁾ Saxo ed. Müller p. 925, Suhm VII. 525; han er altsaa forskiellig fra den Orm, der 1179 og 1183 nævnes som Biskop af Børglum; jfr. S. 67 Anm. 9. ²⁴⁾ S. R. D. I. 181. III. 262, 535. IV. 227. ²⁵⁾ S. R. D. IV. 585 (Lygum-Klosters Necrolog.) VII. 191. ²⁶⁾ Suhm IX. 242; Dagen efter Hamsfort (S. R. D. VII. 191, men med Aar 1213; jfr. I. 285); A. 1214 har S. R. D. I. 165, 181. II. 625. III. 263. ²⁷⁾ S. R. D. IV. 576. ²⁸⁾ Suhm IX. 260; jfr. Reg. dipl. I. Nr. 611; Hvittf. og flere Krøniker have 1215. ²⁹⁾ Necrol. Rip. (S. R. D. V. 541). ³⁰⁾ S. R. D. I. 183, Hvittf. Danm. Krøn. S. 197, Suhm IX. 598.

17. **Gunner, Mag.**, blev Biskop 1230, † 1245³¹⁾, begravet i Lygum-Kloster.
18. **Esger**, var Biskop i Ribe i Jun. 1246, da han udstedte et Diplom³²⁾; var paa Kongerne **Christoffer I.s** og **Erik Glippings** Partie i Striden med Erkebiskop **Jakob Erlandsen**, som derfor satte ham i Ban 1260, hvorpaa Capitlet appellerede til Paven; havde Stridigheder med Hertug **Erik af Sønder-Jylland**, som bilagdes ved et Forlig 1265; † 14 Febr. 1273³³⁾; blev begravet i Lygum-Kloster.
19. **Tyge (Ticho)**, Biskop i Ribe 1273 eller 1274; indviede Franciscanerklostret i Odense 1279; † 4 Marts 1288³⁴⁾.
20. **Christiern (II.)**, tidligere Erkebogn i Ribe, af en rig og adelig Slægt, blev Biskop 1288; stiftede 1298 en lærd Skole i Ribe for 20 Disciple, som han anviste rigelig Underholdning; † 1 Jun. 1313³⁵⁾; begravet i Ribe-Domkirkes Chor.
21. **Johan (I.) See**, blev Biskop i Ribe 1313 og indviet af Erkebiskop **Esger Juul**; forøgede Domkirkens

---

³¹⁾ Hvitf. Danm. Krøn. S. 214; efter Diplomer maa han være død imellem 16 Sept. 1245 og 19 Jun. 1246. Jfr. Suhm X. 54—55, 65; Hamsfort (S. R. D. I. 289, VII. 193) har 24 Jul. 1249, hvilket Aar ogsaa findes i S. R. D. I. 185 og i Necrol. Rip. (S. R. D. V. 564 under Dagen 21 Oct.). ³²⁾ Suhm X. 65. ³³⁾ Necrol. Rip. (S. R. D. V. 539); Lygum-Klosters Necrol. (S. R. D. IV. 579) har 16 Febr. ³⁴⁾ S. R. D. V. 542, Suhm XI. 32—33. ³⁵⁾ S. R. D. V. 551, VII. 194. Suhm XI. 711.

Bibliothek med mange af ham selv affrevne Bøger;
† 13 Jan. 1327³⁶).

- 22. Jakob Splitaf**, Mag., blev Biskop i Ribe 1327; modsatte sig kraftigt den holsteenske Grev **Geert**, og hjalp tilligemed Biskop **Svend** af **Narhuus** Kong **Christoffer II.** til igien at komme i Besiddelse af Riget 1329; † 2 Febr. 1345³⁷); begravet i Ribe-Domkirkes Chor, paa den søndre Side af Biskop Christiern.
- 23. Peder (I.) Thuresen**, Mag., blev Biskop i Ribe 1345, og var i Mai d. N. tilstede paa Conciliet i Helsingborg; † 22 Decbr. 1364³⁸), begravet i Ribe-Domkirkes Chor.
- 24. Magnus**, blev Biskop 1364 eller 1365; † 1369³⁹).
- 25. Johan (II.) Wikkelsen**, forhen Biskop i Borglum, valgt til Biskop i Ribe 1369⁴⁰); † 5 Dec. 1388⁴¹); begravet i Ribe-Domkirkes Chor.
- 26. Eskil**, blev Biskop i Ribe 1388 eller 1389; fik 1400 af Dronning **Margrete** Slottet **Trøiborg** med Lyherred i Pant for en Sum Penge; søgte ved Love at reformere Geistlighedens Sæder og overholde Kirketugten i sit Stift; † 1409⁴²); begravet i Ribe-Domkirkes Chor paa den nordre Side af Biskop Christiern.

---

³⁶) S. R. D. V. 536, VII. 195, Suhm XII. 157.   ³⁷) S. R. D. V. 538, VII. 195, Suhm XIII. 139.   ³⁸) S. R. D. V. 569.   ³⁹) S. R. D. VII. 196. Suhm XIII. 651.   ⁴⁰) Suhm XIII. 652.   ⁴¹) S. R. D. V. 568, Suhm XIV. 222; i S. R. D. VII. 196 og Hvitfeldts Bispefrøn. S. 27 findes 6 Dec.   ⁴²) S. R. D. VII. 197, Hvitfeldts Bispefrøn. S. 28.

27. **Peder (II.) Lykke**, blev Biskop i Ribe 1409; afsendt af Kong Erik tilligemed Biskop Johan Skondelev af Slesvig til det almindelige Concilium i Costnig 1414; valgt til Erkebiskop i Lund 1418⁴³).
28. **Christiern (III.) Hemmingsen**, blev Biskop i Ribe 1418; † 21 Jan. 1455⁴⁴).
29. **Henrik Stangberg**, tidligere Kannik og Provst i Barvit-Sydsel, blev Biskop 1455; søiede nogle nye Bestemmelser til Biskop Eskils Kirkelove; † 25 Apr. 1465⁴⁵); begravet i Capellet Bethlehem ved Domkirken.
30. **Peder (III.) Nielsen**, skal tidligere have været Præst i Moager ved Ribe (ell. maaskee rettere Erkebegn i Ribe); blev Biskop 1465. Han blev 1474 bekyldt af sit Capitel for grove Laster⁴⁶); † 1483⁴⁷), begravet i St. Andreas' Capel ved Domkirken.
31. **Hartvig Juul**, blev Biskop i Ribe 1483; resignerede 1499; † 17 Marts 1500⁴⁸); begravet i Ribe-Domkirke.
32. **Jøer Munk**, den foregaaende Biskops Søstersøn, blev Biskop i Ribe 1499; sang sin første Messie i Jan. 1513 i den kongelige Familjes Nærværelse, ved hvilken Leilighed han ogsaa indvieede den roeskildske Biskop Lage Urne; deltog med de andre jydste Rigstraader

---

⁴³) S. R. D. VII. 198, Hvitf. Danm. Krøn. S. 673, Bispekrøn. S. 28. ⁴⁴) S. R. D. VII. 199, Hvitf. Bispekrøn. S. 31. ⁴⁵) S. R. D. VII. 200—1 „a. D. 1465 quinta feria ante dominicam, in qua cantatur Misericordia Domini“. ⁴⁶) Capitlets Klagebrev til Biskoppen er meddeelt af Bisp. Daugaard i Kirkehist. Samlinger I. S. 255—60. ⁴⁷) S. R. D. VII. 201. Hvitf. Bispekrøn. S. 32. ⁴⁸) See Num. 47.

i Opstanden imod Kong Christian II. 1523; resignerede 1533 ell. 1534 til Fordeel for sin Brodersøn; † 9 Febr. 1539 i Ribe-Bispegaard, hvormed han efter Reformationens Indførelse var bleven forlehnet; begravet i Ribe-Domkirke⁴⁹).

- 33. Oluf (II.) Munk**, en Søn af Rigsraad Mogens Munk og den forrige Biskops Brodersøn, tidligere Cantor i Domcapitlet, valgtes til Biskop i Ribe 1533 ell. 1534; blev 12 Aug. 1536 paa Kong Christian III.s Befaling fængslet i Kiøbenhavn, men løsladt paa samme Betingelser som de andre Biskopper, og mod den særegne Forpligtelse, at gifte sig; blev s. A. forlehnet med Lvis-Kloster ved Holstebro (som han siden kjøbte), og efter nogle Mars Forløb atter optaget i Rigsraadet. Han giftede sig med en holsteenst Dame, Drude Kangau, og erhvervede sig efterhaanden store Besiddelser; † 24 Nov. 1569, og blev begravet i Hiern-Kirke⁵⁰).

---

⁴⁹) Jvf. om Biskop Iver Munk S. H. Wegtrups Afhaubl. om Familien Munk i Genealogisk og biographisk Archiv S. 14—32.

⁵⁰) Jfr. om denne Biskop ny nævnte Afhaubl. i Genal. og biogr. Arch. S. 193—214.

VI.

Biskopper i Aarhus.

1. **Reginbrand** nævnes som den første Biskop (indviet af den hamborg-bremiske Erkebiskop Adaldag) 948, da han var tilstede ved Conciliet i Ingelheim ¹⁾. Bispesædet blev stadfæstet og begavet med Privilegier af Keiser **Otto I.** ved Diplom af 26 Juni 965 ²⁾.
2. **Hoppo**, en Lybsker, som ved sine Mirakler bragte Mange til at antage Christendommen, nævnes som Reginbrands Efterfølger; blev siden Biskop i Slesvig ³⁾.
3. **Albert**, Biskop c. 990 ⁴⁾. Bispesædet i Aarhus op-
hørte derpaa for en Tid ⁵⁾.
4. **Christiern**, blev Biskop i Aarhus 1065 ⁶⁾; deeltog i Toget til England 1069 ⁷⁾; er rimeligviis den samme, der siden blev Biskop i Ribe ⁸⁾.
5. **Ulfil** ⁹⁾; faldt i Slaget ved Fodvig 4 Juni 1134 ¹⁰⁾.
6. **Jlung**, blev Biskop i Aarhus 1134 ¹¹⁾.
7. **Estil**, var Biskop 1157 ¹²⁾; † 1166 paa et Tog mod Nygen ¹³⁾.
8. **Svend (I.)**, blev fraværende i England valgt til Biskop 1166; skaffede f. N. Cistercienserne det gamle Benedictiner-

---

¹⁾ S. R. D. VII. 210. Suhm III. 42—44. Reg. dipl. I. Nr. 24. ²⁾ Reg. dipl. I. Nr. 27. ³⁾ S. R. D. VII. 210, jfr. Suhm III. 95—97. ⁴⁾ Suhm III. 199. ⁵⁾ S. R. D. I. c., Suhm I. c. ⁶⁾ S. R. D. VII. 211. Hvitfeldts Bispeskrøn. S. 99. Suhm IV. 321, 495. ⁷⁾ Suhm IV. 393, 401. ⁸⁾ S. R. D. VII. 211. Suhm IV. 321. ⁹⁾ Efter Hvitf. Bispeskrøn. S. 99 var Ulfil Biskop 1102. ¹⁰⁾ Suhm V. 438. ¹¹⁾ S. R. D. I. 383, Suhm V. 464. ¹²⁾ Suhm VII. 5. ¹³⁾ Suhm VII. 210; jfr. S. 147.

Kloster Beng, hvorfra de snart flyttede til Kalsø, og derefter til Dm; deltog i Toget til Nygen 1168; var i hele sin Embedstid en stor Ynder af Cistercienserne, navnlig af Munkene i Dm, som han stienkede rige Gaver¹⁴⁾; † 30 Oct. 1191 paa Østhorp, begravet i Dm-Kloster¹⁵⁾.

9. **Peder (I.) Bognsen**¹⁶⁾, en Slægtning af Erkebiskop Absalon (see Tab.), født paa Pedersborg ved Sorø, var Kannik i Lund, og blev Biskop i Aarhus 1191 eller 1192¹⁷⁾; begyndte at bygge Aarhus-Domkirke (St. Clemens Kirke) 1201, og stienkede den 1203 betydelige Gaver; † 11 Apr. 1204¹⁸⁾, og blev begravet i Aarhus-Domkirke¹⁹⁾.

10. **Skjalm Bognsen**, den foregaaende Biskops Broder, Kannik i Lund og Provst i Aarhus, blev valgt til Biskop 1204²⁰⁾; † 1215²¹⁾, begravet i Sorø-Klosterkirke²²⁾.

---

¹⁴⁾ Jfr. Dm-Klosters Historie i S. R. D. V. 254. ¹⁵⁾ S. R. D. V. 256—57. Suhm VIII. 230. ¹⁶⁾ Rimeligvis den samme som Peder Ingridsen (see Tab.), der af Hamsfort (S. R. D. VII. 211), Hvitsf. (Bispefr. S. 100), Pontoppid. (Ann. I. 333) o. fl. sættes imellem denne Biskop og Evend; jfr. Suhm VIII. 269 f. IX. 54, 100. ¹⁷⁾ Det sidste Aar antager Suhm (VIII. 269). ¹⁸⁾ Efter Indskriften paa Laaget af hans Kiste; jfr. Nord. Tidsskr. for Oldkynd. I. S. 207—9. Schyttes Beskriv. over Aarhus-Domkirke S. 88. ¹⁹⁾ Hans Grav blev opdaget 1830, indtil hvilken Tid man antog, at han laae begravet i Sorø-Klosterkirke ved Siden af Absalon, jfr. Indskriften paa den Marmorsteen, som 1536 blev lagt over Absalons Grav (Østrups Absalon S. 181); maaskee er han først bleven begravet i Sorø, og Liget siden, da Domkirken var bleven færdig, flyttet derhen. ²⁰⁾ S. R. D. I. 181. III. 262. ²¹⁾ S. R. D. II. 525. IV. 288. VII. 211. Hvitsf. Danm. Krøn. S. 183. Suhm IX. 259. ²²⁾ Ved Siden af hans Slægtning, Erkebiskop Absalon. S. R. D. IV. 541. Østrups Absalon S. 181.

11. **Øbbe**, blev Biskop 1215; deeltog i Toget til Esthland 1219²³⁾, resignerede 1224²⁴⁾.
12. **Peder (II.) Glaffen**, var Biskop 1238²⁵⁾; † 1246, begravet i Dm-Kloster²⁶⁾.
13. **Peder (III.) Ughætsen**, tidligere Erkebøgn i Aarhus og assendt paa den danske Kirkes Vegne tilligemed **Jakob Erlandsen** til det almindelige Concillium i Lyon 1245, blev indviet til Biskop i Aarhus 1249²⁷⁾; havde idelige Stridigheder med Munkene i Dm-Kloster; † 1260²⁸⁾.
14. **Tyge (I.)**, Mag., valgt til Biskop 1260; nogle Kanniker valgte den som Kongemorder mistænkte **Arnfast**, Abbed i Rye-Kloster, som ogsaa blev indviet af Erkebiskop **Jakob Erlandsen**, men ikke kom i Besiddelse af Stiftet. **Tyge** blev indviet i Rom af Pave **Urban IV.**, og forfattede under sit Dphold der St. Clemens Levnet; var ligesom hans Formand paa Kongens Partie i Striden med Erkebiskopen; havde 1263—1267 heftige Stridigheder med Munkene i Dm-Kloster, hvis Abbeder **Boetius** og **Thuro** appellerede til Paven²⁹⁾; forestod efter Pavens Anordning tillige Roskilde-Stift under Biskop **Peder Bangs** Fraværelse, og indviede 1264 St. Agnetes Kloster i Roskilde; † 1272³⁰⁾.
15. **Peder (IV.)**, tidligere Erkebøgn i Aarhus, valgt til

---

²³⁾ S. R. D. I. 182. Suhm IX. 331—332. ²⁴⁾ Suhm IX. 478 fig.; men S. 682 antager han 1237. ²⁵⁾ Suhm IX. 682. ²⁶⁾ S. R. D. V. 261. Suhm X. 64. ²⁷⁾ S. R. D. V. 261. Suhm X. 126. ²⁸⁾ Suhm X. 404. ²⁹⁾ S. R. D. V. 267—300. ³⁰⁾ S. R. D. II. 527. Hvitf. Danm. Krøn. S. 274. Suhm X. 675.

Biskop i Jan. 1273 ³¹); underskrev et Diplom paa Conciliet i Lyon 29 Mai 1274 ³²).

16. **Tyge (II.)**, nævnes som Biskop i Aarhus 1276, da han indviede tre Altare i Franciscanernes Kirke i Lund ³³); † 1288 ³⁴).
17. **Johan (I.) Afsersen**, blev Biskop 1288 ³⁵); † 1 Apr. 1306 ³⁶), begravet i Aarhus-Domkirke.
18. **Esger (I.) Juul**, tidligere Kannik i Ribe og 1299 beskikket af Kong Erik Menved til hans Fuldmægtig i Sagen mod Erkebiskop Jens Grand, blev Biskop i Aarhus 1306; valgt til Erkebiskop i Lund 1310 ³⁷).
19. **Esger (II.) Bonde**, nævnes første Gang som Biskop i Oct. 1312 ³⁸); † c. 1325 ³⁹).
20. **Svend (II.)**, var udvalgt Biskop i Aarhus 1326 ⁴⁰); hialp tilligemed Biskop Jakob Splitaf af Ribe Kong Christoffer II. til igjen at komme i Besiddelse af Riget 1329; opholdt sig under Interregnet efter Kongens Død hos Brinds Valdemar i Lybfland ⁴¹), og vendte tilbage til Danmark, da denne havde bestegyet Thronen 1340; udstedte 1342 tilligemed sit Capitel en Anordning

---

³¹) S. R. D. VI. 414—15, Suhm X. 688. ³²) Pontopp. Ann. I. 735—37, Suhm X. 704. ³³) S. R. D. V. 512, Suhm X. 729. ³⁴) S. R. D. I. 294, III. 315; jfr. Suhm XI. 23. ³⁵) Suhm XI. 41. ³⁶) Suhm XI. 512, 523. ³⁷) Suhm XI. 644. ³⁸) Suhm XI. 687. ³⁹) Dette Aar angives i Pontopp. Ann. II. 74; jfr. S. R. D. VI. 501—2. ⁴⁰) Suhm XII. 124, 135, 137. ⁴¹) Han undertegnede 10 Juni 1338 i Greifswalde et af Valdemar udstedt Document (Suhm XII. 295, 404—6) og 23 Apr. 1340 Forliget i Spandau, hvorved Valdemar erkjendtes for Danmarks Konge (Hvitf. Danm. Krøn. S. 469—71).

om Bantsstraf over dem, der begik Voldsomheder mod Geistlige; blev 1343, tilligemed den roeskildske Decanus (siden Biskop) **Jakob Paulsen**, tagen til Fange i Siælland (formodentlig af Holstenerne) og sat i Forvaring paa Badeborg, hvorpaa Interdict forkyndtes over Riget; blev løsladt 1344; levede endnu 1352⁴²⁾.

21. Paul, nævnes første Gang som Biskop i Aarhus 1 Jul. 1354, da han var tilstede paa Danehoffet i Nyborg⁴³⁾; † efter 1366⁴⁴⁾.

22. Oluf, Biskop 1371⁴⁵⁾; † 1386⁴⁶⁾.

23. Peder (V.) Jensen Lodehat, tidligere Kannik i Roeskilde og Dronning Margretes Secretair, derpaa Domprovst i Aarhus, blev Biskop 1386; var 10 Aug. 1387 med at hylde Margrete i Lund som regierende Dronning i Danmark (den eneste danske Biskop, som nævnes i Hyltingsbrevet); blev valgt til Biskop i Roeskilde 1395⁴⁷⁾.

24. Bo (Boetius) Magnússen Vorse, blev Biskop i Aarhus 1395; † 23 Dec. 1424⁴⁸⁾, begravet i Aarhus-Domkirke.

---

⁴²⁾ Efter Pontopp. Ann. II. 75 og Suhm XIII. 240 skulde han være død 1350 under Pesten; men 27 Nov. 1351 undertegnede han et Document i Kjøbenhavn (jfr. Reg. dipl. Nr. 2351), og 1352 var han tilstede paa en Forsamling i Rallundborg (jfr. den samtidige Kronike, som ender med 1357, i S. R. D. VI. 526. Hvitf. Danm. Krøn. S. 506). ⁴³⁾ S. R. D. VI. 527. Hvitf. S. 508. Suhm XIII. 295. ⁴⁴⁾ Suhm XIII. 579. ⁴⁵⁾ S. R. D. I. 312, VII. 212. Hvitf. Bispekr. S. 101. ⁴⁶⁾ Danske Magaz. IV. S. 293. ⁴⁷⁾ Jfr. om denne Biskop Danske Magaz. III. S. 353—56; IV. 289—313, 353—65; V. 36—43, 66—75. ⁴⁸⁾ S. R. D. I. 325, VII. 213, Hvitf. Danm. Krøn. S. 712.

25. **Ulrik Stygge**, blev Biskop i Aarhus 1424, og havde strax derefter en Strid med Dronning Philippa om sin Formands Efterladenskaber, i hvilken Erkebiskop Peder Lykke med flere Nigstraader søgte Dom i Lund 13 Febr. 1425⁴⁹⁾; † 8 Jun. 1449⁵⁰⁾; begravet i Aarhus-Domkirke ved Siden af Biskop Bo.
26. **Johan (II.) eller Jens Iversen Lange**, Licent. juris, tidligere Erkebegn i Aarhus og assendt tilligemed Biskoppen af Ribe til det almindelige Concilium i Basel⁵¹⁾; blev Biskop i Aarhus 1449; anvendte megen Omhu paa Domkirkens Forstjønnelse, og tilbyggede Vor Frue-Capel (Synodal-Capellet eller Landemodsfalen); † 9 Mai 1482⁵²⁾; begravet i det af ham byggede Capel ved Domkirken.
27. **Siler Madsen Stygge**, tidligere Erkebegn, blev Biskop Jens Iversens Eftermand og indviet 1483⁵³⁾; maatte formedelst Ubelighed resignere 1491⁵⁴⁾, og forbeholdt sig blot Silkeborg, hvor han døde 16 Apr. 1501⁵⁵⁾, begravet i Aarhus-Domkirke.

⁴⁹⁾ S. R. D. VI. 513—14, Hvitf. Danm. Krøn. S. 713.

⁵⁰⁾ „Dominica Trinitatis 1449“. Jfr. Pontopp. Marm. Dan. II. 85, Ann. II. 473; Hvitf. (Bispefrøn. S. 102) lader ham urigtigt leve endnu 1461. ⁵¹⁾ Chron. Skib. i S. R. D. II. 559. ⁵²⁾ S. R.

D. VII. 213; Marm. Dan. II. 86; Hvitfeldt (Danm. Krøn. S. 962) kalder ham Hans Jensen og Dr. juris (i Bispefrøn. S. 102 taler han kun om Jens Iversen), og Pontopp. (Ann. II. 473—74) gjer deraf to forskellige Personer. Jfr. forøvrigt Schyttes Beskrivelse over Aarhus-Domkirke S. 25—26, hvor dog Bemærkningen om „hans Eftermand Johannes d. II. af Sykkernes Familie“ (efter Pontoppidans Autoritet) er urigtig. ⁵³⁾ Chron. Skib. i S. R. D. II. 559.

⁵⁴⁾ S. R. D. II. 560, Pontopp. Ann. II. 475; Hvitf. Danm. Krøn. S. 999 har 1489. ⁵⁵⁾ Efter Indskriften paa hans Gravsteen:

28. **Niels Clausen**, tidligere Kannik i Roskilde, blev Biskop i Aarhus 1491; resignerede 1520; † 15 Dec. 1531 ⁵⁶) paa Silkeborg, begravet i Aarhus-Domkirke.
29. **Ove Bilde**, Mag., Domprovst i Lund og Viborg og Kongerne Hans's og Christian II.'s Cantaler (en Broder til Rigshofmesteren Peder Bilde til Svanholm), blev Biskop i Aarhus 1520; deltog i den jydskke Adels Opstand imod Christian II. 1523; stod 1533 i Spidsen for det biskoppelige Partie; blev under Grevefeiden af den udvalgte Konge Christian III. betroet Deel i et Statholderskab i Aarhus 1534, og siden, da Kongen under Kiøbenhavns Beleiring reiste til Holsteen, i et andet i Roskilde 1536; blev 10 Sept. f. A., da han ikke godvillig vilde neblægge sin Værdighed og overgive sit Slot Silkeborg, paa Kongens Befaling fængslet i Roskilde, og sat i Forvaring først paa Dragsholm, og derpaa i Nyborg; løsladt 1537 imod at forpligte sig til ikke at modsætte sig Reformationen; fik Skovkloster (nu Herlufsholm) i Forlehnning; gif i sin Alderdom over til den lutheriske Lære; † 10 Apr. 1555 paa Skovkloster. Han blev begravet hos sine Forfædre i Antvorskov-Kloster, og Kong Christian III. fulgte ham til Graven ⁵⁷).

„1501 feria sexta Paschæ“ (Marm. Dan. II. 86, S. R. D. VII. 214).

⁵⁶) S. R. D. VII. 214, Pontopp. Ann. II. 477, Marm. Dan. II. 86. ⁵⁷) Jfr. om denne Biskop Nye Danske Magaz. I. S. 193—218, 225—48.

VII.

Biskopper i Viborg.

1. **Seribert**, blev indviet til første Biskop i Viborg af Erkebiskop Adelbert 1065 ¹⁾; † 8 Apr. ²⁾ c. 1100 ³⁾.
2. **Ekfil**, tidligere Kannik i Lund; blev dræbt i St. Margrete-Kirke i Viborg paa Kong Erik Emuns Foranstaltning 20 Oct. 1133 ⁴⁾.
3. **Svend**, en Broder til Erkebiskop Asker, tidligere Kannik i Lund og Provst i Viborg, blev Biskop 1133, † 30 Marts ⁵⁾ 1153 ⁶⁾ i det hellige Land, begravet i Paternoster-Kirken i Jerusalem.
4. **Niels (I.)**, Biskop 1153 eller 1154 ⁷⁾; † 1191 ⁸⁾.
5. **Asker**, Biskop 1191; † 1208 ⁹⁾.
6. **Asgot**, Biskop 1208; † 1220 ¹⁰⁾.
7. **Thorstein**, Biskop 1220; † 1222 ¹¹⁾.
8. **Gunner**, tidligere Abbed i Om-Kloster, blev Biskop i Viborg 1222, og 1229 sendt til Portugal af Kong Valdemar II. for at anholde om en portugisisk Prindsesse for den unge Konge Valdemar; havde stor Deel

---

¹⁾ Hvitfeldts Biskopkrøn. S. 102, Suhm IV. 321, 495.   ²⁾ S. R. D. III. 442.   ³⁾ Suhm V. 66.   ⁴⁾ S. R. D. III. 460, Suhm V. 423.   ⁵⁾ S. R. D. III. 441, 501.   ⁶⁾ S. R. D. I. 340; Suhm VI. 102 antager Aar 1151. Om denne Biskops og hans Broder Ekfils Reise og Død i det hellige Land see S. R. D. IV. 421—24.   ⁷⁾ Suhm VI. 189, jfr. VII. 31, 471. • ⁸⁾ Suhm VIII. 228.   ⁹⁾ Suhm IX. 145; Petr. Olai (S. R. D. I. 181) har 1209.   ¹⁰⁾ S. R. D. I. 183, Suhm IX. 366.   ¹¹⁾ S. R. D. I. 183, Suhm IX. 408.

i den jydste Lov, som blev udgivet 1241; † 25 Aug. 1251¹²⁾ 100 Mar gammel paa Åsmildgaard; begravet i Viborg-Domkirke.

9. **Niels (II.)**, Biskop 1251; var Kongerne Christoffer I. & Erik Glippings Cantaler, og Kongehuset med Trofskab hengiven; † 1267¹³⁾.
10. **Peder (I.)**, en Franciscanermunk, indviet i Lybek til Biskop i Viborg 1267 af den pavelige Legat, Cardinal Guido; var tilstede ved Kong Erik Menveds Kroning i Lund 1287¹⁴⁾; resignerede (rimeligviis 1288) og levede endnu 1292¹⁵⁾.
11. **Laurentius**, nævnes i et Diplom af 12 Sept. 1288 som Biskop i Viborg¹⁶⁾.
12. **Peder (II.)**, var Biskop i Viborg i Nov. 1299, da han tilligemed Biskop Johan af Aarhus udstedte et Vidnebrev for Kong Erik Menveds Appellation til Paven¹⁷⁾; blev 1309 sendt til Oslo for at frie til Kong Hakon Magnusens Datter Ingeborg for den svenske Prinds Birger Magnussen; havde siden nogle Stridigheder med Erik Menved, som bilagdes 1313, og med Kannikerne i sit Capitel; † 1322 eller 1323¹⁸⁾.

---

¹²⁾ Vita Gunneri i S. R. D. V. 580. Suhm X. 185. ¹³⁾ S. R. D. II. 527. Hvitf. Danm. Krøn. S. 273. Suhm X. 599; Hvitf. Biskopkrøn. S. 103 og Pontopp. (Ann. I. 596) nævne urigtigt denne Biskops Alerk Kiold eller Ketil som Biskop i Viborg. ¹⁴⁾ Suhm XI. 20. ¹⁵⁾ Han nævnes i et Testamente af b. Å.; jfr. Suhm XI. 120. ¹⁶⁾ Reg. dipl. I. Nr. 1404; jfr. Suhm XI. 41. ¹⁷⁾ S. R. D. VI. 349—50. Suhm XI. 348; i det citerede Skrift i Script. nævnes p. 333 N. (Nicolaus) og p. 335 Johan som Biskop i Viborg 1299. ¹⁸⁾ Diplomer vise, at han er død imellem 16 Jun.

13. **Toge**, var Biskop 11 Dec. 1323, da han udstedte et Diplom¹⁹⁾; † efter 1330²⁰⁾.
14. **Simon**, nævnes som Biskop i Viborg 1338²¹⁾ og 1340²²⁾.
15. **Peder (III.)**, nævnes første Gang som Biskop i Mai 1345, da han var tilstede paa Conciliet i Helsingborg²³⁾; † 1371 eller 1372²⁴⁾.
16. **Jakob Moltke**, en Munk²⁵⁾, var Biskop i Viborg 6 Juli 1372; kjøbte Gudsset Hald af Dronning Margrete, men maatte i den Anledning pantsætte 4 Herreder af sit Stift til Biskoppen i Aarhus; † c. 1395²⁶⁾.
17. **Rage**, nævnes først som Biskop i Jun. 1397, da han var tilstede paa Rigsdagen i Calmar²⁷⁾; havde 1399 en heftig Strid om Læsø med Biskop Peder af Borglum, og var nær bleven dræbt af denne under en Sammenkomst imellem de 4 jydskke Biskopper i Aarhus-Domkirke. Han levede endnu 1427²⁸⁾.
18. **Serman**, nævnes som Biskop 1430²⁹⁾; undertegnede

1322 og 11 Dec. 1323; jfr. Reg. dipl. Nr. 1915 og 1942. Pontopp. (Ann. II. 77) har urigtigt 1325. ¹⁹⁾ Dänische Biblioth. VI. 176—77, Suhm XII. 73. ²⁰⁾ S. R. D. VI. 550—51. Suhm XII. 211. ²¹⁾ Suhm XII. 293. ²²⁾ Reg. dipl. Nr. 2185. S. R. D. I. 304. Suhm XIII. 12. ²³⁾ S. R. D. VI. 496. Suhm XIII. 137. ²⁴⁾ Diplomer vise, at han er død imellem 15 Nov. 1371 og 6 Jul. 1372; jfr. Suhm XIII. 698, 710. ²⁵⁾ Han kaldes i Diplomer „Broder“ (Hvitf. Danm. Krøn. S. 553, Pontopp. Ann. II. 229). Jfr. S. R. D. VII. 161, 196. ²⁶⁾ Jfr. Suhm XIV. 358, 394. I Hofmans Efterretninger om danske Adelsmænd III. 348 anføres dette Ar. ²⁷⁾ Suhm XIV. 423. ²⁸⁾ Pontopp. Ann. II. 481. ²⁹⁾ S. R. D. I. 327.

1435 Forliget i Bordingborg med Hertug Adolf; † 1438³⁰⁾.

19. Thorlav eller Thorlaf, en Normand, nævnes som Biskop i Viborg 1438³¹⁾. Han er rimeligviis den samme, som Thorleif Olaffen, der i Januar 1434 forekommer som Provst i Bergen, og kort efter udnævntes af Kong Erik til Erkebisp i Upsala, hvorfra det Engelbrechtiske Oprør snart fordrev ham³²⁾. Han var en tro Tilhænger af Kong Erik, medens de andre Biskopper opfagde ham Lydighed. 1450 kaldes han Biskop i Viborg og Postulatus i Bergen. Han blev dræbt i et Oprør af Hanseaterne i Bergen 1 Sept. 1455³³⁾.

20. Knud Mikkelson, Dr. juris, tidligere Decanus i Kjøbenhavn, var Biskop i Viborg 1456³⁴⁾. Han var en lærd Jurist og Statsmand, som derfor hyppigt brugtes ved diplomatiske Forhandlinger. 1460 blev han sendt som Gesandt til en Forsamling i Bourges tilligemed Kongens Cantzler i Norge Daniel Kiepfen, i Anledning af en Strid med den skotske Konge Jakob II. om Syderøerne; 1466 til en Congres i Maastricht, hvor han stiftede Forbund imellem Kong Christian I. og Hertug Carl d. Driftige af Burgund; 1468 antog han, formedelt sine mange Statsforretninger og sin hyppige Fraværelse, Niels Glob til Medhjælper; var atter paa en Gesandtskabsreise 1469, og forhandlede med engelske Gesandter om Fred. Biskop Knud har skrevet latinske Anmærkninger til den

³⁰⁾ Suhms Saml. til den danske Historie I. 1. S. 38.

³¹⁾ S. R. D. I. 330. ³²⁾ Lagerbrings Svea Rikes Hist. IV. S. 575, 337. ³³⁾ Suhms Saml. II. 1. S. 99—100. ³⁴⁾ Dau-

gaard: Om de danske Klostre S. 360.

lybste Lov og flere juridiske Skrifter³⁵⁾; hans Dødsaar er ubekjendt; han levede endnu i Mai 1478³⁶⁾.

21. **Niels (III.) Glob**, blev antaget til Medhjælper af Biskop Knud 1468³⁷⁾, og Biskop ved dennes Død; † 1498³⁸⁾, begravet i Viborg-Domkirke.
22. **Niels (IV.) Friis**, blev Biskop 1498; † 1512³⁹⁾.
23. **Erif Kaas**, var antaget af sin Formand til Medhjælper, og undertegnede saaledes 1509 Forliget med de Svenske i Kiøbenhavn⁴⁰⁾; blev Gne-Biskop 1512; † 1520⁴¹⁾.
24. **Jørgen Friis**, Mag., Provst i Viborg og Kong Christian II.s Secretair, blev paa Dronning Elisabeths Forbøn valgt til Biskop 1520⁴²⁾, men var dog 1523 med at opsigte Kongen Guldstab og Troeskab. Han søgte at forhindre Hans Tausen fra at prædike den evangeliste Lære i Viborg, men fandt kraftig Modstand hos Bor-

---

³⁵⁾ Jfr. Kolberns-Rosenvinge: „Bemærkn. om den canon. Rets Anvendelse i Danm.“ i Kirkehist. Saml. I. S. 51—53. ³⁶⁾ Efter Dipl. Langeb. i Geheimearchivet; Pontoppidan (Ann. II. 483) anfører urigtigt hans Død til 1477. Efter Ursins Beskriv. af Viborg S. 35 og 151, skal han endnu 1499 have deeltaget i et Sandemændstog; men dette er usandsynligt. ³⁷⁾ Hvitf. Bispekrøn. S. 105. Pontopp. Ann. II. 483. ³⁸⁾ S. R. D. II. 561. Pontopp. Ann. II. 484, Marm. Dan. II. 194; Hvitf. (Danm. Krøn. S. 1024, Bispekrøn. S. 105) har 1499. ³⁹⁾ Hvitf. Bispekrøn. S. 105, Pontopp. Ann. II. 484. ⁴⁰⁾ Hvitf. Danm. Krøn. S. 1070. ⁴¹⁾ Pontopp. Ann. II. 484; Hvitf. i Bispekrøn. S. 105 har urigtigt 1513; thi Diplomer vise, at han levede de følgende Aar. Jfr. Reg. diplom. I. S. 671 (Mar 1517). ⁴²⁾ Dronningens Brev til Capitlet, frevet 20 Sept. 1520 i Kongens Fraværelse, findes i Pontopp. Ann. II. 485—86.

gerne, som 1529 fik Tilladelse af Kong Frederik I. til at nedbryde alle deres Sognkirker, og omdanne Dominicaner- og Franciscaner-Klosterkirkerne til (evangeliske) Sognkirker⁴³⁾; havde 1530 den Skiebne at blive sat i Ban af Paven; blev i Aug. 1536 paa Kong Christian III.s Befaling tagen til Fange af Johan Ranzau udenfor sit Slot Ny-Hald, men fik kort Tid efter sin Frihed, imod at forpligte sig til ikke at tragte efter sin forrige Værdighed, og blev forlehnet med Krastrup. Hans Dødsaar og Begravelsessted er ubekendt.

---

⁴³⁾ Jfr. H. Knudsen: „Bidrag til Oplysning af den danske Reformationshistorie“ i *Annaler for nordist Oldkyndigh. og Hist. f. 1847*, S. 123—25.

VIII.

Biskopper i Børglum.

1. **Magnus**, første Biskop i Bendsysjel 1065; druknede i Elben paa Hjemreisen fra Bremen, hvor han var bleven indviet af Erkebiskop Adalbert ¹⁾).
2. **Ulrik** ell. **Alberik**, blev Magnus's Efterfølger 1066 ²⁾).
3. **Henrik**, var Biskop 1086, da Kong Knud d. Gellige, kort førend han blev myrdet, opholdt sig i Bendsysjel ³⁾).
4. **Kield** ell. **Ketil**, faldt i Slaget ved Fodvig 4 Jun. 1134 ⁴⁾).
5. **Self** ell. **Enlvester**, Biskop 1134 ⁵⁾; indtil c. 1146 ⁶⁾).
6. **Inge** (I.), tidligere Kong Erik Lams Diaconus, blev Biskop c. 1146; anklagede Hertug Buris for Forræderie imod Kong Valdemar 1167; levede endnu 1176 ⁷⁾).
7. **Orm** (Homerus I.), bivaanede Lateran-Conciliet 1179 ⁸⁾, og levede endnu 1183 ⁹⁾).

---

¹⁾ Hvitf. Biskopkrøn. S. 106. Suhm IV. 321, 495. ²⁾ Hvitf. l. c. Suhm IV. 333, 377, 495. ³⁾ Hvitf. l. c. Suhm IV. 681, 686. ⁴⁾ S. R. D. I. 382. III. 448, 523. Suhm V. 438. ⁵⁾ S. R. D. I. 383, Suhm V. 464. ⁶⁾ Suhm V. 636. ⁷⁾ Suhm VII. 464. ⁸⁾ Suhm VII. 557. Reg. dipl. I. Nr. 315. ⁹⁾ S. R. D. V. 250. Suhm VIII. 37. Han er forsiellig fra en anden Orm ell. Omer, der paa samme Tid var Biskop i Ribe, men som Nogle (Hamsfort, Hvitfeldt, Pontoppidan) gjøre til den Samme, der fra Børglum skulde være forflyttet til Ribe. Sfr. Suhm VII. 507, 557, VIII. 35 (VIII. 100 og 111 er han derimod af den modsatte Mening) og Kalls Anm. til Suhm VIII. 111.

8. **Ernid** eller **Erugoth**, bivaanede Conciliet i Lund 1187¹⁰).
9. **Somerus** (II.), udstedte et Diplom 1219¹¹).
10. **Johan** (I.), var Biskop 1238¹²); † 1247¹³).
11. **Hudolf**, Provst i Vestervig, blev Biskop i Børglum 1247; resignerede 1252 og blev Franciscanermunk¹⁴).
12. **Oluf Glob**, Provst i Børglum, blev Biskop 1252 og indvied af Erkebiskop **Jakob Erlandsen**, men tog Kong **Christoffers** Partie i hans Strid med Erkebiskopen; blev dræbt i Hvidberg-Kirke 1260 af en af sine Slægtninge **Jens Glob**, hvorfor Stiftet blev belagt med Interdict¹⁵).
13. **Johan** (II.), tidligere Klerk hos Biskop **Gunner** af Viborg, var Biskop 1266¹⁶); tog ligeledes Kongens Partie imod Erkebiskopen; † 1280 ell. 1281¹⁷).
14. **Evend** (I.), var Biskop 1281¹⁷).
15. **Niels** (I.), var Biskop 1283¹⁸); † efter 1290¹⁹), begravet i Lygum-Kloster²⁰).

---

¹⁰) Hvitf. Bisp. S. 106. Hamsfort ved Aar 1188 (S. R. D. I. 282; jfr. VII. 190, 221) Suhm VIII. 151. ¹¹) Suhm IX. 345. Reg. dipl. I. Nr. 663. ¹²) Hvitf. Bisp. S. 106. Suhm IX. 682. ¹³) Hvitf. Danm. Kr. S. 216. Bisp. S. 106. Pontopp. Ann. I. 599. Hamsfort i S. R. D. I. 288 har 1245, og nævner en Provst **Æfil** som Johans Efterfølger. ¹⁴) S. R. D. II. 263. V. 517. Hvitf. Danm. Kren. S. 216. Bisp. S. 106. ¹⁵) Suhm X. 412. ¹⁶) Suhm X. 557. ¹⁷) Suhm X. 820. ¹⁸) Suhm X. 868; jfr. Diplomet S. 1017—18, hvor han kaldes „Electus confirmatus Burglanensis“. ¹⁹) Reg. dipl. I. Nr. 1445 Ann. Mogle have urigtigt 1286; jfr. Pontopp. Ann. I. 602, Suhm X. 928. ²⁰) S. R. D. IV. 576.

16. **Joseph**, nævnes som Biskop i Børglum 1299 ²¹⁾ under Striden imellem Kong Erik Menved og Erkebiskop Jens Grand.
17. **Niels (II.)**, nævnes som Biskop i Børglum 1309 ²²⁾; † 1327 ²³⁾.
18. **Tyge (II.) Klerk**, Biskop i Børglum 1327; blev paa Kong Christoffer II.'s Foranstaltning tagen til Fange ved den hollsteenske Greve Geert 1329, hvorpaa Riget ifølge Beite-Constitutionen blev belagt med Interdict; sluttede Forlig med Grev Geert 1337; levede endnu i Jan. 1341 ²⁴⁾.
19. **Andreas**, nævnes først som Biskop i Mai 1345, da han var tilstede paa Conciliet i Helsingborg ²⁵⁾; † 1354 ²⁶⁾.
20. **Magnus Johansen**, tidligere Kannik i Nøeskilde og Narhuus, blev Biskop i Børglum 1354 ved Kong Valdemar Atterdags Medvirkning; † 1365 ²⁷⁾.

---

²¹⁾ S. R. D. VI. 333, 341. (p. 332 og 334 kaldes han Peder, p. 365 Johan.) Jfr. Pontopp. Ann. I. 603. Suhm XI. 323, 325, 336. Hvitf. (Danm. Krøn. S. 300, Bispedr. S. 107) lader urigtigt denne Biskop være tilstede ved Kong Erik Menveds Kroning 1288 (rettere 1287), da hans Formand Niels endnu levede. ²²⁾ Suhm XI. 603. ²³⁾ Efter Pontopp. Ann. II. 79. Den 16 Aug. 1326 stadsfæstede han, tilligemed de andre danske Biskopper, paa Daneshøffet i Nyberg Forlehnningen af Hertugdømmet Sønder-Jylland til Grev Geert; jfr. S. R. D. VII. 356—57. ²⁴⁾ Suhm XIII. 22. ²⁵⁾ S. R. D. VI. 496. Suhm XIII. 137. ²⁶⁾ Hvitf. Bispedr. S. 107. Suhm XIII. 298. ²⁷⁾ Diplomer vise, at han er død imellem 7 Jul. og 22 Nov. d. A. jfr. Suhm XIII. 561, 850.

- 21. Johan (III.) Mikkelson**, blev Biskop i Børglum 1365; valgt til Biskop i Ribe 1369 ²⁸).
- 22. Svend (II.) Moltke**, Biskop i Børglum 1369 ell. 1370; † 1396 ²⁹).
- 23. Peder**, nævnes første Gang som Biskop i Junius 1397, da han var tilstede paa Rigsdagen i Calmar ³⁰); var 1399 i en heftig Strid med Biskop Lage (som han voldelig oversalder) og Capitlet i Viborg om Ræssø; levede endnu i Jul. 1425, da han var tilstede paa Conciliet i Kiøbenhavn ³¹).
- 24. Gerhard** ell. **Geert**, nævnes som Biskop af Børglum 1427, da han opholdt sig i Flensborg under denne Stads Beleiring af Holstenerne ³²); † 1452 ³³).
- 25. Jakob** ell. **Jeppe Friis**, var Biskop i Børglum 1453; † efter 1481 ³⁴), begravet i Børglum-Klosterkirke.
- 26. Niels (III.) Stygge**, tidligere Munk i Børglum-Kloster, nævnes først som Biskop af Børglum 1487, da han var med i Lund at vælge Prinds Christian til Thronfølger. Han er bekendt for sit ryggesløse Levnet (som

---

²⁸) Suhm XIII. 652. ²⁹) Sfr. om denne Biskop Danske Maa-
gaz. I. S. 257—64. ³⁰) Suhm XIV. 406. ³¹) Hvitf. Daum.
Kron. S. 714. ³²) Jahn: Danmarks politisk-militaire Hist. un-
der Unionskongerne, S. 87; 1432, da han undertegnede Baabentils-
standen i Horsens, kaldes han „postulatus“ (Jahn S. 504), og var
altsaa dengang endnu ikke indviet. ³³) Efter Pontopp. Ann. II.
488, hvor han siges at have været af Familien Gylbenstjerne. ³⁴) Dette
Nav angives i Pontopp. Ann. II. 489; men han levede flere Aar senere;
Hvitf. (Bispekr. S. 108) gjør af denne Biskop to forskellige Personer.

Munk havde han staaet i Ry for Hellighed), der endog bevirkede, at han under Kong Hans en Tid lang var udstedt af Rigsrådet, og senere foranledigede Haven til at beordre en Undersøgelse. 1519 fik han Styge Krumpen til Medhjælper, og havde tilligemed denne størst Andeel i Opstanden imod Kong Christian II. 1523; † 1533³⁵⁾, og blev begravet i Børglum-Klosterkirke.

27. **Styge Krumpen**, blev Biskop Niels's Medhjælper 1519³⁶⁾, og Cne-Biskop ved hans Død 1533; fængslet 1536, og sat paa Sønderborg-Slot, men siden løsladt, imod at han forpligtede sig til ikke at trage efter sin forrige Værdighed; fik Børglum-Kloster i Forlehning; † 1551³⁷⁾ i Næmild-Kloster; begravet i Mariager-Klosterkirke.

---

³⁵⁾ Chron. Skibyense, i S. R. D. II. 595. Pontoppidan Ann. II. 491. ³⁶⁾ Pontopp. l. c. ³⁷⁾ Pontopp. Ann. II. 492. Marm. Dan. II. 123.

IX.

Biskopper i Reval

(under Estlands Forening med Danmark).

1. **Besjelin**, Kong Valdemar II.s Capellan, blev udnævnt af ham til Biskop i Reval 1219 ¹⁾).
2. **Wilhelm**, nævnes som Biskop i Reval 1225 ²⁾).
3. **Thorvil**, tidligere Præst i Ribe-Stift, udnævnt af Kong Valdemar II. til Biskop i Reval 1240 og indviet af Erkebiskop **Uffo** ³⁾); † 14 Oct. 1260 ⁴⁾).
4. **Oluf (I.)**, var Biskop i Reval 1267, da han indviede Franciscaner-klosters Kirke i Østad ⁵⁾).
5. **Thrugot**, tidligere Kannik i Nøeskilde; † 2 Jul. 1279 ⁶⁾).
6. **Johan (I.)**, var Biskop i Reval 1280 ⁷⁾).
7. **Henrik**, en Franciscanermunk ⁸⁾), var Biskop i Reval 1287 ⁹⁾); blev 1299 af Kong **Erik Menved** beskikket til hans Fuldmægtig for at betale Erkebiskop **Jens Grand** en Sum Penge; opholdt sig s. N. i Danmark under Kongens Proces med Erkebiskoppen; levede endnu 1318 ¹⁰⁾).
8. **Johan (II.)**, udvalgt Biskop af Reval; † 1320 i Lybek; begravet i St. Catharine-Kirke sammesteds ¹¹⁾).
9. **Oluf (II.)**, var Biskop af Reval 21 Sept. 1329, da han undertegnede et Diplom i Kiøbenhavn ¹²⁾). Under denne Biskop blev Estland 29 Aug. 1346 af Kong Valdemar Atterdag afhændet til den tyske Orden.

---

¹⁾ Suhm IX. 338.   ²⁾ Suhm IX. 512.   ³⁾ Suhm IX. 703, X. 19, 125.   ⁴⁾ S. R. D. III. 561, IV. 59, Suhm X. 416.   ⁵⁾ S. R. D. V. 513, Suhm X. 605.   ⁶⁾ S. R. D. I. 292, Suhm X. 790.   ⁷⁾ Suhm X. 799.   ⁸⁾ S. R. D. V. 517.   ⁹⁾ Suhm XI. 20.   ¹⁰⁾ S. R. D. V. 517, Suhm XI. 832.   ¹¹⁾ Suhm XII. 28.   ¹²⁾ *Skrift. Danm. Krøn. S.* 450, Suhm XII. 183.

6.

De evangeliske Biskopper

i

Kongeriget Danmark og paa Island.

af

J. P. F. Königsfeldt.

I.

Siællands Stift.

1. **Dr. Peder Plade** eller **Palladius**¹⁾, født 1503 i Ribe, hvor hans Fader, **Esbern Jensen**, var Borger. Sin første Underviisning fik han i Ribe-Skole og derpaa i Ålbens; siden kom han til Kiøbenhavns Universitet, og omtales derefter som Skolemester (o: Rector) ved Odense-Skole, hvilket Embede han rimeligviis beklædte, da den mærkelige Herredag holdtes i Odense 1527, hvor Kong **Frederik I.** offentligt tog de Evangeliske under sin Beskyttelse. For at lære at kiende de evangeliske Lærere, navnlig **Luther** og **Melanchthon**, begav han sig til Wittenberg, hvor han blev immatriculeret 3 Sept. 1531. Det var en Borgermester Michels Enke i Odense og hendes Søn Knud Michelsen, som bekostede hans Reise og Ophold i Wittenberg, hvor han forblev omtrent 6 Aar, og blandt andet kom i nøie Venstabsforhold til sin Lærer **Melanchthon**, ligesom ogsaa til **Dr. Joh. Bugenhagen**, der siden 1523 var theologisk Professor og Præst i Wittenberg. Her tog **Palladius** 25 Sept. 1533 Magistergraden (tilligemed **Joh. Svaning**, siden Kong

---

¹⁾ Navnet **Plade**, med hvilket baade **Peder** og hans Broder **Niels** kaldte sig, menes at have været et Tilnavn eller Familienavn, som Faderen ogsaa har sørt, og som **Melanchthon** i Wittenberg efter sin Sædvane forandrede, med en latinsk Form, til **Palladius**.

Frederik II.s Lærer). Den 1. Jun. 1537 disputerede han tilligemed **Tilemann v. Zusfen** (siden Biskop i Sleebvig) under Luthers Præsidium for Licentiatgraden i Theologien, og blev promoveret til Doctor 6 Jun. Kort efter reiste han tilbage til Danmark i Følge med Bugenhagen, og blev efter dennes og de andre wittenbergske Theologers Anbefaling af Kong **Christian III.** udnævnt til Professor ved det restaurerede Kiøbenhavns Universitet og til første evangeliske Superintendent (Biskop) over Sjællands Stift; hvorpaa han 2 Sept. 1537 blev indviet tilligemed de andre 6 Superintendenter i Frue-Kirke i Kiøbenhavn af Bugenhagen i Kongens, Dronningens og Rigsrådets Nærværelse. Som Biskop foretog **Palladius** sig i de første Aar (til 1543) hyppige Visitationer i sit Stift for at lære at kiende de ham betroede Menigheders Tilstand. Han har selv bestrevet sin Virksomhed paa disse Reiser og Maaden, hvorpaa han vilde, at Broysterne skulde gaae tilbærks ved kirkelige Visitationer, i en „Visitationebog“, som ikke blev trykt;²⁾ og ligesom han allerede 1537 havde oversat Luthers lille Catechismus til Brug for Almuen ved den første Religions-Underviisning: saaledes udgav han 1538, for at bringe Gudstienesten i Overensstemmelse med den rensede Lære, og tilveiebringe den fornødne Gensformighed i samme, en Oversættelse af Luthers Enchiridion s. Manuale. Det var i samme Tid, at Kongen fra Tid til anden samment kaldte Synoder eller Kirkemøder: i Kiøbenhavn 1510, Ribe 1512, Ant-

---

²⁾ Den er nu kun til i et temmelig udførligt Udtog paa Tydsk, blandt en Samling af Biskop Harboes efterladte Papirer. Udbrag af samme findes i „Palladius, af N. G. L. Heiberg.“ 1840. S. 40—48.

vorstov 1546 og Kiøbenhavn 1555, hvor samtlige danske Biskopper vare forsamlede, og i hvis Bestemmelser Palladius vistnok har haft betydelig Deel. Tilligemed de andre 3 theologiske Professorer, Ole Chrysostronus, Joh. Synningius og Joh. Macchabæus, besørgede han den første fuldstændige danske Bibeloversættelse (efter Luthers tydske Oversættelse), som Kong Christian III. lod udgive 1550³⁾; ligesom han ogsaa i Årene 1543 og 1544 havde deltaget med sine Colleger i Religionædisputationerne med de kiebenhavnske, roeskildske og lundske Kanniker. Foruden sit eget Stift, var Palladius til forskjellige Tider efter Kongens Befaling bestyret med de kirkelige Anliggender i Norge, paa Island, og paa Gulland, saavel som paa Rygen, hvilken D. siden dens Erobring 1168 hørte under Roeskilde-Bispestoel. I sin sidste Levetid var han meget svagelig, og antog derfor Maret før sin Død Hans Albertsen, Professor i Theologien ved Universitetet, til sin Medhjælper. Efter henved 23 Aars utrættelige Virksomhed i Reformationens Tjeneste, døde Palladius 3 Jan. 1560, og overlevede saaledes kun eet Aar den Konge, hvis trofaste Medarbejder han havde været i at ordne det nye Kirkevæsen. Peder Palladius var gift, men med hvem, vides ikke; 1562 blev der af Consistoriet tilstaaet hans Enke en aarlig Pension. Om han har havt Børn, er ubekendt. (Hans Levnet findes i P o n t o p p. Ann. III. S. 89—95; Z w e r g s Siællandske Cleesse S. 55—83; P. F. Wandall: Mindeamærker paa Jægerspris I. S. 323—42; og udsørligt af A. C. L. Heiberg i Theolog.

³⁾ Jfr. M o l l e r s Reformationens-Program, om de danske Bibeloversættelser fra det XVI. Aarh. Kbh. 1840. S. 73. fig.

Lidskrift 4de Bind 2det H. S. 1—186, som ogsaa indeholder en Fortegnelse over hans mange Skrifter.)

2. **Dr. Hans Albertsen**, født 1525 i Kiøbenhavn, af ubekendt Herkomst. Han var først Professor i Græsk, derpaa i Dialectik ved Kiøbenhavns Universitet; 1558 blev han Professor i Theologien, og det følgende Aar antaget til Medhjælper af Palladius, hvem han allerede 1560 fulgte som Biskop. 1563 blev han promoveret til Dr. theol. af Niels Hemmingsen. Biskop Hans Albertsen roses som en from, retfærdig og lærd Mand; han døde 25 Mai 1569, kun 44 Aar gammel. Hans Søn, **Albert Hansen**, blev 1591 Biskop i Aarhuus. (Hans Levnet i Binding 8 Academia Haun. p. 83—85. Pontopp. Ann. III. S. 95—96. Zwergs Siæll. Cler. S. 83—91. C. J. Brandt og L. Helweg: Den danske Psalmedigt. I. Levnetsløbene S. 17—18.)
3. **Dr. Poul Madsen**, f. 1527 i Riøge, hvor hans Fader var Raadmand. Han blev Student 1543, besøgte siden fremmede Universiteter, og opholdt sig meest i Løwen. Efter sin Hjemkomst tog han Magistergraden, og blev først 1555 ansat som Professor i Latin og Græsk ved Kiøbenhavns Universitet, derpaa 1557 Professor i Hebraisk, hvilket Lære-Embedet han igien 1560 ombyttede med Professoratet i Dialectik. 1562 blev han udnævnt til **Hans Tausens** Giftermand paa Ribe-Bispestoel, hvorfra han 1569 blev kaldet til Biskop over Siællands Stift og Professor i Theologien ved Universitetet. Poul Madsen havde Navn som en meget lærd Mand, endskiøndt han ikke gjorde sin Lærdom bekendt ved Skrifter. Han var en Ven af Niels Hemmingsen, af hvem han 1570 blev promoveret

til Dr. theol.; og ligesom han 1575 tog denne berømte Kirkeleer i Forsvar, da Rigsraadet forlangte, at han skulde tilbagefalde sin Lære om Nadveren: saaledes bestræbe han sig ogsaa for at forhindre Indførelsen af Formula concordiæ i den danske Kirke, og skal tilligemed Hofprædikanten Christoffer Knopf have udvirket det strenge Forbud, som Kong Frederik II. 24 Juli 1580 udstedte mod samme. Tilligemed sine Colleger ved Universitetet, Professorene Anders Lauridsen og Hans Slangendorp, besørgede han efter Kongens Befaling en ny Udgave af Bibelen (den saakaldte Frederik II.'s Bibel, efter Luthers Oversættelse), der udkom 1589, og overhovedet egentlig kun er en ny gennemseet Udgave af Christian III.'s Bibel fra 1550.⁴⁾ Da Kong Jakob VI. af Skotland 1590 kom til Kiøbenhavn, blev han d. 7. Martz paa Universitetet modtaget med en Tale af Biskop Madsen, som dette Aar var Universitetets Rector. Kort efter døde Boul Madsen, 31 Oct. 1590, i sit 63de Aar. Han overlevede 4 Hustruer, men vides ikke at have efterladt sig Børn. (Hans Levnet i Script. rer. Dan. VII. p. 163—65. Binding 8 Academia Haun. p. 92—95. Pontopp. Ann. III. S. 96—99; og hos Zwerg S. 92—106.)

4. Dr. **Peder Jensen Winstrup**, f. 18 Martz 1549 i Kiøbenhavn, hvor hans Fader var Sognepræst til Nicolai Kirke. Han gik efterhaanden i Kiøbenhavns, Slagelse og Næsby-Skole, fra hvilken sidste han 1568 blev dimitteret til Universitetet. I sit 21de Aar blev han af Rigsraad og Slotsherre paa Kiøbenhavns Slot, **Biørn Andersen**, antaget til Hofmester for hans Sønner,

⁴⁾ See Molbech's ovennævnte Program, S. 109.

med hvilke han derpaa 1572—1576 reiste udenlands og besøgte Universtiteterne i Leipzig og Wittenberg, ved hvilket han blev Magister. Strax efter sin Hjemkomst blev han ved ovennævnte sin Patron beskiftet til Rector Theologiae ved Dom-Capitlet i Aarhus; men allerede 1578 kaldet derfra til Sognepræst ved Hellig-Geistes Kirke i Kiøbenhavn. 1587 vendte han atter tilbage til Aarhus, da han blev ansat som den gamle Biskop Laurids Berthelsens Medhjælper, hvem han det følgende Aar succederede. Efter at have været Biskop i Aarhus paa 4de Aar blev Winstrup 1591 af de fire, under Kong Christian IV.s Mindreaarighed regierende Rigsraader kaldet til Biskop over Siællands Stift, og til det med denne Værdighed forbundne Professorat i Theologien ved Universtitet, og s. A. creeret til Dr. theol. — Som Siællands Biskop kronede han 29 Aug. 1596 Kong Christian IV. og 11 Juni 1598 Dronning Anna Catharine, samt døbte de kongelige Børn. Da han ved Prindsesse Elisabeths Daab 1606, efter Kongens Befaling, havde udeladt Exorcismen eller Dæmlebesværgelsen, blev dette lagt ham til Last af Mauge; ogsaa havde Biskoppen en afgjort Modstander i sin Collega, den theologiske Professor Jørgen Dybvad. Biskop Winstrup døde 24 Juni 1614 i sit 66de Aar. Han var to Gange gift: med sin anden Kone, Anna Eisenberg, som Aaret efter hans Død giftede sig med hans Efterfølger, Biskop Hans Resen, havde han blandt flere Børn en Søn, Peder Winstrup, som 1638 blev Biskop i Skaane, og var den sidste danske Biskop i dette Stift. (Hans Levnet hos Binding p. 170.—75; i Poulsons Bibliotheca Aarhus. p. 55—62; Pontopp. Ann. III. S. 99—103, og hos Zwerg S. 106—32.)

5. **Dr. Hans Poulsen Resen**, f. 2 Febr. 1561 i Laudsbyen Resen i Ribe-Stift, hvor hans Fader var Sognepræst, og hvis Navn han antog som Familienavn. Han gik først i Holstebro-Skole, derpaa i Ribe (under den berømte Rector, siden Biskop i Ribe, Peder Segelund) og sidst i Viborg-Skole (under Rector Jakob Holm, siden Biskop i Aalborg), hvorfra han 1581 dimitteredes til Universitetet. Allerede 1583 blev han ansat som Conrector ved Viborg-Skole, men forlod strax efter denne Post for at tiltræde en Udenlandsreise med den unge Adelsmand Frederik Rosenkrants. Efter at have tilbragt 3 Aar i Rostock, begave de sig til Wittenberg, hvor Resen fik Magistergraden, og reiste derpaa til Italien, hvor de meest opholdt sig i Padua og Rom, og over Sicilien besøgte Malta. 1591 vendte Resen, efter 8 Aars Fraværelse, igiennem Schweiz tilbage til Danmark, og blev strax ansat som Professor logices og extraordinær Professor i Theologien ved Kjøbenhavns Universitet. 1597 blev han Professor ordin. i Theologien samt Dr. theol. — Resen stod i stor Anseelse for sin Lærdom hos Kong Christian IV., som derfor tog ham med sig, da han 1606 besøgte sin Svoger, Kong Jakob I. i England, der satte megen Priis paa lærde Mand. Ved samme Tid var Resen sysselsat med at oversætte den hellige Skrift: den første danske Bibeloversættelse efter Grundsprogene, hvoraf det Nye Testament blev udgivet 1605 i 12mo, og som fuldstændigt udkom 1607 i 8vo; (senere udgivet 1633 i fol. og 1647 i 4to, glennemseet og med Summarier forsynet af Hans Svane, Hans Resen d. Rngre og Ped. Winstrup d. Rngre). Denne Oversættelse, som har ligget til Grund for alle de følgende autoriserede danske Bibeludgaver, er

bleven meget forfkielligt bedømt; thi medens Nogle (f. Ex. Binding) tilbøder den de største Lovtaler, som om den Intet lod tilbage at ønske, have Andre med Grund bemærket, at Oversætterens ængstelige Omhu for ordret at giengive den hebraiske Text, og hans Mangel paa Færdighed i at benytte Modersmaalet, gjør hans Arbejde paa mange Steder dunkelt og uforstaaeligt⁵⁾. 1609 optraadte allerede Mag. **Iver Stub**, Professor i Hebraisk ved Universitetet, imod denne af Kongen approberede Bibeludgave, og lod trykke en Oversættelse af to Capitler af Job som Prøve paa, hvorledes en Bibeloversættelse burde være: en Frihed, som den Tid var nok til at paadrage ham Tabet af hans Embede. Den Dunkelhed, som gaar igiennem alle Resens Skrifter, paadrog ham en anden, endnu alvorligere Strid med Sognespræsten ved Nicolai Kirke, Mag. **Ole Kock**, hvis Bestyrelser havde til Følge, at der den 21 Febr. 1614 i Kongens Nærværelse blev holdt en Forsamling af Rigets Biskopper og nogle Rigsråder paa Roldinghuus, for hvilken begge Parter befalede at møde. Dommen faldt ganske ud til Fordeel for Resen⁶⁾, som dog maatte love, i et offentligt Skrift at forklare sine dunkle Uttringer; og skøndt han stod høit i Kongens Naade, og var udseet til Biskop **Winstrups** Efterfølger, blev han først henved et Aar efter dennes Død, efterat bemeldte hans Skrift (*De sancta*

---

⁵⁾ Jfr. *P. W. Becker: De Jo. Pauli Resenii Versione Danica Sacrae Script., Haun. 1831.* ⁶⁾ Mag. **Ole Kock** blev d. 23 Febr. dømt til Landeforvisning, og døde i Stockholm 1619. Christian IV. har selv i sin Skrivelse for 1614 optegnet: „23 Febr. gif der Dom over M. Oluf Kock, at han skulde inden 14 Dage rømme af Landet.“ *Suhms Nye Saml. II. 3 S. S. 93.* (Jfr. *Pentopp. Ann. III. S. 612—46. Sommelii Lex. Eruditor. Scan. II. p. 72—77.*)

sider) var blevet underkastet Biskoppernes og Professorernes Dom og derpaa udgivet⁷⁾, 29 Apr. 1615 udnævnt til Siællands Biskop. I denne Stilling virkede han i 23 Aar, og viste stærk Iver for den orthodoxe lutheriske Lære, navnlig mod de calviniske Anskuelser, som ved Niels Hemmingsen havde faaet Indgang i Kirken; saaledes 1616 i Sagen mod den syenske Biskop Hans Knudsen, som endog blev affat fra sit Embede. I Anledning af den første Reformationens Jubelfest udgav Resen det følgende Aar tvende Skrifter: *Jubilæus Christianus* og *Lutherus triumphans*, og udvirkede, at der aarlig paa Allehelgensdag skulde holdes en Takfælgelsesfest for den lutheriske Reformation i alle Landets Kirker. Biskop Resen døde 14 Sept. 1638 i sit 78de Aar. Af sin Formue skænkede han en ikke ringe Deel til Legater for Skoler og milde Stiftelser. Han var to Gange gift: med sin første Kone, *Barbara*, en Datter af den theologiske Professor *Anders Lauridsen*, havde han 4 Børn, blandt hvilke *Hans Resen* blev Faderens anden Eftermand paa Bispestolen; hans andet Ægteskab med sin Formands Enke, *Anna Winstrup*, var barnløst. (Hans Levnet hos *Vinding* p. 175—92; i *Pontopp. Ann.* III. S. 103—8; hos *Zwerg* S. 132—69; i *Treschow's Danske Jubellærere* S. 40—65; og *C. J. Brandt og L. Helweg: Den danske Hjalmedigt. I. Levnetsløb.* S. 34—36.)

6. **Dr. Jesper Brochmand**, f. 5 Aug. 1585 i Rjøge, hvor hans Fader, **Rasmus Brochmand**, var Raadmand og siden Borgermester. Han kom i sit 13de Aar fra

---

⁷⁾ Smod dette udgav *Mag. O. Koef* sit Skrift: *Vor kristelige Trons Wijsheet och Triumfh.* Stockholm. 1617. 4to.

Riige-Skole til Herlufsholm (under den bekiendte Rector Joh. Manus), og herfra 1601 til Kiøbenhavns Univerfitet; men endnu samme Aar, efter fin forrige Rectors Dnske, tilbage til Herlufsholm som Hører ved Skolen, i sit 16de Aar. Allerede 1603 tiltraadte han en Udenlandsreise til Holland, hvor han først i 3 Aar i Leiden, under Just. Lipsius, Jos. Scaliger og andre berømte Lærere, studerede Philologie og humaniora, og siden tilbragte to Aar ved Univerfitetet i Franeker. Arild Svitzfeldt, som Skoleherre paa Herlufsholm, kaldte Brochmand tilbage fra hans Udenlandsreise 1608, og ansatte ham som Rector ved Skolen. Dette Embede forestod han kun to Aar, da han 1610 i sit 25de Aar blev kaldet som Professor pædagogicus til Kiøbenhavns Univerfitet, hvorefter han 1613 fik Professuratet i det græske Sprog, og 1615, efter at have taget Doctorgraden, gik over i det theologiske Facultet. Men allerede 1616 forlod han igjen denne Lærestoel, da Kong Christian IV. kaldte ham til Lærer og Opdrager for den udvalgte Thronfølger, Prinds Christian, hos hvem han (under Prindsens Hofmester Chr. Thomsen Sehested) forblev til 1620, da han til Belønning blev aflagt med et Præbende ved Lunds Domcapitel, og gik tilbage til sin Post ved Univerfitetet. Efter at have virket her i 18 Aar som en heldig og i sin Tid høiagtet Lærer, og tillige viist en ikke ringe Virksomhed som theologisk Forfatter, blev Brochmand efter Biskop Resens Død 1638 udnævnt til Biskop over Siællands Stift^o). Berømt i den lærde Verden blandt det 17de Aarhundredes

---

^o) Christian IV. overlod efter hans Dnske Valget, ifølge Kirkeordinantsen, til Stiftets Præster, som eenstemmigen valgte Brochmand.

Theologer blev han især ved sit udførlige System i Dogmatiken, hvori han strengt følger den orthodoxe lutheriske Lære, og derfor i Fortalen blandt sine Lærere og Veiledere hverken nævner Melancthon eller Niels Hemmingsen. Under Titel af „Systema universæ Theologiæ, didacticæ, polemicæ et moralis“ udkom dette Værk første Gang i to Qvartbind, Kiøbenh. 1633 (eftertrykte Udgaver i Leipzig 1638, Ulm 1638 og 1658). Brochmand udgav endnu i sin Alderdom et Udtoq af sit større Værk (Epitome System. theol., Havn. 1649, 8vo); og meer end hundrede Aar efter hans Død brugtes hans System endnu ved theologiske Disputationer paa Communitetet, lige til disses Ophør 1777⁹). Ligesom han i disse dogmatiske Skrifter, baade i Skriftfortolkning og Lære, holdt sig langt borte fra enhver friere reformatorisk Synsmaade, og derfor ligesaa lidt taalte Hemmingsen og Melancthon, som Hugo Grotius og Arminianerne, hvilke han bekæmper ligesaa ivrigt, som nogen Kiættersect: saaledes vendte han sin hele Lærdom og Dialectik med megen polemisk Kraft imod Catholikerne og Jesuiterne, da han, efter Christian IV.s Befaling, i Anledning af Kongens Svoger, den brandenburgske Markgreve Christian Vilhelms Overgang til den catholske Kirke, 1634 og 1646 udgav to i sin Tid berømte Stridskrifter imod Papiisterne¹⁰). Endnu mere navnkundig blev Brochmand hos Folket i Danmark og Norge ved sin 1636 første Gang udgivne Postil eller „Forklaring over alle Søndags-Evangellier og Epistler“, som fortrængte Niels Hemmingsens (overs. af Lat. ved N. G.

⁹) Sfr. *H. Beckman*: Hist. Commun. Reg. p. 62—63. *Nyere Ups Univers. Ann. S. 287.* ¹⁰) See *Slanges Christian IV.s Hist. S. 1482.* *Hist. Calendar III. S. 256—57.*

Herav 1576, 1600 og 1613, fol.) og tildeels Luthers (først overs. af P. Tidemand 1564 og 1577, fol.). Ingen dansk Opbyggelsesbog af saa stort Omfang har oplevet saa mange Udgaver¹¹⁾, eller i det 17de og 18de Aarhundrede vundet saa almindeligt Bifald, som Brochmands Huuspostil; og endnu 1817 antager hans Biograph (S. Møller), at „Menigmand i Danmark og Norge foretrakker til huuslig Opbyggelse hans Postil for de fleste eller endog for alle nyere.“ Samme Forfatter tillægger B.s Postil den Fortieneste, at den indeholder „rørende Betragtninger, Homilier, tildeels i den gamle Kirkes Smag, nedskrevne i det hjerteligste, tydeligste og meest indtrængende Sprog, som derfor endnu kunne læses af alle Christne med Opbyggelse, ja ogsaa uden Anstød fra Indklædningens Side, da B.s Stil med al dens Enfoldighed er reen og slybende.“ — Biskop Brochmand stiftede sig desuden, ligesom i forrige Aarhundrede Niels Hemmingsen, et kiært og agtet Minde hos den nærmeste Efterflægt ved at optage unge Studerende i sit Huus, og sørge for deres Underviisning og Opdragelse. Det var deels Saa-danne, hvis trængende Kaar, i Forening med gode Anlæg og andre anbefalende Egenskaber, gav dem Udkomst til Biskoppens velgiørende Omforg (deriblandt Orientallisten Thom. Bang, Hans Svane og den siden saa berømte Peder Schumacher), deels unge Adelsmænd, f. Ex. Niels Trolle, siden Statthalder i Norge, og den

---

¹¹⁾ Fra 1636 til 1760 fiender man i det mindste 11 Udgaver (fra 1655 i fol., de øvrige i 4to og 8vo); jfr. Worms Lexicon I. S. 170. Hifcor. Cal. III. S. 249. Efter Worm skal Brochmands Postil være oversat paa Engelsk.

brave ridderlige **Jans Friis**, en Søn af Cantaleren **Christian Friis** til Kragerup, der tilbragte 8 Ungdomsaaar (fra 1631 til 1639) i Brochmands Huus, og siden saa berømmeligt udmærkede sig i den svenske Krig under Kong **Frederik III.** Brochmands Huus blev saaledes en Planteskole for Lærdom og Videnskab, og det samlede ofte en Kreds af Disciple og lærde Benner omkring den i Levnet alvorlige og noget tungsindige, men i Omgang milde og belevne, ved Maaltidet ikke sjældent muntre og spøgende **Biskop.** Hos **Christian IV.** stod Brochmand i megen Anseelse; og om Biskoppens Hengivenhed for sin kongelige Herre vidner hans smukke latinske Liigtale. Ogsaa Kong **Frederik III.**, som Brochmand kronede 23 Nov. 1648, agtede ham høit, og siges jævnligt at have besøgt ham¹²⁾. I Skolevæsenet var hans Virksomhed ikke ubetydelig, uden dog at blive til en gennemgribende Reform. Efter at have tilligemed sin Hustru, og tildeels medens begge levede, stiftet sig et hæderværdigt Minde ved betydelige Legater, døde Brochmand, almindelig agtet og savnet, 19 Apr. (2den Paaskefestdag) 1652 i sit 67de Aar. Han var i 40 Aar gift med **Sille Valkenburg**, som overlevede ham; de havde den Sorg at miste deres eneste Børn, en ung Datter og en meget haabesfuld Søn, som døde paa en Udenlandsreise 1638 i sit 23de Aar. (Hans Levnet findes i Udg. af hans Huus post i 1655 og de senere; hos **W i n d i n g** p. 233—44; i **P o n t o p p.** Ann. IV. S. 76—82; hos **Z w e r g** S. 169—237; i **T r e s c h o w s** Jubellærere S. 65—90;

---

¹²⁾ Det var ved et af disse Besøg, at Kongen blev opmærksom paa den unge **Peder Schumacher**, og det var saaledes i Brochmands Huus, at Grunden blev lagt til denne Statsmands Lykke.

Giesjings Jubellærere, II. 2. B. S. 12—31; og udførligt af J. Møller i Histor. Calendar 3die B. S. 193—276.)

7. **Dr. Hans Hansen Resen**, f. 19 Oct. 1596 i Kjøbenhavn, var en Søn af den næstforegaaende eller 5te lutheriske Biskop i Sjælland, Dr. Hans Poulsen Resen. Fra Kjøbenhavns Skole blev han 1614 dimitteret til Universitetet; og allerede i det følgende Aar tiltraadte han en Udenlandsreise til Tydskland, Frankrige, Schweiz og Nederlandene. Efter sin Hjemkomst blev han 1621 ansat som Rector ved Herlufsholms Skole, hvilken han forestod i 3 Aar, indtil han 1624 blev udnævnt til Professor i Philosophien ved Universitetet. 1635 blev han Professor i Theologien, og tog følgende Aar Doctorgraden; 1652 Biskop over Sjællands Stift, men døde inden et Aars Forløb, 3 Apr. 1653. Biskop Resen d. Yngre var gift med **Thale Winstrup**, en Datter af den sjællandske Biskop Dr. Peder Winstrup og Søster til den skaanske Biskop af samme Navn; hun døde faa Dage efter sin Mand, og de efterlode sig flere Sønner, som beklædte vigtige Embeder i Stat og Kirke, af hvilke den ældste var den bekiendte **Peder Hansen Resen**, Dr. jur., Statsraad og Præsident i Kjøbenhavn, Udgiver af K. Frederik II.s Kronike, Atlas Danicus, den yngre Edda og andre Værker. (Hans Levnet hos Binding p. 298—306; i Pontopp. Ann. IV. S. 82—83, og hos Zwerg S. 237—46.)
8. **Dr. Laurids Mortensen Scavenius**, f. 6 Aug. 1589 i Skagen, hvoraf han antog sit Tilnavn; hans Fader var en fattig Fisser. Da hans Forældre siden kom

til Kiøbenhavn, fattede de ham i Hovedstadens offentlige Skole (Frue-Skole); og da de kort efter begge døde, antog den medicinske Professor **Thom. Sinke** sig det fader- og moderløse Barn. Efter at være bleven Student, blev han 1610 ansat som Lærer ved Frue-Skole, og reiste derpaa 1612—1619 udenlands med Borgermester **Michael Wibes** Sønner. Strax efter sin Hjemkomst blev han kaldet til Sognepræst ved Roeskilde-Domkirke og Rector theol. ved Domcapitlet, hvorfra han 1627 forflyttedes til Nicolai Kirke i Kiøbenhavn. 1639 blev Scavenius udnævnt til Professor i Theologien ved Universitetet, og følgende Aar promoveret til Dr. theol. Som Universitetets Rector gjorde han 1648 paa Geistlighedens og Borgerstandens Vegne stærk Indsigelse mod Rigsrådets og Adelenes Vaaftand paa Eneret til at vælge Kongen. 1653 blev Scavenius af Frederik III. beklædt med Siællands Biskop. Dette Embede forestod han kun 2 Aar, da han under et Ophold i Roeskilde paa Landemødet blev syg og døde 22 Juni 1655. Af 15 Børn overlevede ham kun to Sønner og en Datter; den ældste Søn var **Peder Lauridsen Scavenius**, Dr. jur., Etatsraad, Generalprocureur og Assessor i Højesteret. (Hans Levnet hos Win- ding p. 345—50; i Pontopp. Ann. IV. S. 84—86, og hos Zwerg S. 246—55.)

9. **Dr. Hans Svane** (egentl. **Svaning**), f. 27 Martii 1606 i Horsens, hvor Faderen, **Hans Olsen Riber** (Ripensis), var Borgermester; hans Moder var en Datter af den ældre **Hans Svaning** (Kong Frederik II.s Lærer og kongel. Historiograph), efter hvem han var opkaldt, og hvis Familienavn han antog. Han gif først

i Horsens=Skole, men blev af sin Moder 1620 sendt til den kongelige Skole i Sorø, hvorfra han blev Student 1626, og nød strax den Lykke, ligesom flere dygtige Studerende, at blive optaget i Professor (senere Biskop) **Jesper Brochmands Huus**¹³⁾. Efter dennes Anviisning tiltraadte Svane 1628 en Udenlandsreise for at studere de østerlandske Sprog, og opholdt sig i længere Tid ved de berømte Universiteter i Franeker, Wittenberg, Leiden, Oxford og Paris; 1635 kom han tilbage efter 7 Aars Fraværelse; med en kort Afbrudelse af Reisen 1631, da han i Mai kom hjem, for ved Kiøbenhavns Universitet at disputere for et kongeligt Stipendium. Efter Hjemkomsten 1635 blev han strax ansat som Professor i Hebraisk ved Universitetet, og tog da først Magistergraden, hvilket var ganske usædvanligt. Fra dette Professorat gif han 1646, efter at have i 11 Aar foredraget det hebraiske Sprog, over i det theologiske Facultet, og blev s. A. Dr. theol.; 1655 udnævntes han til Biskop over Sjællands Stift. Som Orientalist og Theolog gjorde Svane sig egentlig kun bekendt ved sit vidtloftige Værk over Profeten Daniel (2 Bind i Fol. 1654—1666). Større Navnkundighed vandt han derimod ved den Virksomhed, han viste paa Rigsdagen 1660 (8 Sept.—18 Octbr.) som En af Hovedmændene for den store Statsforandring, hvorved Adelsaristokratiet, der især i den sidste Tid havde vilst sig fordærveligt for Staten, maatte vige for uindfrænkhet og arvelig Kongemagt. Hans Fortienester af Kongehuset bleve ikke ubelønnede: allerede 30 Oct. 1660 blev Svane udnævnt til **E r k e b i s k o p**, Kongens Raad, Bræ-

---

¹³⁾ See ovenfor S. 86.

stent i Consistorium, samt Læsesjor i Statscollegiet og Høiesteret. Han blev desuden indsat til Præsident i et geistligt Collegium (Colleg. consistoriale), som Frederik III. oprettede, men som ikke kom til betydelig Virksomhed, og snart igien ophævedes. Erkebiskop Svane — den eneste lutheriske Geistlige i Danmark, der har ført denne Titel — levede 8 Aar i disse høie Værdigheder, uden at han ved sit geistlige Embedes Førelse erhvervede sig en saadan Berømmelse og Hæder, som han vandt Navn og Belønning for sin politiske Virksomhed. Alt Uergierighed og Herkesyge vare Grundtræk i Svanes Character, fremlyser af hans Embedsforhold; med Hensyn til hvilke hans nyeste Biograph har bemærket, „at han i Omgang med Geistligheden var meer en myndig og modig end en kærlig Biskop“, og at man deraf „vil kunne forklare sig den almindelige Uvillie, som Erkebiskoppens Undergivne skal have baaret til ham, ligesaa vel som hans Embedsbrødre ved Universitetet“, med hvilke han ideligt laae i Strid¹⁴⁾. Efter en hastig og pludselig paakommen Svaghed, døde Erkebiskop Svane 26 Jul. 1668 i sit 63de Aar. Han var fra 1639 gift med Maria Suren, som tilførte ham store Rigdomme; desuden erholdt han af K. Frederik III. to Jordegodsfer til Foræring. (Hans Levnet hos Binding¹⁵⁾ p. 332—34; i Pontopp. Ann. IV. S. 86—89; hos Zwerg S. 255—89; og af J. Møller i Histor. Gaellender 1ste B. S. 213—316.)

¹⁴⁾ Hermed kan sammenholdes en Uttring i Bircherods Dagbøger, udg. af Melbeck, S. 119 flg. ¹⁵⁾ Rasm. Binding

var Svanes Collega ved Universitetet og En af de Faa, til hvem han stod i venstabeligt Forhold. Hans Academia Hauniensis udkom 3 Aar før Erkebiskoppens Død.

10. **Dr. Hans Wandal**, f. 26 Jan. 1624 i Viborg, var en Søn af den viborgske Biskop af samme Navn og en Efterkommer af den første evangeliske Biskop i Ribe, **Joh. Wandalus**. Han gjorde tidlig stor Fremgang i de østerlandske Sprog¹⁶⁾, og blev 1642 dimitteret til Universitetet fra sin Fødebyes Skole. Efter at have studeret (1648—1651) ved fremmede Universiteter, i Holland og Tydskland, blev han 1652 ansat som Professor i Hebraisk ved Kiøbenhavns Universitet; 1655 Professor i Theologien, og 1657 Dr. theol. 1668 blev Wandal, der stod i stor Anseelse for sin Lærdom, udnævnt til Biskop over Sjællands Stift, i hvilket Embede han 7 Jun. 1671 faldede Kong Christian V. Biskop Wandal døde 1 Mai 1675 i sit 52de Aar. Han var gift med en Datter af den skaanske Biskop **Peder Winstrup**, og efterlod sig flere Børn, som have forplantet den i vor Literaturhistorie hæderligt bekiendte wandaliske Slægt. (Hans Levnet hos **Winding** p. 397—403; i **Pontopp.** Ann. IV. S. 90—92, og hos **Jwerg** S. 290—308.)
11. **Dr. Hans Bagger**, f. 23 Aug. 1646 i Lund, hvor hans Fader, **Mag. Ole Bagger**, var Lector og siden Professor i Theologien ved det ny oprettede Universitet. Han gik i Lunds Cathedralsskole (under den bekiendte Rector **Matthias Foss**, siden Biskop i Aalborg), og blev Student 1663; hvorpaa han først studerede ved Universiteterne i Greifswalde (som dengang tilhørte Sverrig) og Moskø, og derpaa i Kiøbenhavn, som han dog snart igien forlod for at besøge fremmede Universiteter, navnlig

---

¹⁶⁾ Efter hans Samtidige **Winding's** Beretning kunde han i sit 14de Aar baade Hebraisk, Chaldaisk, Syrisk og Arabisk.

Wittenberg, hvor han opholdt sig hos den berømte **Abrah. Calov**, og Leipzig. Efter at have taget Magistergraden ved sin Hiemkomst i Lund 1669, blev han ansat som Professor i Philosophien ved Universitetet og tillige Conrector ved Cathedral-skolen sammesteds. 1672 fik han af den svenske Regiering Tilladelse til at følge med et Gesandtskab til England, ved hvis tvende Universiteter han studerede de orientalske Sprog, og begav sig derfra til Holland. Baggers Dnske at blive ansat i sit Fædreland, hvor han desuden havde sine fleste Slægtninge (Siællands Biskop **Wandal** var hans Fætter), blev opfyldt strax efter hans Tilbagekomst 1674, da han af Kong **Christian V.** blev kaldet til Sognepræst ved True-Kirke i Kiøbenhavn, Stiftsprovst og Provst for Sockelunds Herred. Samme Aar ægtede han sin Formands, Stiftsprovst **Sabers** unge Enke, **Margrete Schumacher**, en Søster til Storcantzleren, **Grev Griffensfeldt**. Dette mægtige Svogerkab, i Forbindelse med den unge Stiftsprovsts personlige Dygtighed og Landsgaver, bevirkede, at han allerede det følgende Aar, efter at have taget den theologiske Doctorgrad, blev udnævnt til Biskop over Siællands Stift i den usædvanlig unge Alder af 29 Aar. I dette Embede virkede Bagger med Iver og Nidkærhed i 18 Aar; og hans Navn er blandt Andet blevet bekiendt ved den væsentlige Andeel, han havde i det nye **K i r k e - N i t u a l** og **A l t e r b o g e n**, hvoraf det første udkom 1686, den anden 1688. Med Hensyn til de af ham forfattede Collecter eller Bønner erklærer hans nyeste Biograph ham for „den største Mester, som Danmark har frembragt, i den Kunst at tale andægtigt, hierteligt og opvækkende i de offentlige Formularer.“ Derimod maa man beklage, at denne for øvrigt klartskuende Biskop, som

affstjede Forsølgelse for Religionens Skyld, ikke desto mindre var saa tilbøielig i sin Livs Ufordragelighedsaaand, at han 1684, paa Kongens Forespørgsel, om det kunde tillades de for Ludvig XIV.s Forsølgelser flygtede franske Reformeerte at nedsatte sig her i Landet, indgav en udførlig Forestilling om det Farlige for Kirkelærens Reenhed i at tilstede disse Fremmede Indgang i Riget. Som en Mærkelighed i Henseende til Bagger's private Forhold kan anføres, at han var vel anseet hos Cardinal Albani, den senere Pave Clemens XI., og har staaet i Brevverling med ham. Biskop Bagger døde 30 Aug. 1693, kun 47 Aar gammel. Efter sin første Kones Død havde han ægtet Søster Svane, en Datter af Erkebiskoppen og Enke efter en Cancelliraad Walter; med hende havde han en Søn, Christian Bagger, Dr. jur. og Professor, død som Stiftsbefalingsmand i Bergen. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 92—96, hos Zwerg S. 308—45, og af J. Møller i Nyt theolog. Biblioth. XVI. S. 133—213.)

12. Dr. **Henrik Bornemann**, f. 3 Jan. 1646 i Kiøbenhavn, hvor hans Fader, Lic. jur. **Phil. Jul. Bornemann**, var Secretair i det tydske Cancellie. Han blev Student 1662 fra Kiøbenhavns Skole, ved hvilken han derpaa (fra 1669) var ansat som Subrector, Conrector og tilsidst som Rector. 1674 blev han tillige Professor i Logik og Metaphysik ved Universitetet, men allerede det følgende Aar kaldet til Sognepræst ved Frue-Kirke; Stiftsprovst og Provst for Sockelunds Herred. 1683 blev Bornemann udnævnt til Biskop i Aalborg (ved en kongel. Bulle tillige Dr. theol.), hvilket Embede han forestod i 10 Aar, indtil han blev forflyttet til Siøllands Bispestol 1693. Som Siøllands Biskop salvede han Kong Frederik

IV. og Dronning Louise 15 Apr. 1700. Biskop Bornemann døde 31 Dec. 1710. Han var to Gange gift: først med **Susanne Worm**, en Datter af den berømte Oldforsker og Læge **Ole Worm**; derpaa med **Anna Würger** fra Lybek, Enke efter Præsten ved Petri Kirke Hæron. Bock. (Hans Levnet i P o n t o p p. Ann. IV. S. 96—98, og hos **B w e r g** S. 346—59.)

13. **Dr. Christen Worm**, f. 10 Jun. 1672 i Kjøbenhavn, var en Søn af Conferentsraad og Justitiarius i Høiesteret **Willum Worm** og en Sønneseøn af den berømte **Ole Worm**. Han blev Student fra Kjøbenhavns Skole 1689; og efterat han i to Aar havde været ansat som Hører ved samme Skole, blev han allerede i sit 22de Aar udnævnt til Professor i Philosophien ved Universitetet 1694. Kort efter foretog han (1695—1698) en Udenlandsreise til Holland, England og Tydskland, og blev efter sin Hjemkomst 1699 bekliffet til Vicepastor (1701 til Sognepræst) ved Nicolai Kirke i Kjøbenhavn, hvorfra han 1707 forfremmedes til Sognepræst ved Fruekirke, Stiftsprovst og Provst for Søkkelunds Herred, i hvilken Stilling han 1710 tillige blev Professor i Theologien ved Universitetet. Allerede i Begyndelsen af det næste Aar blev han udnævnt til Biskop over Siøllands Stift. Dette øverste Embede i Kirken forestod Worm i næsten 27 Aar med megen Berømmelse; han indviede i dette lange Tidrum 20 Biskopper og ordinerede 438 Præster, salvede Kong **Christian VI.** og Dronning **Sophia Magdalene** 6 Jun. 1731, og havde Aaret for sin Død den Glæde at see Confirmationen indført i den danske Kirke (1736). I Anledning af Reformationens Jubelfesten samme Aar blev han ved en kongelig Bulle af 3 Aug. creeret til Dr. theol., for at kunne conferere Graden

til Disputanterne ved Festen, efterat i de sidste 41 Aar (siden 1695) Ingen havde erholdt den theologiske Doctorgrad ved vort Universitet¹⁷⁾. Ved Kiøbenhavns Ildbrand 1728 mistede Biskoppen sit store og kostbare Bibliothek, medens han var reist til Landemodet i Roeskilde. Biskop Worm døde 9 Oct. 1737; i hans Gravskrift omtales „hans uryggelige Urlighed og ubevægelige Trostaa, hans rene og sunde Fornuft, hans uforsfalskede Gudsfrugt og sagtmødige Nidkærhed“, der blev understøttet af „en meer end menneskelig Veltalenhed“. Han havde 1699 ægtet **Christine Tistorph**, en Datter af hans Formand ved Nicolai Kirke, den i sin Tid ligeledes som geistlig Taler berømte Mag. **Mich. Tistorph**, med hvem han levede i 30 Aar. (Hans Levnet i Ponto pp. Ann. IV. S. 98—101, og hos Zwerg S. 359—80; jfr. M. Wölbikes latinske Sørgetale over ham i Dän. Bibl. IV. S. 582—604.)

14. Mag. **Neder Gersleb**, f. 25 Martz 1689 i Stoed i Trondhiems Stift, hvor hans Fader, Mag. **Christoffer Gersleb**, var Præst. Han blev, kun 14 Aar gammel, dimitteret fra Trondhiems Skole til Universitetet 1703; efter at have taget philosophisk og theologisk Examen, blev han 1713 Magister og det næste Aar Feltpræst, hvorpaa han fik sit Ophold hos sit Regiment i Holstien, og 1715 fulgte med det paa Toget til Stralsund. 1718 blev han kaldet til Sognepræst til Gunderslev paa Falster, men endnu i. A. beffikket til Slotspræst til Frederiksborg og Sognepræst til Hillerød og Herløv. Dette Embede, i hvilket han giftede sig med **Bolette Giort**, en Datter af Hans Giort, Sognepræst til Steenstrup i Fyen, og hvori han havde haabet at forblive til sin Død, forestod han i 7

¹⁷⁾ Jfr. Dän. Bibl. I. S. 272—79.

Nar, indtil han 1725 blev kaldet som Hofprædikant til Kiøbenhavn. 1728 ledsagede han Kronprinds Christian og Kronprindsessen paa en Reise til Carlsbad, og 1730 blev han tilligemed Confessionarius Lintrup hentet til Odense til Kong Frederik IV.s Dødsleie. Samme Dag, som Christian VI. besteg Thronen, 12 Oct. 1730, udnævnte han Hersleb, imod dennes Vnske, til Biskop over Aggershuus-Stift, hvorfra han 1737 forflyttedes til Siællands Bispestol. Det følgende Nar blev han udnævnt til General-Kirke-Inspector i Danmark og Norge; og 4 Sept. 1747 salvede han Kong Frederik V. og Dronning Louise. Formedelt Alder og Svagelighed fik Biskop Hersleb 1748 sin Svigersøn, Ludvig Harboe, Biskop i Trondhiem, adjungeret som Medhjælper; han døde 4 Apr. 1757 i sit 69de Nar. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 101—4 og hos Zwerg S. 381—96; jfr. L. Harboe: Episcopus numinis igne calefactus, 1757. J. P. Ancher'sen: Laus Herslepii, 1757. Suhms Samlede Skrifter X. S. 26—27.)

15. **Ludvig Harboe**, f. 13 Aug. 1709 i Broager i Hertugdømmet Slesvig, hvor hans Fader, Jubellæseren Johan Harboe, var Præst og tillige Provst over det glücksborgske District. I sit 18de Nar blev han sendt til Gymnasiet i Hamborg, hvor han især nød Veiledning af de berømte Lærde Fabricius og Wolf; og, efter at have studeret ved forskjellige tydske Universiteter, kom han 1735 til Kiøbenhavn, hvor han omgiktes Gram og Langebek, og tilligemed denne begyndte at udgive „Dänische Bibliothek“ (de 3 første Bind, 1738—39). 1738 blev Harboe ansat som Capellan ved Garnisonskirken i Kiøbenhavn og Citadellet Frederikshavns Kirke, ved hvilken han i Begyn-

delsen af det næste Aar blev den første Sognepræst. Da Regjeringen havde besluttet at tage sig af Kirkevæsenet paa Island, der i Tidens Løb efterhaanden var kommet i Forsald, blev Harboe 1741 sendt derop som „General-Kirke-Bisittator“, i hvilken Egenstabs han bereiste Landet i 4 Aar, og med Iver og Held virkede til Kirke- og Skolevæsenets Forbedring og almindelig Oplysnings Fremme. Under sit Ophold paa Island blev han 1743 udnævnt til Biskop i Trondhjem, hvilket Embede han efter sin Hjemkomst tiltraadte 1746. Men kun i to Aar forestod han Trondhjemms Stift, og gjorde i den Tid en Bisittatsreise i Finmarken paa 300 Mil til Landets yderste Grændser. 3 Apr. 1748 blev han kaldet til Kiøbenhavn, og adjungeret sin Svigerfader, Biskop Hørsleb, hvem han 1757 succederede som virkelig Biskop over Siællands Stift og General-Kirke-Inspector. 1766 blev Harboe tillige udnævnt til kongel. Confejionarius, og det næste Aar salvede han Kong Christian VII. og Dronning Caroline Mathilde 1 Mai 1767. I sin høie Alderdom fik ogsaa Harboe sin Svigersøn, Dr. Valle, Professor i Theologien, adjungeret som Medhjælper 1782. Efter en lang og hæderlig Virksomhed døde Biskop Harboe 15 Juni 1783 i sit 74de Aar. Han havde 1748 ægtet sin Formands Datter, **Fredrikke Louise Hørsleb**. (Wontopp. Ann. IV. S. 232—35; Zwerg S. 396—406; P. Peturssons Hist. eccl. Islandiæ p. 455—71. Jfr. Suhms Saml. Skr. X. S. 27—28.)

16. **Dr. Nicolai Edinger Valle**, f. 12 Oct. 1744 i Bestenskov paa Lolland, hvor hans Fader, **Søren Valle**, var Degn. Han gik først i Nakskov-Skole, og derpaa i Slagelse, hvorfra han 1762 blev dimitteret til Universitetet. Efter at have taget theologisk Examen 1765 (med

Charact. Laudab. cum distinct.), foretog han med offentlig Understøttelse en Udenlandsreise 1766, og opholdt sig først i Leipzig, hvor den som Philolog og Theolog berømte Ernesti havde megen Indflydelse paa hans videnskabelige Uddannelse; derpaa i Göttingen, hvor han især sluttede sig til den store Philolog Heyne og Kirkehistorikeren Walch. Under sit Ophold i Leipzig fik han for en Afhandling, han der udgav, Magistergraden fra Kiøbenhavns Universitet; og i Göttingen var han saa anseet, at der blev tilbudt ham Ansættelse ved denne paa den Tid saa berømte Høiskole. 1770 vendte Balle hjem, og blev næste Aar kaldet til Sognepræst for Riettrup og Giøttrup=Menigheder i Aalborg Stift; men allerede efter et halvt Aars Forløb, i Marts 1772, udnævntes han til Professor i Theologien ved Kiøbenhavns Universitet, hvorpaa han 1774 tog den theologiske Doctorgrad, og blev s. A. tillige udnævnt til Hofpræst. Efter 10 Aars Virksomhed som Universitetslærer blev Balle 1782 (ligesom det var skeet med hans Formand paa Bispestolen) i sit 38te Aar udnævnt til adjungeret og succederende Biskop over Sjællands Stift, og ved hans Svigerfaders, Biskop Garboes, Død det næste Aar virkelig Biskop, samt General=Kirke=Inspector. Medens Balle ved et inderligt Venkab, grundet paa Liighed i Character og Tænkemaade, var knyttet til den Mand, som dengang havde størst Andeel i Statsstyrelsen, O. Høegh Guldberg: maatte han paa den anden Side som Orthodoriens Hævder i en irreligiøs Tid salber lide mange Anfægtelser, og udstaae mangan haard Kamp med dem, der giennemtrængte af den Mand, som fra Frankrig udbredte sig over hele Europa, søgte at gjøre

samme gieldende i vort Fædreland, f. Ex. Otto Hørrø-bow¹⁸⁾; ligesom ogsaa den Iver og Nidkærhed i Religionens Tjeneste, der blandt Andet bragte den fromme Biskop til i en Række af Aar (fra 1793) hver Søndag-Aften at holde Bibellæsning i en af Hovedstadens Kirker, jævnlig paadrog ham Miskiendelse og Spot. Men under disse Storme havde han dog ogsaa 1798 den Glæde at modtage et hædrende Beviis paa Medborgeres Erkiendtlighed i en til hans Ære præget Skuepenge; ligesom ogsaa Regieringen altid paaaffionnede hans Fortienester. Ved Dr. Bastholms Afgang blev Biskop Valle 1800 tillige udnævnt til kongelig Confessionarius, hvilket Embede han forestod indtil sin Død; derimod blev han 1808 efter Ansøgning, da han følte sig „svækket, ikke blot ved overspændt Arbejde, men af mangefold tilstødende Kummer“, entlediget fra Bispe-Embedet med en anseelig Pension. Paa den første Ordensdag efter Danebrogordenens Udvidelse, 28 Jan. 1809, udnævntes han til Commandeur af Danebrog, og 1812 til Danebrogsmand. Biskop Valle døde 19 Oct. 1816, 72 Aar gammel. Blandt hans mange Skrifter har især hans „Lærebog i den evangelisk-christelige Religion“ gjort hans Navn bekiendt over hele Landet; den udkom 1791, og har fra 1794, da den, ifølge et kgl. Rescript af 1792, blev indført i de danske Skoler, ligget til Grund for den

---

¹⁸⁾ I et Ugeblad, betitlet „Jesus og Fornusten“, gjorde denne unge Theolog (1796—1801) Angreb paa de christelige Dogmer; herimod udgav Valle Ugekriftet: „Bibelen forsvarer sig selv“, I—IV. B. 1797—1802.

offentlige Religionsunderviisning overalt i Danmark. Balle var to Gange gift: hans første Kone var **Frederike Severine Grundtvig**, en Datter af Ditto Grundtvig, Sognepræst til Ballekilde; efter hendes Død ægtede han 1782 sin Formands, Biskop Harboes, Datter, **Johanne Frederike Harboe**, som døde 1802. (Ifr. hans Autobiographie, tilføjet Talen ved hans Indvielse til Biskop, 1783. J. Møller: „Bisk. Dr. Nic. Ed. Balles Levnet og Fortienester“, som udgjer 12te Bind af Theolog. Bibl., og tillige særskilt er udgivet, 1817. Tillæg til Levnetsbeskrivelsen ved samme Forf. i Nyt theolog. Bibl. III. S. 62—77. Erslevs Forfatter-Lexic. I. S. 50—55.)

17. **Dr. Frederik Münter**¹⁹⁾, f. 14 Oct. 1761 i Gotha, hvor hans Fader, Dr. Balthasar Münter, dengang var Præst. I sit 4de Aar kom han til Kiøbenhavn, da Faderen 1765 blev kaldet til Sognepræst ved Petri tydske Menighed i denne Hovedstad. Tidligt førtes han ved en levende Tilbøielighed, hvis Udvikling begunstigedes af heldige ydre Vilkaar, til Videnskab og Kunst; og efter at have nydt Underviisning af duelige Privatlærere, blev han 1778 dimitteret til Universitetet af sin Fader, og udmærket ved examen artium. 1780 tog Münter philologisk, og 1781 theologisk Embedsexamen (begge med Characteren laud.), hvorpaa han i to Aar (1781—1783) i Göttingen fortsatte sine Studier under Heyne, Koppe, Walch, Spittler og flere berømte Docenter. Kort efter sin

---

¹⁹⁾ Hans fulde Døbenavn, som han dog aldrig brugte, var **Friederich Christian Carl Heinrich**.

Hjemkomst tiltraadte han i Foraaret 1784 med kongelig Understøttelse en Reise til det sydlige Europa; opholdt sig et Aar i Rom, hvor Cardinal Steph. Borgias Indbød var ham til megen Nytte, derpaa i Neapel og Sicilien, og vendte igiennem Lombardiet, Schweiz og Tydskland tilbage til Danmark, hvor han ankom i Sommeren 1787 efter 3 Aars Fraværelse. 1788 blev han udnævnt til Professor extraordinarius i Theologien ved Kiøbenhavns Universitet, til hvilken Post han concurrerede med Andr. Birch (siden Biskop i Aarhus); og allerede 1790 blev han i sit 29de Aar Professor ordinarius og Afsædfor i Consistoriet, samt Dr. theol.; til Dr. phil. var han 1784 bleven creeret ved Universitetet i Fulda. I 20 Aar virkede Münster som Universitetslærer, udgav ogsaa i dette Tidrum endeel betydelige og lærde Værker, og deltog som Medlem af forskellige Directioner og Commissioner i mange Forhandlinger udenfor Universitetet; saaledes gjorde han 1806 som Medlem af Directionen for Waisenhuset en Reise til Leipzig, Dresden og Berlin for at blive bekendt med Indretningen af de derværende Borgerstoler, og derefter anlagge en Skole i Waisenhuset. Ved Biskop Valles Entledigelse 1808 blev Münster udnævnt til Sjællands Biskop; ved Danebrogordenens nye Organisation s. N. blev han Ridder og Danebrogsmand, samt Ordensbiskop, 1812 Commandeur og 1817 Storkors af Danebrog. D. 31 Juli 1815 falvede han Kong Frederik VI. og Dronning Marie. Biskop Münster døde 9 Apr. (Langfredag) 1830 i sit 69de Aar. For sin seldne Lærdom, hvis Udbytte han har nedlagt i en Mængde værdifulde Skrifter, og som især

bevægede sig om Kirkens ældre Historie og Alt, hvad der med Flob i Forbindelse (saaledes ogsaa som Orientalist og Numismatiker), var Münster høit anseet i Udlandet ligesom i sit andet Fædreland, Danmark; streng Redelighed og Godmodighed vare Grundtræk i hans Character, og gjorde ham elsket og agtet af Alle, med hvem han kom i Forbindelse. Han efterlod et anseeligt Bibliothek og en betydelig og værdifuld Myntsamling. Hans Hustru, **Maria Elisabeth Krohn**, en Datter af Dr. Hermann Krohn, Borgmester i Lybek, overlevede ham (d. 1842) tilligemed 4 Sønner og ligesaa mange Døttre. (Hans Levnet, efter egne Optegnelser, i Kosovs Conversations-Lex. XXV. S. 108—20; af P. C. Müller i Dansk Literatur-Lid. 1830 Nr. 18 og 19; af J. Møller i Nyt theolog. Bibl. XVIII. S. 340—49, jfr. samme Forfatters latinske Sørgetale S. 125—69; af J. P. Mynster i Ullmanns og Umbreits Theolog. Stud. und Krit. 1833, I. S. 13—53; tillige særskilt udgivet, og oversat paa Dansk af J. Møller i dennes Lidskr. for Kirke og Theol. II. S. 352—98. Jfr. Erslevs Forfatter-Lex. II. S. 362—74.)

18. Dr. **Peter Erasmus Müller**, f. 29 Mai 1776 i Kiøbenhavn, var en Søn af Conferentsraad og Stempel-papirforvalter **Frederik Adam Müller**. Han erhøldt sin Dannelse og Underviisning i Faderens Huus ved Privatlærere; blev dimitteret til Universitetet 1792 og udmærket ved examen artium; tog 1795 theologisk Embedsexamen (med Characteren laud. et quid. egregie), og disputerede 1797 for Doctorgraden i Philosophien. Samme Aar tiltraadte han en Reise til Tydskland, Frankrig og England, hvorfra han 1799 vendte tilbage.

1801 blev Müller i sit 25de Aar udnævnt til overordentlig Professor i Theologien ved Kiøbenhavn's Universitet; 1803 tog han den theologiske Doctorgrad, og 1806 blev han ordentlig Professor i Theologien og Assessor i Consistoriet. Som Professor var han i 26 Aar Redacteur af „Kiøbenhavn'ske lærde Efterretninger“ (1805—10) og sammes Fortsættelse: „Dan'sk Literaturtidsende“ (1811—30); af hvilke kritiske Tidsskrifter han havde megen Fortieneste. Efterat han 1822 havde faaet Rang med Biskopper, erholdt han 17 Apr. 1830 — uventet for ham selv, og efter Kong Frederik VI.s Tilkiendegivelse af sit Ønske — Udnævnelsen til Biskop over Sjællands Stift, og 4 Juni s. A. til Ordensbiskop. 1826 var han bleven Ridder af Danebrog, og 1830 blev han Danebrogsmand. 1832 deltog han, efter kongelig Befaling, i den Forsamling af oplyste Mænd, der sammenkaldtes i Kiøbenhavn, for at tage Indretningen af Danmarks Provindsialstænder i Overveielse. Som Biskop virkede Müller, hvis Helbred alt i nogen Tid havde været svagelig, kun i noget over 4 Aar; han døde 4 Sept. 1834 i sit 59de Aar. Biskop Müller, hvis personlige Egenheder og Character gjorde ham almindelig agtet og afholdt, har ogsaa efterladt sig et hædret Navn i den danske Literaturhistorie, ikke blot som lærd Theolog, men tillige, og fornemmelig, som Historieforsker, navnlig i den nordiske Historie. Hans Værker over Eddaerne, over den islandske Saga-Literatur, over Saxo og Snorre Sturlesens Rilder, „om det islandske Sprogs Vigtighed“ og „om den islandske Historiographie,“ hans Udgave af Saxo Grammaticus, og hans Arbejde over den danske Synonymik ville længe bevare hans Minde. Han havde

1805 ægtet **Louise Augusta Stub**, en Datter af Commandeurcapitain D. F. Stub, som med to Sønner og en Datter overlever ham. (Autobiographie, vedføjet „Prædikener ved Dr. og Professor Theol. P. C. Müllers Indvielse til Biskop over Siællands Stift,“ Kbh. 1830. Jfr. C. Molbechs „Mindetale i det kgl. danske Vidensk. Selskab“, Nordisk Tidsskr. for Hist., Liter. og Kunst IV. S. 457—80; Grønlunds Forfatterlex. II. S. 348—55.)

19. **Dr. Jakob Peter Mynster**, f. 8 Nov. 1775 i Kiøbenhavn, hvor hans Fader, Kammerraad **Christian Peter Mynster**, var Inspecteur ved Frederiks Hospital. Kun lidet over eet Aar gammel mistede han sin Fader, og i sit 4de Aar sin Moder; men hans Stisfader, daværende Hospitalsmedicus, siden Statsraad og Professor, **Dr. Fred. Ludv. Bang**, viste ham faderlig Omhu, og af ham blev han i sit 15de Aar dimitteret til Universitetet 1790. Efter at have i sit 19de Aar underkastet sig theologisk Embedsexamen 1794 (med Char. laud. og for de practiske Prøver med Udmærkelse), blev han af Geheimeraad **Grev Joach. Godske Moltke** til Bregentved antaget til Lærer for hans eneste Søn, nuværende Premierminister og Præsident i Statsraadet, **Grev Adam Vilh. Moltke**, som han 1801 dimitterede til Universitetet. Samme Aar blev han kaldet til Sognepræst for Spiellerup og Emerup Menigheder i Siælland, hvorfra han, efter henved 10 Aars Virksomhed, 1811 blev forflyttet til Kiøbenhavn som residerende Capellan ved Frue=Menighed, hvilket Embede han tiltraadte i Begyndelsen af det følgende Aar; hvorhos det blev ham overdraget at holde

Forelæsninger over Psychologien i Pastoralseminariet. I Anledning af Kroningsfesten 1815 disputerede han, efter Facultetets Indbydelse, for den theologiske Doctorgrad; 1817 blev han Medlem af Directionen for Universitetet og de lærde Skoler, og 1826 Hofprædikant. 1828 afgik Mynster som Præst ved Frue-Menighed, da han beklædedes til kongelig Confessionarius, samt Hof- og Slotspræst; ved Biskop P. E. Müllers Død blev han 9 Sept. 1834 udnævnt til Biskop over Sjællands Stift, hvorhos han vedblev at være Confessionarius, men udtraadte som Medlem af Directionen for Universitetet og de lærde Skoler; 30 Sept. f. A. Ordensbiskop. 1815 var Biskop Mynster bleven Ridder af Danebrog, 1826 Danebrogsmænd, 1828 Commandeur og 1836 Storkors af Danebrog; 1847 tillagdes ham Rang i 1ste Klasse af Rangforordningen. Den 28 Jun. 1840 salvede han, Kong Christian VIII. og Dronning Caroline Amalie. Ligesom Biskop Mynster, ifølge kongelig Udnævnelse, havde deeltaget som geistligt Medlem i samtlige Provindsialstænderforsamlinger for Østifterne, saaledes var han ogsaa 1848—1849 kongevalgt Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling. Som Samtidens meest udmærkede geistlige Taler i Danmark har Mynster udøvet en overordentlig Indflydelse i den danske Kirke paa Uddannelsen af den geistlige Rhetorik. Sin rige Forfattervirksomhed begyndte han 1806 med en Afhandling i „Minerva“ „Om den foreslaagne Forandring i den offentlige Gudsdyrkelse“; 1810 udgav han den tidligste Samling af sine „Prædikener“ (1ste Bd. hvorefter 4de Dplag udk. 1848), der var Begyndelsen til en Række af kirkelige Taler, som have gjort Epoke i den danske

Homiletik, og i Oversættelse fundet Bei til flere fremmede Sprog. Biskop Mynsters øvrige Virksomhed som Forfatter af theologiske, philosophiske og andre Skrifter har været ligesaa frugtbar, som udmærket i den danske Literatur, blandt hvis classiske Stilister han indtager en Plads. Siden 1815 er Biskoppen gift med Maria Frederike Franzisca Münter, en Datter af hans anden Formand paa Bispestolen, Dr. Frederik Münter. (Autobiographie i Universitetets Acta solennia ved Kroningsfesten 1815, p. 22—24, og vedføjet hans „Bispevielse i Frue-Kirke paa Reformationensfesten 2 Nov. 1834“; jfr. Erslews Forfatter-Lex. II. S. 321—28.)

II.

Skaane.

(Indtil dets Afstaaelse til Sverrig 1658.)

1. **Frands Wormordsen** (Franciscus Wormordi), født 1491 i Amsterdam. Han kom i sin Barndom til Danmark, hvor han først blev Munk i Carmeliterklosteret i Helsingør, derpaa Lector i Kjøbenhavn. 1528 besørgede han en dansk Oversættelse af Davids Psalmer, hvortil han fik Bistand af sin forrige Lærer og Ordensbroder Paulus Elia¹⁾ (den udkom s. N., trykt i Rostock); det næste Aar prædikede han den evangeliske Lære i Malmø²⁾, og blev af Kong Frederik I. ansat som Lector ved det ny oprettede Gymnasium i denne By. Tilligemed de andre evangeliske Lærere mødte han paa Herredagen i Kjøbenhavn 1530. Ved Reformationens Indførelse i Danmark blev Frands Wormordsen ansat som den første evangeliske Superintendent i Lund, og tilligemed de andre Superintendenter indviet 2 Sept. 1537 i True-Kirke i Kjøbenhavn af Dr. Bugenhagen. Samme Aar udgav han i Malmø en lille dansk Catechismus, som skulde „af alle Sognepræster efter Prædiken for Almueen fortæles,“ og som er forskiellig fra Luthers. Som Biskop virkede han i 14 Aar, og deltog i de Bestemmelser, som

---

¹⁾ Jfr. G. T. Engelstoft: „Paulus Elia“ i Nyt histor. Tidsskr. II. S. 429—42. Til 1528 henføres ogsaa Fr. Wormordsens Trafsald fra den catholske Kirke i Chron. Skibyense (S. R. D. II. 584). ²⁾ Han har selv optegnet, at han kom til Malmø 3 Febr. 1529, „a senatu Malmogiensi vocatus et constitutus sincerioris doctrinæ evangelicæ prædicator.“ (Suhms Nye Saml. III. S. 81.)

bleve fastsatte paa Kirkemøderne i Kiøbenhavn, Ribe og Antvorskov. Frands Wormordsen døde 19 Nov. 1551; han var meget anseet for sin Lærdom og Betsalenehed, og skøndt Fremmed prædike han med Færdighed i det danske Sprog, og udgav i dette adskillige Skrifter. (Hans Levnet findes i *Magni Matthiæ Series episcop.* Lund. p. 239—41, Pontopp. Ann. III. S. 108—11.)

2. Mag. **Niels Palladius**, var en yngre Broder til Siøllands første evangeliske Biskop, **Peder Palladius**, og, ligesom han, født i Ribe. Sin første Dannelse fik han i Odense-Skole, og studerede derpaa i Wittenberg. Fra Tydskland, hvor han havde giftet sig, blev han 1544 hjemkaldt, da han blev ansat som Læsemester og Prædikant i Maribo, og herfra 1547 befordret til Sognepræst ved True-Kirke i Kiøbenhavn. 3 Dec. 1551 blev Palladius valgt til Biskop i Lund, hvortil han i det næste Aar, efter at have underkastet sig en Examen, blev indviet af sin Broder. Under dennes Sygdom kronede han Kong Frederik II. 20 Aug. 1559, da Kroningsfunctionerne ellers sædvanligen udførtes af Siøllands Biskop. Niels Palladius døde saa Maaneder efter sin Broder, 17 Sept. 1560. (Hans Levnet i *Magni Matthiæ Ser. episcop.* Lund. p. 241—42. Pontoppidan Ann. III. S. 111—12; jfr. Theolog. Tidskr. 4de B. 3 2det H. S. 163—64.)

3. Mag. **Tyge Møndsen**, født 1522 i Lund. Han studerede i sin Ungdom i Wittenberg; blev siden Professor pædagogicus ved Kiøbenhavns Universitet, og var 1555, da han blev Magister, Prædikant hos den udvalgte Prinds Frederik. 1560 blev han kaldet til

Sognepræst ved Frue-Kirke i Kjøbenhavn og Provst over Sockelunds Herred, og det følgende Aar blev han efter Biskop Niels Plades Død valgt af Geistligheden i Skaane, og indviet til Biskop i Lund; hvilket Embede han med Omhu forestod i 16 Aar, indtil han, krænket ved en forargelig Proces, hvori han dog erkjendtes for uskyldig, besluttede at nedlægge det, og Juledag 1577 i en talrig Forsamling tog Afsted med sine Menigheder. Han levede derpaa som Privatmand i Lund³⁾ indtil sin Død, 25 Apr. 1586. (Hans Levnet i Windings Acad. Haun. p. 108; hos *Magn. Matthiæ* p. 242—44; i *Pontopp. Ann.* III. S. 112—13; G. J. Brandt og L. Helweg: *Den danske Psalmedigtn.* I. Levnetløb, S. 18—19.)

4. **Mag. Niels Svid** (Nicolaus Albinus), f. 1535 i Kjøbenhavn. Han var Sognepræst til Helligs-Geistes Kirke i Kjøbenhavn, og blev 1578 valgt til Biskop i Lund. Dgsaa denne Biskop havde den Skiebne, at en forargelig Strid forbittede hans Dage. En forhenværende Præst, **Mag. Jakob Tzielsen**, som var bleven assat efter Biskoppens Kiendelse, søgte at hævne sig ved at sætte Smædeviser i Omløb, hvori han beskyldte Biskoppen for at have staalet en Liigsteen, og trængte endog om Ratten med Vold ind i hans Huus. Vel blev **Mag. Jakob** dømt fra Livet, og uden Naade henrettet paa Slotpladsen i Kjøbenhavn d. 16 Marts 1586⁴⁾; men de lidte Krænkelser siges dog at have

³⁾ Kun i Fortegnelsen over de lundske Biskopper i S. R. D. VI. 651 siges han efter sin Resignation at være bleven Landsbypræst.

⁴⁾ I *Danske Magaz.* 3die Række III. S. 140—68 har Inspecteuren ved det kgl. Geh.-Archiv, **Kall-Rasmussen**, meddeelt de denne Sag vedkommende Documenter.

havt Biskoppens Død til Følge, som indtraf 3 Mar derefter, 19 Junius ⁶⁾ 1589. (Hans Levnet hos *Magn. Matth.* p. 144—46 og i *Pontoppidans Ann.* III. S. 113—15.)

5. **Mag. Mogens Madsen (Magnus Matthiæ)**, født 18 Sept. 1527 i Helsingborg, hvor hans Fader, **Mads Pedersen**, var Borgermester. Han gik først i sin Fødebyes Skole, derpaa i Kiøbenhavn, og tilsidst i Landskrone-Skole, hvorfra han 1543 kom til Kiøbenhavns Universitet. Her gjorde han saa god Fremgang under **Peder Palladius**, **Niels Hemmingsen** og andre Lærere, at han allerede 1546 af Biskop **Frands Wormorsen** blev kaldet til Lærer ved Landskrone-Skole og til Prædikant ved Hospitalet i denne By. 1550 blev han udnævnt til Præst for Atterups Menighed, som han dog efter 2 Mars Forløb igjen forlob for at ledsage en ung Adelsmand paa dennes Udenlandsreise (1552—1556), i hvilken Tid han studerede ved Universiteterne i Leiden, Gøln og Wittenberg. Efter sin Hjemkomst blev han 1557 kaldet til Præst i Borby og Landløbing, og kort efter med Bibehold af sit Kalbs Indtægter ansat som Hosprædikant hos den udvalgte Prinds **Frederik**, der i nogle Mar, under sin Faders Levetid, for at blive bekendt med Landets Styrrelse og indvortes Forhold, holdt Hof paa Malmøhuus. Da Mogens Madsen ved **Frederik II.s** Thronbestigelse 1559 blev affædiget fra denne Post, opholdt han sig derpaa i Lund som Medhjælper for Sko-

---

⁶⁾ Denne Dag angives i Mogens Madsens Autobiographie i hans Ser. episc. Lund.; men i samme Værk S. 246 findes 12 Junius; *Pontoppidan* har 12 Julius.

lens Rector, hvem han 1561 succederede; blev 1563 af Capitlet udnævnt til Rector i Theologien, og 1571 til Provst og Præst i Lund, i hvilket Embede han forblev i 18 Aar, indtil han 1589 i sit 62de Aar valgtes til Biskop. I denne Stilling virkede han endnu i 22 Aar, og var 1608 i sit 81de Aar forsamlet med de andre Biskopper i Kiøbenhavn for at vælge Christian IV.s Søn, Prinds Christian, til Thronfølger, hvorved tillige Afskilligt blev forhandlet angaaende det forfaldne Skolevæsen og Kirke-disciplinen. Biskop Mogens Madsen besad lærde, især historiske, Kundskaber; Arild Zvitfeldt omtaler med Baastjønne hans Hielp i Fortalen til sin Bispekrønike, og han har selv beskrevet sine Formænds Levnet i det østere citerede Værk: *Episcoporum ecclesie Lundensis series* (udg. 1710 af Thom. Bartholin). Han døde 6 Marts 1611 i sit 84de Aar. I tvende Ægtefæder havde han 22 Børn, hvoraf dog kun 6 overlevede ham. (Hans Levnet findes, beskrevet af ham selv i hans høie Alderdom, i Indledningens til hans *Series Episcoporum Lund.*; fremdeles i *Pontopp. Ann.* III. S. 115—18, *Treschow's Danske Jubellærere* S. 13—15, *Zwerg's Sjællandske Cler.* S. 466—71.)

6. **Mag. Poul Mortensen Ostrup**, f. 1576 i Landsbyen Nastrup i Ribe-Stift, hvor hans Fader, Morten Poulsen Grum, var Præst, og efter hvilken By han antog sit Tilnavn. Som Student giennemreiste han en stor Deel af Europa (Tydskland, Polen, Ungarn, Italien, Frankrige, England, Skotland og Nederlandene); efter sin Hjemkomst blev han 1604 Magister, og det næste Aar Rector i Ribe, hvorfra han 1610 forflyttedes til Kiøbenhavns Universitet som Professor pædagogicus,

men udnævntes allerede 1611 til Biskop i Lund. Til-
 ligemed de andre Biskopper deltog han baade i Mødet
 i Kolding 1614 i Anledning af Striden imellem Resen
 og Kock, og i den Forsamling, som 1616 holdtes i
 Kiøbenhavn angaaende den fyenske Biskop Hans Knudsen
 Sag. Biskop Østrup døde 4 Nov. 1619, kun 43 Aar
 gammel. Han havde 1605, da han blev Rector i Ribe,
 ægtet Anders Sørensen Vedels Datter Sidsel; deres
 Søn, den for sin Lærdom, især som Orientalist, bekendte
 Mag. Morten Poulsen Grum, døde ligeledes i en
 meget ung Alder 1652 som Slotspræst i Kiøbenhavn;
 Datteren, Anna, blev gift med Biskop Frands Ko-
 senberg i Viborg. Af Skrifter har Østrup kun efter-
 ladt sig 3 danske Sigprædikener. (Hans Levnet i Pon-
 topp. Ann. III. S. 118—19; jfr. Zwerg S. 629—
 30, Thorus's Efterretn. om Ribe-Cathedralskole, 1827
 S. 45—51, 1837 S. 80, Wegener: And. Sør. Vedels
 Levnet, 1847, S. 236. 243. 245.)

7. Dr. **Mads Jensen Middelfart**, f. 25 Apr. 1579
 i Middelfart, hvor hans Fader var Skomager. Efter
 at have taget Magistergraden ved Kiøbenhavns Univer-
 sitet, blev han 1603 Rector i Svendborg, og det føl-
 gende Aar Præst sammesteds. Fra 1607 til 1611 reiste
 han udenlands, og opholdt sig ved Universitetet i Wit-
 tenberg og andre tydske Høiskoler. Ved sin Hjem-
 komst blev han først Sognepræst i Veile, men allerede
 1613 forflyttet til St. Albani Kirke i Odense; 1614
 atter dertfra til Nicolai Kirke i Kiøbenhavn iftedetfor
 den affatte og landsforviste Mag. Ole Kock⁶⁾; og,

---

⁶⁾ See ovenfor S. 82.

etersjom han stod i stor Anseelse for sin Veltalenshed paa Prædikestolen⁷⁾, det følgende Aar udnævnt til kongelig Hofpræst⁸⁾, hvorved han fik sin Bøllig paa Frederiksborg. 1620 valgtes Mads Jensen til Biskop i Lund, og s. A. blev han Dr. theol. Som Biskop tilstødte ham den Ubehagelighed, at blive overfaldet og mishandlet i sin Bispegaard af en skaanskt Udsæmand, *Solger Rosenkrants*, til Glimminge⁹⁾. Biskop Mads Jensen døde 14 Mai 1638. Han var 3 Gange gift; hans tredje Kone, *Nette Wibe*, en Datter af Borgermester Michael Wibe i Kiøbenhavn, fødte ham den bekjendte *Michael Wibe*¹⁰⁾, Herre til *Freienfeld*, der blev adlet og døde som Vicepræsident i Cancelliet, og som igjen var Fader til Kong Frederik IV.s høitbetroede Yndling, *Geheimeraad*, Ridder af *Elephanten* *Ditlev Wibe*, der døde som Statholder i Norge 1731. (Biskop Mads Jensens Levnet i *Pontopp. Ann.* III.

---

7) Han kaldes af Biskop Brechmand i Fortalen til hans Systema theol. „vir eloquentissimus et concionator admirandus“.

8) Der fortælles i Holbergs Danmarks Hist. II. S. 651, Slanges Christian IV.s Hist. S. 372, og derefter af Pontoppidan og Zwerg: at Mads Jensen, medens han var Præst ved Nicolai Kirke, blev af Kongen 1615 kaldet over til Skaane, og paa Lunds Bispegaard forrettede hans Viesse til Christine Munk; men at dette er usandsynligt, sees af Molbechs „Uddrag af Kong Christ. IV.s Skrifcalendere“ i Nytt Hist. Tidsskr. IV. S. 354 flg. 9) Den Mulet, som Herredagen derfor idømte Udsæmanden, antages i Almindelighed at være den Sum af 3000 Speciesdalere, hvormed Kong Christian IV. 1630 grundede Frederiksborg lærde Skole. 10) Han antog sin Morfaders Navn; hvorimod hans Eodskende kaldte sig Lund efter deres Fødested. Jfr. om Michael Wibe og hans Søn, Geneal. og biograph. Archiv S. 91—96.

S. 120—21; Zwergs Siæll. Cler. S. 542—52; Blochs Tyske Geistligh. I. B. 3die H. S. 611—23.)

8. **Dr. Peder Pedersen Winstrup**, f. 30 Apr. 1605 i Kiøbenhavn, var en Søn af den sjællandske Biskop, **Dr. Peder Jensen Winstrup**. Efter sin Faders Død blev han opdraget af sin Stivsader, Biskop **Hans Poulsen Resen**. Fra Sorø=Skole blev han 1623 dimitteret til Universitetet; 1625 rejste han udenlands, og opholdt sig 8 Aar ved forskellige tydske Universiteter. Strax efter sin Hjemkomst, ligesom han stod i Begreb med at tiltræde en ny Reise, blev han 1633 udnævnt til Professor i Pphysik ved Kiøbenhavns Universitet; men allerede 1635 forlod han igjen Universitetet, da han blev kaldet til kongelig Hofsprædikant. Efter 1636 at have taget den theologiske Doctorgrad, blev Winstrup, der var ligesaa anseet for sit lyse Hoved, som for sin Lærdom, og dertil stod i stor Naade hos Kong **Christian IV.**, 1638 udnævnt til Biskop i Lund. Tyve Aar derefter, da Danmark ved Freden i Roeskilde 1658 maatte afstaae Skaane, kom Biskoppen under svensk Herredømme, hvilket han skal have vliift sig meget hengiven paa sit Fædrelands Bekostning. Han blev derfor ogsaa tilligemed sin Familie adlet af den svenske Konge under Navnet **Simmelstjerne**, og 1668 udnævnt til den første Procantaler ved det nye Universitet i Lund, hvis Drettelse han siges, tilligemed flere, at have tilraadet **Carl XI.** (ligesom allerede denne Konges Fader 1658), for at bringe Skaaningerne til at glemme Kiøbenhavns Universitet. Ligesom denne Biskop i det Hele var en Mand af Verdensklogskab, saaledes tillægger man ham verdsligt Sind, tilligemed en ærgierig og stolt Charakter. Da de

Danske under Christian V. igien havde indtaget den første Deel af Skaane, maatte Winstrup, som skøbelig Olding, modtage unaadige Uttringer af denne Konge, som han dog forstod at formilde. Ikke længe efter døde han, 28 Dec. 1679, i sit 75de Aar, efter at have beklædt Biskopstolen i henved 42 Aar. Af to Ægtefæder overlevede ham tre Børn, af hvilke en Datter blev gift med den siællandske Biskop Hans Wandal. (Hans Levnet i Bindings Acad. Haun. p. 328--32; Pontopp. Ann. IV. S. 105--7; hos Zwerg S. 566--76; jfr. J. J. Bemerlin: Præco Winstrupianus s. oratio in laudem Petri Winstrupii, Scaniæ episc., Haun. 1652.)

III.

Byens Stift.

1. Mag. **Jørgen Jensen Sadolin**, født 1499 i Viborg, hvorfor han skrev sig paa Latin **Georgius Johannis Vibergius**¹⁾. Han gik i Skole i Aarhus under den berømte Rector Mort. Borup, og studerede derpaa i Wittenberg, hvor han ved Luther, Melanchthon og de andre Reformatorer blev vunden for den evangeliske Lære. Efter sin Hjemkomst 1525 var han først sin Svoger Hans Tausens trofaste Medhjælper i at udbrede Reformationen i sin Fødeby, ved hvis Skole han blev ansat som Rector, og hvor han af Tausen, før dennes Afreise fra Viborg 1529, blev viet til Præst; siden prædikede han i Odense, hvorhen han blev kaldet af Biskop Knud Gyldenstiernerne. Her forsvarede han 1532 med Held den evangeliske Lære i en Disputats, som blev holdt i Biskoppens Nærværelse med hans Vicarius Nicolaus Paulinus, og oversatte s. A. Knud Gyldenstiernes Catechismus paa Dansk;²⁾ ligesom han 1533 ogsaa oversatte den augsburgske Confession. En kort Tid var Sadolin den første evangeliske Præst ved Frue-Kirke i Kjøbenhavn; ved Reformationens Indførelse blev han bestykket til Gyldenstiernes Efterfølger som første evangeliske Biskop i Odense, og tilligemed de øvrige nye Biskopper indviet af Bugenhagen 2 Sept. 1537. Som Biskop

---

¹⁾ Navnet Sadolin skal han have faaet deraf, at hans Fader var Sadelmager; efter Chron. Skib. (S. R. D. II. 581) var han derimod en Præsteføn: „cujusdam vicarii Vibergensis filius“. ²⁾ See ovenfor S. 36.

optraadte han kraftigt mod Munkesænenet, og maatte paa den anden Side ogsaa (1551—1552) udholde en Kamp med to af sit Stifts Præster, **Christoffer Mik-**
Felsen og **Laurids Eliesen**, der vare hilsede i anabap-
 tistiske Bildfarelser. Han bivaanede de 4 Nationalsh-
 noder, der holdtes under Kong **Christian III.**s Re-
 gering for at ordne Kirkesænenet; og ligesom han i
 det Hele viste megen Nidkærlighed i sit Embedes Førelse,
 saaledes sørgede han ogsaa omhyggeligt for at forbedre
 de ham undergivne Geistliges Stilling. Biskop **Sadolin**
 døde 19 Dec. 1559. Af hans Gravskrift veed man, at
 han var to Gange gift; blandt hans Søner var den
 meest bekendte **Mag. Hans Sadolin**, paa den Tid en stor
 latinisk Poet, som derfor blev adlet af Kong **Frederik II.**;
 men siden assat fra sit Præstekald i Thoreby paa Loll-
 land, formedelst utugtigt Levnet. (Biskop **Sadolin**s
 Levnet findes i **Pontopp. Ann. III. S. 121—23**;
Bløchs Tyske Geistligheds Hist. I. S. 3—13; jfr.
Danske Magaz. V. S. 193—202.)

2. **Mag. Niels Jespersen**, f. 1519 i Viborg, hvor
 hans Fader var Borgermester. Han var først Præst i
 Aalborg, derpaa i Malmø, og endelig ved Nicolai Kirke
 i Kiøbenhavn, hvorfra han 1560 kaldtes til Biskop i
 Fyen. Ligesom sin Formand bekæmpede han ivrigt
 Munkesænenet og de andre papistiske Levninger, og ind-
 gav 1563 en udførlig og heftig Klage til Kongen over
 de usædelige og overtroiske Nonner i Maribo-Kloster³).
 Dog var det ikke blot mod de fra Fortiden overlevede

---

³) Klagen læses i **Pontopp. Ann. III. S. 393—97.**

Uffikke, at Geistligheden i Reformationsperioden maatte kæmpe; den fik ogsaa mange Beviser paa den overmodige Adels Naahed, som, efterat Kirkens Magt var brudt, ikke længer fandt nogen Modvægt; især Biskopperne, hvis Stilling hyppigt bragte dem i Berøring med denne Stand. Saaledes blev Niels Jespersen engang udfieldt i Kirken, medens han prædikede, af en adelig Frue (Anna Olseland), hvis Mand, Hans Norby, tidligere havde oversuset ham i hans Huus, fordi en uærdig Præst, som denne Herremand havde kaldet, var bleven affat; over hvilken Behandling Biskoppen havde klaget til Kongen. I øvrigt var denne Biskop en Under af Kirkemusikken, og han har forfattet den første Gradual eller Sangbog til Kirkebrug (trykt i Kjøbenhavn. 1573 og 1583 fol. Marh. 1637 fol.), som efter Kongens Befaling blev indført overalt i Rigerne. Biskop Niels Jespersen døde 22 Nov. 1587, efter at have beklædt Bispestolen i 28 Aar. (Hans Levnet i P o n t o p p. Ann. III. S. 123—25; Bloch's Fyenske Geistl. I. S. 23—49.)

3. Mag. **Jakob Madsen Beile**, f. 24 Jul. 1538 i Beile, hvor hans Fader var Borgermester. Fra Bisborgs=Skole blev han 1555 dimitteret til Universitetet; reiste 1561—1563 udenlands for at studere Medicinen, og opholdt sig ved Universiteterne i Löwen, Paris og Wittenberg, hvor han blev Magister. Efter sin Hjemkomst blev han 1565 ansat som Professor pædagogicus ved Universitetet, men endnu s. N. udnævnt til Rector ved Ribe=Skole, som han bestyrede indtil 1567, da han blev kaldet til Sognepræst ved Ribe=Domkirke. I dette Embede virkede han i 20 Aar, og var saa almindelig elsket, at, da han 1587 blev valgt til Biskop, indgav

Borgermester og Raad og hele Menigheden i Ribe en Ansøgning til Kongen om at beholde ham, skøndt uden Virkning. Som Biskop var han en meget omhyggelig Kirkevisitator, og viste samme roesværdige Iver som sine to Formænd i at udrydde de kirkelige Ustikke fra den catholske Tid. Biskop Jakob Madsen døde 24 Sept. 1606. Hans Hustru fødte ham 13 Børn, blandt hvilke **Mads Jakobsen** (Matthias Jacobæus) blev Kong Christian IV.s Livlæge, og var Fader til Biskop **Jakob Madsen** i Aarhus. (Hans Levnet i Windings Academ. Haun. p. 123—25; Pontopp. Ann. III. S. 125—27; Bloch's Tyeuske Geisl. I. S. 50—73; Thorus's Efterretn. om Ribe-Cathedralskole, 1827, S. 35—38.)

4. Mag. **Hans Knudsen Veile**, f. 1567 i Veile, hvor hans Fader var Borger. Hans Levnetsomstændigheder ere ubekjendte lige til 1596, da han blev Sognepræst ved Nicolai Kirke i Kiøbenhavn⁴⁾, hvorfra han 1606 blev kaldet til Biskop i Fyen. 1608 deltog han med de andre Biskopper i de kirkelige Forhandlinger i Kiøbenhavn, hvor de vare samlede for at udvælge Prinds Christian til Thronfølger; og i Febr. 1614 var han atter forsamlet med sine Embedsbrødre paa Koldinghuus, i Anledning af den bekjendte theologiske Strid imellem Dr. Hans Poulsen Resen og Mag. Ole Koch.

---

⁴⁾ Den Conjectur, som er anført af Bloch efter Zwergs Manuscript, at han tidligere havde været Sognepræst i Nykøbing paa Falster, er urigtig, eftersom bemeldte Præst heed **Jens Mikkelsen Veile**, og døde 1612; jfr. J. Barfod: Den falsterke Geistligheds Personalhist. S. 6.

Under denne Kamp imellem den strengt lutheriske Orthodorie, som repræsenteredes af Nesen, og de calvinistiske Anskuelse, der betegnede Theologerne af Niels Hemmingsens Skole, paadrog Biskoppen sig, ved at forsøge at hjælpe paa Kock, Mistanke om selv at være hildet i de friere Lærdomme, hvilke han ogsaa snart uforbeholdent vedkjendte sig, i det han tillige fremsførte ubesindige Uttringer om Forhandlingerne i Kolding og om Kirkeordinantsen. Christian IV. udnævnte da først 3 overordentlige Kirkevisitatorer (Brindsens Hofmester, Chr. Friis til Kragerup, og de to københavnske Professore, Jesper Brochmand og Elias Eisenberg), der sendtes over til Thyen, for at bereise Stiftet og undersøge Biskoppens Forhold; og da Præsterne's Vidnesbyrd overalt løde ugunstigt for ham i Henseende til hans Lære, blev han stævnet for en Ret, der samledes i Kiøbenhavn 28 Mai 1616, og bestod af Rigets 6 andre Biskopper og nogle Rigsraader (de samme, som to Aar tidligere vare samlede med ham i Kolding). Da han ogsaa for denne geistlige Herredag erklærede, at han ikke kunde andet, end holde fast ved de Religionsmeninger, som han ansaae for de rigtigste: blev han den følgende 3 Jun. dømt fra sit Embede⁵⁾. Imod at aflægge det Løfte, at han hverken offentlig eller privat vilde udbrede sin Lære, undgik han anden Straf; og henlevede sit øvrige Liv som Privatmand, først i

---

⁵⁾ Den nyeste Fremstilling af denne Sag i L. Helweg's Danmarks Kirkehist. efter Reformationen, S. 262—65, som grunder sig paa den originale Domsact i det kongel. Geh. = Archiv, er noget afvigende fra den ældre i Pontopp. Ann. III. S. 695—700 og hos Bloch S. 80—85.

Odense, siden i Malmø og Weile indtil 1627, da han for sin Helbreds Skyld reiste til Badene i Nachen, og derfra til Franeker for at besøge sine to Sønner, som studerede ved dette Universitet, hvor han døde 25 Oct. 1629 og blev begravet. Biskop Hans Knudsen var gift med en Søster til hans theologiske Modstander Dr. Kessens første Kone. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. III. S. 127—29; Blochs Tyske Geisl. I. S. 74—88. Jvf. Slanges Christian IV.s Hist. S. 382; Schlegels Dversf. af Slange II. S. 45—46.)

5. **Dr. Hans Mikfelsen**, f. 1 Jan. 1578 i Odense, hvor hans Fader var Borger. Fra sin Fødebyes Skole blev han 1601 dimitteret til Universitetet; men vendte s. A. tilbage til Odense for Vestens Skyld, og blev antaget af Biskop Jakob Madsen til Ammannens ell. Haand-skriver. 1603 reiste han udenlands som Hofmester for den unge tyske Adelsmand Jørg Bryske igiennem Tydskland, Schweiz og Frankrige, og opholdt sig i længere Tid ved flere af de berømteste Høiskoler. Kort efter sin Hjemkomst 1608 blev han udnævnt til Rector ved Odense-Skole, hvilket Embede han nedlagde 1614 for at blive Huusprædikant hos Fru Ellen Marsvin paa Lundegaard, hvis Datter, den siden som Kong Christian IV.s Egtefælle saa bekendte Christine Munk, han som Rector i Odense havde givet Underviisning i det franske og tyske Sprog. Formodentlig har Forholdet til Fru Ellen Marsvin givet Anledning til, at Kongen paa Lundegaard er bleven personlig bekendt med Dr. Hans Mikfelsen. Allerede 1615 blev han kaldet til Sognepræst i Alsens og Provst i Baag-Herred; men

Her blev han kun nogle faa Maaneder, da han endnu samme Aar blev udnævnt til Hofprædikant og Professor i Græsk ved Kiøbenhavns Universitet. Disse Embeder beklædte han ligeledes kun nogle Maaneder; thi, efterat han 1616 havde taget den theologiske Doctorgrad, blev han ved Biskop Hans Knudsens Ufsættelse udnævnt til Biskop i Fyen⁶⁾. I 35 Aar forestod han derpaa dette Stift med megen Berømmelse, efter hans Samtidiges Vidnesbyrd, der ere enige i at tillægge ham herlige Aands-gaver og en fielden Dygtighed og Retfærdighed. Han døde pludseligt i Odense Natten imellem 24 og 25 Marts 1651 i sit 74de Aar, almindelig elsket og savnet. Sine tre Sønner efterlod han den især paa de Tider store Formue af 30,000 Rigsdaler. (Hans Levnet hos Binding p. 270—73; i Pontopp. Ann. III. S. 129—32; hos Zwerg S. 532—41; Bloch S. 89—108.)

- 6. Dr. Laurids Jakobsen Hindsholm**, f. 1600 i Viby paa Halvoen Hindsholm, hvor hans Fader var Præst. Han gik først i 11 Aar i Kiertemindes-Skole og derpaa i Odense-Cathedralskole, hvorfra han 1621 blev dimitteret til Universitetet. 1623 blev han antaget af den lærde Holger Rosenkrants til Hofmester for hans Sønner, og forblev i hans Tjeneste i 7 Aar, indtil han 1630 blev kaldet til Sognepræst i Rudkøbing og Provst over Langelands Nørre-Herred. Dette Embede bestyrede han i 17 Aar indtil 1647, da han blev Kong Christian IV.s sidste Hofprædikant; prædikede i Februar

---

⁶⁾ Jfr. R. Christian IV.s Strivcalend. 1616: „D. 1. Jul. gjorde D. Hans Mikkelsen sin Tied at være Biskop i Fyen“.

1648 endnu for Kongen paa dennes Dødsleie, og var den, til hvem Christian IV., der døende holdt Dr. Jakobsens Haand i sin, henvendte sine sidste Ord. Han var derefter Hofprædikant hos Kong Frederik III., der viste ham samme Ærbødighed, som hans Fader, indtil 1651, da han blev valgt til Biskop i Fyen. I denne Embedsstilling oplevede han de sørgelige Tider (1658—1659), da Fyen maatte lide saa meget ved de Svenskes Indfald og de fremmede Hjelptroppers Voldsfærd⁷⁾, ligesom ogsaa Forandringen i Statsforfatningen 1660; og selv deeltog han i Forhandlingerne paa den mærkelige sidste Rigsdag i Kiøbenhavn. Han døde 30 Aug. 1663. Af to Ægtefæder efterlod han sig kun en Datter, som blev gift i Familien Luja og Stammoder til flere lærde Mænd af dette Navn. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 107—9; hos Zwerg S. 592—99; Bloch S. 109—30. Ifr. hans Dagbog som Hofprædikant, udg. af F. W. Wivet, Kbhvn. 1779, hvoraf Uddrag havde været indførte i Danske Mag. I. S. 153—57.)

7. Dr. **Niels Bang**, f. 10 Aug. 1614 i Klinte i Fyen, hvor hans Fader var Præst og Provst i Skam-Herred. Han blev Student fra Odense-Skole 1634; reisste siden, for at fortsætte sine Studeringer, til Nederlandene, og opholdt sig nogen Tid i Franeker, hvor han holdt en græsk Tale om Historien (udg. i Franeker 1638, 4.) 1639 blev han Capellan, og 4 Aar derefter Sognepræst til Dalum og Sanderum i Fyen; herfra blev han 1663 kaldet til Biskop over Fyens Stift, og 1668 per

---

⁷⁾ Ifr. Uddrag af Biskop J. Bircherods Dagbøger, udg. af Molbeck, S. 48—50.

hullam udnævnt til Dr. theol. Denne Biskop viste en roesværdig Omsorg for de Geistliges Efterlevende, idet han 1665 i en Synodalskrivelse opfordrede Stiftets Præster til i 3 Aar at sammenskyde et lille Bidrag af deres Høitidsoffer, for deraf at danne en Capital, der kunde komme deres Enker tilgode, hvilket var den første Begyndelse til de geistlige Enkekasser. Imod sit Dnske fik han 1672 en Broder til Kong Christian V.s bekiendte Maitresse, Sophie Amalie Moth, siden Grevinde af Samsø, Dr. Rudolf Moth, som fra Hofprædikatant var bleven Sognepræst til St. Knuds Kirke i Odense, til Medhjælper som Vicebiskop og designeret Efterfølger; men Dr. Moth døde et Aar før Biskoppen, 16 Nov. 1675. Biskop Niels Bang døde 17 Oct. 1676 i sit 63de Aar. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 109—10, hos Bloch S. 131—50.)

8. Dr. **Thomas Ringo**, f. 15 Dec. 1634 i Slangerup; hans Fader, **Hans Ringo**, var en fattig Linnedvæver; hans Farfader, **Thomas Ringo**, en Skotländer, var Tapetmager hos Kong Christian IV., og boede i Helsingør. Fra sin Fødebyes Skole kom han til Frederiksborg under Rector Alb. Bartholin, som 1654 dimitterede ham til Universitetet. Efter at have taget theologisk Examen 1658, var han i nogle Aar Huuslærer, først hos Forvalteren ved Frederiksborg-Slot, derpaa hos Fru Ellen Rud paa Søbygaard *); siden blev han Personel-Ca-

---

*) Til dette Sted er Scenen henlagt i hans første bekiendte Alimværf „Søbygaard's Koflage over den hornmægtige Tyrgilbings Død“, der ligesaa lidt bærer Præg af egentlig Digteraaub, som det bebuder den Vei, hvorpaa Ringo siden vandt sin Navnkundighed i Kirken og hos Folket.

pellan hos den gamle Provst Peder Worm i Kirke-Helsinge, ved hvis snart indtrufne Død han succederede ham i Kaldet, og efter den Tids hyppige Stik ægtebe hans Enke. Fra dette Kald blev han 1668 forflyttet til sin Fødeby Slangerup, hvor han i 8 Aar var Sognepræst. I den Tid lykkedes det Kingo, der ikke kunde udmærke sig ved theologisk Lærdom og dens Frugter, ved sine Digtergaver ikke alene at vinde Berømmelse og Navnkundighed over hele Danmark, men ogsaa at tildrage sig Kong Christian V.s Opmærksomhed. Det var 1674, da Kingo udgav og dedicerede til Kongen 1ste Part af sit „Andelige Sings=Chor“ — en Samling af Psalmer og Bønner, bestemte til Højsandagt; hvilke — efter Biskop Deichmanns Ord — „med stor Hjertens Lyst og Begierlighed af Høie og Lave blev modtaget“, og i en Tid af nogle Aar oplevede adskillige Udgaver. Det hørte til Bogens mærkelige Egenheder, at Kingo til endeel Psalmer havde valgt „velklingende og behagelige Melodier“ fra bekendte danske Folkeviser. Men Kingo glemte heller ikke paa andre Maader at bruge sit Pund ved poetiske Arbejder til sin Fordeel. 1675 rimede han en Beskrivelse over Den Samøø, og tilegnede den Dens Besidder, Digterens høie Belynder, Storcantseren Grev Griffensfeldt. Han blev derpaa i Febr. 1677 udnævnt til Biskop over Fyens Stift, og vedblev fremdeles at modtage mange Brevviser paa den kongelige Naade; saaledes fik han 1679 for sin Person, til sine Indkomsters Forbedring, Sandby=Kald i Lolland, imod at holde en Capellan paa Stedet, blev 1682 Dr. theol. bullatus, og det næste Aar endog ophøiet i Adelsstanden, med en Begasus og tre Stierner i Vaabenet. Blandt danske geist-

lige Digtere i det 17de Aarhundrede indtager Kingo en høi Rang, og som Psalmedigter hører han endnu blandt de ypperste. I sin 27aarige Embedsstilling som Biskop blev han brugt i adskillige vigtige Forretninger; han var saaledes med at indrette Kirkeritualet, og 1683 fik han kongelig Befaling at udgive en ny Kirke-Psalmebog for Danmark og Norge. Af denne Sag tog Kingo sig med megen Iver, digtede selv en stor Deel nye Psalmer, samlede Bidrag fra Andre, og anlagde endog et Bogtrykkerie i Bispegaarden, hvor Winterhalvparten blev trykt 1689. Vel blev denne Psalmebog forkastet, eftersom endeel af de ikke-kongosse Psalmer befandtes overflødige og upassende⁹⁾; men den blev dog lagt til Grund for den nye Kirke-Psalmebog, som de kiøbenhavnste Theologer fik Befaling at tilveiebringe. Kingo fik ikke blot 1697 kongeligt Privilegium paa i 10 Aar at trykke og sælge denne autoriserede Psalmebog, som derpaa holdt sig i et heelt Aarhundrede i vore Kirker; men det blev tillige overdraget ham at forsørbige Gradualer eller Psalmemelodier til Brug i Kirkerne, og det blev paa-lagt enhver Kiøbstedkirke og enhver Hovedkirke paa Landet i begge Rigerne at anskaffe sig et Exemplar heraf. Baade

---

⁹⁾ At Kingo tog sig dette Uheld nær, kan man let tænke sig; i nogle Exemplarer af den castrede Psalmebog, som han forærede sine Venner, har han skrevet følgende Vers:

„Gaf, hudeffettet Bog, du tør vel Plaster finde

Dg rene Siæle, som vil dine Saar forbinde.

Gaf, siung din Corrig hen, det tør end blive godt;

Ihi Xre sebes tit ud af vanartig Spot“ —

et Haab, som ogsaa snart gif i Dpshjælse. (Bloch S. 154. Birche-
rods Dagb. S. 285 fig.)

Psalmebogen og Gradualet udkom 1699, trykte i Odense; og begge bleve til en rig Indtægtskilde for Digteren ¹⁰⁾. For øvrigt var Kingo, hvis Myndighed og geistlige Stolthed skaffede ham adskillige Uvenner i hans Stift, til forskiellige Tider indviklet i heftige Stridigheder med forskiellige Personer; saaledes med Stiftamtmanden over Fyens Stift, **Selmuth Otto Winterfeldt**, angaaende Grændserne imellem den verdslige og geistlige Myndighed i Stiftet, hvori Biskoppen fandt Medhold hos Regeringen; og siden med sin forrige Ven og Besvogrede, Stiftsprovsten i Odense, **Mag. Jørgen Carstens**, som beskyldtes for Insubordinationsforseelser, hvilken Strid førtes med stor Bitterhed paa begge Sider. Midt under denne Proces døde Kingo 14 Oct. 1703; men Sagen blev efter hans Død paadømt i Høiesteret til hans Fordeel. Kingo var tre Gange gift, men havde ingen Børn; hans to første Koner vare Enker; ved sit tredje Giftermaal med **Birgitte Balsløw**, en Datter af Cancellie-Ræfessor og Dr. med. **Christoffer Balsløw**, blev han Eier af Godset Traugdegaard. (Hans Levnet i *Vontopp*. Ann. IV. S. 110—13; hos *Bloch* S. 151—75; i *C. J. Brandts* og *L. Helweg's* „Den danske Psalmidigt.“ I. Levnetaf. S. 55—64. *Ifr. Mahbeks* og *Nyerups* Bidrag til den danske Digtetekunst's Gift. III. S. 170—260.)

9. **Dr. Christian Rudolf Müller**, f. 13 Nov. 1651 i Kiøbenhavn; hans Fader, **Dr. Johan Müller**, af tydsk Herkomst, var Professor juris ved Universitetet, og blev siden Borgermester i Flensborg. Han gif først i

---

¹⁰⁾ *Ifr. Bircherods* Dagb. S. 369. 372. 375.

Frue-Skole i Kiøbenhavn, derpaa i Flensborg = Skole, hvorfra han sendtes til Gymnasiet i Danzig; derefter studerede han i 3 Aar ved Universitetet i Königsberg, og kom derpaa til Kiøbenhavn, hvor han blev Huuslærer hos Geheimeraad v. Støcken. 1675 blev han Seltpræst ved et holsteensk Dragonregiment, med hvilket han fulgte til Wismars Beleiring, og i Slutningen af samme Aar ansattes han som Pastor adjunctus i Nienbrock i Holsteen. 1684 blev han kaldet herfra til Kiøbenhavn som nydsk Hofprædikant, og 1695 tillige udnævnt til Professor i Theologien ved Ridder-Academiet sammesteds. Som Hofprædikant stod han i stor Gnist hos Frederik IV.s Dronning Louise; han blev derfor 1700 Dr. theol. bullatus, og 1703 kaldet til Biskop i Syen. I dette Embede, som han forestod i noget over 8 Aar, mødte der ham adskillige Fortrædeligheder, som forøgedes derved, at han ikke let forstod at rede sig ud af Vanskeligheder, og ikke var det danske Sprog ganske mægtig. Biskop Müller døde 12 Jan. 1712 i Vesterborg i Holland under et Besøg hos sin Svigersøn, som der var Præst. (Hans Levnet i Wontopp. Ann. IV. S. 113—14, hos Zwerg S. 699—701, Bloch S. 176—80.)

10. Mag. **Christian Muus**, f. 26 Oct. 1656 i Christiania, hvor hans Fader, **Søren Muus**, var Kiøbmand. Fra sin Fødebyes Skole blev han 1675 dimitteret til Universitetet; efter at have taget theologisk Examen og Magistergraden, vendte han tilbage til Norge, hvor han først 1679 blev Sognepræst til Urskog i Aggershuus-Stift, derpaa 1686 til Aas, og 1694 Stiftsprovst i Christiania, hvorfra han 1701 blev kaldet til Biskop i

Ribe. Muus tillagdes i sin Tid det Talent, at skrive zierlige Vers, hvilket han vel for en Deel skyldte sin Forfremmelse; i det mindste brugte han at skrive sine Ansøgninger paa Vers, og sin Taksigelse udtrykte han paa samme Maade. Fra Ribe blev han 1712 forflyttet til Fyen, hvor han kun i 5 Aar beklædte Bispestolen, og døde 10 Dec. 1717 paa en Reise i Svendborg. Denne Biskop havde mange Fiender, og er bleven meget uforbeelagtigt bedømt, dog vistnok i flere Henseender med Urette eller Overdrivelse; han efterlod sin Familie i trængende Omstændigheder, og synes saaledes i det mindste at maatte frikiendes for den Beskyldning, at have benyttet sit Embede til at berige sig. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 114—15, hos Bloch S. 181—206.)

11. **Mag. Jacob Lodberg**, f. 27 Sept. 1672 i Roeskilde, hvor hans Fader, **Christen Lodberg**, dengang var Domprovst (senere Biskop i Ribe). Han gik først i Ribe-Skole, derpaa i Fredericia, hvorfra han blev dimitteret til Universitetet. Efter at have taget theologisk Examen, blev han Hører ved Ribe-Skole, hvilken Post han igjen forlod 1690, for at tiltræde en Udenlandsreise til England. Her fik han en anbefalingskrivelse fra Prinds Jørgen til hans Broder, Kong **Christian V.**, som ogsaa 1693 gav ham et Canonicat i Ribe-Capitel, og 1695 udnævnte ham til extraordinair Professor i Philosophie og Theologie. Men da der imidlertid ingen Vacance fandt Sted ved Universitetet, blev han 1699 Lector theol. i Aarhus, hvorfra han 1701 blev kaldet til Stiftsprovst i Christiania efter Biskop **Muus**. 1707 blev Lodberg forflyttet til Kiøbenhavn som Sognepræst til Nicolai Menighed, og 1711

blev han Stiftsprovst og Sognepræst til Frue-Kirke; i begge disse Embeder var han den sjællandske Biskop Chr. Worms Efterfølger. Endelig blev han 1718 anden Gang Muus's Efterfølger, og nu som Biskop i Sjens Stift. Lødborg roses som en lærd, retsfindig og virksom Biskop; han tog sig omhyggeligt af de ham underlagte Stiftelser, oprettede den syenske geistlige Enkekasse, og bragte Skolevæsenet i betydelig Opkomst. Biskop Lødborg døde 31 Dec. 1731 i sit 60de Aar. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 115—17, hos Bloch S. 207—12.)

12. **Christian Ramus**, f. i Febr. 1688 i Trondhjem, hvor hans Fader, Mag. Melchior Ramus, var Lector i Theologien. Da han var 5 Aar gammel, døde hans Fader, og efterlod Moderen med 4 uforsørjede Børn, af hvilke han var det yngste, i trængende Omstændigheder; imidlertid blev han dog, da han tidligt viste Lyst til Studeringer, sat i Trondhjem's latinske Skole, hvorfra han 1707 blev dimitteret til Universitetet. Efter at have taget theologisk Examen 1710, blev han allerede 1711 bestiftet til Interimspræst ved Garnisonskirken i Kiøbenhavn; da Sognepræsten ved denne Menighed under Pesten havde forladt Staden. Endnu samme Aar, da begge Capellanerne ved Holmens Kirke døde af Pesten, blev han befordret til Capellan ved sidstnævnte Menighed. Ramus tjente i dette Embede i 17 Aar, indtil han 1728 blev kaldet til Sognepræst i Bordingborg og Provst over Baarø-Herred, hvorfra han allerede 1730 blev kaldet tilbage til Kiøbenhavn som Sognepræst til Hellig-Geistes Kirke, som han efter to Aars Forløb igjen forlod, da han 1732 blev

udnævnt til Biskop i Fyen. I henved 31 Aar forestod Ramus dette Stift med megen Berømmelse, og er især bleven bekendt for sit kiærlige Sind og sin store Godgjørenhed mod Trængende. Han døde som Jubellærer 14 Dec. 1762 i sit 75de Aar. Biskop Ramus var 3 Gange gift; i sit andet Ægteskab havde han flere Sønner, af hvilke den næstældste, **Jakob Ramus**, kort før hans Død blev ham adjungeret som Medhjælper, og efterfulgte ham som Biskop. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 117—19, hos Bloch S. 213—20 og i Giesvings Jubellærere I. S. 514—24.)

- 13. Jacob Ramus**, f. 6 Febr. 1716 i Kiøbenhavn, var en Søn af den foregaaende Biskop, som paa den Tid var Capellan ved Holmens Kirke. Han blev dimitteret fra Odense-Gymnasium til Universitetet 1734; efter at have taget theologisk Examen 1738, var han i nogen Tid Amanuensis hos sin Fader, og til Odense blev hele hans Livs Virksomhed bundet. Her giennemgik han efterhaanden alle Grader i geistligt Embede. 1741 blev han kaldet til Fredagspræst ved St. Knuds Kirke, ved hvilken Kirke han 1744 blev Capellan, og 1745 Sognepræst. 1747 blev han tillige Stiftsprovst og Provst i Odense-Herred; og efterat han 17 Jun. 1762 var bleven adjungeret sin Fader i dennes høie Alderdom som Medhjælper, opnaaede han ved Faderens s. A. indtrufne Død at blive hans Efterfølger som Stiftets Biskop. Efter 23 Aars hæderlige Virksomhed i denne Stilling døde han 24 Dec. 1785 i sit 70de Aar. Han har forfattet en stor Deel „gudelige Psalmer“ (udf. i 3 Samlinger, Odense 1781—83, og samlede 1785), men af meget ringe poetisk Værd, som dog bleve benyttede i den

„evangelisk = christelige Psalmebog“. (Hans Levnet hos Bloch S. 221—23, jfr. S. 691—92; i Brandts og Helweg's „Den danske Psalmedigt.“ II. S. 374—75.)

14. Dr. **Lønne Bloch**, f. 7 Jan. 1733 i Varret i Aarhus-Stift, hvor hans Fader, **Søren Bloch**, da var Præst (siden Professor i Theologien ved Universitetet, derpaa Stiftsprovst i Aalborg, og tilsidst Stiftsprovst og Sognepræst til Truc-Kirke i Kjøbenhavn). Han blev Student fra Aalborg-Skole 1749, og tog 1752 theologisk Examen med bedste Character. Som Alumnus paa Borchs Collegium udgav han, foruden adskillige lærde Afhandlinger, tilligemed 5 andre unge Videnskabsmænd 1756—1757 en dansk Literatur-Journal: „Efterretninger om nye Bøger og lærde Sager i Danmark og Norge“, der for sin Tid ei var uden Fortieneste, men alt for snart maatte ophøre. 1758 blev han udnævnt til Feltpræst ved de i Holsteen cantonerende Tropper, med hvilke han 1762 fulgte paa Toget i Mecklenborg; og 1763 blev han kaldet til Sognepræst for Middelfart og Klauslunde. Efter at have i 12 Aar forestaaet disse Menigheder, blev han 1775 udnævnt til Biskop i Ribe, hvorfra han, efter at have 1779 taget den theologiske Doctorgrad ved Universitetets 300aarige Jubelfest, forflyttedes 1786 til Odense-Bispestoel. Biskop Bloch var ligesaa anseet for sin nidkiære Embedsførelse, som for sin Lærdom; blandt andet var han en meget flittig Visitator. Han døde 5 Sept. 1803, og var den sidste syenske Biskop, som tillige havde Lolland og Falster under sig, hvilke Der 30 Dec. s. A. fik deres egen Biskop. Hans endnu levende Søn er den fortiente Skolemand, Jubel læreren Etatsraad Dr. **Søren Nic. Joh. Bloch**, Rec-

tor først i Nykøbing og 1815—1851 ved Roskilde-Cathedralskole. (Bisk. L. Blochs Autobiographie i Acta jubilæi univers. Hasn. 1779 p. 14—18; Biographie i Blochs Fyenske Geistligh. I. S. 224—28. Jfr. Kiøbenh. lærde Efterretn. for Aar 1803 S. 543—44; Frostø Efterretn. om Ribe-Domkirke S. 96—105.)

15. **Dr. Peder Hansen**, f. 8 Mai 1746 i Kiøbenhavn, hvor hans Fader, **Matth. Hansen**, var Skomagermester; hans Moder blev siden Christian VII.s Amme og „Bartfrue“. Han blev dimitteret fra Kiøbenhavns Skole 1764. Efter at have taget theologisk Examen, rejste han udenlands 1768 med kongelig Understøttelse, og studerede ved Universiteterne i Halle og Jena. Strax efter sin Hjemkomst blev han 1771 udnævnt til residerende Capellan ved Slots- og Garnisonsmenigheden i Helsingør, i hvilket Embede han fik Leilighed til at prædike for Dronning **Caroline Mathilde**, medens hun opholdt sig paa Kronborg. 1776 blev han kaldet til Sognepræst for Skanderborg, Skanderup og Stillinge Menigheder i Aarhus-Stift, og 1779 forflyttedes han derfra til Ringsted og Beenløse i Sjælland, hvorhos han det næste Aar fik Titel af Professor theologiæ. 1787 blev han Sognepræst ved Hellig-Geistes Kirke i Kiøbenhavn; 1798 blev han udnævnt til Biskop i Christianssand, og 30 Dec. 1803¹¹⁾ til Biskop over Fyens Stift.

---

¹¹⁾ Samme Dag bleve tillige 5 andre i forskellige Henseender bekjendte Geistlige (**N. Birch**, **J. Bloch**, **J. Nord. Bruun**, **P. O. Bugge**, og **M. B. Krog**) udnævnte til Biskopper — de 4 sidste over norske Stifter; jfr. Lærte Efterretn. for 1804 S. 64. To Stifter bleve ved denne Leilighed deelte, nemlig Fyens (i Fyens og Lollands-Falster) og Trondhjem (i Trondhjem og Nordlandenes).

1809 blev han Ridder af Danebrog. Som Biskop havde han især Fortienester af Skolevæsenet; han døde 26 Dec. 1810. (Hans Levnet er af ham selv udgivet med hans Bispevielsestale, Kbh. 1798; jfr. Venia Gte Aarg. S. 129—41, Theolog. Biblioth. III. S. 310—13.)

16. **Dr. Frederik Plum**, f. 12 Oct. 1760 i Korsør, hvor Faderen, **Claus Plum**, var Sognepræst. Han blev dimitteret fra Odense-Skole 1778; efter at have taget theologisk Embedsexamen 1788 (med Charact. laud.), blev han 1789 Præst ved det civile Arresthuus i Kiøbenhavn, og tog det følgende Aar den philosophiske Doctorgrad. 1791 blev Plum Sognepræst i Korsør, og det næste Aar Dr. theol. i Göttingen; 1794 blev han tillige Provst over Slagelse-Herred, og 1796 udnævnt til Præst ved St. Michaels Kirke i Slagelse, hvorfra han 1803 blev kaldet til Sognepræst ved Frue-Menighed i Kiøbenhavn og Stiftsprovst i Siøllands-Stift; 1811 blev han udnævnt til Biskop over Fyens Stift. Som Biskop gjorde Plum sig blandt andet fortient som Stifter af Fyens Stiftsbibliothek (1813) og af det fyenske litteraire Selskab (1815). Han havde fra tidlige Aar været bekendt som heldig og grundig Dyrker af den gamle classiske Literatur; som Præst og Biskop vedblev han at fortsætte sine lærde Studier, og berigede Literaturen med adskillige philologiske Arbejder, hvoriblandt en Udgave af den latinske Satiriker Persius (1827). Han arbejdede som Forfatter ligeledes meget i Pædagogiken; udgav (med Sander og A. K. Holm) et pædagogisk Tidsskrift (Egeria. 1804—1808) og hørte overhovedet til Danmarks lærdeste og mest videnskabelige Biskopper i den nyere Tid; endskiøndt han ved Siden heraf var en ivrig Befordrer

af Almuens Skole-Underviisning, og skrev selv en Bog til Læsning for Folket („Anders Kiærby“. 1821). Af det fynske Stiftsbibliothek havde han ikke mindre Fortieneste, end af videnskabelig Culturs Fremme i sit Stift, til hvilket Diemed han i en lang Række Aar, og indtil sin Død, udgav „Efterretninger om udenlandsk theolog. og pastoral Literatur, meddeelte Fyens Stifts Geistlige ved Landemodet.“ (Odense. 1818—33.) Biskop Plum blev 1811 Ridder og 1828 Commandeur af Danebrog; han boede, almindelig agtet som Mennecke, som Geistlig og Videnskabsmand, d. 18. Jan. 1834. Han havde 1792 ægtet Marie Sophie Hviid, f. Munk, en Datter af Justitsraad Søren Munk, og Enke efter Regentšprovst og Professor N. C. Hviid. (Autobiographie, vedset det til Bispevielsen 1811 af Bisk. Münter udstedte Program: De schola Antiochena; jfr. Erølewš Forfatter-Lex. II. S. 572—75.)

17. Dr. **Nicolai Faber**, f. 19 Juni 1789 i Odense, hvor hans Fader, Rasmus Faber, da var Procurator, siden Grosserer i Kiøbenhavn. Han blev dimitteret fra sin Fødebyes Skole 1807; og efter at have taget theologisk Embedsøramen 1811 (med Charact. laud.), blev han det næste Aar ansat som Adjunct ved Metropolitan-skolen, hvilken Stilling han dog allerede 1814 opgav, for at deeltage i Bestyrelsen af en Handel, som blev drevet af hans yngre Broder. Endstøndt han saaledes flittede Levevei, fortsatte han dog sine theologiske og philosophiske Studier, og disputerede ved Reformations-Jubelfesten 1817 for Doctorgraden i Philosophien. Efterat hans Forsøg paa som Kiøbmand at vinde et rigeligere Udkomme, end Lærerstanden syntes at love ham, var

mislykket, vendte han sig paany til den forladte Stand, og søgte flere Gange, men forgieves, at opnaae geistlig Ansættelse. Dmsider havde han, trykket af Næringsfor-ger, i Sommeren 1820 truffet alle Foranstaltninger til at forlade Danmark og drage med sin Familie til den nye Verden for der at søge sin Lykke, da en elsket Søns Død gjorde, at han igien forandrede denne Beslutning; og kort efter blev han kaldet til Sognepræst for Allested og Beile i Fyen. Disse Menigheder, som ved hans Em-bedstilsrædelse befandt sig i en meget forfalden Tilstand, men ved hans ivrige Virksomhed som Præst bleve aldeles ombannede, forestod Faber indtil 1826, da han, efterat han i Anledning af Christendommens tusindaarige Jubel-fest i Danmark s. A., efter det theologiske Facultets Indbydelse, havde taget den theologiske Doctorgrad, blev kaldet til Sognepræst for Middelfart og Kauslunde, hvorfra han atter 1830 forflyttedes til Odense som Sognepræst ved St. Knuds Kirke og Stiftsprovst i Fyen. I alle disse Embeder bestræbte han sig for, ved aarlig Bibellæsning i Kirken og ved Kirkesangens Forbedring, at forædle Menigheden, ligesom han ogsaa med Iver sørgede for Skolevæsenets Fremme. Han vandt derved paa høiere Steder et saa anseet Navn, at han 1834 blev udnævnt til Biskop over Sjens Stift. Endnu s. A. fik han oprettet geistlige Conventer i sit Stift, hvilke snart viste sig som et fortrinligt Mittel til at bevirke broderligt Sammenhold og forsøge det aandelige Liv hos Geistligheden, ligesom deres Vigtighed i Henseende til Afgjørelsen af kirkelige Anliggender synes indlysende. Re-gieringen lod ikke hans Virksomhed være upaaskønnet: 1835 blev han udnævnt til Ridder af Danebrog; og

Kong Christian VIII., som før sin Thronbestigelse var Gouverneur i Thyen, og personligt ynede Faber, gjorde ham 1840 til Danebrogsmand og 1846 til Commandeur af Danebrog. Som Forfatter var Biskop Faber især virksom ved Udgivelsen af endeel praktisk-theologiske og pædagogiske Skrifter og Afhandlinger; han døde 15. Mai 1848. Han var to Gange gift: 1813 havde han ægtet **Christiane Kaarup**, en Datter af Møller Kaarup ved Odense; og efter hendes Død 1823 giftede han sig med hendes Søster, **Jakobine Kaarup**, som døde 1846. (Autobiographie i Universitets-Acterne fra 1817 og 1826 og i det ved hans Bispevielse af Biskop P. C. Müller 1834 udgivne Program: *Symbola ad histor. conciliorum ex Saxone Gramm.*; Nekrolog af hans Søn, Adj. G. G. W. Faber, i Tidsskriftet „For Literatur og Kritik,” 6te B. S. 256—73; jfr. Erslevs Forf.-Lex. I. S. 395—98.)

18. Dr. **Peter Christian Stenersen Gad**, f. 27 Apr. 1797 i Pedersker paa Bornholm, hvor hans Fader, **Kliefes Gad**, dengang var Præst. Da Faderen senere blev forflyttet til det nordlige Sjælland, kom han i Frederiksborg lærde Skole, og blev derfra dimitteret til Universitetet 1813 af Rector B. Bendtsen; tog 1817 theologisk Examen med Charact. laud.; blev 1821 ansat som Adjunct ved Frederiksborg lærde Skole; 1825 kaldet til residerende Capellan ved Frue-Kirke i Aalborg og Sognepræst til Sønder-Tranders; 1828 befuldmægtiget til anden residerende Capellan ved Frue-Kirke i Kiøbenhavn, hvorfra han 1831 forflyttedes ligeledes som residerende Capellan til Trinitatis Kirke sammesteds. I denne Embedsstilling søgte han med Iver at virke for Almueskolevæsenet i Hoveds

staden; optraadte ogsaa i Maren 1831—1834 som Forsvarer af liturgisk Frihed¹²), og var i 3 Aar Formand for Selskabet for Trykkefrihedens rette Brug. Efter at have disputeret for den theologiske Doctorgrad i Anledning af Kroningsfesten 1840, blev han 1845 udnævnt til Biskop over Lolland-Falsters Stift og i. N. Ridder af Danebrog. Den 29 Dec. 1848 blev han derfra forflyttet som Biskop over Fyens Stift. Han er gift med Sophie Georgia Clausen, en Datter af afdøde Stiftsprovst over Siøllands Stift Dr. S. G. Clausen og Søster til Minister Dr. S. V. Clausen. (Autobiographie i „Forhandlinger ved Kiøbenhavns Universitets Fests 6 Jul. 1840“ S. 23—25; samt i det ved hans Bispevielse af Biskop Mynster udgivne Program: *Annalium Paulinorum adumbratio*, 1845; jfr. Erslew's Forf.-Lex. I. S. 476—78.)

---

¹²) Jfr. Maanedsskr. for Litter. IX. S. 95—126, XII. S. 526—47.

IV.

Lolland-Falsters Stift¹⁾.

1. **Dr. Andreas Birch**, udnævnt til Biskop over Lolland og Falster 30 Dec. 1803; blev 1805 Biskop i Aarhus. (See nedenfor S. 189—91.)
2. **Peter Ougen Boisen**, f. 16 Nov. 1762 i den slesvigske Landsby Emmerlev ved Søyer, hvor hans Fader, **Boie Ougen Boisen**, var Landmand og Bestyrer af en Kniplingshandel. Efter at have nydt privat Underviisning, gik han, i sit 20de Aar, til Universitetet i Kiel, hvor han studerede i 3 Aar, og tog 1785 i Slesvig theologisk Embedsexamen med Udmærkelse. 1787 blev han kaldet til Sognepræst for Vesterborg og Birket i Lolland, men maatte, inden han tiltraadte Embedet, underkaste sig en ny Examen i Kiøbenhavn, ved hvilken han fik bedste Character; 1802 blev han tillige Forstander og første Lærer ved det vesterborgske Skolelærer-Seminarium; 1805 udnævnt til Biskop over Aggershuus-Stift, men endnu s. A. befastet til Biskop over Lolland = Falsters Stift, hvorhos han vedblev at være Præst og Seminariiforstander i Vesterborg. 1809 blev Biskop Boisen Ridder og 1817 Commandeur af Danebrog, 1826 Danebrogsmænd; han døde 10 Mai 1831. Blandt hans Skrifter vakte hans „Plan til Forbedring ved den

---

¹⁾ Dette Stift oprettedes 30 Dec. 1803, da Lolland, Falster og de omliggende Smaaster, som tilforn altid havde hørt til Høus Stift, fik deres egen Biskop.

offentlige Gudsdyrkelse" (Kbh. 1806) i sin Tid endeel Bevægelse, og fremkaldte flere Recensioner og offentlige Betænkninger²⁾. Af andre skriftlige Arbejder optoges hans „Veiledning til huuslig Lykkeligbed, i nogle Laler" (1798, 4de Dpl. 1845) og hans „Bibelske Fortællinger med Anvendelse paa Religion og Sædelære" (1810, 4de Dpl. 1829) med Bifald; ligesom ogsaa hans „Andagtsbog", der udkom 1820, og allerede har oplevet 6 Dplag. Biskop Boisen var to Gange gift: først med **Anna Hansen**, Enke efter Pastor **C. D. Wiinholt** i Vesterborg; anden Gang med **Anna Tannestad**, Datter af Professor ved Odense-Gymnasium og residerende Capellan ved St. Knuds Kirke, Dr. theol. **N. Tannestad**; af hans Søner virke 5 i geistlige Embeder. (Autobiographie i den 1805 udfomne Bispevielses-Akt og i Falsens theolog. Maanedsskr. VI. S. 343—46; Nekrolog af hans Eftermand, Bisk. **N. Møller**, i Dansk Litteraturlid. 1831 S. 535—44, 555—60; jfr. Erkelens Forfatter-Lex. I. S. 163—65.)

3. **Dr. Nasmus Møller**, f. i Sept.³⁾ 1763 i Landsbyen Stoustrup ved Fredericia, hvor hans Fader, **Niels Møller**, var Gaardeier. Han blev dimitteret fra Fredericia lærde Skole 1781; tog 1784 philologisk og 1786 theologisk Embedsexamen (begge med Char. laud.), og disputerede 1790 for Magistergraden. 1791 blev han kaldet til Sognepræst for Ulbum og Langskov i Ribe-Stift, hvor-

---

²⁾ Jfr. Lærde Efterretn. 1806 Nr. 37—40. Histor. Kalender 1ste Aarg. S. 69—70. ³⁾ Han angiver selv 29 Sept.; men denne Dag blev han døbt; jfr. Hundrups Biograph. Efterretn. om philolog. Candidater S. 47.

fra han 1796 forflyttedes til Jellinge og Hoyer i samme Stift, og atter efter 6 Aars Forløb 1802 herfra til Kiøbeløv og Vindeby i Lolland, hvilke Menigheder han derpaa forestod i henved 30 Aar. 1815 disputerede han, efter det theologiske Facultets Indbydelse i Anledning af Kroningsfesten, for den theologiske Doctorgrad; 1820 blev han udnævnt til Stiftsprovst i Lolland-Falsters Stift, og 1831 efterfulgte han Boisen som Biskop, i hvilken Stilling det endnu forundtes ham at virke i 11 Aar. Han var allerede ved Kroningen 1815 bleven Ridder af Danebrog, blev 1829 Danebrogsmænd, og 1836 Commandeur af Danebrog. Biskop Møller døde som Jubellærer 9 Nov. 1842 i sit 80de Aar; han indtager en hæderlig Plads baade blandt Danmarks lærde Theologer og Philologer. Som Menneske nød han, ved sin bramfrie Betsedenhed, sin ædle Humanitet og sit ægte christelige Sindelag, sin strenge Rettskaffenhed og milde Fromhed i Charakteren, almindelig Agtelse. Som Forfatter er han især bekendt ved sine smagfulde Oversættelser af Livius, Sallust og endeel af Ciceros Taler; saavelsof af sine populaire Veiledninger til andægtig og forstandig Bibellæsning. Han var to Gange gift: i sit første Ægteskab med Bodil Marie Thaulow blev han Fader til den for tidligt bortdøde geniale Skribent, Poul Martin Møller, Professor i Philosophien ved Kiøbenhavns Universitet, og til den nuværende Stiftsprovst i Lolland-Falsters Stift, Mag. Hans Ulr. Møller; hans andet Ægteskab med Johanne Dorothea Winther, f. Borchsenius, Enke efter Præsten H. Chr. Winther i Ulst og Moder til Digteren Prof. Christian Winther, var barnløst. (Autobiographie i Universitetets

Acta solennia ved Kroningsfesten 1815, p. 18—22, og vedføjet det til Bispevielsen 1831 af Bisk. P. C. Müller udstedte Program: Vita Lagonis Urne, episc. Rosk., pars I.; ogsaa tilføjet „Prædikener ved Dr. theol. N. Møllers og Dr. og Prof. theol. N. Fogtmann's Indvielse til Biskopper,“ Kbh. 1831; jfr. Erslevs Forfatter-Lex. II. S. 409—13.)

4. Dr. **Gerhard Peter Brammer**, Biskop over Holland-Falters Stift 1843—1845; derpaa Biskop i Aarhus. (See nedenfor under Biskopperne i Aarhus-Stift.)
5. Dr. **Peter Christian Stenersen Gad**, Biskop over Holland-Falters Stift 1845—1848; derpaa Biskop over Syens Stift. (See ovenfor S. 138—39.)
6. Mag. **Ditlev Gothard Monrad**, f. 24 Nov. 1811 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader, **Otto Sommer Monrad**, dengang var kongelig Fuldmægtig (siden Foged i Norge). Han blev opdraget og 1830 dimitteret til Universitetet af nuværende Sognepræst for St. Hans-Menighed i Odense L. **Westengaard**; tog 1836 theologisk Attestats med Char. laud. et quid. egregie, og disputerede 1838 for Magistergraden, hvorpaa han med offentlig Understøttelse tiltraadte en videnskabelig Udenlandsreise. Efter sin Hjemkomst optraadte han som politisk Forfatter med en Række „flyvende politiske Blade“ (1840—42); blev 1841 valgt til Borgerrepræsentant i Kjøbenhavn, og blev som Saadan 1842 Medlem af Directionen for Almue- og Borgerstolevæsenet; hvorpaa han f. N. foretog sig en ny videnskabelig Reise til Tyskland og Holland. Fra 1843 var han Redacteur af det „Danke Folkeblad“, som Selskabet for Trykkesri-

hedens rette Brug udgav, indtil 1846, da han blev kaldet til Sognepræst for Vester-Ulslev paa Lolland. Han deeltog som Forfatter, saavel ved Redactionen af det nævnte Blad, som ved Bidrag til andre Dagblade, ivrigt i Tidens politiske Bevægelser; ogsaa efter Kong Christian VIII.s Død. Som Følge heraf opnaaede Mag. Monrad, ved Regjeringsformens Forandring 1848, d. 24de Martz, at blive optaget i det paa den Tid bandede Statsministerium, som Minister for Kirke- og Underviisningsvæsenet; men udtraadte allerede den 15de Nov. 1848 af Ministeriet tilligemed 3 af sine Colleger; hvorefter han i Begyndelsen af 1849 beskikkedes til Biskop over Lolland-Falsters Stift, og blev 1850 Ridder af Danebrog. Ved Valget i Lolland paa Medlemmer af Folkethinget d. 4 Dec. 1849 blev han Rigsdagmand i dette Thing for Maribo-Amts 4de District. Han er siden 1840 gift med Emilie Nathalie Lytthans, en Datter af Muurmester og Oberstlieutenant Lytthans i Kiøbenhavn. (Autobiographie, vedføiet det til Bispevielsen 1849 af Biskop Mynster udstedte Program: „Om Sukommelsen, en psykologisk Undersøgelse“; jfr. Erskew's Forfatter-Ver. II. S. 299—300.)

V.

Malborg-Stift

(tidligere Børglum= ell. Vendelbo=Stift).

1. **Peder Thomesen.** Han var først Munk i Børglum-Kloster, men forlod Klostret for at gjøre sig bekendt med den evangeliske Lære i Wittenberg, hvor han opholdt sig hos Luther. Efter sin Hjemkomst virkede han som evangelisk Prædikant i Landsbyen Torum i Salling, og deltog med sine Troesbrødre i Forhandlingerne paa Herredagen i Kiøbenhavn 1530. 1537 blev han udnævnt til første evangeliske Superintendent i Børglum-Stift, og d. 2 Sept. indviet tilligemed de andre Superintendenter af Bugenhagen; men de mange Fortrædeligheder, som Munkene forvoldte ham, bevægede ham til 1547 at søge sin Afsted, som Kongen ogsaa tilstod ham. Sin sidste Levetid tilbragte han hos Præsten i Haverslev; hans Dødsaar er ubekendt. (Hans Levetid i Alb. Thuras Series episcop., qui dioecesi Børglumensi præfuerunt, p. 14—16; Pontoppidans Ann. III. S. 180—81.)
2. **Dr. Ole Chrysostronus** (=: Gyldenmund)¹⁾, født i Bendsbyssel. Han var En af de første og ivrigste Reformatorer i Danmark, og blev tilligemed Frands Wormordsen og Claus Mortensen Tøndebinder, ansat som Lector eller Læsemester i Theologien ved den af Kong Frederik I. 1529 oprettede evangeliske Skole i Malmø. Det næste Aar var han tilligemed de an-

---

¹⁾ Han har formodentlig faaet dette Tilnavn for sin Beltalenhed, ligesom i den gamle Kirke den bergmte Patriarch i Constantinopel Johannes Chrysostronus.

dre evangeliske Prædikanter tilstede paa Herredagen i Kiøbenhavn. Fra Malmø blev han 1537 kaldet til Præst ved Frue-Kirke i Kiøbenhavn efter Sadolin, og blev tillige Professor i Hebraisk ved Universitetet. 1542 blev han Professor i Theologien, og 1544 efter Religionsdisputationen med de lundske Kanniker creeret til Dr. theol.; men da han hverken var yndet af de Studerende eller af sin Menighed, modtog han gierne Valget til Biskop over Børglum-Stift 1547. I denne Stilling virkede han kun 6 Aar, og døde i Nov. 1553. (Hans Levnet i Windings Acad. Haun. p. 67—68, N. Thura's Series episc. Børglum. p. 16, Pontopp. Ann. III. S. 181—82.)

3. Mag. **Laurids Nielsen**, f. i Ribe, var først Præst ved Nicolai Kirke i Kiøbenhavn, derpaa (fra 1546) Sognepræst til Ribe-Domkirke, og blev 1554 Biskop i Aalborg, idet Bispesædet blev forlagt til denne Stad, som hidtil havde hørt til Viborg-Stift. Han døde allerede efter 3 Aars Forløb 1557. En Søn af denne Biskop var den i sin Tid som Latinsk Digter bekjendte Dr. med. og Kannik i Ribe Hans Lauridsen Amerinus. (Bisk. Laur. Nielsens Levnet i N. Thura's Series episc. Børgl. p. 17—20. Pontoppidan, Ann. III. S. 182.)
4. Mag. **Jørgen Mortensen Bornholm**, f. paa Bornholm, var Præst ved Frue-Kirke i Kiøbenhavn, da han 1558 blev Biskop i Aalborg; men man veed intet andet om ham, end at han forestod dette Stift i 29 Aar. Han døde 16. Febr. 1587. (Jfr. Nib. Thura l. c. p. 20—21. Pontoppidans Ann. III. S. 182—83.)
5. Mag. **Jakob Solm**, f. 1543 af borgerlige Forældre i Viborg, fra hvis Skole han blev Student. Efter at

have taget Magistergraden i Wittenberg, blev han først Rector ved Viborg-Skole (hvorfra han bl. a. 1581 dimitterede den lærde Biskop Hans P. Resen); derpaa Stiftsprovst og Sognepræst ved Domkirken sammesteds. 1587 blev han valgt til Biskop i Aalborg. Da Kong Christian IV. 1607 forlangte Biskoppernes og Professorernes Erklæring om, hvorvidt Dævlebesværgelsen ved Daaben burde affattes, var denne Biskop En af dem, som tilligemed Resen stærkest anbefalede at beholde den i Ritualiet. Han døde 29 Mai 1609. (Hans Levnet hos N. Thura p. 21—22; i Pontopp. Ann. III. S. 183; Giesings Jubellærere III. S. 254—55.)

6. **Mag. Christen Hansen**, f. 1567 i Ribe, hvor hans Fader var Chirurg. Efter at have besøgt fremmede Universiteter og taget Magistergraden i Kjøbenhavn, blev han 1602 ansat som Professor pædagogicus ved Universitetet. Han var derpaa i de følgende Aar Professor i forskellige Videnskaber (Mathematik, Græsk, Dialectik og Ethik), og tilsidst adjungeret det theologiske Facultet, da han 1610 blev udnævnt til Biskop i Aalborg. 1614 var han forsamlet med Rigets andre Biskopper i Kolding i Anledning af Striden imellem Resen og Koef. Biskop Christen Hansen roses (af Brochmand og Thura) for sin Lærdom og sine Fortjenester baade af Universitetet og Kirken; han forestod Stiftet i 32 Aar, og døde 2 Apr. 1642. (Hans Levnet i Bindings Acad. Haun. p. 202; hos N. Thura p. 22—25; i Pontoppidans Ann. III. S. 184—85.)

7. **Dr. Anders Andersen Ringkjøbing**, f. 1 Oct. 1597 i Ringkjøbing. Han blev dimitteret fra Ribe-

Skole 1615, og kun 20 Aar gammel befuldmægtiget til Rector i Aalborg; 1621 Sognepræst for Henne, hvorfra han siden forflyttedes til Varde, og 1639 Provst og Sognepræst ved Holmens Menighed i Kiøbenhavn. 1642 blev han udnævnt til Biskop i Aalborg, og 1653 creeret til Dr. theol. Som Biskop var han tilstede paa den sidste Rigsdag i Kiøbenhavn 1660, hvor Stænderne overdroge Kongen den arvelige Enevoldsregiering. Han døde 11 Oct. 1668. (Hans Levnet hos Thura p. 25—27, i Pontopp. Ann. IV. S. 196—97, Giesfings Jubellærere, I. S. 289—95; jfr. Thorups Efterretn. ang. Ribe-Cathedralsk. 1826 S. 71—72.)

8. Dr. **Morits Koning**, f. 1637 i Krogstad i Norge, hvor hans Fader var Solsforvalter. Da han var 15 Aar gammel, blev han sendt til Danmark, og sat i Viborg-Skole, hvorfra han 1656 dimitteredes til Universitetet. Han opholdt sig i Kiøbenhavn under Belæringen 1659—1660; tiltraadte efter Freden en Udenlandsrejse, og studerede især Philosophien ved forskjellige tyske og ved de engelske Universiteter. Efter sin Hjemkomst 1663 tog han Magistergraden, og holdt private Forelæsninger, hvori han foredrog den cartesianiske Philosophie; blev 1667 Professor i Theologien ved Universitetet, og allerede det næste Aar Biskop i Aalborg og Dr. theol. bullatus. Han døde efter halvstørre Aars Virksomhed som Biskop 2 Mai 1672, kun 35 Aar gammel. (Hans Levnet hos Thura p. 27—29, i Pontoppidans Ann. IV. S. 197—98.)

9. Dr. **Matthias Foss**, f. 12 Oct. 1627 i Lund, hvor hans Fader, Dr. med. Niels Foss, var Provincialme-

dicus og Rannik. Han gik først i Lunds Skole (under Rector Ole Bagger, Biskop Bagger's Faber), og derpaa i Sorø, hvis daværende Rector, den lærde Rasm. Vinding, 1644 dimitterede ham til Universitetet. 1648 blev han Hører ved Lunds Skole; og efter at have gjort en Udenlandsreise i Holland, Tydskland og Italien (1650—1653), blev han strax ved sin Hjemkomst Rector ved samme Skole. 1660 blev han af Kong Frederik III. udnævnt til Hofprædikanter; 1665 Professor i Theologien ved Kiøbenhavns Universitet, hvilken Post han beklædte til 1672, da han blev beskikket til Biskop i Aalborg. 1675 blev han Dr. theol. Biskop Fos's var berømt for sin sjældne Beltalenhed og for den Iver, hvormed han varetog alle sit Embedes Pligter. Ved Skrifter gjorde han sig ikke bekendt. Han døde 8 Jul. 1683 i sit 56de Aar. (Hans Levnet hos Thura p. 29—31; i Pontopp. Ann. IV. S. 198—200; Zwerg's Siæll. Cleresie S. 645—57.)

10. Dr. **Henrik Bornemann**, Biskop i Aalborg 1683—1693; derefter Biskop over Siællands Stift. (See ovenfor S. 94—95.)
11. Dr. **Jens Bircherod**, f. 15 Jan. 1658 i Odense; hans Faber var Dr. Jakob Jensen Bircherod, Professor i Theologie og Hebraisk ved Gymnasiet sammesteds; hans Moder Sille Riisbrich. Han blev dimitteret fra Odense-Gymnasium til Universitetet 1674; tog theologisk Examen 1677, og tiltraadte i April 1678 en Udenlandsreise, men kom ikke længer end til et Par Universiteter i Nord-Tydskland (Rostock og Helmstädt), da en Brystsvaghed blev Anledning til, at han vendte tilbage. 1682 blev han af det theologiske Facultet ud-

nævnt til den ellers usædvanlige Post som Vice-Propst ved Communitetet og paa Regentsen; og da Propsten, Mag. **Jørgen Zammer**, døde Aaret efter, blev Bircherod virkelig Propst ved Regentsen og Communitetet, hvilken Post han beklædte til 1688. Imidlertid havde han 1682 taget Magistergraden, og var 1684 bleven udnævnt til Professor i det hebraiske Sprog ved Universitetet. 1687 blev han adjungeret det theologiske Facultet, i hvilket han indtraadte som Professor ordinarius 1692. Samme Aar oprettedes et adeligt eller saakaldet Ridder-Academie i Kiøbenhavn, hvor Bircherod ligeledes modtog en Ansættelse som Professor, og i et Aars Tid holdt theologiske Forelæsninger. Allerede 28 Oct. 1693 blev Bircherod i sit 36te Aar af Kong **Christian V.** kaldet til Biskop i **Ålborg**, hvilken hurtige Forsømmelse han vistnok mere skyldte „heldige Forbindelser og Belynderes Indflydelse og Anbefalinge“, end udmærkede videnskabelige Fortienester. Hans Skrifter, som dog vidne om philologisk og antiquarisk Lærdom, bestaae i nogle faa Disputationer og latinske Afhandlinger. **Ålborgs** Bispedømme forestod Bircherod i 15 Aar; i hans Embedstid indtraf 1696 den forargelige thifstedske Besættelsesag ²⁾, som i meer end eet Aar

---

²⁾ Sognepræsten i Thisted, Mag. **Oluf Bjørn**, havde af forskjellige flutte Bevæggrunde faaet en Mængde Personer i Thisted og Omegn til at udgive sig for besatte af Diævelen. Dette Uvæsen vakte megen Opsigt overalt i Landet; en kongelig Commission blev nedsat i **Ålborg** for at undersøge Sammenhængen, hvorved Bedrageriet opdagedes, og endelig fældede Høiesteret 26 Febr. 1698 Dom i Sagen. Jfr. „Beretning om Besættelsen i Thisted“, Kbh. 1699; Danst Folkeblad, 1ste Aarg., S. 135—39 med en kort Fremstilling af Sagen, og **Bircherods** Dagbøger, S. 314—48.

foraarsagede Biskoppen mange Ubehageligheder, da han fra Begyndelsen af søgte, ifølge sin Overbeviisning, at blotte de saakaldte Besattes og Ophavsmanden, Mag. O. Biørns, Bedragerier; og skændt Biskoppen af Høieste- ret blev idømt en Mulct af 1000 Rdlr for ikke at have brugt tilbørlig Forsigtighed, fik han dog paa samme Tid et Beviis paa Kongens Raade ved at blive udnævnt til Dr. theol. per bullam. Da de Reformerte i Aalborg 1706 søgte at faae Tilladelse til at holde Guds- tjeneste, og havde forskrevet en Præst dertil, viste Bircherod samme Intolerants, som 22 Aar tidligere den skællandske Biskop Wagger, og udvirkede et kongeligt Rescript med Forbud derimod. Biskop Bircherod, der iøvrigt viste megen Iver og Ridfiærhed i at opfylde sine geistlige Embedspligter, baade paa Bistatsreiser i Stiftet og i andre Tilfælde, døde 6 Dec. 1708 i sit 51de Aar; han var gift med Søster Bartholin, en Datter af Rectoren ved Frederiksborg-Skole, Alb. Bartholin, men havde ingen Børn. Bircherod var, ligesom flere af sin Slægt, en Elsker af fædrelandsk Historie og Oldsager, og efterlod hertil adskillige Samlinger. Saaledes har man ogsaa Leilighed til at blive nøie bekendt med hans Lev- netsløb, da han med en til Smaalighed grændsende Ud- sørlighed har optegnet sit Livs Hændelser og sin Virk- somhed for ethvert Aar, fra hans Fødsel indtil faa Dage før hans Død, i 50 Quartbind, hvoraf nylig et fuldstændigt Uddrag er udgivet. Disse Dagbøger inde- holde tillige endeel Optegnelser af mere almindelig histo- risk Interesse, hvilke især give en Mængde Bidrag til Personalhistorien og til Kundskab om Søerne og de indre Forhold i vort Fædreland i Slutningen af det

17de og i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede. (Bist. Bircherods Levnet hos Thura p. 39—44; i Pontopp. Ann. IV. S. 201—2; og især: C. Molbechs „Uddrag af Bist. J. Bircherods historisk-biographiske Dagbøger for Aarene 1658—1708“, Kbh. 1846, og det i Fortalen S. VII—XXXIV. af Udgiveren meddeelte Udkast til hans Levnet og Charakteristik.)

12. **Mag. Frands Thestrup**, f. 6 Jul. 1653 i Dalby paa Hindsholm, hvor hans Fader, **Ole Thestrup**, var Sognepræst; hans Moder var en Søster til Kong **Christian V.s** Livlæge, Dr. **Poul Moth**, og han var saaledes en Fætter til denne Konges bekiendte Frille, **Sophie Amalie Moth**, siden Grevinde af Samsø. Han blev Student 1670, og studerede derpaa i nogen Tid de østerlandste Sprog ved Universitetet i Kiel. Efter sin Tilbagekomst til Kiøbenhavn 1672 studerede han Medicin og Anatomie; blev 1675 creeret til Magister, og s. A. udnævnt til Rector i Nyborg, hvor han tillige 1681 blev abjungeret Præst. Herfra blev han 1684 forflyttet som Sognepræst til Nakskov, og det næste Aar blev han valgt til Provst over Lollands Nørre-Herred. I dette Embede, hvori han især med megen Iver tog sig af Ungdommens Religionsunderviisning, virkede han i 14 Aar indtil 1698, da han blev kaldet til Sognepræst for Hellig-Geistes Menighed i Kiøbenhavn, hvor han fortsatte samme gavnrige Virksomhed ved offentlige Catechisationer i Kirken to Gange om Ugen (fra 1702), og ved Sammenstud af milde Gaver fik en Friskole oprettet for sin Menighed, hvilket Exempel snart blev efterfulgt af de andre Kiøbenhavnske Menigheder. 1709 blev denne fortiente Kirkelærer udnævnt

- til Biskop i Aalborg, hvilket Stift han forestod i 26 Aar. Biskop Thestrup døde 17 Aug. 1735 i sit 83de Aar efter at have tient i 60 Aar i offentlige Embeder; han efterlod sig af tvende Ægtefæder en talrig Afkom. (Hans Levnet hos Thura p. 44—48; i Bontopp. Ann. IV. S. 202—5; Treschow's Jubellærere S. 110—15; Giesfings Jubellærere I. S. 472—85.)
- 13. Mag. Christoffer Mumme**, f. 1676 i Vedsø i Trondhjem's Stift, hvor hans Fader, Gerhard Mumme, var Sognepræst. Han blev Student fra Trondhjem's Skole 1692; blev Hører, først ved Skolen i Thisted, og derpaa i Aalborg, hvor han hjalp til at opdage Sandheden i den thistedste Besættelsesag. 1701 blev han kaldet til Sognepræst for Aasted og Skierum-Me-nigheder i Vendsyssel (senere tillige Provst over Venneberg = Herred), i hvilket Embede han viste megen Iver for Ungdommens Underviisning og Kirkerne's Vedligeholdelse, og forblev i 34 Aar indtil 1735, da han blev udnævnt til Biskop i Aalborg; men han døde allerede efter to Aars Virksomhed i dette Embede 1737. (Bontopp. Ann. IV. S. 205—6; Worm's Lexicon over lærde Mænd II. S. 92—93; III. S. 551.)
- 14. Dr. Broder Brorson**, f. 12 Sept. 1692 i Mandrup i Ribe = Stift, hvor hans Fader, der havde samme Navn, var Sognepræst. Han blev dimitteret fra Ribe-Skole 1712, tilligemed sin to Aar yngre Broder, den bekendte Psalmedigter Hans Adolf Brorson (siden Biskop i Ribe); tog theologisk Examen med bedste Char. 1714, og studerede derpaa et Aar ved Universitetet i Kiel. Efter at have været i nogen Tid Lærer for Biskop Thuras Sønner i Ribe (Commandeur Diderik

Thurah og den bekjendte Bygmester, Generalmajor Laur. Thurah), blev Brorson 1719 Rector i Lemvig, og 1722 Præst til Medolden i Ribe=Stift, hvorfra han 1736 blev forflyttet til Ribe som Stiftsprovst og Sognepræst ved Domkirken. Allerede 1737 blev han udnævnt til Biskop i Aalborg, hvilket Stift han forestod i 41 Aar. I Anledning af Jubelfesten 1760 skrev han en Disputats for den theologiske Doctorgrad. Biskop Brorson døde som Jubellærer 29 Aug. 1778, næsten 86 Aar gammel; Aaret før sin Død havde han faaet Stiftsprovsten, Professor Studsgaard, til Medhjælper. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 206—7; Giesfings Jubellærere I. S. 552—58; Brandts og Helwegs „Den danske Psalmedigt.“ II. S. 362—65.)

15. Dr. Christian Beverlin Studsgaard, f. 12 Jun. 1727 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader var Formand for Kornmaalerne. Han blev privat dimitteret til Universitetet 1745; reiste 1754—1757 udenlands med offentlig Understøttelse, studerede ved Universiteterne i Halle og Jena, og blev Magister i Rostock. Efter sin Hjemkomst blev han 1759 kaldet til Sognepræst for Herlufsholm og Lector ved Skolen sammesteds, og 1766 Provst over Øster=Flakkebjerg=Herred. 1769 blev han udnævnt til Professor i Theologien ved Kjøbenhavns Universitet; fra dette Embede, som det snart viste sig, at han ikke var voren^{*)}, forflyttedes han 1773 til Aalborg som Stiftsprovst og Sognepræst ved Budolfi Kirke. 1777 blev han adjungeret og succederende Biskop i Aalborg, og det følgende Aar virkelig Biskop; 1779

*) Jfr. J. Nøllers Theolog. Bibl. XII. S. 64.

Dr. theol. Formebest Udber og Evagelighed blev Biskop Studsgaard entlediget 18 Jul. 1806; han døde 15 Nov. f. A. i sit 80de Aar. (Autobiographie i Acta jubilæi univers. Hafn. 1779, p. 18—22; jfr. Worms Lex. over lærde Mænd III. S. 753—54.)

16. **Nasmus Jansen**, f. 30 Nov. 1746 i Horsens, hvor hans Fader var Barynmager. Fra sin Fødebyes lærde Skole afgik han 1766 til Universitetet; blev 1770 anden Observator paa det astronomiske Observatorium; tog 1774 theologisk Attestats med Char. haud ill., og blev det næste Aar residerende Capellan til Holstebro og Maa-bjerg i Ribe-Stift, hvorfra han 1779 blev forflyttet som Sognepræst for Flade, Kladsstrand og Gierum i Aalborg-Stift, og atter derfra 1782 som Sognepræst for Nykøbing med tilhørende Annerer paa Mors, hvor han kort efter tillige blev Provst over denne Des Sønder-Herred. 1793 blev Jansen kaldet til Sognepræst ved Marhuus-Domkirke og Stiftsprovst i Marhuus-Stift, og 1806 udnævnt til Biskop over Aalborg-Stift. Biskop Jansen blev 1810 Ridder, og 1817 Commandeur af Dannebrog; han døde som Jubellærer i sit 81de Aar, 26 Jun. 1827. I sit Embede som Biskop havde han vidst at opnaae endeel Anseelse og Indsigt paa høiere Steder. Derved blev han ogsaa i Stand til at kunne paadrage Bispestolen en saadan Gield, at det ved hans Død blev anseet for nødvendigt at lade den i nogen Tid være ubesat, og indeholde de væsentligste af Biskoppens Indtægter, for dermed at afbetale Gielden. I henved 6 Aar blev saaledes Bispeembedet bestyret af Stiftsprovsten i Aalborg, Jens Stockholm, som Vicarius episcopi indtil hans Død, 21 Febr. 1833.

(Bist. Jansens Autobiographie i Fallesens theol. Maa-
nedsskrift IX. S. 28—30, og i den 1807 udgivne Bi-
spevielsesact; Biographie i Hertels Bestr. over Aar-
huus-Domkirke II. S. 422—24; jfr. Ersløws Forf.=
Lex. I. S. 770—71. Om Stiftsprovst Stockholm
see J. Møllers Tidsskr. for Kirke og Theol. III. S.
312—38. Ersløws Forf.=Lex. III. S. 251—53.)

17. **Dr. Nicolai Fogtmann**, f. 16 Nov. 1788 i Sønder-
Borå i Ribe-Stift, hvor hans Fader, Hans Bartram
Fogtmann, var Sognepræst og Herredsprovst. Han
blev dimitteret fra Ribe-Cathedralskole 1808; tog 1814
theologisk Attestats (laud. et quid. egr.); var en kort
Tid Lærer ved Metropolitan-skolen; blev 1815 Adjunct
og 1820 Overlærer ved Herlufsholms Skole; dispu-
tede 1821 for Licentiatgraden i Theologien; blev 1822
Lector ved Sorø-Academie, hvorfra han, efter 1826 at
have taget den theologiske Doctorgrad ifølge Facultetets
Indbydelse, 1830 blev forflyttet som Professor ordin. i
Theologien ved Kiøbenhavns Universitet. Allerede det
næste Aar blev han udnævnt til Biskop i Ribe, og 1833
forflyttet deraf til Aalborg-Bispestoel. Han blev 1835
Ridder af Dannebrog, 1841 Dannebrogsmænd og 1845
Commandeur af Dannebrog. Biskop Fogtmann ægtede
1837 Frida Hesseløide Dons (d. 1840), en Datter
af afdøde Etatsraad Dons. (Autobiographie i Univer-
sitets-Programmet ved Jubelfesten 1826, og vedtaget det
til Bispevielsen 1831 af Bist. P. E. Müller udgivne
Program: Vita Lagonis Urne, pars I; ogsaa tilføjet
„Prædikener ved N. Møllers og N. Fogtmanns Ind-
vielse til Biskopper“, Kiøbh. 1831; jfr. Ersløws For-
fatter-Lex. I. S. 447—50.)

VI.

Viborg-Stift.

1. **Dr. Jakob Skjøning**, rimeligviis født i Skaane (?), hvilket hans Tilnavn synes at tilkiendegive. Han var, ligesom flere af de danske Reformatorer, en Discipel af den berømte Rector i Marhuus, Mort. Borup, og blev Kannik i Viborg, hvor han sluttede sig til Tausen, Thøger og Sadolin i Kampen for den evangeliske Lære, til hvis Forsvar han ogsaa mødte paa Herredagen i Ribeenhavn 1530. 1537 blev han udnævnt til den første evangeliske Superintendent i Viborg, og 2 Sept. f. A. tilligemed de andre 6 Superintendenter indviet af Bugenhagen. 1540 blev han Dr. theol., og døde 1547. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. III. S. 173—74.)
2. **Mag. Riisb Juel**, født i Skive af fattige Forældre ¹⁾, og underviist i Viborg=Skole. Efter at have studeret ved Ribeenhavns Universitet, blev han først Rector i Viborg, derpaa Lector i Theologien ved Domcapitlet, og 1549 Biskop i Viborg. I denne Embedsstilling tog han sig med megen Omhu af sin forrige Skole, idet han baade sørgede for at forbedre dens Indtægter og for Opførelsen af en ny Skolebygning. Under denne Biskop blev Aalborg=By frataget Viborg=Stift og lagt til Vendelbo=Stift, hvis Biskop tog sit Ophold i denne By. I 22 Aar forestod Biskop Juel Viborg=Stift; han døde

---

¹⁾ Han hørte saaledes ikke til den gamle adelige Familie af dette Navn.

2 Marts 1571. (Om hans Levnet s. Pontopp. Ann. III. S. 174—75; jfr. Urjins Beskrivelse af Viborg S. 153.)

3. Mag. **Peder Thøgersen**, af den adelige Løvenbalkske Slægt, var født i Viborg 1532 og en Søn af Lau-
sens Ven og Medhjælper i Evangeliets Forkyndelse i
Viborg, Broder Thøger. Han blev 1558 Sognepræst
ved Domkirken, og 1571 valgt til Biskop i Viborg²);
sørgeede, ligesom sin Formand, med Omhu for Skolen, og
døde 13 Jan. 1594. (Pontopp. Ann. III. S. 175—76.)
4. Mag. **Niels Lauridsen Arctander**³), s. 1561 i
Dvernes i Trondhiems Stift; hans Fader var Erke-
degn i Trondhiems Capitel. Han blev dimitteret fra
Trondhiems Skole til Kiøbenhavns Universitet 1578;
studerede siden Theologie ved Universitetet i Marburg,
og blev efter sin Hjemkomst udnævnt af Kong Frederik II.
til Hofprædikant 1585, da han kun var 24 Aar gam-
mel. 1595 blev han af de 4 i Kong Christian IV.s
Mindreaarighed regierende Rigsraader beklippet til Bi-
skop i Viborg, uden Hensyn til den Provsterne og Kiøb-
stedspræsterne i Stiftet efter Kirkeordinantsen tilkom-
mende Valgret. Han roses for sin Virksomhed baade
i Kirke og Skole, var Forfatter af en stor Deel ascetiske
Skrifter og Liigprædikener, og døde 1. Nov. 1616. (Hans
Levnet i Pontopp. Ann. III. S. 176—78; Zwergs
Siæll. Cler. S. 511—20.)

---

²) Peder Thøgersen maatte, ligesom 1552 Niels Palladius (see ovenfor S. 109), inden hans Valg blev stadfæstet af Kongen, underkaste sig en Examination af Universitetets Professore; jfr. Ur-
fins Beskr. af Viborg S. 154. ³) Navnet Arctander er en
Oversættelse af Norbagge ell. Normand.

5. **Dr. Hans Wandal**, f. 20 Aug. 1579 i Ribe, hvor hans Fader, **Iver Wandal**, var Borger; hans Farfader var den første evangeliske Biskop i Ribe. Han blev dimitteret fra Ribe-Skole til Universitetet; reiste derpaa udenlands, og besøgte forskiellige Universiteter i Tyskland og Nederlandene. Efter sin Hjemkomst blev han 1613 kaldet til Sognepræst ved St. Albani Kirke i Odense, hvorfra han efter 4 Aars Forløb blev forflyttet til Biskop i Viborg 1617. Denne Biskop berømmes som en lærd Theolog, især i Patristiken, uden at han gjorde sig bekendt ved Skrifter; han blev 1620 Dr. theol., og døde 16 Dec. 1641. Hans Søn af samme Navn blev 1668 Biskop over Sjællands Stift. (Hans Levnet i Pontoppidans Ann. III. S. 178—79; Blochs Tyske Geistl. Hist. I. S. 623—26.)
6. **Mag. Wichmand Sasebard**, f. omtr. 1601 i Kjøbenhavn, var en Søn af den kongelige Livlæge **Jakob Sasebard**. Han blev Student 1618; blev 1625 Magister og Rector ved Herlufsholms Skole; 1628 Informator for Kong Christian IV.s og Christine Munks Søn **Valdemar**, hvilken Post han forestod til 1635, da han blev kaldet til Sognepræst ved St. Hans-Kirke i Odense. 1639 blev han Provst og Sognepræst til True-Kirke i Kjøbenhavn, og 1642 Biskop i Viborg, hvilket Embede han dog kun bestyrede et Fierdingaar; thi han døde 9 Sept. f. A. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 175—76; Blochs Tyske Geistl. Hist. I. S. 825—27; jfr. Worms Lexic. over lærde Mænd I. S. 403—4.)
7. **Mag. Frands Rosenbergh**, f. 1593 i Aalborg, hvor hans Fader var Borger. Sine ved Kjøbenhavns Uni-

versitet begyndte Studier fortsatte han ved fremmede Univeriteter, især i Wittenberg, hvor han opholdt sig i Aarene 1616—1618. Efter sin Hjemkomst blev han ansat som Professor i Mathematik ved Gymnasiet i Lund, og siden kaldet til Præst i Bildeup og første Capellan ved Lunds Domkirke. 1642 blev han udnævnt til Biskop i Viborg, og døde 10 Nov. 1658. Hans anden Kone var en Datter af Biskop Østrup i Lund. (Hans Levnet i Pontoppidans Ann. IV. S. 176—77.)

8. Dr. **Hans Bartsfer**, f. 1611 i Kiøbenhavn, hvor hans Fader, **Diderik Bartsfer**, var Raadmand. Han dimitteredes til Univeritetet fra Kiøbenhavns Skole; blev i sit 24de Aar 1635 Rector ved Herlufsholms Skole; 1641 Præst til Herlufsholm, og da han tilbrog sig Opmærksomhed ved sin Prædikunst, efter den paa hans Tid saa meget yndede allegoriske Methode, blev han 1651 kaldet til Hofprædikant af Kong Frederik III. 1653 blev han Dr. theol., og i Nov. 1659 udnævnt til Biskop i Viborg; men han virkede kun lidet over et Aar i dette Embede, da han døde i Martz 1661. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 177—78; Zvergs Siæll. Cler. S. 627—29.)

9. Mag. **Peder Villadsen**, f. 1605 i Viborg, var en Søn af Subellæren **Villads Nielsen**, Kannik og Rector i Theologien i Viborg, og en Dattersøn af Biskop **Peder Thøgersen**. Han blev dimitteret til Kiøbenhavns Univeritet fra sin Fødebyes Skole; og efter at have studeret i 5 Aar ved fremmede Univeriteter, blev han 1636 kaldet til Sognepræst ved St. Michaels Kirke i

Slagelse, siden tillige Provst over Slagelse-Herred. I dette Embede tjente han i 25 Aar, og deeltog som En af den stællandste Geistligheds Deputerede i den mærkelige Rigsdag i Kiøbenhavn 1660. Her var han Biskop Svane en trofast og kløgtig Medhjælper i at gennemføre den store Forandring i Statsforfatningen. Til Belønning blev han det næste Aar fra Slagelse forflyttet til sin Fødeby som Biskop, i hvilken Stilling han, udtrykkeligt opfordret dertil af Kongen, med Iver arbejdede paa at forbedre Geistlighedens Sæder og affkafte de Uordener, som under den fiendtlige Occupation havde indsneget sig i Stiftet, hvilket ogsaa lykkedes ham, uagtet den Modstand, han mødte, især hos Domcapitlets Medlemmer; saa at han ved sin Død, som indtraf 25 Martz 1673, efterlod Stiftet i en langt bedre Tilstand end den, hvori han havde modtaget det. Hans Gravskrift (Pontopp. Marm. Dan. II. p. 196) roser ham for sielden Lærdom; dog har han ikke selv udgivet noget Skrift, men efterlod sig vigtige Samlinger, som benyttedes af hans Søn, den bekendte Forfatter af Christian IV.s Historie, Niels Slange⁴⁾, der blev optaget i Adelsstanden, og døde som Conferentsraad 1737. (Pontopp. Ann. IV. S. 179—80, Giesfings Juvellærere III. S. 252—53.)

10. Dr. Søren Glud, f. 30. Mai 1621 i Landsbyen Glud i Aarhuus-Stift, hvor hans Fader var Præst, og dimitteret fra Horsens-Skole. Han blev 1648 Sog-

---

⁴⁾ Biskoppens Søner antog Familienavnet Slange som Efterkommere af Biskop Peder Thøgersen, der havde optaget en Slange i sit Baaben.

nepræst til Høie-Loftrup ved Roskilde, og ægtede 1661 **Ida Christine Moth**, en Søster til **Sophie Amalie Moth**, siden Grevinde af Samsø, hvilket fornemme Svo-gerstak 1673 skaffede ham Viborg-Bispestol, efterat han i 25 Aar havde været Landsbyspræst. Herpaa fulgte flere andre kongelige Raadesbeviisninger; saaledes blev han Dr. theol. bullatus og optaget i Adelsstanden, fik Gunderup og Nøsting lagt til Bispestolen, m. m. I 20 Aar forestod han Stiftet; han døde 25. Febr. 1693. (Hans Levnet i Pontoppidans Ann. IV. S. 181—82.)

11. Dr. **Henrik Gerner**, f. 9. Dec. 1629 i Rissøbenhavn, hvor hans Fader, **Thomas Gerner**, af stofft Herkomst, var Renteskriver. Han blev Student 1648, og allerede 1650 ansat som Hører ved Sorø-Skole; gjorde derpaa 1654—1656 en Udenlandsreise for at studere ved Universiteterne i England og Holland, og blev efter sin Hjemkomst kaldet til Præst i Birkerød, hvor han ægtede sin Formands Datter, **Dorothea Birchrod**. I Begyndelsen af denne Embedsstilling maatte Gerner under den uheldige Krig med Sverrige 1658—1660 udstaae mange sørgelige Hændelser. Først blev hans Præstegaard gjentagne Gange udplyndret, hvorved han mistede Alt, hvad han eiede, saa at de svenske Soldater endog kastede Lod om hans Præstekiøle. Efter Freden i Roskilde, da de Svenske endnu samme Aar igien begyndte Krigen, og ved Rist vare komne i Besiddelse af Kronborg, blev han fængslet som Deeltager med flere Fædrelandsvenner i den mislykkede Plan til at vinde denne Fæstning tilbage, blev lagt paa Bisenbænken og dømt til Døden. Hans Henrettelse var bestemt til d. 19 Aug. 1659; alle Tilberedelser vare giorte;

han havde taget Afshed med sin Familie, og skrevet en Tale, som han vilde holde paa Natterstedet; men da Kong Frederik III. imidlertid truede den svenske Konge med at ville behandle en fornem svensk Fange, som han havde i sin Magt, paa samme Maade, blev han faa Timer, førend Executionen skulde gaae for sig, fri for Dødsstraf; dog maatte han endnu henstaa 18 Uger med tunge Lænker om Hænder og Fødder paa Helsingborg-Slot, og fik først ved Freden i Mai 1660 sin Frihed, efter 43 Ugers Fangenskab. Fra den Tid var han endnu i 33 Aar Præst i Birkerød, og fra 1690 tillige Provst over Liunge-Kronborg-Herred. Først i en langt fremrykket Alder blev han 1693, i sit 64de Aar, udnævnt til Biskop over Viborg-Stift og tillige til Dr. theol. Som Biskop virkede Gerner i 7 Aar, og døde d. 13. Mai 1700 i sit 71de Aar af et Stykke Risp, han fik i Halsen, og som ikke kunde optages; da den for øvrigt friske Olding mærkede, at Døden nærmede sig, lagde han sig selv i sin Liigkiste. Biskop Gerner gav sig ogsaa af med Rimekonsten, og besang blandt andet Christian V.s Krigsbedrifter; men hans saakaldte „Ilias“ og „Ulykses“ (Kbh. 1681 fol.) have hverken forherliget Kongen eller Biskoppen, der baade i poetiske Gaver og i Navnkundighed stod langt under sin Samtidige, Biskop Ringo. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 182—85; Giesings Jubellære I. S. 331—59; jfr. Rahbeks og Nyerups Vidr. til den danske Digtekunsts Hist. III. S. 147—60.)

12. **Bartholomæus Deichmann**, f. 5. Febr. 1671 i Kiøbenhavn, hvor hans Fader, Peder Deichmann, var Byfoged (Politimester). Tidligt udviklede sig hans store

Naturgaver; efter privat Underviisning af Mag. Niels Skive (siden Rector i Viborg), blev han Student 1688, og disputerede strax derefter offentlig over selvvalgte Theses. Kort derpaa reiste han udenlands med sin forrige Lærer, og studerede ved Universiteterne i Leipzig og Jena; vendte hjem 1690, og tog endnu s. A. theologisk Examen, men begav sig snart igien paa en Udenlandsreise, paa hvilken han fortsatte sine theologiske og philologiske Studier i Leiden og Utrecht. Efter sin Hjemkomst blev han 1693 i sit 22de Aar, ved sin Belynder, Biskop Bagger, ansat som Feltpræst og Viceprovst ved de danske Hielpetropper i Nederlendene, hvor han maatte prædike paa Tydsk; og skøndt ikke vel modtaget af Obergeneralen, Hertug Ferd. Vilhelm af Würtemberg, der havde foreslaaet en Anden, gjorde han et saadant Indtryk paa denne ved sine Talegaver, at den tydske Hertug tog den unge danske Mand til sin Confessionarius, gav ham særskilt Løn, og betroede ham sine private Sager at bestyre. Efter 3 Aars Forløb blev Deichmann, efter Anbefaling af den kongelige Confessionarius, P. Jespersen, 1696 udnævnt til Hofpræst og Skriftestader hos Prinds Carl, Kong Christian V.s Søn, som nylig havde tiltraadt en Udenlandsreise. Med Prindsen reiste Deichmann i halvtredie Aar igiennem Tydskland, Frankrig og Italien, vandt paa denne Reise meget i Kundskaber, Dannelselse, Konstsmag og Verdensklogskab, og kom i Foraaret 1699 tilbage til Danmark. Endnu medens Deichmann var paa Reisen, var han bleven kaldet til Sognepræst i Kolding; men strax efter sin Hjemkomst blev han udnævnt til Sognepræst ved St. Knuds Kirke og Stiftsprovst i Odense, saa at han blot reiste til Kol-

bing for at holde sin Tiltrædelsesprædiken første Pinte-
dag og Afstedsprædiken Dagen efter. Neppe habes i den
danſke Geiſtligheds Hiſtorie et lignende Exempel paa over-
raſſende hurtig Stigen i Befordring, ſom Deichmanns;
hvortil baade hans almindelig erkjendte udmærkede Evner,
hans Verdenſklogſkab, og Prinds Carls og Dronning
Charlotte Amalies Indeſt i Forening hialp ham. I
Odenſe blev han ikke meer end 4 Maaneder. Allerede
om Eſteraaret 1699 blev han udnævnt til Superintendent
i Grevſkaberne Oldenborg og Delmenhorſt; men
ligesom han var iſærd med at reiſe derover, beſtittedes
han 1700, kun 29 Aar gammel, til Gernerſ Eſtermand
paa Viborg-Biſpeſtoel. Her „vandt Deichmann Menig-
mand ved ſine Talegaver og ſit milde Væſen, Adelen
ved ſin Urbanitet og Giæſtfrihed, Geiſtligheden ved ſin
Nidkiærlighed i Embedet, vel ogſaa ved ſin Indflydſe hos
Kongen“; ſkjøndt paa den anden Side hans usædvan-
ligt hurtige og tidlige Forfremmelse ogſaa ſtaffede ham
Misundere. I Biſpegaarden, ſom han prydede med et
udvalgt Bibliothek og en koſtbar Maleriefamling, var
Alt indrettet paa det Prægtigſte, ſaa at, da Frederik IV.
1712 beſøgte ſin Yndling, og i tre Dage opholdt ſig i
Biſpegaarden, yttrede den engelſke Miniſter, ſom Iebsſagebe
ham, at „Kongen logerede hos en geiſtlig Mand, og
denne boede ſom en kongelig Mand“. Samme Aar blev
Deichmann forſhyttet til Biſkop i Chriſtiania; ved hans
Bortreiſe holdt Stiftsprovſten, Mag. **Tychonius**, i Stif-
tets Geiſtligheds Navn en Afſtedſtale til ham, hvori
han fremſtilledes ſom et Menſter paa en Biſkop⁶⁾, me-

---

⁶⁾ Den udfom 1713 under Titlen: *Idea consummati episcopi*.

dens samtidigt flere Skandfrifter imod hamattes i Omløb. I de første Aar af hans Ophold i Norge, under Carl XII.s gientagne Indfald 1716—1718, kom hans Stats- og Verdensklogskab, ja selv hans i Nederlandene erhvervede Indsigter i Militairvæsenet ved flere Leiligheder Landet tilgode, da Regierings- og Befalingsmandene jevnlig betiente sig af hans Raad og Veiledning; ligesom han ogsaa af Kong Frederik IV., der bevarede sin Yndest for ham lige til sin Død, og 1724°) gjorde ham til Conferentsraad, blev udnævnt til Medlem af mangfoldige Commissioner i vigtige Anliggender, hvilket ofte gjorde hans Ophold i Kiøbenhavn nødvendigt. Biskop Deichmann fandt saaledes Leilighed nok til at anvende sine Evner ikke mindre i verdslige politiske Sager, end i geistlige; men ogsaa til derved at forsøge sine Venners og Misunderes Tal. Ved Kong Frederik IV.s Død ophørte med eet Deichmanns Lykke og Anseelse; saasnart Christian VI. havde bestegget Thronen, blev Biskoppen i Oct. 1730 afsat, og en streng Undersøgelse indledet over hans Forhold. Dette haarde Slag var meer, end Deichmann, hvis hele Liv var henrundet i Medgang og rig Nydelse af Lykkens Goder, kunde bære; efter saa Maanebers Forsløb, 17 Apr. 1731, døde denne talentsfulde og dygtige, men maaskee mere, end det sømmer sig en geistlig

---

^o) Det var i dette Aar, at Biskop Deichmann indgav til Frederik IV. sit berømte og mærkværdige „Forsvarsskrift for den norske Nation“. Det er trykt særskilt Kbh. 1768 og 1776, og mange Gange aftrykt i forskellige Skrifter; jfr. J. Møllers Mnemosyne I. S. 231—41.

Mand, i verdslige Handeler forfarne Biskop — et mærkeligt Exempel blandt de flere i vort Fædrelands Historie paa Lykkens og Tyrstegunfts Ustædighed. Med sin Hustru, **Else Rosenmeier**, havde han 3 Sønner og 3 Døttre; En af Sønnenne, den 1780 i Porsgrund afdøde Cancellieraad **Carl Deichmann**, efterlod sin Faders Levnet i Manuscript, hvilket har ligget til Grund for hans nyeste Biograph's udførlige Fremstilling. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 211—16; Zwergs Siæll. Cler. S. 743—51; Blochs Tyske Geisl. Hist. I. S. 639—51; og fornemmelig af J. Møller i Mnemosyne I. S. 171—311.)

13. **Dr. Casper Wiltshagen**, født i Trondhjem; hans Herkomst og Ungdomshistorie er ubekendt. 1693 omtales han som Præst i Glückstadt, da han i dette Aar og senere var indviklet i en theologisk Strid med en Collega. 1710 blev han kaldet af Kong Frederik IV. til Hofprædikant og tillige Skriftefader hos en Dame, som paa den Tid var Kongens Frille (Grevinde Schindel); men da hun kort efter faldt i Unaade, blev Wiltshagen 1712 udnævnt til Biskop i Viborg og Dr. theol. bullatus. Han døde 1720. (Sft. Pontoppidans Ann. IV. S. 186; Zwergs Siæll. Cler. S. 770—71.)
14. **Søren Vintrup**, f. 1675 i Landsbyen Vintrup i Ribe-Stift, hvor hans Fader, **Jakob Sørensen**, var Præst. Han blev dimitteret til Universitetet fra Koldingsskole; 1696, da han var i Begreb med at tiltræde en Udenlandsreise, beskikket til Rector ved Cathedralskolen i Bergen; og, da han allerede dengang var meget anseet ved Universitetet for sin Lærdom, fik han tillige Titel

af Professor theol. designatus. I dette Embede, i hvilket han ægtede den bergenske Biskop Randalfs Datter, forblev Lintrup indtil 1702, da han, efterat en heftig Ildbrand havde fortæret Skolebygningen tilligemed den største Deel af Byen*), begav sig til Kiøbenhavn, hvor han blev ansat som Provst ved Communitetet og paa Regentsen, og 1705 indrettede lærde Colloquier blandt de Studerende under Navn af „Societas Indagantium.“ 1707 blev han Prof. eloquentiæ, 1716 Professor i Theologien, og holdt talrigt besøgte Forelæsninger, indtil han 1720 blev kaldet til Biskop i Viborg. Her arbejdede han med Iver paa at forbedre Geistlighedens forværrede Sæder, men maatte i den Anledning bære adskillige Ubehageligheder, og opgav derfor gierne denne Stilling, da han 1725 af Kong Frederik IV. blev kaldet til Kiøbenhavn som kongelig Confessionarius (han var nemlig meget yndet af Dronning Anna Sophie), og tillige atter ansattes som theologisk Professor ved Universitetet. I Sept. 1730 blev Lintrup, tilligemed den daværende Hofprædikant (senere Sjællands Biskop) Mag. Hersleb, hentet til Odense til Frederik IV.s Dødsleie, og beredede Kongen til Døden. Kort efter Christian VI.s Thronbestigelse fik han sin Dimission fra Hoffet, og døde efter faa Maaneders Forløb, 13 Martz 1731, som Professor i Theologien, berømt ogsaa i Udlandet for sin ualmindelige theologiske Lærdom. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 187—90, hos Zwerg S. 788—99.)

---

*) Han udgav 1704 en Fortegnelse over de af ham forfattede Afhandlinger (Tractatus), som forgik i Lverne.

15. **Hans Trellund**, f. 5. Oct. 1669 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader var Kjøbmand. Han blev Student fra Kjøbenhavns Skole 1686; besøgte i 5 Aar (1692—1697) tydske, hollandske og engelske Universiteter; blev derpaa 1699 bestiftet til Lector theol. i Christiania, og 1701 til Feltprovst ved de danske Hielpetropper, som stode i keiserlig Sold i Italien. Efter at have taget sin Afsked fra denne Tjeneste, gjorde han endnu en Reise igiennem Italien; blev efter sin Hjemkomst 1705 ansat som Prof. eloquentiæ ved Universitetet, 1707 Stiftsprovst i Christiania, og 1711 kaldet tilbage til Kjøbenhavn som Professor i Theologien. Den theologiske Lærestoel beklædte Trellund derpaa i 14 Aar med megen Berømmelse indtil 1725, da han blev udnævnt til at afløse sin forrige Collega i det theologiske Facultet, Søren Lintrup, som Biskop i Viborg. Allerede det næste Aar rammede den Skiebne ham, at Bisperefficientsen tilligemed hans store Bibliothek blev ødelagt ved den Ildsvaade, som d. 25. og 26. Jun. 1726 lagde den største Deel af Viborg i Aske. Han prædikede og vifiterede meget flittigt i sit Stift indtil hans sidste Leveaar, da Sygdom ofte fængslede ham til Leiet. Biskop Trellund døde 12 Jun. 1735; han var gift med Catharine Treschow, en Datter af Admiralitetsraad Gerh. Treschow i Christiania. Af sin betydelige Formue testamenterede han en Trediedeel, 20,000 Rdlr., til offentlig Brug. Han besad megen theologisk Lærdom, hvorom hans latinske Skrifter vidne; ligesom han ogsaa berømmes for den Letthed og Elegants, hvormed han skrev latinske Vers. (HansLevnet i Pontopp. Ann. IV. S. 190—94; jfr. G. L. Thonni Rligprædiken over Trellund, Vib. 1737. Fol.)

16. **Andreas Wøldike**, f. 29. Aug. 1687 i Sommersted i Haderslev-Amt, hvor hans Fader, Peder Wøldike, Stamsfader til de danske Wøldiker (f. 1654 i Arensberg i Mecklenborg, d. 1725) var Præst i 41 Aar⁷⁾. Han blev 1702 dimitteret af sin Fader til Kiøbenhavns Universitet; og efterat han her havde taget sine Examina og en kort Tid besøgt de sachsiske Universiteter, blev han først 1709, kun 22 Aar gammel, kaldet til Capellan ved Kronborg-Slotskirke og den nydske Menighed i Helsingør, og allerede 1711, da Pesten havde bortrevet begge de danske Præster i denne By, udnævnt til Sognepræst ved den danske (St. Olaf) Kirke. Under Pesten besørgede han saaledes allene alle geistlige Forretninger i Helsingør, og var baade Dag og Nat uførtroden tilstede med Trøst og Husværelse hos Syge og Døende. Han var ogsaa Gienstand for almindelig Kiærlighed og Høiagtelse hos Helsingørs Indvæsnere, og efterlod sig et stort Navn, da han, efter meer end 23 Aars Virksomhed paa dette Sted, 1733 blev udnævnt til Provst og Sognepræst ved Holmens Kirke i Kiøbenhavn, hvorfra han igien 1735 blev forflyttet som Biskop til Viborg. I 35 Aar forestod Biskop Wøldike dette Stift i ægte apostolisk Aand⁸⁾: han sørgede omhyggeligt for, at Menighederne bleve forsynede med duelige Lærere, foretog hyppige Bistatstsejfer, præ-

---

⁷⁾ Ved sin Farmoder, Regina Böhme, nedstammede Biskop Wøldike fra Husfiterens berømte Anfører Johan Zisca; see Stamtablen i Giesfings Jubellærere I. S. 536. En yngre Broder til Biskoppen var den bekjendte theologiske Professor, Dr. Marcus Wøldike i Kiøbenhavn. ⁸⁾ „Han havde et ret apostolisk Udseende, og var og i sit Levnet en sand Apostel.“ (Suhms Saml. Str. X. S. 24.)

dikede ofte saavel i Domkirken som paa Bistatserne, og viste i Stilhed megen Godgjørenhed mod Faderløse og Trængende. Aaret før sin Død fik han, paa Grund af sin høie Alder og Skrøbelighed, Stiftsprovsten i Viborg, Vilh. Adolf Worsøe, beskikket til, som hans Vicarius, at udføre de biskoppelige Forretninger. Biskop Wøldike døde 13. Oct. 1770 i sit 84de Aar, og havde tient i Kirken i 61 Aar. Ved Lærdom og Skrifter har han ikke gjort sig bekendt. (Hans Levnet i Pontoppidans Ann. IV. S. 194—95; Lærde Efterretn. f. 1770 S. 833—34; Giesfings Jubellærere I. S. 529—41.)

17. **Dr. Christian Michael Kottbøll**, f. 12. Apr. 1729 paa Hørbygaard i Sjælland, hvor hans Fader, **Christen Michelsen Kottbøll**⁹⁾, var Forvalter. Han blev Student fra Roskilde=Cathedralskole 1745 tilligemed sin to Aar ældre Broder, den siden som Botaniker bekendte Professor **Christen Friis Kottbøll**; var Hører ved Nyborg=Skole 1752—1755, hvorpaa han vendte tilbage til Universitetet, og blev Decanus ved Communitetet. I de næste to Aar (1756 og 1757) udgav han, i Forning med 5 andre unge Videnskabsmænd (hvoriblandt

---

⁹⁾ Denne havde taget sit Navn af Kottbøll=Gaard i Løbberg Sogn i Thy, som nu er ødelagt af Sandflugt. Biskoppens Farfader, **Michel Christensen**, som eiede denne Gaard, havde været Foged paa Dueholm, Drum og Landrup, og døde 1711. Om ham var skrevet i Løbberg Sogns Kirkebog: at „han var en ærlig trofast Mand, from og gudfrygtig, hvis Lige saa findes“. Dgsaa dennes Fader, **Christen Michelsen**, døde paa Gaarden Kottbøll 1668. (Worms Lex. II. S. 298.)

den senere Biskop **Tønne Bloch** og den lærde Jurist, Isklænderen **J. Erichsen**), de bekiendte „Efterretninger om nye Bøger og lærde Sager“. 1759 blev han kaldet til Sognepræst i Sorø og Provst i Allsted-Herred, samt Professor theol. honorar. ved Sorø-Academi. 1760 blev han Sognepræst til Frue-Kirke i Aarhus og Provst i Ring-Herred; 1765 Stiftsprovst og Sognepræst til Domkirken i Aarhus; 1766 Sognepræst til Trinitatis Kirke i Kjøbenhavn. 1767 disputerede han for den theologiske Doctorgrad; og 1770 blev han udnævnt til Biskop i Viborg. Biskop Rottbøll døde 8 Dec. 1780; han var — efter Suhms Dom — „en overmaade behagelig Mand, et klart og lyst Hoved, havde megen Anstand paa Prædikestolen, og besad et skönt Foredrag og herlige Naturgaver“¹⁰⁾. (Hans Levnet i Maanedl. Tillæg til de aalborgske Esterr. 1780 Nr. 12. Worms Lex. over lærde Mænd, II. S. 297—99; jfr. III. S. 660.)

18. **Dr. Veder Tetens**, f. 27. Oct. 1728 i Nykøbing paa Falster, hvor hans Fader, **Jakob Tetens**, af en gammel holsteenst Familie, var Bager og Kjøbmand. Han blev Student fra sin Fødebyes Skole 1745; efter at have taget theologisk Examen, blev han 1750 Magister og Decanus ved Communitetet, 1754 Hører ved Kjøbenhavns Skole, og 1756 Rector i Horsens. Dette Embede beklædte Tetens i 17 Aar, indtil han 1773 bestilledes til Stiftsprovst og Sognepræst ved Ribe-Domkirke. Efter at have taget den theologiske Doctorgrad 1779, blev han 1781 udnævnt til Biskop i Viborg,

¹⁰⁾ Suhms Saml. Skr. X. S. 38.

hvilket Stift han forestod i 24 Aar indtil sin Død, d. 7. Apr. 1805. Han var en virksom Embedsmand, der havde store Fortienester baade af Skolen og Kirken, og meget godgjørende. Hans Hustru, **Anania Wederkinch**, en Datter af Provst Henr. Wederkinch i Nykøbing paa Falster, fødte ham 9 Børn, blandt hvilke Biskoppen over Als og Vexø, Dr. **Stephan Tetens**. (Autobiographie i Acta jubilæi univers. Hafn. 1779 p. 30—32; Biographie i Fallesens Theol. Maanedsskr. V. S. 622—24; Worms Lex. II. S. 469—70, III. S. 772—73; Frost's Efterretn. om Ribe-Domk. S. 97—98; Wendz's Bidrag til Horsens lærde Skoles Hist. S. 59—60.)

19. Dr. **Jens Bloch**, f. 27. Jun. 1761¹¹⁾ i Hals i Bendslyssel; hans Fader, **Rasmus Bloch**, var Skibscapitain og Borger i Aalborg. I sit 12te Aar blev han sendt til Riga, for der at sættes paa et Handelscontoir; men da han hverken havde Lyst til Handelen eller Svæsenet, hvortil hans Fader ønskede at see ham anbragt, begyndte han efter Hiemkomsten i sit 13de Aar at studere, først ved privat Underviisning, derpaa i Aalborgs Cathedralskole, hvorfra han 1780 blev dimitteret til Universitetet (med Udmærkelse ved Exam. art.). Efterat han her havde fuldenbt sit academiske Cursus, og taget baade philologisk og theologisk Embedsexamen (begge med laud.), blev han 1784 befuldmægtiget til Decanus ved Communitetet, og manuducerede i nogen Tid til de phi-

---

¹¹⁾ Angaaende den mærkelige Uoverensstemmelse i Biskoppens egen Angivelse af sit Fødselsaar (1760, 1761, 1763, 1764) see Hundrups Biograph. Efterretn. om philolog. Candidater S. 35.

Iologiske og philosophiske Examina, indtil han 1786 kom til at reise udenlands med Kammerherre Grev Jørgen Scheel til Scheel og Gammel-Estrup. I Göttingen, hvor Bloch opholdt sig fra 1786 til 1788, erholdt han Magistergraden fra Kiøbenhavns Univerfitet; han reiste derfra videre i Lydsland og igiennem Holland til Frankrige, hvor han i Paris benyttede de flere Bibliotheker. Efter sin Hiemkomst disputerede han ved den academiske Høitidelighed, som fandt Sted i Anledning af Kronprindsens Formøling 1790, for den philosophiske Doctorgrad, og blev s. A. kaldet til Sognepræst for Biergby og Mørke i Siælland. 1795 modtog han den theologiske Doctorgrad fra det theologiske Facultet i Kiel, og s. A. beftikkedes han til anden reftederende Capellan ved Holmens Kirke i Kiøbenhavn. Her blev han allerede det følgende Aar forfremmet til første Capellan, og 1797 til Provst og Sognepræst for Holmens Menighed. Efter henved 9 Aars Virksomhed ved denne Menighed blev Bloch 30 Dec. 1803 udnævnt til Biskop i Christiansands Stift, hvorfra han atter meget hurtigt, 12 Jul. 1805, blev forflyttet, idet han udnævntes til Biskop i Viborg-Stift, hvilket Embede han beklædte til sin Død, i næsten 25 Aar. 1810 blev han Ridder og 1817 Commandeur af Danebrog, 1826 Danebrogsmænd; han døde 3 Jul. 1830. Biskop Bloch besad megen Lærdom, især i den græske Philologie, men hans Forfattervirksomhed ophørte tidligt; som Theolog holdt han fast ved den gamle orthodoxe Tro, og var en Ven og Befordrer af Bibellæsning; „formedelst sit kiærlige Hierte, sin velvillige og fordringsfrie Tænkemaade var han meget yndet af sit

Stifts Geistlighed, ligesom af Andre, der kiendte ham.“ Han havde 1798 ægtet **Christine Meincke** (d. 1824), en Datter af Grosserer Henr. Meincke. (Autobiographie i Fallesens Theolog. Maanedsskr. III. S. 664—69 og i Bispevielsesacten 1804, samt vedføiet hans Afsteds-tale i Holmens Kirke; Nekrolog af J. Møller i Nyt theolog. Biblioth. XVIII. S. 350—56. Jfr. Ersklæws Forf.-Lex. I. S. 145—46 og Hundrups biographiske Efterretn. om de Candidater, som have underkafstet sig philolog. Embedsexamen, S. 35—36.)

- 20. Nicolai Smark Olgaard**, f. i Oct. 1775 paa Sneumgaard i Ribe-Stift, hvoraf hans Fader, **Niels Rasmusen Olgaard**, var Eier. Da begge hans Forældre tidligt døde, tog hans Farbroder, Justitsraad **Term. Olgaard**, sig af ham med faderlig Omhu; 1792 blev han privat dimitteret til Universitetet og udmærket ved examen art.; 1796 tog han theologisk Attestats (med Charact. laud.; de praktiske Prøver med Udmærkelse). Efter at have 1799—1800 studeret ved Universiteterne i Kiel og Göttingen, blev han 1801 ansat som Præst ved Frederiks Hospital og Fødselsstiftelsen i Kjøbenhavn. Fra 1805 til 1807 var han Feltprovst ved de i Holsteen sammendragne Tropper; hvorefter han atter overtog sit Embede ved Hospitalet, hvormed tillige forenedes Bestillingen at være Provst for Feltpræsterne, og i det næste Aar Embedet som Præst i Citabellet Frederikshavn. 1809 blev det overdraget ham at holde Forelæsninger over Psychologie i Pastoralseminariet. 1811 blev han udnævnt til Amtsprøft over Frederiksborg-Amt, Slotspræst til Fredensborg og Sogne-

præst til Åsminderød og Grønholt; hvorfra han 1824 forflyttedes som Sognepræst til Trinitatis Kirke i Rissenhavn; og derfra igjen 1830 til Viborg som Biskop. 1828 blev han Ridder af Danebrog, 1835 Danebrogsmand, og 1836 Commandeur af Danebrog. Siden 1811 er han gift med Juliane Hansen, f. Die. (Autobiographie, vedføjet det til Bispevielsen 1830 af Bisk. P. C. Müller udgivne Program: Vita Andreæ Sunonis, archiep. Lundensis.)

VII.

Aarhus-Stift.

1. Mag. **Mads Lange** eller **Schade**. Af hans Gravskrift vides, at han først var i Skoleembede; siden optraadte han blandt de første evangeliske Prædikanter i Randers, og var fra 1529 Præst ved Graabrødrekirken i denne By. 1537 blev han udnævnt til den første evangeliske Superintendent i Aarhus, og 2 Sept. f. A. tilligemed de andre Superintendenter indviet af **Bugenhagen**. Han var Biskop i henved 20 Aar, og døde 16 Apr. 1557. (Hans Levnet i Poulsons Bibliotheca Aarhus. p. 53—54, Pontopp. Ann. III. S. 165—66; jfr. Worms Lex. over lærde Mænd, I. S. 571.)
2. Mag. **Laurids Berthelsen** (**Laurentius Bartholinus**¹⁾ s. **Bartholomæi**), f. 1514 af Bønderfolk i Harslyssel i Ribe-Stift. Han skal 1547 have været Rector ved Aarhus-Skole; blev 1550 Sognepræst ved Fruekirke i Aarhus, og 1557 valgt til Biskop sammesteds. I sin høie Alderdom fik han 1587 Mag. **Ped. Winstrup** adjungeret som Medhjælper; han døde 19 Jan. 1588, efter at have tient i Skolen og Kirken i 44 Aar. (Hans Levnet i Poulsons Bibl. Aarh. p. 54—55; Pontoppidans Ann. III. S. 166—67; Worms Lex. I. S. 78—79.)
3. Mag. **Heder Jensen Winstrup**, var Biskop i Aarhus 1588—1591, da han blev Biskop over Sjællands Stift. (See ovenfor S. 79—80.)

---

¹⁾ Han herte ikke til den berømte bartholiniske Slægt.

4. **Mag. Albert Hansen**, var en Søn af den anden evangeliske Biskop over Siællands Stift, Dr. **Hans Albertsen**, og født i Kiøbenhavn. Han blev i Sept. 1576 „Skolemester“ (Rector) i Helsingør, hvor han 1580 opførte Skuespil for Borgerne „med sine Personer“ (Disciple). 1582 blev han Sognepræst ved Nicolai Kirke i Kiøbenhavn, og var tillige Hofprædikant hos Kongerne **Frederik II.** og **Christian IV.** indtil 1591, da han blev valgt til Biskop i Marhuus, hvor han døde 20 Febr. 1595. (Hans Levnet i Poulsons Bibl. Aarh. p. 62—63; Pontoppidans Ann. III. S. 167—68; Zwergs Siæll. Cler. S. 510. Jfr. Histor. Tidsskr. V. S. 518—19. 528.)
5. **Mag. Jens Giødelsen (Johannes Egidius)**, f. 1550 i Ribe af borgerlige Forældre. Han var først i 5 Aar Rector ved Lemvig-Skole; blev derpaa 1581 Hofprædikant hos Kong **Frederik II.** efter den berømte **Anders Sørensen Vedel**²⁾; 1591 Sognepræst ved Nicolai Kirke i Kiøbenhavn efter **Mag. Albert Hansen**, hvem han ogsaa 1595 succederede som Biskop i Marhuus, hvilket Embede han derpaa forestod med Berømmelse i 31 Aar. Biskop Giødelsen døde 11 Dec. 1626, 76 Aar gammel; han var gift med **Magdalene Valentini** fra Wittenberg, og blev ved hende Stamfader til en meget talrig og mærkelig Afkom. (Hans Levnet i Poulsons Bibl. Aarh. p. 63—66; Pontopp. Ann. III. S. 168—70; Giesings Jubellæriere I. S. 247—59 med vedføjet Slægtregister S. 260—89.)

---

²⁾ Jffe 1583 (Pontoppidan, Zwerg) eller 1580 (Borm, Giesing); jfr. G. F. Wegener: Histor. Efterretn. om And. Estr. Vedel, Udg. 1847 S. 118.

6. Dr. **Morten Madsen**³⁾, f. 1594 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader var Bager. Han studerede først ved Kjøbenhavns Universitet og derpaa i Wittenberg, hvor han et Par Gange offentlig disputerede 1618 og 1619. Efter sin Hjemkomst blev han først Lærer for **Christian IV.s** Børn med **Christine Munk**, og kort efter Rector i Sorø og Magister 1621. Allerede næste Aar blev han kaldet til Slotspræst paa Frederiksborg, og 1624 til Hofpræst, i hvilken Stilling han fulgte med Kongen paa Felttoget i Tydskland. 1627 blev han udnævnt til Biskop i Aarhus, i hvilket Embede **Christian IV.**, formodentlig ifølge Biskoppens tidligere Stilling ved Hofvet og Bekjendtskab med **Christine Munk**, adskillige Gange brugte ham, i Forening med Andre, til Inquisitioner hos hende og andre Forhandlinger, da hun efter sin Skilsmisse fra Kongen var flyttet til Boller. 1634 blev han promoveret til Dr. theol. Biskop Morten Madsen døde, efter at have forestaaet sit Stift i 16 Aar, 17 Oct. 1643, kun 49 Aar gammel; som der siges, af Græmmelse over en skammelig og løgnagtig Bestyrelse, som en Herremand, **Erik Grubbe**, havde opspundet mod hans Familie, og hvori den ved sine danske satiriske Skrifter bekiendte Klokker **Hans Skonning** var Deeltager. Han roses for sin Lærdom, især i de østerlandske Sprog, og for sine Fortjenester af Kirken (Hans Levnet i Poulsons Bibl. Aarh. p. 66—70; Pontopp. Ann. III. S. 170—

³⁾ Familienavnet Leiel (Lælius) tillægges urigtigt Biskoppen; hans Hustru var en Datterdatter af Fred. Leiel, Borgermester i Helsingør, efter hvem Biskoppens to Sønner antog dette Navn. Ifr. Worms Vericon over lærde Mænd, II. S. 25 f., og om Familien Leiel Hist. Tidsskr. V. S. 446—61.

- 73; Zwergs Siell. Cler. S. 552—58. Ifr. K. Christian IV.s egenhånd. Breve, udg. af Mølbech, I. S. 395.)
7. Dr. **Jakob Madsen** ell. **Matthiesen**, f. 17 Oct. 1602 i Narhuus; hans Fader var Dr. **Mads Jakobsen** (**Matthias Jacobæus**), Kong Christian IV.s Livslæge og Kannik i Narhuus-Domcapitel, en Søn af den slyngte Biskop **Jakob Madsen Veile**; hans Moder **Ingeborg** var en Datter af hans anden Formand paa Narhuus-Bispestoel, **Jens Giødefen**. Han gik først i Narhuus, derpaa i Odense-Skole, hvorfra han 1621 blev dimitteret til Kiøbenhavns Universitet. Som dygtig Student tildrog han sig den theologiske Profesør (senere Siellands Biskop) **Jesper Brochmands** Dymærksomhed, og blev optaget baade i hans Huus⁴⁾, og hos den lærde Adelsmand **Solger Rosenkrands**; hvilke Huse vare ligesom smaa Academier for lærde Unglinger. I Aarene 1624—1630 studerede han ved forskjellige Universiteter i Tydskland, Nederlandene og England, og blev strax efter sin Hiemkomst ansat som Prof. eloquentiæ ved Universitetet, i hvilken Stilling han skrev en Mængde academiske Programmer og Testimonier, der i sin Tid beundredes som Mønstre paa en fuldent latinist Stil. 1638 udnævnte Kong **Christian IV.** ham til sin Hofprædikant; og da han stod i stor Gnist ved Hoffet, beholdt han i dette Embede ved forskjellige Leiligheder, f. Ex. ved de kongelige Børns og ved Adeliges Bryllupper, anseelige Foræringar, hvorover han selv efterlod en Fortegnelse⁵⁾. 1640 blev han Dr. theol.,

⁴⁾ Ifr. om denne berømmelige Biskops Pleiesønner Histor. Casend. III. S. 260—68. ⁵⁾ Ifr. „Udteg af D. Jac. Matthiesens Tegnebog“, Danske Mag. I. S. 218—24.

og i Jun. 1645 udnævnt til Biskop i Aarhus, efter at denne Bispestol havde staaet ledig i henved to Aar. Hans sieldne Lærdom og Dygtighed var almindelig erkendt, hvorfor ogsaa Siællands Bispestol og det theologiske Professorat blev ham tilbudt af Kong Frederik III. efter Biskop Hans Resen d. Ungres Død; men hans svagelige Helbred nødte ham til at afflaae det. Biskop Jakob Madsen døde 3 Jun. 1660 i sit 58de Aar, efter at have været Biskop i 15 Aar. Han var gift med Anna Bartholin, en Datter af den berømte Casper Bartholin, Dr. theol. & med. og Professor ved Kiøbenhavns Universitet. Ved hende blev han Stamfader til den lærde jacobæiske Slægt; deres tre Sønner, Matthias, Jens og Solger Jacobæus, vare alle Doctorer og Professorer ved Universitetet; deres to Døtre vare gifte med Etatsraad og Professor Rasmus Vinding og Etatsraad og Generalprocureur Peder Lauritsen Scavenius. (Hans Levnet i Bindings Acad. Haun. p. 321—25; Poulsøns Bibl. Aarh. p. 70—77; Pontopp. Ann. IV. S. 163—65; Zwergs Siæll. Cler. S. 577—88.)

8. Mag. **Hans Brochmand**, f. 16 Apr. 1621 i Røge, hvor hans Fader, **Enevold Brochmand**, en Broder til Siællands Biskop **Jesper Brochmand**, var Borgermester. Han blev 1638 dimitteret fra Herlufsholms Skole til Kiøbenhavns Universitet, og studerede her Theologie under sin berømte Farbroders Veiledning. 1642 reisste han til England, og blev der bekendt med den allegoriske Prædikemethode, hvori han, ligesom hans forrige Rector paa Herlufsholm, siden Biskop i Viborg, **Hans Bartsfer**, drev det meget vidt. Under sit treaar

rige Dphold i England tog han Magistergraden i Canterbury, og giftede sig med en engelsk Dame af Stand, Anna Laurence de la Ford, en Baronets Datter. Efter sin Hjemkomst blev han 1649 kaldet til Sognepræst ved Nicolai Kirke i Kiøbenhavn, hvilket Embede han efter 11 Aars Forløb nedlagde formedelst Svagelighed, hvorpaa han blev udnævnt til theologisk Professor, men endnu s. A., 1660, til Biskop i Aarhus. Kun i 4 Aar beklædte han Bispestolen, og døde 13 Marts 1664 i sit 43de Aar. Det maa vel være med Hensyn til den allegoriske Prædikerkonst, som paa den Tid var saa meget yndet, og som man kender af hans trykte Liigprædikener⁶⁾ (de eneste Skrifter, der haves fra hans Haand), at han i sin Gravskrift blev kaldet „vir incomparabilis, etiamsi comparetur cum maximis.“ (Hans Levnet i Poulsons Bibl. Aarh. p. 78—84; Pontopp. Ann. IV. S. 165—66.)

9. **Dr. Erik Grave**, s. 26 Sept. 1624 i Lund, hvor hans Fader, Mag. Mogens Grave, var Kannik og Lector i Theologien ved Gymnasiet. Fra dette kom han 1643 til Kiøbenhavns Universitet; og efter her at have taget theologisk Attestats, blev han først Hører ved sin Fødebyes Skole, og derpaa Rector i Helsingborg. Herfra blev han 1650 af Geheimeraad Erik Rosenkrantz til Rosenholm kaldet til Sognepræst for Hornslet i Aarhus-Stift; og da Nyttet om hans fiendne Gaver var naaet til Kong Frederik III., udnævnte denne ham 1660 til sin Hofprædikant. I denne Embedsstilling

---

⁶⁾ De findes, 9 i Tallet, anførte i Worms Lex. I. S. 174 og Myerups Literaturler. S. 92.

havde han 1662 i Kongens Nærvarrelse en Samtale angaaende Trinitetslæren med den lærde polske, af Frederik III. beskyttede, Socinianer Stanis. Lubieniczky, som han fuldstændigt giendrev. 1664 blev han kaldet til Biskop i Aarhus, og 1668 udnævnt til Dr. theol. per bullam. Da der 1680 af Kong Christian V. blev forelagt Biskopperne det Spørgsmaal, om der burde tilstaaes de for Ludvig XIV.s Forfølgelser flygtede franske Reformeerte fri Religionsøvelse i Danmark, sluttede Biskop Grave sig til Wagger, Masius og de andre Theologer, som fraraadede deres Opyagelse i Landet. I sine sidste 10 Aar var han meget svagelig, og døde 22 Febr. 1691 i sit 67de Aar, efter at have forestaaet Stiftet i 27 Aar. (Hans Levnet i Poulsons Bibl. Aarh. p. 84—99; Pontoppidans Ann. IV. S. 167—70; Zwergs Siell. Cler. S. 632—45.)

10. Dr. **Hans Braem**, f. 12 Apr. 1648 i Kiøbenhavn, hvor hans Fader, **Gotthard Braem**, var Toldforvalter. Han blev dimitteret fra Roeskilde-Cathedralskole 1665, og efter at have studeret ved Kiøbenhavns Universitet i 3 Aar, begav han sig 1668 til fremmede Universiteter, navnlig Leiden, Oxford og Wittenberg. Efter sin Hjemkomst blev han 1674 beskikket til Rector ved Helsingørs Skole, som han forestod i 7 Aar og meget ophialp, indtil han 1681 blev kaldet til Sognepræst ved St. Peders Kirke i Næstved, hvorfra han allerede det næste Aar blev forfremmet til Domprovst ved Roeskilde-Domskirke. 1691 blev han udnævnt til Biskop i Aarhus, hvor han efter 22 Aars Virksomhed døde 21 Mai 1713. Biskop Braem har gjort sig fortient af Domkirken ved at restaurere Synodal-Capellet ell. Convent-

salen⁷⁾, hvor ogsaa han og hans Hustru, **Mette Garboe** (en Søster til Geheimeraad Garboe) ligge begravne, og af sin Veislighed ved at oprette en Understøttelseskasse for trængende Præstenker i Stiftet. (Hans Levnet i Poulsons Bibl. Aarh. p. 99—110; Pontoppidans Ann. IV. S. 170—71.)

11. Dr. **Hans Oksen**, f. 5 Dec. 1667 i Kiøbenhavn, hvor hans Fader, **Thomas Oksen**, var en anseet Borger (Silke- og Klædefræmmer, Kirkeværge for St. Petri Kirke og Formand for de 32 Mænd). Efter at være bleven underviist af duedige Lærere i sine Forældres Huus, blev han 1687 privat dimitteret til Universitetet, hvor han først studerede Medicin; men da han var bleven frelst af Luerne ved Amalienborgs Brand 19 Apr. 1689, forandrede han i d:n Anledning sin Bestemmelse, valgte Theologien til sit Studium, og tog det næste Aar Examen i denne Videnskab. Fra 1690 til 1693 foretog han sig en Udenlandsreise igiennem Tydskland, Nederlandene, England, Frankrig, Schweiz, Østerrig og Bøhmen; blev efter sin Hjemkomst ansat som Lærer hos Prinds Vilhelm (en Søn af Christian V.), og 1694 kaldet til Præst ved Mariekirken i Slensborg, hvor han kort efter ægtede en Raadmands Datter, **Anna Petersen**. 1707 blev han udnævnt til Slotsprædikant i Kiøbenhavn; 1712 til Biskop i Ribe; hvorfra han allerede i Nov. 1713 blev forflyttet til Aarhus, hvilket Stift han derpaa forestod i 24 Aar. Han ordinerede i dette Tidsrum ikke mindre end 314 Præster, og indsatte 33

---

⁷⁾ Dette Capel var bygget af den catholske Biskop Jens Iversen Lange i det 15de Aarhundrede; jfr. ovenfor S. 59.

Provster og 10 Rectorer. 1714 blev han Dr. theol. baccalarius. Biskop Døsen døde d. 13. Jan. 1738 i sit 71de Aar; hans latinske Gravskrift i Conventsjalen berømmer ham for at have været i Omgang venlig uden Letsin-dighed, i sit Embede alvorlig uden Strenghed, i sine Ord behagelig uden Smunke, i sine Forretninger tro uden Hovmod, i Alt gudsfrygtig uden at prale dermed. Af sine Midler skienkede han 500 Rigsdaler til den af hans Formand stiftede geistlige Enkekasse i Aarhus-Stift. (Hans Levnet i hans Liigprogram i Dän. Biblioth. II. S. 508—18; Pontopp. Ann. IV. S. 171—73; Zwergs Siæll. Cler. S. 763—69.)

12. **Peder Hygom**, f. 22 Nov. 1692 i Hygom i Haderslev-Amt, hvor hans Fader, **Jakob Hygom**, var Præst, og før ham hans Farsfader⁸⁾. Sin Barndom tilbragte han for det Meste hos den ærværdige Præst i Sommersted, **Peder Wøldike**⁹⁾, af hvem han blev underviist tilligemed hans egne Sønner, og 1710 dimitteret til Universitetet. Han studerede derpaa Theologie i Kjøbenhavn, hvor han tog theologisk Examen 1714, og i Kiel; blev 1718 ordineret til Capellan hos Præsten i Lintrup og Hjerting, **Christian Welleius**, og ægtede her dennes Datter. Efter Svigersfaderens Død 1730 fulgte han ham i Embedet, men var kun to Aar Sogne-

---

⁸⁾ Biskoppens Fader, **Jakob Pedersen Hygom**, døde i Begyndelsen af Aaret 1755 i sit 98de Aar, og blev begravet i Hygom-Kirke 19. Jan., just paa den Dag, da hans Fader var bleven ordineret til Præstembedet saamesteds for 100 Aar siden. (Haandskr. Fortegn. over Biskopperne og Præsterne i Aarhus-Stift siden Reformat. i Kallste Saml. paa det kgl. Bibl.) ⁹⁾ See ovenfor S. 169 f.

præst i Lintrup, da han 1732 blev kaldet af sin aldersvage Fader til hans Medhjælper i Høgom. Vaade i Lintrup og her viste Høgom sig som en ivrig Tilhænger af Pietismen, som dengang var i sin fulde Blomstring i Halle, og søgte at virke til Menighedens Opvækkelse ved private Sammenkomster og ved Bibellæsning. Da han nu tillige i sine Prædikener udpegede dem, der ikke deeltog i disse Forsamlinger, som Bantroe i Mobsætning til de sande opvakte Christne, fik han derved mange Venner, som endog klagede over ham til hans Biskop, **Matth. Ancher**; men denne fandt hans Forsvar aldeles tilfredsstillende. Ved denne Leilighed tildrog han sig ogsaa Kong **Christian VI.**s Opmærksomhed og særdeles Gunst, saa at han i Løbet af halvandet Aar blev forfremmet, først i Oct. 1736 til Sognepræst ved Frue-Kirke i Aarhus og Provst over Ringsherred, derpaa i Nov. 1737 til Sognepræst ved Budolphi-Kirke i Aalborg, og i Febr. 1738 til Biskop i Aarhus, efterat fort i Forveien Christiania-Bispestol havde været tiltænkt ham. I sin 26aarige Stilling som Biskop virkede Høgom paa samme Maade som tidligere, og i sine Indberetninger til Kirke-Inspectionocollegiet udbredte han sig især vidtløftigt over Opvækkelsens Fremgang i Stiftet. I sin Alderdom henfaldt han selv i en Sovesyge, hvorfor Lægekunsten ikke kunde finde noget opvækkende Middel, og som tilsidst medførte hans Død 8. Jun. 1764, i hans 72de Aar. Biskop Høgom er Forfatter af den bekendte Psalme: „Jesu, din søde Forening at smage længes og trænges mit Hierte og Sind“, men har for øvrigt ikke efterladt sig Skrifter ¹⁰⁾.

¹⁰⁾ Han findes derfor ikke i *Worms* og *Meyers* *Literaturlerica*.

(Hans Levnet i Pontoppidans Ann. IV. S. 174—75; G. J. Brandt og L. Helweg: Den danske Psalmedigt. II. S. 360—61.)

13. **Dr. Poul Matthias Bildsøe**, f. 15 Febr. 1710 i Kjettinge paa Lolland, hvor hans Fader, Mag. Cor. Bildsøe, var Præst. Han blev Student 1726, og allerede 1730, kun 20 Aar gammel, beskikket til Rector i Svendborg. 1736 blev han kaldet til Sognepræst for Torkildstrup og Lillebrände paa Falster, hvorfra han 1738 blev forflyttet til Kiøbenhavn som Sognepræst ved Garnisonskirken. I Kiøbenhavn virkede Bildsøe i 26 Aar som Sognepræst for 4 forskjellige Menigheder; fra Garnisonskirken blev han nemlig 1754 forflyttet til Hellig-Geistes Kirke; derfra 1757 til Nicolai Kirke, og atter herfra 1759 til Holmens Kirke. 1752 disputerede han for den theologiske Doctorgrad, og 1764 blev han udnævnt til Biskop i Aarhus. Biskop Bildsøe var 4 Gange gift; han døde 27 Jul. 1777. (Hans Levnet i J. Staunings epistola ad Clerum dioec. Aarhus. de morte episc. Dr. P. M. Bildsøe; og derfra i Lærde Efterretn. f. 1778 Nr. 14; jfr. Hertels Beskriv. over Aarhus-Domk. II. S. 85—88.)

14. **Jørgen See**, f. 18 Nov. 1714 i Odense, hvor hans Fader, Jens See, var Præst ved Hospitalet, og siden tillige fungerede som Stiftsprovst i Fyen. Han blev Student fra Odense-Gymnasium 1729; blev 1738 kaldet til Sognepræst for Allerup og Davinde i Fyen, hvorfra han 1759 blev forflyttet til Odense som Sognepræst for St. Hans-Menighed, og derfra igjen 1763 til St. Knuds Kirke og Stiftsprovst i Fyen. 1764

blev han Sognepræst ved Holmens Menighed i Kiøbenhavn og Provst for Sø-Etaten og Garnisonen efter Biskop Bildsøe, som han ogsaa fulgte paa Bispestolen 1777. Biskop Hee døde som Jubellærer 30 Dec. 1788; han var anseet for sin Dydighed og meget elsket af Stiftets Geistlige. (Hans Levnet i Blochs Fyenske Geistligheds Hist. I. S. 692—94 og II. S. 40—43; jfr. Hertels Beskriv. over Aarhus-Domk. II. S. 48—52.)

15. **Dr. Hector Frederik Janson**, f. 2 Oct. 1737¹¹⁾ i Holwarden i Grevskabet Oldenburg, hvor hans Fader, **Gustav Ludvig Janson**, var Præst og Afsesfor i det oldenburgske Consistorium. Fra Latinskolen i Oldenburg kom han til Universitetet i Göttingen, hvor han studerede Theologie under denne Høiskoles berømte Lærere indtil 1758. Ved sin Hjemkomst til Oldenburg lod han sig examinere af Generalsuperintendent Flessa, og blev derpaa Hofmester for Grev Reventlows Søner, først i Holsteen og siden i Kiøbenhavn. 1766 blev han udnævnt til tydsk Slotspræst i Kiøbenhavn, og 1772 til Hofprædikant; blev 1774 tillige Professor theolog. ordin. ved Universitetet og s. A. Dr. theol.; 1782 General-Kirke-Inspector. Efterat Janson ved sin Collega Balles Udnævnelse til Stællands Biskop 1783 var bleven første Professor i det theologiske Facultet (primarius theologus), og havde faaet Rang med Confessionarius, blev han 1786 udnævnt til Universitetets Procantaler,

---

¹¹⁾ Efter hans Autobiographie i Acta academ. Haun. 1774 p. 18; hans Gravskrift i Hertels Beskr. over Aarhus-Domk. II. S. 240 har 28 Oct. 3 Worms Lexic. III. S. 384 og Fallesens Theolog. Naanedskrift. V. S. 374 angives 2 Oct. 1734.

i hvilket Embede han blandt andet foretog en Undersøgelse af denne vigtige Stiftelses Eiendomme og Midler, og derover udgav en Beretning. 1789 blev han bestykket til Biskop i Aarhus, hvilket Stift han derpaa forestod i 16 Aar, indtil sin Død 4 Febr. 1805. Foruden en høi Grad af Retssindighed, Godgjorenhed og Forekommenhed tillægges Biskop Janson megen Lærdom og Smag, saavel som en sjelden Fremstillingsgave; hvorfor han ogsaa i sin Stilling som Universitetslærer holdt fortrinlige Forelæsninger over de theologiske Systemer. Han var gift med **Anna Marie Stendrup**, en Datter af Etatsraad og Forstander for Bartou-Hospital, Jak. Stendrup; hun overlevede ham kun eet Aar. (Autobiographie i Acta academ. Haun. 1774 p. 18; Biographie i Fallesens Theolog. Maanedsskr. V. S. 374—76. Jfr. Minerva f. 1805, II. S. 90—96; Hertels Beskr. over Aarhus-Domk. II. S. 239—41.)

16. **Dr. Andreas Birch**, f. 6 Nov. 1758 i Kiøbenhavn, hvor Faderen, **Andreas Birch**, var Byttskriver og kongel. Mineral-Inspecteur. Allerede i sit 4de Aar mistede han begge sine Forældre; men hans Morbroder, Brygger **Gardenholz**, tog sig af ham og hans Sødsken; og i sit 16de Aar blev han 1774 dimitteret til Universitetet. Efter at have taget theologisk Attestats (med Charact. laud.) 1779, reiste han f. A. til Göttingen, hvor han studerede indtil 1781, da han, efter **Joh. Dav. Michaelis's** Raad, og understøttet af den danske Statssecretair **Ove Sjøegh Guldberg**, drog igiennem Schweiz og det sydlige Frankrig, over Turin, Genua og Livorno, til Rom, i Særdeleshed for der at undersøge adskillige hidtil ubenyttede Haandskrifter af det Nye

Testamente. De romerske Bibliotheker gave ham et rigt Udbytte; og hans Samlinger forøgedes paa Hjemreisen i Florents, Bologna, Parma, Venedig, ligesom ogsaa paa det keiserlige Bibliothek i Wien. Mod Slutningen af 1783 kom Birch hjem; og det blev ham nu overdraget af Regjeringen at besørge en Pragtudgave af det Nye Testaments Grundtext med kritisk Apparat, som skulde trykkes paa kongelig Bekostning. Af dette Værk udkom 1ste Deel under Titel: „Quatuor Evangelia Græce, cum variantibus a textu lectionibus“ etc. Haun. 1788, fol. et 4to; men da den store Ildbrand 1795 fortærede Waisenhuset — hvorved Birch, efter 1788 at have concurreret med Münster (senere Siøllands Biskop) om et theologisk Professurat, i det følgende Aar var bleven Præst — blev næsten hele Dplaget tilintetgjort. Dette Uheld, i Forening med andre Omstændigheder, bevirkede, at Birch opgav Pragtværkets Fortsættelse, og lod sig nøie med at udgive sine samtlige Varianter i et Par smaa Octavbind (1798—1801), hvorfra de af Griesbach bleve optagne i dennes kritiske Udgave af det Nye Testamente. Efterat Birch 1790 havde taget den theologiske Doctorgrad, og 1792 erholdt Prædicat af Professor i Theologien, blev han 1796 udnævnt til Domprovst og Sognepræst ved Høestilde-Domkirke. D. 30 Dec. 1803 beskikkedes han til den første Biskop over Holland og Friesland, hvorfra han allerede 12. Jul. 1805 blev kaldet til Bispestolen i Aarhus, hvilken han beklædte i 24 Aar. 1810 blev han Ridder, og 1817 Commandeur af Danebrog. Biskop Birch døde 25 Oct. 1829; han var gift med sin Broderdatter, Charlotte Marie Birch, (d. 1839), en Datter af Dr. theol. C.

- C. Birch, Provst og Sognepræst i Ålbens. (Autobiographie i Fallesens Theolog. Maanedsskr. III. S. 660—64 og i Bispevielsesacten 1804; Nekrolog af P. C. Müller i Dansk Literaturtidende, 1829, S. 787—91; af J. Møller i Nyt theolog. Biblioth. XVIII. S. 331—33. Jfr. Erslevs Forfatter-Lex. I. S. 131—32.)
17. **Dr. Peter Hans Mønster**, f. 12 Jul. 1773 i Bogense, hvor hans Fader, **Carl Christian Mønster**, da var Told- og Consumtions-Controleur (siden Told-Inspecteur i Stubbekjøbing). Han kom tidligt i sin Morbroder, Regimentskriver Rosenquists Huus i Frederiksborg, og blev 1790 dimitteret fra Skolen sammen med af Rector **B. Bendtsen**, som i Slutningen af forrige Aar havde tiltraadt Rectoratet efter sin Fader. Efter at have taget theologisk Embedsexamen (med Character. haud. ill.) 1795, vedblev han at høre theologiske Forelæsninger under de berømte Universitetslærere **Münter** og **Moldenhawer**, og manuducerede i nogle Aar til theologisk Examen; underviste ogsaa en kort Tid i det Christianiske Institut, og blev derefter Lærer i Efterflægtselskabets Realskole. I Begyndelsen af Sommeren 1800 reiste han til Gætte med den siden som Deputeret i Commerce-Collegiet ansatte Generalkrigscommissair **Ewald**, der var bleven udnævnt til dansk Consul paa dette Sted. Da Ewald kort efter blev sendt til Genua i et kongeligt Erinde, bestyrede Mønster i hans Fraværelse Consulatets Forretninger, og havde Leilighed til at vise de danske Søfarende vigtige Tjenester. Ved sin Hjemkomst i Slutningen af Aaret 1801 blev han strax igien Lærer, og 1803 Inspecteur ved Efterflægtselskabets Realskole, i hvilken Stilling han forskaffede

sig Navn som en dygtig Skolemand. 1805 blev han kaldet til Sognepræst for Gyrtinge og Flinterup i Siælland, og 1807 tillige udnævnt til Amtsprovst over Sorø-Amt. 1813 udnævntes han til Sognepræst for Ringsted og Beenløse; 1819 blev han Medlem af Commissionen for den indbyrdes Underviisnings Anvendelse i Almueskolerne, og bidrog tilligemed Oberst J. Abrahamson, i Forening med hvem han udarbejdede et udførligt Værk „Om den indbyrdes Underviisnings Væsen og Værd“ (3 Dele, Kbh. 1821—28), meget til denne Methodes Indførelse i de danske Almueskoler. Efterat Mønster 1812 var bleven Ridder af Danebrog, 1824 Danebrogsmand, og 1826 i Anledning af Jubelfesten havde disputeret for den theologiske Doctorgrad efter Facultetets Indbydelse, blev han 13 Nov. 1829 udnævnt til Biskop over Aarhus-Stift, og 2den Juledag indviet af sin gamle Belynder, Biskop Münter; men kort efter at have tiltraadt sit nye Embede blev han syg, og døde efter et halvt Aars Forløb 31 Jul. 1830. Han var gift med Frederike Sophie Fleischer, en Datter af Fuldmægtig Søren Fleischer. (Autobiographie i Universitetets-Programmet ved Jubelfesten 1826, og vedføjet det til hans Bispevielse af Biskop F. Münter udstedte Program: Effata et oracula Montanistarum, 1829; Nekrolog af J. Møller i Nyt theolog. Biblioth. XVIII. S. 357—72. Jfr. Grønløvs Forf.-Lex. II. S. 416—19.)

18. **Jens Valudan-Müller**, f. 7 Nov. 1771 i Sorø; hans Fader, Casper Peter Müller, var Forvalter over Academiets Godser. Kun 4 Aar gammel mistede han ved Døden sin Fader; men hans Moders Slægtning,

daværende Professor i Sorø Laur. Laurb. Kongselew, tog ham i sit Huus, og lod ham undervise tilligemed sine egne Børn. Siden flyttede hans Moder med ham til Kiøbenhavn, hvor han blev underviist af hendes Broder, Joh. Lønborg Paludan (siden residerende Capellan ved Trinitatis Menighed i Kiøbenhavn), og 1789 af ham dimitteret til Universitetet. 1793 tog han theologisk Embedsexamen (med Charact. Haud ill.; specimen scriptum laude dignum). Efter at have været i nogle Aar Lærer ved Vaisenhuset, blev han 1799 kaldet til Sognepræst for Lise Menighed i Viborg-Stift, og 1801 forflyttet derfra til Sognepræst for Kierteminde og Drigstrup, hvor han med Iver tog sig af det forsømte Skolevæsen. 1819 forfremmedes han til Stiftsprovst i Thy og Sognepræst til St. Knuds Kirke i Odense; 1830 udnævntes han til Biskop over Aarhus-Stift. 1813 var han bleven Ridder af Danebrog, og 1828 Danebrogsmænd; 1836 Commandeur af Danebrog. Han var anseet som geistlig Taler, og nød almindelig Høiagtelse, baade som Præst og Biskop, for den sande Fromhed og den milde, med forstandig Alvor forenede Værdighed, der udmærkede hans Person og Character. Biskop Paludan-Müller døde 14 Mai 1845; han var fra 1799 gift med Marie Benedicte Rosenstand-Goiske (d. 1820), en Datter af Mag. Jens Rosenstand-Goiske, Sognepræst til Gundslev paa Falster, og havde 9 Børn, blandt hvilke den som historisk Forfatter bekendte Dr. C. P. Paludan-Müller og Digteren Fred. Paludan-Müller. (Autobiographie, vedføjet det til Bispevielsen 1830 af Bisk. P. G. Müller udgivne Program: Vita Andreae Sunonis, Sfr. Grønlæw's Forfatter-Lex. II. S. 339—40.)

19. Dr. **Gerhard Peter Brammer**, f. 5 Mai 1801 i Hillerød; hans Fader, **Joachim Henrik Brammer**, var Hører ved Frederiksborg lærde Skole, og døde kort efter hans Fødsel. Fra samme Skole blev han 1818 dimitteret til Universitetet; tog 1822 theologisk Attestats (med Charact. laud. inprim. ob specim. script.); blev 1826 kaldet til ordineret Catechet ved Borger-skolen i Raskov; tog 1829 Licentiatgraden i Theologien; blev 1830 beffikket til Sognepræst for Snebsted og Nørhøi i Aalborg-Stift, samt Forstander og første Lærer ved Skolelærer-Seminariet i Snebsted. I Anledning af Reformationens-Jubelfesten 1836 disputerede han for den theologiske Doctorgrad; blev 1840 Ridder af Danebrog; 1842 kaldet til Sognepræst for Vemmeløv og Hemmershøi i Stælland; men blev, inden han kunde tiltræde sit nye Embede, i Begyndelsen af 1843 udnævnt til Biskop over Holland-Falsters Stift, hvorfra han allerede 1845 blev forflyttet til Biskop i Aarhus. Han er siden 1826 gift med **Liljefine Henrikke Høst**, en Datter af afdøde Justitsraad og Fødsel-Inspecteur i Kjøbenhavn **C. G. Høst**. (Autobiographie i Universitetets Acta solennia ved Reformationens-Jubelfesten 1836 S. 48—51, og vedføjet det til hans Bispevielse af Biskop Mynster udgivne Program: De momentis chronologicis in vita Jesu Christi disquisitio, 1843. Jfr. **Erskjelds Forfæler**, I. S. 192—93.)

VIII.

Ribe = Stift.

1. **Mag. Johan Wandal**, skal have været født i Güstrow i Meklenborg; hans Efternavn Vandalus eller — som han ogsaa kaldes — Slavus tyder paa hans vendiske Herkomst. I Begyndelsen af Reformationsperioden kom han tilligemed flere tydske Theologer til Slesvig, og blev snart meget yndet af Prinds Christian (den senere Konge Christian III.), der som Stattholder residerede i Haderslev, og lod sig undervise af ham i Theologien. Han virkede ogsaa til Reformationens Udbredelse i Hertugdømmerne, og blev ansat som Læsemester i Theologien i Haderslev. Efter Kongens Thronbestigelse blev han 1537 udnævnt blandt de første evangeliske Superintendenter, og sat over Ribe = Stift. Han roses for sin Lærdom og Flid, saavelsom for sin Færdighed i at tale Latin; derimod var han som Udlænding ikke det danske Sprog mægtig, og maatte derfor paa sine Visitatser i Stiftet have en Præst med sig som Tolk. Han forestod Ribe = Stift kun i 4 Aar, og døde 11 Aug. 1541. Den berømte wandal'ske Slægt nedstammer fra ham; hans Sønnesøn, Hans Iversen Wandal, blev Biskop i Viborg, og dennes Søn, som ogsaa heed Hans Wandal, Biskop over Sjællands Stift. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. III. S. 138—39; Zwergs Sjæll. Cler. S. 444. Jfr. Dänische Biblioth. I. S. 178—79.)
2. **Mag. Hans Tausen**, „Danmarks Luther“, var født 1494 af fattige Bønderfolk (Faderens Navn var Tage, efter Hvenboernes Udtale Tave, og Moderens Karen) i Landsbyen Birkende i Nærheden af Kierteminde. Da

han tidligt viste stor Lærelyst i Forening med fortrinlige Evner, blev han først sat i Odense=Skole; siden kom han til Aarhus, hvor han nød den navnkundige Skolemand Mort. Borups Underviisning, og blev derpaa optaget i St. Johannis Hierosolymitani ell. Korsbrødrenes Orden i Antvorskov=Kloster. For at fortsætte sine i Klosteret begyndte theologiske Studier, begav han sig 1521 til Kiøbenhavn¹⁾, hvor han i Oct. f. A. blev optaget blandt de academiske Borgere. Allerede det følgende Aar reiste han udenlands paa Klosters Bekostning, og besøgte Universiteterne i Löwen og Cöln, hvor den catholiske Theologie dengang fornemmelig blomstrede. Da den unge Munk, der upaatvivlelig havde forladt sit Fædreland som rettroende og nidkær Catholik, i Cöln var bleven bekendt med Luthers Skrifter, foregik der en saadan Forandring i hans religiøse Overbeviisning, at han beslattede at drage til Wittenberg, hvor han findes indskreven blandt de Studerende d. 16. Mai 1523. Som Luthers ivrige Tilhører i noget over et Aar optog Lausen i sin fyrige Siæl Spiren til den Sæd, som han siden skulde udførre i sit Fædreland, indtil han i Efteraaret 1524 uventet blev hjemkaldt²⁾, og ved sin Tilbage-

¹⁾ I *Annaler for nord. Oldkyndigh. og Hist.*, 1847, S. 86 fig. har Registrator H. Knudsen paavist Urigtigheden i ældre Beretninger om Lausens første Fremtræden og Virksomhed, ifølge hvilke han allerede 1517 ell. 1518 skulde være reist udenlands, og først efter sin Hjemkomst fra Wittenberg have besøgt Kiøbenhavns Universitet o. s. v. Han har derhos restitueret den rigtige Chronologie for det første Afsnit af vor berømte Reformators Levnet, i Overeensstemmelse med den af Lausens Svigersøn og anden Efterfølger paa Bispestolen, Hans Lausen, forfattede Gravskrift. ²⁾ Paa Hjemreisen skal han, efter Hvitfeldts Beretning (*Danm. Krøn.* S. 1305), have taget Magistergraden i Rostock.

komst til Antvorskov, da han frimodigt bekiendte sin Hengivenhed til den nye Lære, sat i Fængsel. Fra Fangetaarnet i Antvorskov blev han af Klosters Prior, **Ketil Thomsen**, i Begyndelsen af det følgende Aar sendt til Viborg, og overgivet til Forstanderen for det derværende Johanniterkloster **Peder Jensens** Varetægt, for at denne, som stod under den antvorskovske Prior, og var bekiendt for sin Veltalenhed og Skarpsindighed, skulde forsøge, ved hvilke som helst Midler, at bringe Tausen til at forsaage de fiatterste Lærdomme. Men Tausens Standhaftighed modstod ethvert Forsøg paa at rokke hans Overbeviisning, og hans Mod trodsede al Anvendelse af Magt. Endskiøndt han ved sin Ankomst til Viborg paa ny var bleven indspærret i Fængsel, fandt han dog Leilighed til at forkynde den evangeliske Lære for den under hans Vindue sammenstimlede Folkehob; og fra Klosterfængslet i Viborg 1525^{2b}) var det altsaa første Gang, at lutherisk Prædiken høretes i Danmark, efter den tydske Magister **Mart. Reinhards** korte og uheldige Optræden i Kiøbenhavn 1520. Da Prioren mærkede, at han Intet udretteede ved Strengthed, begyndte han at behandle Tausen paa en mildere Maade, og tillod ham at prædike i Klosterkirken hver Søndag, efterat Munkene havde endt deres Aftenfangs-Tjeneste; men da han her fik et stort Tilløb af Byens Borgere, fortrød Prioren snart den givne Tilladelse, og pønsede paa Midler herimod; hvor-

---

2b) Om Tausens tidligere reformatoriske Virksomhed i Viborg, m. m. s. ogsaa **H. Knudsens** **Ann.** **5** til den af ham udgivne „**Krønike om Graabrødrenes Udjagelse af deres Kloster**“: i „**Kirkehistor. Samlinger** **I. Bb.** 1851.“ (Særst. Aftryk **S.** 49—58.)

for Tausen engang, efterat han i Slutningen af sin Prædiken havde tilkiendegivet sine Tilhørere den Fare, hvori han svævede, og faaet Løfte om deres Bessyttelse, omringet af disse forlod Klofret, aflagde fin Ordensdragt, og fegte Tilflugt i en af de meefl anfeete Borgers Huus. Kort efter, i Oct. 1526, udfledte Kong Frederik I. et Besskiermelfesbrev for Tausen, hvori han udnævnte ham til fin Capellan, og gav ham Tilladelfe til at prædike i Viborg. Underfløttet af trofaste Medarbeidere: Thøger, hans forrige Ordensbroder, Jørgen Jensen Sadolin, hvis Søfler han kort efter ægtede, og Rectoren ved Byens Skole, Jakob Skjøning³⁾, forkyndte Tausen endnu i henved 3 Aar, efter at være kommen i Frihed, Evangeliet i Viborg: flørfl i St. Hans's Kirke (en Sognekirke, forflieflig fra den ovennævnte Kloflerkirke af samme Navn), og fliden, da denne ikke kunde rumme hans talrige Tilhørere, i den flørre Franciscaner- eller Graabrødefkirke; dog ikke uden heflig Modfland af Munkene (fom flærrede deres Kirke, hvorfor Folket engang flrængte Dørene) og Kamp med Bifkoppen, Jørgen Friis, hvis bevæbnede Udfendlinge Borgerne dreve paa Flugt. Inden Tausen forlod Viborg, havde han den Glæde at fee Reformationen almindelig antagen i denne By, i det Dvirgheden og Borgerflabet i Forening forlangte af Kongen og d. 23. Febr. 1529 erhøldt Tilladelfe til at nedbryde alle deres Sognekirker og ifledelfor dem tage Graabrødrenes og Sortebrødrenes Kloflerkirker til Sognekirker, ved hvilke Tausen og

---

³⁾ Sadolin blev 1537 udnævnt til flørste evangeliffe Bifkop i Byen, og Skjøning i Viborg; jfr. ovenfor S. 117 og 157.

Sadolin, som Tausen, følgende Luthers Exempel, ordinerede, af Menigheden beskikkedes til Prædikanter (ell. Sognepræster). I Sommeren s. A. blev Tausen af Frederik I. kaldet til Kiøbenhavn som Præst ved Nicolai Kirke. I Hovedstaden havde man hidtil ikke mærket synderligt til Reformationsbevægelsen; og Mart. Reinharbs Virksomhed 8 Aar tidligere havde ikke efterladt sig noget Spor; men ved Tausens Ankomst forandrede Forholdene aldeles, og den nye Lære fik ogsaa her i kort Tid en Mængde Tilhængere. Da Spændingen imellem det catholiske og det evangeliske Partie daglig tiltog, sammenkaldte Frederik I. det følgende Aar en Herredag i Kiøbenhavn⁴⁾, hvor begge Parter skulde føre deres Sag og forsvare deres Meninger for Kongen og Rigsraadet. Her mødte paa den ene Side Rigets Bisper og Prælater i den dobbelte Egenkab som Medlemmer af Rigets Raad og som Indstævnte for Rigets øverste Domstol; paa den anden Side „Mester Hans Tausen, hans Partie og Selskab“ eller omtrent 20 Mænd⁵⁾ som Repræsentanter for de evangeliske Lærere. I de første 8 Dage holdt Prædikanterne sig ganske rolige, uden at svare paa

---

⁴⁾ Den holdtes samtidig med den mærkelige Rigsdag i Augsburg, hvor den augsburgske Confession, forfattet af Melancthon, blev oplæst Lørdagen d. 25 Jun. 1530. Den følgende Lørdag, 2 Jul., aabnedes den kiøbenhavnske Herredag. ⁵⁾ De mærkelige af disse vare: Frands Wormordsen, Ole Chrysofomus, Claus Mortensen Tøndebinder og Hans Olsen Spandemager fra Malmø, Jørgen Jensen Sadolin og Jakob Skjoning fra Viborg, Peder Thomesen (1537 første evangeliske Biskop i Vendsyssel) fra Salling. Jfr. G. T. Engelstoft: „Herredagen i Kiøbenhavn 1530“, Theol. Tidsskr. 1ste B. 2det H. S. 1—114.

de Catholstes Beskyldninger; og Brølaterne ansaae alle-rede deres Sag for vunden, da Tausen pludselig fremstod, og i sit og sine Brøders Navn overleverede Kongen deres Troesbekiendelse, affattet i 43 Artikler, hvilke samtlige evangeliske Geistlige derpaa fordeelte imellem sig og daglig forklarede i Hellig-Geistes Kirke under et stort Tilløb af Hovedstadens Befolkning. Mod de 43 Artikler indgave Catholikerne et Klagebrev i 27 Artikler, som enkeltviis bleve besvarede og giendrevne i et Modbrev, ledsaget af en heftig Klage over Biskopperne. I disse Skrifter, saavel som i Hovedbekiendelsesbrevet, havde Tausen den væsentligste Deel. Efterat der for-gi-vees var forsøgt at bringe en mundtlig Disputats i Stand imellem begge Partier, endte Herredagen uden noget Resultat, i det Kongen blot erklærede, at han, indtil en almindelig Kirkeforsamling havde afgjort Sagen, vilde tage begge Kirkepartier under sin Beskyttelse. I Slutningen af Maret — paa den Tid, da Billedstormen fandt Sted i Frue-Kirke (3die Juledag 1530), til hvilken Tausen af Catholikerne beskyldtes for at være hemmelig Dphavsmænd, skøndt han siden udtalte sig skarpt mod disse Uordener — førte han en skriftlig Feide med den bekiendte Carmelitermunk Poul Eliesen (for sit Affald fra Reformationens Sag kaldet VendeKaabe), som forfattede et Skrift mod de „nye Messedrabere“ til Forsvar for „den hellige Messe“ (udk. i Narhuus 1531); dette Stridsbrev fremkaldte et Modbrev af Tausen (trykt i Malmø s. A.), hvori han med stor aandelig Styrke og med den ham eien-dommelige Diarvighed bekæmper sin Modstander⁶). Ved

⁶) Angaaende denne Strid jfr. C. L. Engelstoft: „Pavulus Elia“ i Nyt hist. Tidsskr. II. S. 462—67. Som bekiendt, afveg

Frederik I.s Død fattede Prælaterne nyt Haab; og paa Herrebagen, som blev aabnet i Kiøbenhavn 24 Jun. 1533 i Anledning af Kongevalget, blev Tausen indstævnet og anklaget for Skielbsord mod Bisperne og for Klatterie i Læren om Nadveren m. M. Rigsraadet fældede 14 Jul. den Dom, at Tausen herefter ikke maatte prædike i Kiøbenhavn eller skrive Bøger, ei heller opholde sig i Siællands og Skaanes Stifter, eller besatte sig med noget Præsteembede uden Biskoppernes Tilladelse; men ved Bortgangen fra Raadhuset fik Tausen Leilighed til at giengielde sin værste Modstander, Biskop **Joach. Rønnows** Fiendskab med Udelmodighed, ved at beskytte ham mod de forbitrede Borgere, som i store Flokke og bevæbnede havde samlet sig paa Gammel-Torv for at forsvare deres Prædikant; og ved Familien **Giøes** Mellemland fik han kort efter af Biskoppen Tilladelse til at vende tilbage til Kiøbenhavn, og der „prædike det hellige Evangelium og Guds Ord rettelig og klarlig uden al Skielbsord og Tale paa Bisper, Prælater, Kanniker eller Præster.“ Da den treaarige Borgerkrig, Grevens Feide, var endt med Kiøbenhavns Overgivelse til Kong **Christian III.**, henvendte Kongen strax sin Opmærksomhed paa Religionsvæsenet, og det lykkedes ham ogsaa, efterat samtlige catholske Biskopper vare fængslede, at faae den Lutheriske Reformation indført i Danmark paa Rigsdagen i Kiøbenhavn 30 Oct. 1536; men skjøndt det var Tausen,

---

Tausen fra Luther i Læren om Nadveren, og nærede i dette Punct samme Anskuelse som Calvin, Niels Hemmingsen og flere friere tænkende Kirkelærere, der ikke antog Christi legemlige Nærværelse, men vel hans Nærværelse paa en aandelig Maade i Sacramentet; jfr. *l. Helweg*: Den danske Kirkes Hist. efter Reform. S. 126 fig.

som havde grundlagt den nye Kirke, valgte Kongen dog en Anden (Peder Palladius) til at føre Arbeidet videre, og Tausen blev endog — uvisst, af hvad Grund — forbigaaet ved det første Valg af evangeliske Biskopper 1537. Derimod vedblev han endnu en kort Tid at prædike i Kiøbenhavn, og holdt tillige Forelæsninger i Hebraisk ved det restaurerede Universitet, indtil han i Febr. 1538 blev ansat som Lector ved Capitlet i Roskilde. Ved Biskop Joh. Wandals Død blev Tausen valgt til Biskop i Ribe, og hans Indvielse ved Bugenhagen fandt Sted med usædvanlig Høitidelighed i Ribe-Domkirke Søndagen d. 30 Apr. 1542 i Kongens, Rigsråadets og samtlige Biskoppers Nærværelse; hvorpaa han den følgende Dag tog Sæde i den kirkelige Forsamling, paa hvilken de 26 Ribe-Artikler udstedtes. I de første Aar fungerede han tillige som Lector eller Læsemester i Theologien, da det var meget vanskeligt i den første Tid efter Reformationens Indførelse at finde Mænd, der vare skikkede til disse Embeder. Som Biskop virkede Tausen i henved 20 Aar med samme Nidkærhed og Trofasthed i Evangeliets Tjeneste, som stedse tidligere, indtil sin Død, som indtraf 11 Nov. 1561 i hans 67de Aar. Under et stærkt bevæget Liv var han saa forsøgt i Modgang, at han pleiede at sige: „hvilken Dag jeg ikke har en ny Sorg, frygter jeg for, at min Gud er fortørnet“; hans Fortrøstning til Gud i Kampen for Sandheden er udtrykt i hans Valgsprog: „Cras respondebit mihi justitia mea“ og „Ægyptus homo est, non deus fortis“, hvilke findes indgravede i hans Mindesteen omkring hans Brystbillede. De vigtigste af hans Skrifter, foruden de ovennævnte, ere hans danske Oversættelse af de 5 Mosebøger (Magdeb. 1535; 2det Dpl. 1537),

hans Huuspostil — den ældste Samling af danske Prædikener — som uden al rhetorisk Kunst udmærker sig ved naturlig Simpeltid, Kraft og Varme i Foredraget og en vis Originalitet i Stilen⁷⁾, samt hans Christi Lidelseshistorie, uddraget af alle 4 Evangelister, med Forklaring (begge trykte i Magdeb. 1539), hvilke tvende Skrifter læstes til Opbyggelse i vort Fædreland længe efter deres Forfatters Død. Tausen var to Gange gift: hans første Hustru var hans trofaste Ven Sadozins Søster Dorothea; den anden, Anna Anders-Datter, overlevede ham i 9 Aar; med begge havde han 13 Børn. Hans Portrait, restaureret i Anledning af Reformations-Jubelfesten 1836, hænger i Ribe-Domkirke. (Tausens Levnet er beskrevet i L. Brøndlund's Memoria Joh. Tausani, 1721; Dän. Biblioth. I. S. 1—34; Pontopp. Ann. III. S. 139—51; P. Møns Sciagraphia Lutheri Danici, 1757; P. T. Wandall: Mindemærker paa Jægeråprids, I. S. 283—322; J. S. B. Suhr: Tausens Levnet, Ribe 1836, 2den Udg. Kbh. 1846. Jfr. H. Knudsen: „Hans Tausen og Reformationen i Viborg“ i Annaler for nordisk Oldkyndigh. og Hist., 1847, S. 85—131.)

3. Mag. **Poul Madsen**, var Biskop i Ribe 1562—1569, da han blev Biskop over Sjællands Stift. (See ovenfor S. 78—79.)
4. Mag. **Hans Tausen** (Johannes Lagomius), f. 1530 i Ribe, hvor hans Fader, **Lauge Steffensen**, var Raadmand. Fra sin Fødebyes Skole, der var en af de meest

---

⁷⁾ Jfr. L. Selweg: Den danske Kirkes Hist. efter Reformationen, S. 41—43.

anseete og talrigt besøgte i Landet, kom han til Kiøbenhavn's Universitet, hvor han studerede Theologie under Niels Hemmingsen; siden drog han efter den Tid's Skik til Wittenberg, hvor han især sluttede sig til Melancthon, og 1555 tog Magistergraden. Efter sin Hiemkomst f. A. blev han først Lector theolog. i Ribe-Domcapitel, og 14 Aar derefter 1569 valgt til Biskop. Han forestod Stiftet i 25 Aar, og skal med Omhu have varetaget Kirkens og Skolens Løve, ligesom han ogsaa roses for Lærdom og Rettskaffenhed. Biskop Hans Lausen døde 16. Aug. 1594 i sit 65de Aar; han var gift med Hans Tausens Datter Dorothea, med hvem han levede i 33 Aar; deres eneste Datter blev 1581 gift med den berømte Anders Sørensen Vedel. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. III. S. 151—52. Jfr. G. F. Wegener: Anders Sør. Vedels Levnet, Udg. 1847, S. 117. 123. 193. 195—96.)

5. Mag. **Veder Jensen Hegelund**, f. 9. Jun. 1542 i Ribe, hvor hans Fader, Jens Hegelund, var Borgermester. Han var Anders Sørensen Vedels Jævnaldrende ⁸⁾ og Skolekammerat i Ribe-Skole under den som Psalmedigter bekiendte Rector Hans Thomesen, som 1561 blev kaldet til Kiøbenhavn, og ledsagedes til Hovedstaden af flere af sine ældste Disciple, deriblandt Vedel og Hegelund, der i de sidste 3 Aar havde været baade hans Lærling og Medlærer I de 3 Aar, i hvilke han derpaa studerede ved Kiøbenhavn's Universitet, var han i Huset hos Niels Hemmingsen, der satte stor

---

⁸⁾ Vedel var født 9 Nov. 1542 og altsaa 5 Maanedet yngre end Hegelund.

Kiærlighed til den begavede Ungling; 1564 drog han til Leipzig, for der at fortsætte sine Studier; og da han var kommen hjem derfra, blev han 1566 sendt af Niels Hemmingsen som Hofmester for hans Søn til Wittenberg, hvor han, ligesom i Leipzig, traf sammen med Vedel og Tyge Brahe, og desuden en Mængde andre unge Landsmænd⁹⁾. I Wittenberg tog Hegelund tilligemed sin Elev Magistergraden; og ved sin Hjemkomst 1569 blev han strax ansat som Rector ved sin Fødebyes Skole. Det var paa den Tid en almindelig Skik i vore latinske Skoler, at Disciplene opførte Skuespil, oftest vel paa Latin, men dog ogsaa undertiden et eller andet, skrevet i Modersmaalet. Hegelund selv er en af de danske dramatiske Forfattere fra Frederik II.s Tid; han skrev flere Skuespil¹⁰⁾, hvoraf nu kun eet er tilbage, over „Susannas“ Historie, hvilket han 1576 lod opføre i Ribe ved sine Disciple¹¹⁾. Efter at have

---

⁹⁾ I Wegeners Vedels Levnet S. 43 nævnes efter Hegelunds Almanacker 20 unge Danske, som i Aaret 1567 studerede i Wittenberg.

¹⁰⁾ Af Hegelunds Skuespil fandtes endnu 5, ligeledes af bibelsk Indhold, i Haandskrift i det Kænske Bibliothek, nemlig: om Abel og Cain; om Abraham; om Lazari Dvækkelse; om de ti Speedalske, og om den rige Mand og Lazarus; men disse brændte med denne mærkelige Bogsamling 1728.

¹¹⁾ „Susanna, comico-tragoedia, en mærkelig Leeg, udtagen af Bibelen udaf Daniels Historie, om den ærlige Qvindes Susanna Kydskhed og underlige Befrielse“ (trykt i Kiøbenh. 1578 og dediceret til Dronning Sophie). Dette Arbejde var en rimet og meget fri Oversættelse af *Xysti Betuleii* latinske comoedia tragica: *Susanna* (Augsb. 1537), som ved Besligerne i Anledning af Christian IV.s Daab blev spillet i Kiøbenhavn i Slotsgaarden af Studenterne 3 Jun. 1577. S. 178 er bemærket om Biskop Albert Hansen i Aarhus, at ogsaa han som Rector i Helsingør lod sine Disciple opføre Skue-

bestyret Ribe-Skole paa 11te Aar med megen Berømmelse, blev Hegelund 1580 udnævnt til Lector theol. i Ribe-Capitel, og 1588 til Provst og Sognepræst ved Domkirken. Da Biskop Hans Lausen var død, og de fire, af de forsamlede Kiøbstedpræster kaarede Valgmænd, som efter Kirkeordinantsen skulde foretage Bispevalget, og blandt hvilke ogsaa Hegelund var, ikke kunde blive enige om, hvo der skulde være hans Efterfølger, fik de endelig af Regieringsraadet, som styrede Riget i Christian IV.s Mindreaarighed, Befaling at møde i Kiøbenhavn, for at Sagen kunde blive afgjort; og allerede Dagen efter deres Ankomst, 4 Martz 1595, valgte Regieringsherrerne egenmægtigen Hegelund til Biskop¹²⁾. Efter 45 Aars nidkære og dygtige Virksomhed i sin Fødeby — i 19 Aar som Biskop — døde Hegelund, der i den sidste Tid var meget svagelig, og især led af Podagra, 18 Febr. 1614 i sit 72de Aar. Hans Død indtraf saa Dage før Forsamlingen i Kolding i Anledning af den kock-resensse Strid, hvor alle danske Biskopper mødte, undtagen Hegelund og Siøllands Biskop Winstrup, som ogsaa var gammel og sygelig, og døde saa Maaneder efter denne. Biskop Hegelund var 3 Gange gift, og efterlod sig flere Børn. Foruden hans ovennævnte dramatiske Arbejder og flere trykte Skrifter, for største Deel af poetisk Indhold, har han efterladt sig i Haandskrift Almanak-Antegnelser for Aarene 1565—1613,

---

spil for Borgerne 1580. Ifr. i øvrigt P. V. Jacobsen: „Om Skuespil og Skuespil-Forfattere i Danmark i det 16de Aarh.“, Histor. Tidsskr. V. S. 495—534. ¹²⁾ Hegelunds Ungdomsven Vedel var ved denne Leilighed hans Medbeiler, ligesom 15 Aar tidligere om Lectoratet.

som bryares i den Hiemstiernske Samling paa det store kongel. Bibliothek, og ere af Vigtighed for den Tids Personahistorie. (Hans Levnet i Terpagers Ripæ Cimbr. p. 615—17; Pontoppidans Ann. III. S. 153—55. Jfr. Myerups og Rahbeks Bidrag til den danske Digtekunsts Hist. II. S. 1—26. 47—69; Thorups Efterretn. ang. Ribe-Cathedralsk., 1827, S. 38—41; Frost's Efterretn. om Ribe-Domkirke, S. 30. 32—34; Histor. Tidsskr. V. S. 514—18; Wegener: And. Sør. Vedels Levnet, Udg. af 1847, S. 21. 25. 26. 32. 34—38. 41—44. 93—96. 116. 123. 153. 196—99. 215.)

6. **Dr. Iver Iversen Hemmet**, f. 1564 i Landsbyen Hemmet i Ribe-Stift, hvor hans Fader, **Iver Gregerfen**, var Præst. Han gik i Ribe-Skole; studerede derpaa ved Universitetet, foruden Theologie, ogsaa Astronomie, og opholdt sig i nogle Aar hos **Tyge Brahe** paa Uranienborg som dennes Medhjælper. 1590 blev han ansat som Rector ved Ribe-Skole; 1596 udnævnt til Lector theol. i Ribe, og 1614 til Biskop sammesteds. Han tog den theologiske Doctorgrad 1620, og døde 6 Jan. 1629. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. III. S. 155—56. Jfr. Thorups Efterretn. ang. Ribe-Cathedralskole: 1827, S. 43—45; 1837, S. 34. Frost's Efterretn. om Ribe-Domk. S. 35—36.)
7. **Dr. Jens Dinesen Jersin**, f. 28 Sept. 1587 i Landsbyen Jersie (i Nærheden af Kløge), hvor Faderen, **Dines Jensen**, var Præst. Han blev dimitteret fra Herlufsholms Skole, og kort efter ansat som Hører ved samme Skole, som han dog snart igien forlød for at tiltræde

en Udenlandsreise 1607. Efter sin Hjemkomst 1610 tog han Magistergraden, og blev det følgende Aar Rector i Sorø, men nedlagde allerede 1615 dette Embede. Et Sagn fortælles om et Syn, han skal have haft en Aften i Sorø-Kirke, da han fik det Indfald at ville spille et Stykke paa sin Luth paa Absalons Grav; og der tilføies, at denne Vision, efter hans egne Yttringer, skulde have haft den Virkning, at omstemme hans tilforn muntre Sind, og gjøre ham alvorlig og tungsindig. Efter at have nedlagt Rectoratet, reiste han atter 4 Aar udenlands som Hofmester for en ung Adelsmand, Mogens Krabbe, paa hvilken Reise han besøgte de vigtigste nydste Universtiteter og Hoffer; og efter sin Hjemkomst 1619 blev han udnævnt til første Professor i Meta-physik ved Kiøbenhavns Universtitet. Christian IV. antog ham derhos til Lærer for sine to uægte Sønner, Christian Ulrik og Hans Ulrik Gyldenløve, og det er rimeligviis denne Bestilling, der har givet Jespin Anledning til at skrive sine to Lærebøger i den latinske Grammatik („epitome grammaticæ Latinæ“, udf. første Gang 1622, og „Grammaticæ Latinæ præcepta majora“, Hafn. 1624 og siden oftere), som paa den Tid tildroge sig megen Opmærksomhed, og indførtes i begge Riger til almindeligt Skolebrug. 1625 blev han udnævnt til Provst og Sognepræst ved Frue-Kirke i Kiøbenhavn; her aabnede sig en videre Virkekreds for ham; men hans Melancholie tiltog end mere, da han mistede to Hustruer kort efter hinanden. 1629 blev Jespin Biskop i Ribe, ikke paa den i Kirkeordnansen foreskrevne Maade ved Valg, men efter udtrykkelig Befaling af Kong Christian IV., for hvem han personlig afslagde sin Trofskabseed

paa Slottet Gutin; det følgende Aar blev han Dr. theol. At han ogsaa i de 5 Aar, hvori han var Biskop, havde haarde Ansægtelser, derom synes blandt Andet hans bekiendte theologiske Smaa skrifter fra disse Aar at vidne; nemlig „Tractat om Mirakler, Tegn og Aabenbaringer“ (Rbh. 1632. 1644. 1697. 1730 og 1746), „Vera via vitæ 3: en rigtig Vei, som fører til det evige Liv“ (Rbh. 1633 og oftere), og „Troens Kamp og Seier“ (Rbh. 1635 og oftere; de to sidste ogsaa udgivne sammen under Titel: „Tvende opbyggelige Skrifter“, og oversatte paa Svensk, Tydsk og Islandsk). Hans tidlige Død synes at være fremkaldet ved følgende Begivenhed. Paa en Bisittats i Medolden-Kirke i Sommeren 1634 kom han i Ordstrid med en halftarrig Bønde, som til Menighedens store Forargelse gav Biskoppen et Drefigen; og da Bønden fandt Beskyttelse hos ligesindede Personer af høiere Stand, som forestillede Sagen anderledes ved Hoffet, end den i Virkeligheden forholdt sig, blev han nødt til selv at rejse til Kiøbenhavn. Men han kom ikke længere end til Nyborg, hvor han blev syg og døde under en heftig Siælekamp 25 Oct. 1634, kun 47 Aar gammel. Biskop Jersiu var ligesaa bekiendt for Lærdom, som for sit dybe religiøse Sind; hans berømte Samtidige, Biskop Brochmand, kalder ham i Fortalen til sit Systema theol. „theologum profunde doctum et excellentem Hebræum“. (Hans Levnet i Bindings Academ. Haun. p. 278—79; foran hans „Tvende opbyggelige Skrifter“; i Pontopp. Ann. III. S. 156—65. — Jfr. Frosts Efterretn. om Ribes Domk. S. 41—43; Kong Christian IV.s egenhænd. Breve, udg. af Molsbech, I. S. 118—19. 361—62.)

8. Dr. **Hans Borchardsen**, f. 28 Oct. 1597 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader, **Borchard Hansen**, var Borger. Han blev 1613 dimitteret fra Sorø-Skole af sin Formand paa Bispestolen, den daværende Rector **Tersin**, og blev siden Hører ved Kjøbenhavns Skole; reiste derpaa udenlands med offentlig Understøttelse, og studerede ved Universiteterne i Wittenberg og Jena. Ved sin Hjemkomst 1622 blev han antaget til Lærer hos Prinds **Frederik** (siden Kong **Frederik III.**), i hvis Tjeneste han forblev i 7 Aar indtil 1629, da han blev udnævnt til Provst og Sognepræst ved Frue-Kirke i Kjøbenhavn efter sin forrige Rector **Tersin**, hvem han ogsaa efter 5 Aars Forløb 1634 efterfulgte som Biskop i Ribe. 1636 blev han Dr. theol., og døde 4 Jan. 1643. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 147—48. — Jfr. Frost's Gesterretn. om Ribe-Domkirke, S. 43—45; Kong **Christian IV.**'s egenhænd. Breve, I. S. 360.)

9. Dr. **Grif Monrad**, f. 24 Mai 1607 i Riettinge paa Als, hvor hans Fader, den lærde Mag. **Johan Monrad**, af en tydsk (ell. efter Sagnet oprindelig ungarisk) adelig Familie, der var besvogret med **Luther**, var Præst og Provst¹³⁾. Han gik først i Sønderborg-Skole, derpaa i Nyborg, og tilsidst i Odense-Gymnasium, hvorfra han blev dimitteret til Kjøbenhavns Universitet. Som Student vandt han megen Yndest hos den senere Biskop **Brochmand**; og efter i nogen Tid at have reist udenlands, blev han 1637 kaldet til Sognepræst i

---

¹³⁾ Jfr. om ham Giesfings Subellærere, III. Ann. S. 178—82.

Middelfart. Herfra blev Monrad, der var meget anseet for sit behagelige Foredrag og exemplariske Levnet, 1642 forflyttet til Hellig-Geistes Kirke i Kiøbenhavn, og allerede det følgende Aar udnævnt til Biskop i Ribe. 1646 blev han Dr. theol. Bispeembedet beklædte han kun i 7 Aar. I en ung Alder, ligesom begge hans Formænd, døde Biskop Monrad af en tærende Syge 26 Jun. 1650, under et Ophold i Kiøbenhavn i Anledning af Prinds Christians (Kong Christian V.s) Udvælgelse til Thronfølger, kun 43 Aar gammel. Han var gift med Margarete Bang, en Søster til den lærde Orientalist, Professor og Dr. Thom. Bang, og havde en Datter og 4 Sønner. En af disse, Johan Monrad, blev nobilitet af Kong Christian V., og døde som Etatsraad og Eier af Rødkilde og Nækkølle i Fyen. Af Skrifter har Biskop Monrad kun efterladt sig 4 danske Liigprædikener. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 148—50. Sjr. Giesfings Danske Jubellærere, III. S. 221—23. Frosts Efterretn. om Ribe-Domkirke, S. 46—48.)

10. Dr. **Neder Jensen Kragelund**, f. 21 Dec. 1602 i Bergen, hvor Faderen, **Jens Kragelund**, var Kiøbmand. Fra sin Fødebyes Skole blev han dimitteret til Kiøbenhavns Universitet, hvor han i Aarene 1624—1627 hyppigt var Respondens ved forskellige academiske Disputationer. 1628 blev han kaldet til Slotspræst paa Dragsholm og Sognepræst til Vaareveile i Siælland; og 1635 tog han Magistergraden. Dragsholm (det nuværende Ablersborg) var dengang et kongeligt Slot, paa hvilket Christian IV. undertiden opholdt sig, og han hørte da gierne Kragelund prædike. Ogsaa Fre-

derik III. yndede ham; og Kragelund var den første Biskop, denne Konge udnævnte, 1650, efterat han havde tiend i sit første Embede i over 22 Aar. 1653 disputerede han for den theologiske Doctorgrad. Under den svenske Krig 1657—1660, da Ribe først var besat af Fienden, og siden havde allierede brandenborgske og polske Tropper i Indkvartering, maatte Biskoppen, ligesom Byens Indvaanere i Almindelighed, lide meget, og næsten mere af de Sidste end af Fienderne. Efter Fredsslutningen var han paa Stiftets Geistligheds Vegne tilstede paa Rigsdagen i København 1660, og skal der med Iver have virket for Souverainitetens Indførelse. Det følgende Aar udgik der kongelig Befaling til samtlige Biskopper, at revidere Kirkeordinantsen og de andre Kirkelove, og indsende deres Betænkninger om, hvad der i samme behøvede Forandring, til Erkebiskop Svane; den Betænkning, som blev indgivet af Kragelund, tilligemed 8 af Stiftets Provster, røber den samme Ufordragelighedsaand, som vi saa ofte træffe i vor Kirkes nyere Historie, i det der blandt andet yttredes det Ønske: at „ikke alene ingen Papister, Jesulter og Munkte, men endog ingen andre fra den augsburgske Bekjendelse Disfenterende, maatte blive tolererede.“ Biskop Kragelund døde som Jubellærer 13. Sept. 1681 i sit 79de Aar, og havde været Biskop i 31 Aar; han roses for Retfærdighed og Nidkærhed i hele sin Embedsførelse, saa at han endog i sin høie Alderdom viftrede indtil 3 Maanedes før sin Død. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 150—51; Treschow's Danske Jubellærere S. 90—92; Giesing's Danske Jubellærere, I. S. 296—330. Sfr. Frost's Efterretn. om Ribe-Domk. S. 48—52.)

11. **Dr. Christen Lødberg**, f. 31 Oct. 1625 i Sognet Lødberg i Thy, efter hvilket han tog sit Navn; hans Fader, **Jens Christensen**, var en fattig Bonde. Da han tidlig viste megen Lyft til Læsning, anvendte Faderen Alt, hvad han efter Gyne kunde, paa at lade ham undervise hjemme; men da han i Krigen, ved de Keiserliges Indfald i Jylland, blev reent forarmet, maatte Sønnen atter kjøre Plov og vogte Dvæg, indtil han i sit 11te Aar kom i den nærmeste Skole i Thisted, hvor Rectoren, **Anders Veile**, havde ham hos sig paa femte Aar. Derfra kom han til Viborg, og tilfaldt til Roeskilde, fra hvis Cathedral-skole han omfærd 1647 i sit 22de Aar blev dimitteret til Universitetet. Efter at have studeret her i nogle Aar, fik han et Reise-Stipendium, og begav sig 1652 til Holland og England; derfra paa sin egen Haand giennem Tydskland og Schweiz til Italien, hvor han (formodentlig ifølge et stiftet Bekendtskab med en spansk General) gik i Krigstjeneste, og i Neapel tiente halvandet Aar i den spanske Garde. Fra Italien drog han til Frankrig, og deeltog under Prindsen af Condés Anførsel i Besæiringen af Arras. Efter sin Tilbagekomst til Kiøbenhavn 1657 udgav han nogle physiske-astronomiske Disputationer¹⁴⁾, tog Magistergraden, og holdt philosophiske Forelæsninger for et stort Antal Tilhørere. Han reisste derpaa atter udenlands som Hofmester for **Jens Rosenkrants**, og blev kort efter sin Hjemkomst, 3 Nov. 1663, ansat som Professor i Historie ved Sorø-Academie¹⁵⁾. Herfra blev han dog allerede i Begyn-

---

¹⁴⁾ En af disse er for sin Tid ikke uden Mærkværdighed: *Exercitatio philosophico-theologica in duos primos versus Geneseos*, Hafn. 1658. 4. ¹⁵⁾ Han var den sidste Professor, der ansattes ved

delsen af 1665 kaldet af Kong Frederik III. til Kjøbenhavn og til Hoffet, da Valget faldt paa ham at blive Lærer hos Prinds Jørgen; og Kongen, hvis Tilbøielighed for Videnskaber og Omgang med Videnskabsmænd er bekendt, skal have fundet saa stor Fornøielse i at høre Lødberg undervise Prindsen, at han ofte tilbragte hele Timer i Værelset. 1666 blev Lødberg udnævnt til Provst ved Roeskilde-Domkirke, dog saaledes, at han skulde lade Embedet bestyre ved en Vicarius, og selv reise udenlands med den 14aarige Prinds som dennes Confessionarius, og tillige føre en Dagbog paa Reisen. Da Efterretningen om Kongens Død 1670 kom til Prindsen, som dengang opholdt sig med sit Følge i Venedig, vendte han hurtigt tilbage til Danmark; og ved Hjemkomsten fra denne tredie Reise overleverede Lødberg Prindsen to store Foliobind, hvori han havde optegnet alle mærkelige Hændelser paa Reisen, og hvad Skiont og Mærkværdigt der var at see i næsten hele Europa. Lødberg tiltraadte derpaa sit Embede som Provst i Roeskilde, men vedblev tillige at være Prindsens Confessionarius, indtil han 1681 blev udnævnt til Biskop i Ribe, og tillige Dr. theol. ved en kongelig Bulle. I Bispeembedet, som han forestod i 12 Aar, vaagede han med megen Omhu over Sædeligheden; og uordentlige Præster fandt i ham en streng Tugtemester. Biskop Lødberg døde 12 Jun. 1693; han var siden 1671 gift med Johanne Eilerz, en Datter af Raadmand Jakob Eilerz

---

det af Kong Christian IV. stiftede Ridder-Academie i Sorø, som i Slutningen af Frederik III.s Regiering kom i Forsald. Jfr. Bircherods Dagbøger, udg. af Molbeck, S. 92 fig.

i Kiøbenhavn, og havde 9 Børn; blandt hvilke en Søn, **Jakob Lodberg**, blev Biskop over Fyens Stift. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 151—55; Frostø Efterretn. om Ribe-Domkirke, S. 57—60.)

12. **Dr. Ancher Anchersen**, f. 17 Jan. 1644 i Kierteminde, hvorhen hans Forældre vare flygtede ved de svenske Troppers Indfald i Jylland; hans Fader, **Ancher Pedersen**, var Sognepræst i Kolbing og Provst i Brust-Herred. Han blev 1661 dimitteret til Universitetet fra Odense-Gymnasium; efter at have studeret her i 4 Aar, reiste han udenlands, og besøgte Universiteterne i Leipzig, Wittenberg (hvor han opholdt sig i den berømte theologiske Professor **Abrah. Calovs** Huus), Jena og Straßburg. Ved sin Hjemkomst fra denne Reise blev han udnævnt til Rector ved Kolbing-Skole, og tog 1671 Magistergraden. 1682 efterfulgte han sin Fader som Sognepræst i Kolbing og Provst i Brust-Herred; og da den kongelige Familie ofte opholdt sig paa Kolbinghuus, og fandt meget Behag i hans Prædikener, blev han 1692 beordret til at ledsage Kronprindsen (siden Kong **Frederik IV.**) som Confessionarius paa hans Udenlandsreise giennem Tydskland, Italien, Frankrige og Nederlandene. Efter 15 Maanedes Forløb kom han tilbage, og blev kort efter udnævnt til Biskop i Ribe. Som Biskop virkede Anchersen i henved 8 Aar; han tog sig især med Omhu af Skolevæsenet, hvis Brøst han kiendte af Erfaring, og var langt mere afsholdt af Stiftets Geistlighed end hans strenge Formand, skjøndt ogsaa Anchersens Naamindelser til Præsterne vidne om alvorlig Embedsforelse. Biskop **Ancher Anchersen** døde 19 Jun. 1701 i sit 58de Aar;

i to Ægtefæder havde han adskillige Børn, blandt hvilke **Matthias Anchersen** blev hans fjerde Efterfølger paa Ribe-Bispestoel; han har ikke efterladt sig Skrifter. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 155—56, Zwergs Siell. Uer. S. 740—41, Frost's Efterretn. om Ribe Domkirke. S. 60—62.)

13. **Mag. Christian Muus**, var Biskop i Ribe 1701—1712, da han blev Biskop over Thens Stift. (See ovenfor S. 129—30.)
14. **Hans Oksen**, var Biskop i Ribe 1712—1713, da han blev Biskop i Aarhus. (See ovenfor S. 184—85.)
15. **Mag. Laurids Thura**, f. 20 Aug. 1657 i Raskov, hvor hans Fader, **Mag. Laurids Mortensen Vidsted**, var Præst og Provst over Lollands Nørre-Herred¹⁶). Han gik først i Kluge-Skole, og da denne Skoles Rector, **Jakob Foss**, i hvis Huus han opholdt sig, og som viste ham faderlig Omhu, blev forflyttet til Rector ved Kiøbenhavns Skole, fulgte han med ham til denne, fra hvilken han 1676 blev dimitteret til Universitetet. Som Student fandt han megen Underst hos Biskop **Bagger**, som 1680 beklædte ham til øverste Hører, og det følgende Aar til Rector ved Kluge-Skole. Thura

---

¹⁶) Navnet Thura førte han efter sin Morfader, **Mag. Laurids Pedersen**, Præst i Nykøbing og Provst over Falsters Sønder-Herred, som besad stor Kundskab i de æsterlandske Sprog, og i sin sidste Levetid skrev sig med dette Tilnavn (det Syrochald. **תורה**, en Klippe). Saavel Biskop Thuras Faders som hans Morfaders Levnet er efter hans egne Antegnelser meddeelt i Danske Mag. V. S. 215—23, og findes ligeledes i Giesfings Jubellærere I. S. 454—59.

tog da Magistergraden; efter at have bestyret Rige-Skole i 9 Aar, nedlagde han Rectoratet 1690 for at reise udenlands, og opholdt sig en Tid lang i Holland og England. I Leiden, hvor han tilbragte to Aar, traf han sammen med en yngre Landsmand, den senere navnkundige Conferentsraad **Frederik Rostgaard**¹⁷⁾, med hvem han sluttede et fortroligt Venstabs; og i Oxford omgikkes de begge med de berømteste Lærde, som **Hudson** og **Dodwell**. Paa denne Reise opnaaede **Thura** en saadan Færdighed i at tale Hollandsk, at han efter sin Hjemkomst blev 1696 ansat som Præst for den hollandske Menighed i Kiøbenhavn, som paa den Tid holdt Gudstjeneste i Holmens Kirke¹⁸⁾, og det næste Aar tillige for den hollandske Menighed i Valdbj (siden Frederiksberg). Dette Embede forestod han i 7 Aar indtil 1703, da han blev kaldet til Sognepræst ved Frue-Kirke i Aarhuus og Provst over Ring-Herred. 1706 udnævntes han til Stiftsprovst og Sognepræst ved Aarhuus-Domkirke; og 1713 forflyttedes han derfra

---

¹⁷⁾ En Søn af **Hans Rostgaard**, som udmærkede sig ved sit patriotiske Forhold under Kiøbenhavns Beleiring, og hvis Levnet **Thura** under sit Ophold i Udlandet beskrev i danske alexandriniske Vers (udk. 31 Aar derefter, 1726, Rbh. 4.). ¹⁸⁾ „D. 15 Sept. 1687 blev det de hollandske Gemene i Kiøbenhavn, som vare af den evangeliske eller lutheriske Religion, ved en kongelig Anordning bevilget, at der maatte paa visse Lieder holdes i Holmens Kirke Gudstjeneste for dem i deres eget Sprog“ (**Bircherods Dagb.**, udg. af **Molbeck**, S. 243). Deres første Præst var **Mag. Jakob Andersen Summer** 1687—1695 (see **Worms Lex. over lærde Mænd I. S. 482**); den anden og sidste var **Thura**. Da han 1703 forflyttedes til Aarhuus, ophørte denne Gudstjeneste.

til Biskop i Ribe. Sit sidste Embede forestod han derpaa med Berømmelse i 18 Aar, og havde især store Fortienester af Byens Cathedralskole, hvis saldefærdige Bygning ved Biskoppens ivrige Bestræbelser blev fuldstændigt restaureret og som ny indviet 1727. Biskop Thura døde som Jubellærer 1 Apr. 1731 i sit 74de Aar; i sit Hgteskab med Zesene Catharine With, en Datter af Mag. Albert With, Sognepræst ved Trinitatis Kirke i Kiøbenhavn, havde han 3 Sønner og 3 Døttre. Sønnenne have alle efterladt sig et berømmeligt Navn: den Ældste, Mag. Albert Thura (først Rector i Kolding, derpaa Præst i Veirskov, † 1740), er bekendt som Forfatter til flere Værker i den danske Literaturhistorie¹⁹⁾; den Anden, Diderik de Thurah, Commandeur-Capitain og nobiliteret af Kong Christian VI. († 1788), har beriget Literaturen med adskillige opbyggelige Skrifter, saavel originale som Oversættelser af Engelsk; og den Yngste, Laurids de Thurah, der blev adlet tilligemed sin Broder, og døde som Generalmajor og General-Bygmester 1759, er Forfatter til de berømte Værker: Den danske Vitruvius (2 B., Kbhvn. 1746—49, fol.), Hafnia hodierna (Hafn. 1748, 4.) og flere Skrifter. Biskoppen selv har, foruden „Hans Rostgaard's Liv og Levnet“ paa Vers, efterladt sig adskillige andre poetiske Arbejder, der give ham Plads blandt de bedre danske Digtere i det 18de Aarhundredes 1ste Halvdeel. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 157—59; Treschow's Danske Jubellærere S. 105—10; Giesing's

¹⁹⁾ Idea historiae literar. Danorum, Hamb. 1723. Series episcop. Börglum., Haun. 1733. Regiæ Acad. Hafniensis infantia et pueritia, Flensb. & Alt. 1734. m. fl.

Danske Jubellærere I. S. 454—72; N. S. Hjort: Vita Laur. Thuraë, Rip. 1827; Frosts Efterretn. om Ribe Domkirke S. 65—70, Brandts og Helwegss Den danske Psalmedigt. II. S. 355—57; jfr. Rahbeks og Myerups Bidrag til den danske Digtekunsts Hist. IV. S. 57—62.)

16. **Matthias Ancher**sen, f. 16 Marts 1682 i Kolding, hvor hans Fader, **Ancher Ancher**sen (den 12te lutheriske Biskop i Ribe), samme Aar blev Præst. Da Faderen blev Biskop i Ribe, blev han sat i denne Bys lærde Skole, fra hvilken han dimitteredes 1698. Han lagde sig især ved Universitetet efter de østerlandske Sprog, og blev 1701 af sin Fader ansat som Rector i Fredericia, hvor han ved Omgang med Rabbinerne ved Synagogen fik Leilighed til at studere Talmud. 1706 nedlagde han Rectoratet og reiste udenlands til Tydskland, Holland og England, for videre at dyrke de orientalske Sprogstudier. I Utrecht udgav han 1707 det arabiske Digt Tograi af Abu-Ismael med Golii latinske Oversættelse²⁰⁾; og i Canterbury studerede han især Persisk og Tyrkisk. Ved sin Hjemkomst 1709 blev Ancher^{sen}, der allerede før sin Udenlandsreise var designeret til Universitetslærer, ansat som Professor ved Kiøbenhavns Universitet, dog ikke i de østerlandske Sprog, da dette Professorat ikke var ledigt, men — hvad der ostere skete paa den Tid — i et Fag, der var ganske fremmed for hans egentlige Studier, nemlig **Mathematik**, hvilken Post han beklædte til 1720, da han blev kaldet til Sognepræst i Laarnby

---

²⁰⁾ Bogen havde den Skiebne, at næsten hele Dylaget forgik med et Skib, hvorpaa de vare affendte til Kiøbenhavn. (Sfr. Act. Eruditor. Supplem. T. IV. 1711. p. 156—57.)

paa Amager. Herfra blev han 1726 forflyttet til Sognepræst ved Trinitatis Kirke i Kjøbenhavn²¹⁾; og 1731 blev han udnævnt til Biskop i Ribe. I dette Embede, som han forestod i 10 Aar, havde Ancherens adskillige Ubehageligheder. Den da opkommende Pietisme havde ogsaa fundet Vej til Ribe-Stift, og fremkaldte der adskillige Bevægelser, blandt andet 1735 i Hygom Sogn, Frøs Herred, hvor Biskop Ancherens selv paa en Bisittats d. 18de Martis ved en eftertryffelig Tale bragte de med deres Præstis (den senere Biskop *Hygoms*) „nye Lærdom“ misfornøiede Vønder til Nolighed. Den fortrykte oeconomicke Stilling, hvori han befandt sig, og de Forlegenheder, hvori han derved bragtes, havde til Følge, at det i Biskoppens sidste Embedsjaar blev ham forbudet at oppebære alle offentlige Penge, hvilket overdroges Stiftets provsten, *S. A. Brorson* (siden Ancherenss Eftermand). Dette siges at have givet ham Tilbøielighed for stærke Drikke, og har formodentlig fremstyndet hans Død, som indtraf 26 Febr. 1741 i hans 59de Aar. Han havde paadraget sig saa stor Giæld, saavel til det Offentlige som til Private, at hans Enke med 7 Børn maatte frasige sig al Arv efter ham, og alle hans Eiendomme bleve solgte; en Deel af den offentlige Giæld blev det paalagt hans Efterfølger paa Bispestolen at afbetale ved aarlige Afdrag. (Hans Levnet i *Pontopp. Ann.* IV. S. 159—60; *Giesfings Jubellærere* II.

---

²¹⁾ Ancherens opholdt sig saaledes i Kjøbenhavn baade i det sørgelige Pestjaar 1711, i hvilket han mistede sin første Kone, som han 10 Uger iforveien havde ægtet, og under den store Pløbrand 1728, som berøvede ham næsten Alt, hvad han eiede.

1ste B. S. 277; Frosts Efterretn. om Ribe Domk. S. 70—73. 161—62. Jfr. Niegels' Frederik IV.s Hist. II. S. 379—80.)

17. Dr. **Hans Adolf Brorson**, f. 20 Jun. 1694 i Randrup i Ribe-Stift, hvor hans Fader, Broder Brorson, var Præst. Han blev tilligemed sin to Aar ældre Broder, Broder Brorson (siden Biskop i Aalborg), dimitteret fra Ribe-Skole 1712; under hans Ophold ved Universitetet svækkedes hans Helbred ved anstrengende Studeringer i den Grad, at han maatte vende hjem; hvorpaa han bestiaftigede sig med Privat-Informationer indtil 1721, da han blev kaldet til at succedere sin Stiefsader, Ole Solbek, som Præst i sin Fødeby. Efter at have taget theologisk Examen med Characteren laud., blev han det følgende Aar indviet til dette Embede, tilligemed sin ovennævnte Broder, der paa samme Tid var kaldet til Nabosognet Medolden. Fra Randrup blev Brorson 1729 forflyttet til Tønder som 3die Præst, og herfra igjen 1737 til Stiftsprovst og Sognepræst ved Ribe-Domkirke efter sin Broder, da denne var bleven udnævnt til Biskop i Aalborg. Som Stiftsprovst bestyrede Brorson efter kongelig Befaling Stiftets offentlige Midler, hvilke Biskop Ancherfen havde bragt i Uorden; og efter 4 Aars Forløb blev han, ved dennes Død, 1741 udnævnt til Biskop. I Anledning af Jubelfesten 1760 tog han tilligemed sin Broder den theologiske Doctorgrad. Biskop H. A. Brorson forenede med en mild, sagtnodig og ægte christelig Aand og en høi Grad af Samvittighedsfuldhed „den for en Biskop nødvendige Kundskab, Indsigt og Skionksomhed og derhos en fast og bestemt Character; saa at han ei af Mennekesfrygt eller Personsansæelse lod sig

afholde fra at gøre, hvad Pligten krævede, hvilket han især viste ved den Strengthed, hvormed han gjorde Alt, hvad der stod til ham, for at holde uærdige og umodne Candidater borte fra det geistlige Embede, og for at fjerne forargeligt levende Præster og Kirkebetienter deraf²²⁾. Men især er Brorsons Navn blevet berømt ved hans Psalmer og aandelige Sange (udk. deels i Tønder, deels i Kiøbenhavn, og ofte samlede udgivne under Titel „Troens rare Menodie“ tilligemed „Evanefang“; fjerde Udg. af J. A. L. Holm, Odense 1851); skøndt det ikke kan negtes, at adskillige af hans Psalmer bære Præg af en noget sygelig Pietisme²³⁾. I sin sidste Levetid var Brorson svagelig, og han blev ofte hjemløst af tunge Sorger; uagtet hans Temperament i Almindelighed var muntert, blev han dog af og til overfaldet af Tungfindighed; men hans Virksomhed svækkedes aldrig derved, og hans Tillid til Forsynet forblev under

---

²²⁾ Det Ubeslæede i Biskop **Serslebs** Dom over denne hans i enhver Henseende høist ærværdige Embedsbroder, som han afgav i en Indberetning til Kong Frederik V. om Generalkirkeinspections-Collegiet: at han var „en eenfoldig og ved Svaghed og Hypochondrie fast uduelig Mand“, er paavist af Stiftets nuværende Biskop i Theolog. Tidsskr. 2det B., og finder sin fuldstændige Giendrivelse i Brorsons Embedsbreve, som netop vise, at han var Bisppeembedet aldeles værd. ²³⁾ Den halliste Pietisme, hvis Ophavsmand vare de berømte tydske Theologer **Spener** og **Frænke**, fik Indgang i Danmark under Kong **Christian VI.**; dens Repræsentanter blandt de danske Biskopper vare **J. A. Brorson** og **Peder Sygom** i Marhuns, hvis Embedstid falder sammen med Brorsons: de døde begge i Jun. 1764, saa Dage efter hinanden. **Sersleb** hørte til den ældre theologiske Skole; og heri maa formodentlig Grunden søges til denne i øvrigt heitfortiente Biskops Uvillie mod disse Mænd.

de første Lidelser uroffelig. Han døde 3 Jun. 1764, 70 Aar gammel; i to Ægteskaber blev han Fader til 16 Børn: hans første Kone, **Catharine Steenbech Clausen**, en Datter af Amtsforvalter Clausen i Lygum-Kloster, døde kort efter hans Udnævnelse til Biskop, i Barselseng med det 13de Barn; og hendes Død ned slog ham i den Grad, at han var nær ved at frasige sig Bispestolen; hans anden Kone, **Johanne Christiane Kiese**, var en Datter af Provst Kiese i Agerstov og en Søster til hans ovennævnte Broders Hustru. Den ældste af hans Sønner, **Broder Brorson**, døde som Stiftsprovst i Ribe 1773. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 160—62; Giesfings Jubellærere I. S. 553; J. B. Daugaard: „Bidrag til en Characteristik af Psalmedigteren, Bisk. H. A. Brorson, som Embedsmand“ i Theolog. Tidsskr. II. 2det H. S. 119—48; Frost's Efterretn. om Ribe Domk. S. 78—87; Brandt og Helweg: Den danske Psalmedigt. II. S. 362—69. Sfr. „Aktstykker af H. A. Brorsons Liv og Virken som Biskop i Ribe“ i Kirkehistor. Samlinger, I. S. 145—222.)

18. Dr. **Jørgen Karstens Bloch**, f. 12 Jun. 1717 i Odense, hvor hans Fader, Lic. theol. **Matthias Bloch**, var Stiftsprovst og Sognepræst ved St. Knuds Kirke. Han blev dimitteret fra Odense-Gymnasium 1736, og tog 1740 theologisk Examen med Characteren laud. Litterat Bloch, af Mangel paa Understøttelse, en kort Tid havde maattet paatage sig at være Correcteur i **Søpffners** Bogtrykkerie, og derpaa besørget Catechet **Siorts** Forretninger ved Garnisonens Skole i Kjøbenhavn under hans Traværelse som Feltpræst, blev han 1743 beffikket til Præst ved Sø-Dvæsthuset og 4de Præst ved Holmens

Menighed, 1752 til dansk Slotspræst ved Christiansborg-Slot, og 1764 til Biskop i Ribe. Han var en dygtig Biskop, og skal derhos have besiddet en elskelig Character. 1767 blev han Dr. theol. Biskop J. R. Bloch døde 8 Jan. 1773; han har udgivet nogle Prædikener, og efterlod sig i Manuscript et for Personalhistorie og Genealogie meget værdifuldt Materiale til „den nyeste Geistligheds Historie fra Reformationen“, hvoraf Provst L. P. Ræraae udgav 1ste Bind (i 3 Hefter) og 2det Binds 1ste H., beriget med Tillæg og Rettelser (Odense 1787—90.); det Øvrige bevares nu paa Universitets-Bibliotheket. (Hans Levnet i Zwergs Siæll. Cler. S. 856—60; Frosts Efterretn. om Ribe Domkirke, S. 90—95.)

19. Dr. **Eiler Hagerup**, f. 11 Dec. 1718 (samme Dag, da Carl XII. faldt for Frederikshald) paa Gaarden Stensvig i Trondhiems Amt; hans Fader, **Eiler Bertelsen**, var Kiøbmand i Christiansund. Han blev opdraget af sin Slægtning, Biskop Eiler Hagerup i Trondhiem, som 1736 dimitterede ham til Universitetet. Hagerups hele Embedsvirksomhed falder i hans Fødeland, med Undtagelse af det ene Aar, da han var Biskop i Ribe. 1739 blev han ansat som Hører ved Bergens Skole; 1743 Sognepræst til Hølands Præstegjæld i Christiansands Stift, og 1753 Provst over Jæderens Provstie; 1757 Sognepræst i Arendal. 1760 tog han den theologiske Doctorgrad, og 1773 blev han udnævnt til Biskop i Ribe. Herfra blev han allerede det følgende Aar forflyttet til Biskop i Bergen, og tillige befuldmægtiget til theologisk Professor ved Kiøbenhavns Universitet, i hvilken Egenskab han før sin Opreise til Bergen creerede

6 Doctores theol.²⁴⁾ Fra Bergen blev han igien 1778 forflyttet til Christiansand; og som dette Stifts Biskop døde han 1788. (Hans Levnet i Worms Lex. over lærde Mænd, I. S. 387—88; III. S. 283. Frost's Efterretn. om Ribe-Domk. S. 95—96.)

20. Dr. **Tønne Bloch**, var Biskop i Ribe 1775—1786, da han blev Biskop over Thyens Stift. (See ovenfor S. 133—34.)

21. Dr. **Stephan Middelhoec**, f. i Sept. 1730 i Flesken Sognedal i Christiansands Stift, hvor hans Fader, **Oluf Middelhoec**, var Handelsmand. Fra Bergens Skole blev han 1751 dimitteret til Universitetet; kort derefter reiste han tilbage til Norge; og, efter at have taget theologisk Examen, var han først i nogen Tid personel Capellan hos Præsten i A skevold; blev derpaa 1762 ansat som Feltpræst ved første norske Feltregiment; 1763 Sognepræst til A skevold, og 1766 forflyttet til Danmark som Sognepræst til True-Kirke i Aarhuus og Provst over Ring-Herred. 1779 tog han den theologiske Doctorgrad; 1781 blev han udnævnt til Stiftsprovst i Ribe og Sognepræst til Domkirken; og 1786 til Biskop. Det sidste Embede forestod Middelhoec i 25 Aar; 1811 blev han efter Ansøgning i Naade entlediget, og døde 1 Dec. f. A., 81 Aar gammel. Biskop Middelhoec var meget yndet af Stiftets Præster for sin Humanitet og Omhu for deres Vel. (Autobiographie i Acta jubilæi univers. Hafn. 1779 p. 34—35; ift.

---

²⁴⁾ Den Tale, Sagerup ved denne Leilighed holdt som Promotor, findes i Acta academ. Haun. 1774, p. 41—54.

Worms Lex. III. S. 521—22; Frosts Efterretn. om Ribe-Domkirke, S. 102. 118—22.)

22. **Victor Christian Hjort**, f. 13 Oct. 1765 paa Gunderslevholm i Sjælland, hvor hans Fader, Peder Hjort, dengang var Forpagter (siden Herredsfoged i Jylland). Han blev dimitteret fra Odense-Skole 1783, og tog 1788 theologisk Embedsexamen med Charact. laud. I Candidataarene udgav han, efter Opfordring af Biskop Valle, en Samling af „aandelige Sange“, som fandt meget Bifald, og hædrede med en Belønning af Selskabet for de skønne Videnskaber; de fleste af disse Sange bleve siden, i mere eller mindre forandret Form, optagne i den „evangelisk-kristelige Psalmebog“. 1791 blev han af Consistorium, efter foregaaende Brøveprædiken, kaldet til residerende Capellan i Taarnby paa Amager. Det Otium, som dette Embede gav ham, benyttede han deels til at udarbejde Recensioner over homiletiske og pædagogiske Skrifter i de lærde Efterretninger, deels til at skrive Folkesange, men især til at forsøge sin Færdighed i den geistlige Talekunst. Efter at have tilbragt 5 Aar i Taarnby, blev han 1796 beskikket til anden, og det følgende Aar til første residerende Capellan ved Holmens Kirke i København; 1804 til Sognepræst og Provst over Holmens Provsti. I 15 Aar virkede Hjort somyndet Prædikant for Holmens Menighed, og havde tillige store Fortjenester af Sognets Skole- og Fattigvæsen. 1811 blev han Ridder af Dannebrog, og i Mai s. A. udnævnt til Biskop i Ribe. I denne høiere Virkekreds fortsatte han sin gavnlige Virksomhed, og vandt almindelig Agtelse og Andest ved sin rettsfæne Vandel, sine Talegaver

og sin poetiske Aand. Biskop Hjort bøde, efter at være kommen sig hjem fra en Bistatsreise, 26 Jul. 1818 i sit 53de Aar. Han efterlod sig en Enke, Marie Pauline Schjørring, Datter af kongel. Kammermusicus Niels Schjørring, samt 6 Sønner og 2 Døttre; den ældste af Sønnenne er den bekendte Forfatter, Professor P. Hjort, forhen Lector i Sorø. (Autobiographie, tilføjet det til Bispevielsen 1811 af Bisk. F. Münter udgivne Program: De schola Antiochena, og paa Dansk vedsjøiet hans Afskedsprædiken i Holmens Kirke. Biographie af P. C. Müller i Dansk Literatur-Lib. for 1818 S. 540—44; Frost's Efterretn. om Ribe-Domk. S. 122—29. Jfr. Grølew's Forfatter-Lex. I. S. 659—60.)

23. Dr. **Stephan Tetens**, blev i Apr. 1819 udnævnt til Biskop i Ribe, men kom ikke til at fungere i dette Embede, da han endnu s. A. blev Biskop over Als og Vgø. (See nedenfor S. 236—38.)

24. Dr. **Jens Michael Herz**, f. 26 Jul. 1766 i Landsbyen Drølev ved Bordingborg; hans Fader, **Ger- man Herz**, var kongelig Skovrider; hans Moder, **Birgitte Catharine Johansen**, siden gift med Told- skriver H. Boye i Kiøbenhavn, gjorde sig i sin Tid bekendt som Digterinde; navnlig som Forfatterinde af en Mængde Psalmer, der bleve optagne i den guldberg- harboeske Psalmebog (1778) og af en metrisk Oversæt- telse af Davids Psalmer²⁵). Moderens Talent i denne Retning gif i Arv til Synnen. Efter sin Faders Død

---

²⁵) Mad. Boye døde 17 Oct. 1824 i sit 83de Aar. Jfr. om hende Thaarups Fædel. Refrel. S. 265—67; Grølew's Forfat- ter-Lex. I. S. 183—84.

1775 blev han, ved Understøttelse af Arveprinds **Fredrik**, til hvem han var anbefalet af Statssecretair **Ove Sjøegh Guldberg**, sat i Helsingørs lærde Skole under den navnkundige Rector **Jak. Baden**²⁶⁾; herfra kom han siden, i Anledning af hans Moders nye Ægteskab, i Frue-Skole i Kiøbenhavn (Metropolitan-skolen) under den ikke mindre bekendte Skule **Thorlacius**, som dimitterede ham til Universitetet 1784. Kort efter at have taget anden Examen maatte Hery af Trang tage imod en Huns-lærerplads paa Falster, hvor han deels læste til Altestats, deels øvede sig i at prædike. 1787 vendte han tilbage til Kiøbenhavn, og maatte efter 3 Maanedes Ophold ved Universitetet fremstille sig til theologisk Embedsexamen, ved hvilken han derfor kun opnaaede Characteren non contemn. Imidlertid fortsatte han, eller rettere begyndte forfra sit theologiske Studium, hørte Forelæsninger hos de berømte Universitetslærere **Moldenhawer** og **Münter**, og indtraadte 1789 i det af Biskop **Balle** stiftede homiletisk-catechetiske Selskab, der er at ansee som en Begyndelse til det nuværende Pastoral-Seminarium, og hvori, foruden Hery, hans Formand paa Bispestolen **V. C. Hjort**, den senere Stiftsprovst **Clausen**, og flere siden hæderligt bekendte Mænd dengang deltog. Ved ufortrøden Flid søgte han saaledes at indhente, hvad Fattigdom og Uheld tid-

---

²⁶⁾ I Helsingør indgik han nye Venfkab med en jævnaldrende Skolekammerat, som ogsaa holdtes der ved Arveprindsens Understøttelse, nemlig **C. S. Degen**, siden Professor i Mathematik ved Kiøbenhavns Universitet, der bøde kort før Hery, og som denne, 3 Uger før sin egen Død, helligede sin sidste skønnede Sang (i Kiøbenhavns Stilderke 1825 Nr. 44).

ligere havde hindret ham i at opnaae; og det lykkedes ham i den Grad, at han endog blev en lærd Mand. Han var betænkt paa atter at underkaste sig theologisk Examen, da han 1791 blev kaldet til Sognepræst til Nørhøa i Aalborg-Stift; fra dette lille Kald, hvor han trykkedes af Næringsforger, blev han 1796 forflyttet til Butterup og Tude i Siælland, hvor han med Iver tog sig af Skolevæsenet; og hertfra blev han igien 1800 kaldet til Sognepræst i Korsør. Under sit Ophold her udgav han 1804 sit første og vigtigste literaire Værk: „Det befriede Israel“, et bibelsk Epos (18 Sange i Hexametre) over Jødernes Udfrielse ved Moses fra Ægyptens Trældom, paa hvilket han allerede, medens han var Præst i Jylland, havde begyndt at arbejde. Dette Digt er mærkeligt i vor Poesies Historie som den første og hidtil eneste episke Digting i sit Slags²⁷⁾ i den danske Literatur, og foruden at det besidder megen poetisk og oratorisk Skønhed, er det tillige udmærket i Henseende til Correcthed og Elegants i Stilen; hvorfor det ogsaa skaffede Forfatteren baade megen Berømmelse og en Priis-Belønning af Selskabet for de skønne Videnskaber. Samme Aar, da det udkom, blev Herz udnævnt til Domprovst og Sognepræst ved Roeskilde-Domkirke, 1807 tillige til Amtsprovst over Roeskilde-Amt, og 1812 til Ridder af Danebrog. I Roeskilde skrev han adskillige lærde theologiske Afhandlinger, samt en metrisk Oversættelse af Apokalypsen, hvilke samtlige findes trykte i „Videnskabelige Forhandlinger ved Siøllands Stifts Landemøde“

---

²⁷⁾ I de sidste Aar har, som bekendt, en yngre Forfatter beriget Literaturen med et Par bibelske Sørgespil.

(den sidste ogsaa udg. særskilt 1816); og efterat han ved Reformationens Jubelfesten 1817 havde disputeret for den theologiske Doctorgrad, blev han 1819 befuldmægtiget til Biskop i Ribe. Ogsaa i dette Embede, som han kun beklædte paa 6te Aar, vandt han almindelig Høiagtelse og Hengivenhed ved sin velgiørende Virksomhed og sin elskelige Character. Han var en ualmindelig duelig Forretningsmand, en erjaren Skolemand, og en fortrinligt begavet Taler²⁸⁾; navnlig befad han det sjeldne Talent at kunne holde ypperlige Foredrag uden Forberedelse. To Institutioner i Ribe-Stift fik deres Tilværelse under denne Biskop, nemlig Stiftsbibliotheket og Bibelselskabet for Ribe og Omegn. Biskop Hertz døde, almindeligt søvnet, 2 Jun. 1825 i sit 59de Aar; han var først gift med **Christiane Sophie Koch** (d. 1804), en Datter af Præsten Hans Peter Koch i Hørbeløv paa Falsler, og havde i dette Ægteskab 5 Sønner og en Datter²⁹⁾; hans andet Ægteskab med hans første Kones ældre Søster, **Elise Christence Koch** (d. 1845), tidligere gift med Hof- og Stadsrets-Procurator Thrige, var barnløst. (Autobiographie i Universitetets Acta solennia ved Reformationensfesten 1817 p. 9—13, og i det ved hans Bispevielse af Bisk. Münter udgivne Program: Symbola veteris ecclesie, artis operibus expressa, 1819; Biographie af P. C. Müller i Dansk Literat.-Lib. f. 1825 S. 428—31; af J. Møller i Nyt theolog.

²⁸⁾ Et Udvalg af Hertz's Prædikener er efter hans Død udgivet 1830 af hans ældste Søn, Consistorialraad J. P. B. Hertz i Koeskilde. ²⁹⁾ Biskoppens Efterkommere findes i J. Barfods Den fællestte Geistligheds Personal-Historie, Etamtaul. S. XIX—XX. (Familien Koch).

Biblioth. IX. S. 39—65; i F. Thaarups Fædrel. Nekrolog S. 376—82; Frosts Efterretn. om Ribe-Domk. S. 130—36. Jfr. Erskens Forfatter-Lex. I. S. 646—47.)

25. **Dr. Conrad Daniel Koefoed**, f. 22 Sept. 1763 i København, hvor hans Fader, Conferentsraad Hans Koefoed, var Directeur for det militaire Uldmanufactur. Han blev privat dimitteret til Universitetet 1783 af den senere Professor og Rector i Odense Ludv. Zeiberg, og tog 1786 theologisk Embedsexamen med Characteren haud ill. Kort derpaa begav han sig til Göttingen, hvor han hørte Forelæsninger af Planck, Heyne og flere af dette Universitets berømte Professorer. Ved sin Hjemkomst 1788 blev han først udnævnt til Skibspræst, og gjorde nogle Reiser med Orlogsskibene Mars og Havfruen; derpaa 1791 kaldet til Sognepræst for Broruv og Lindknud i Ribe-Stift, og 1796 til Sognepræst for Bispenberg i Thy, hvor han i 9 Aar med megen Iver tog sig af Skole- og fattigvæsenet. 1800 fik han Diplom som Dr. theol. fra Universitetet i Kiel for en dertil indsendt Afhandling; 1805 bestilledes han til Stiftsprovst i Ribe-Stift og Sognepræst ved Domkirken, og 1812 blev han tillige udnævnt til Amtsprovst for Ribe nordre Amt. I de 20 Aar, i hvilke han var Stiftsprovst, bestyrede han oftere de biskoppelige Forretninger; saaledes bereiste han 1809 og 1810 en Deel af Stiftet for at visiterer Kirker og Skoler paa Biskop Middelhoes Vegne, og fungerede i det Hele som vicarierende Biskop baade i Vacancen efter Biskop Hjort, under Tezens, som kort efter sin Udnævnelse til Biskop i Ribe blev bestillet til Biskop over Als og Vgø, og efter

Serg's Død, indtil han selv 10 Nov. 1825 blev udnævnt til Biskop. 1826 blev Koefoed Ridder af Danebrog, og 1828 Danebrogsmænd. I sine sidste Aar var han meget svagelig, og døde 30 Jul. 1831 i sit 68de Aar. Biskop Koefoed var hverken Lærd, ei heller begavet som Taler, saaledes som hans tvende Formænd; men han skal have besiddet adskillig praktisk Dygtighed; Embedsiver, Arbeidsomhed, Lienstvillighed og Godgjørenhed anføres som Grundtræk i hans Character. Fra en anden Side havde han i Stiftet mindre heldigt Ry. Han var først i 22 Aar gift med en Datter af Justitsraad og Stiftsphysicus i Ribe Dr. A. S. Fridsch; efter hendes Død 1815 ægtede han sin efterlevende Enke, Fru Catharine Marie Tang, f. Meinert, som eiede Herregaarden Nørre-Vosborg i Ribe-Stift. (Autobiographie, vedføiet det til hans Bispevielse af Bisk. Münter udgivne Program: Symbolæ ad interpretationem evangel. Johannis ex marmoribus et numis, 1826; Biographie i Frost's Efterretn. om Ribe-Domkirke S. 138—42.)

26. **Dr. Nicolai Fogtmann**, var Biskop i Ribe 1831—1833, da han blev Biskop i Aalborg. (See ovenfor S. 156.)
27. **Lage Christian Müller**, f. 3 Oct. 1780 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader, Vilhelm Müller, var Skræddermester. Han tilbragte sin Ungdom fra det 12te Aar i sin Farbroders, Sognepræsten til Hellig-Geistes Kirke Hans Henrik Müllers Huus; og da Borgerdydsskolen i Kjøbenhavn oprettedes, blev han optaget blandt dens første Disciple. Fra denne Skole blev han dimitteret 1795, og tog 1799 i sit 19de Aar theologisk

Embedseramen med Characteren laud. 1806 blev han kaldet til Sognepræst for Nørre-Snebe og Gistrup i Narhuus-Stift, og 1810 forflyttet derfra til Riong i Siælland, hvor han virkede med Dygtighed og Helb i 20 Aar. Efter at være bleven 1828 udnævnt til Consistorialraad, blev han 1830 bekliffet til Sognepræst i Stege og Provst for Møenbo og Baarse Herreder, og efter 3 Mars Forløb 6 Sept. 1833 til Biskop i Ribe. I dette Embede virkede Müller sine 16 sidste Leveaar med utrættelig Iver, og modtog mange Bewiser paa Regjeringens Erkiendelse af hans Fortienester; saaledes blev han 1835 udnævnt til Ridder af Danebrog, 1840 til Danebrogsmænd, og 1843 til Commandeur af Danebrog; fremdeles deltog han, ifølge kongelig Udnævnelse, som geistligt Medlem i Provindsialstændersforsamlingerne for Nørre-Sjælland, og blev 1848, skiondt mod sit udtryffeligt tilkiendegivne Ønske, af Regjeringen valgt til Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling. Sygdom nødte ham til at forlade denne, inden den var tilende; efter at være bragt tilbage til Ribe i Aug. 1849, døde han, agtet og elsket af Alle, som kiendte denne dygtige, nidfiære og kiærlige, af Fromhed og ægte Fædrelandsfæind beståede Biskop, 2 Oct. s. A., Dagen før hans 69de Mars Fødselsdag. Ogsaa som Videnskabsmand og theologisk Forfatter efterlod Biskop Tage Müller sig et hæderligt Navn. Han havde 1806 ægtet sin efterlevende Enke, Henriette Louise Rasmusen, som paa en dobbelt Maade var hans Søstendebarn, nemlig en Datter af hans Morbroder, Provst Thom. Rasmusen i Grevinge, og af hans Faders Søster; hun fødte ham 2 Sønner og 1 Datter. (Autobiographie, vedseiet det til hans

Bispevielse af Bisk. P. C. Müller udgivne Program: Vita Lagonis Urne, pars poster., 1833. Biographie i J. B. Daugaards „Minde om Biskop Tage Müller“, Kjøbenhavn. 1849. Jfr. Erslews Forf.-Lex. II. S. 355—57.)

28. **Jakob Brøgger Daugaard**, f. 17 Sept. 1796 i Randers, hvor hans Fader, Hans Daugaard, en Bondesøn fra den Landsby, hvorefter han havde Navn, dengang var Toldbetient, og senere Kjøbmand. Han blev dimitteret fra Randers lærde Skole 1816, og, efter at have taget theologisk Attestats 1821 med Charact. laud., det følgende Aar ansat som Adjunct ved Sørg-Academies Skole. Herfra blev han 1827 kaldet til Sognepræst for Thorstrup og Horne i Ribe-Stift, hvorhos han 1839 tillige blev bestykket til Provst over Skads, Vester- og Øster-Horne Herreder. 1830 udgav han sit bekendte kirkehistoriske Værk „Om de danske Klostre i Middelalderen“, for hvilket han 1826 havde vundet Videnskabernes Selskabs Guldmedaille. Efterat han i 18 Aar havde forestaaet ovennævnte Menigheder, blev Daugaard 1845 udnævnt til Sognepræst ved Domkirken i Ribe og Stiftsprovst i Ribe-Stift, til hvis Biskop han, efter samtlige Provsters skriftligt indgivne Ønske, bestykkedes 21 Jan. 1850. Han er siden 1827 gift med Catharine Kruse, en Datter af asfødte Amtsprøst P. J. Kruse i Randers. (Autobiographie, vedføjet det til hans Bispevielse af Biskop Wynster udgivne Program: „Den hedenske Verden ved Christendommens Begyndelse“, Kbh. 1850. Jfr. Erslews Forfatter-Lex. I. S. 327—28.)

IX.

Als og Grø.

1. Dr. Peter Krog Meyer, f. 7 Jan. 1779 paa Gaarden Dgstad i Vardalen nær ved det historisk mærkelige Stiklestad i Trondhiems Stift; hans Fader, Niels Meyer, var Major i den norske Armee. Han blev dimitteret fra Trondhiems lærde Skole 1796, og kom det følgende Aar til Kiøbenhavns Universitet, hvor han 1800 tog theologisk Attestats med Udmærkelse. 1801 blev han ansat som Adjunct ved Metropolitanaskolen, hvorfra han næste Aar blev forflyttet til Cathedralaskolen i Christiania som Overlærer i Religion, Anthropologie og Hebraisk. 1806 udnævntes han til overordentlig Professor i Theologien ved Kiøbenhavns Universitet og tillige til Overlærer ved Metropolitanaskolen i de samme Fag, som i Christiania. Efter to Aars Forløb modtog Meyer 1808 det hædrende Tilbud, som Hertug Frederik Christian af Augustenborg gjorde ham, at være Opdrager og Lærer for hans Sønnen paa Als — de samme to Fyrster, som siden have knyttet et saa bittert Minde til Familiens Navn i vort Fædrelands Historie. 1815 disputerede han for den theologiske Doctorgrad i Anledning af Kroningsfesten; og 1816 vendte han tilbage til Kiøbenhavn, for atter at indtage sin Plads i det theologiske Facultet ved Universitetet, hvor han allerede i følgende Aar udnævntes til ordentlig Professor. Genved tre Aar virkede nu denne aandrige, lærde og dygtige Universitetslærer i sin forrige Stilling;

d. 23 Apr. 1819 blev han udnævnt til første Biskop over Als og Vexø; men endnu inden han kunde tiltræde sit nye Embede, gjorde en langvarig og smertefuld Sygdom 24 Jun. f. M. (4 Dage før den til hans og Biskop S. Tetens's Ordination bestemte Dag) Ende paa hans Liv i den unge Alder af ikkun 40 Aar. Han havde 1804 agtet Frederike Vilhelmine Wexels (d. 1830), en Datter af Kammerraad Wexels i Christiania. (Autobiographie i Universitetets Acta solennia ved Kroningsfesten 1815, p. 15—18. Biographie af Bisk. W. G. Müller i Dansk Literatur-Tid. f. 1819 S. 442—47; af J. Møller i Theolog. Biblioth. XVII. S. 257—93. Sfr. Erskew's Forfatter-Lex. II. S. 261—63.)

2. **Dr. Stephan Tetens**, f. 7 Mai 1773 i Horsens, hvor hans Fader, Peder Tetens (senere Biskop i Viborg), dengang var Rector. Han blev dimitteret fra Viborg-Cathedralskole 1789; tog 1792 theologisk Attestats, og 1794 den philologiske eller Skole-Embeds-examen, begge med Charact. laud. Han reiste derpaa udenlands med offentlig Understøttelse; opholdt sig halvtredie Aar ved Universiteterne i Göttingen (hvor han nød den berømte Heynes Omgang og Veiledning) og i Kiel; reiste derfra til Paris, og vendte igiennem Holland tilbage til sit Fædreland. Efter sin Hjemkomst blev han 10 Nov. 1797 udnævnt til Conrector ved Ribe-Cathedralskole; og inden han forlod Kiøbenhavn for at tiltræde dette sit første Embede, disputerede han for den philosophiske Doctorgrad. Som Forfatter gjorde han sig i de næste Aar bekendt ved sin heldige og smagfulde Oversættelse af Plutarch's Levnetsbeskrivelser (hvoraf 4 Dele udkom; Kbh. 1800—1811). 1804 blev han kaldet til

Sognepræst til Trinitatis Kirke i Fredericia og Anneret Veilby; 1811 forflyttet derfra til Odense som Stiftsprovst over Fyens Stift og Sognepræst ved St. Knuds Kirke, i hvilke Embeder hans Virksomhed dog meget hemmedes ved en heftig og langvarig Sygelighed. D. 23 Apr. 1819 blev Tetens udnævnt til Biskop i Ribe (samme Dag, da Krog Meyer bestikkedes til Biskop over Als og Værø), og 27 Jun. indviet til Biskop; men han kom ikke til at fungere som Biskop i Ribe; thi da Biskop Meyer imidlertid var død, blev det ny oprettede Embede, Bispædommet over de nævnte Vær, i Sept. f. A. overdraget til Tetens. I de ubehagelige Forhold, hvori han i denne Stilling nødvendig maatte komme til Hertugen af Augustenborg under dennes mangeaarige Machinationer, hvis statsfordærlige Characterer ikke længe kunde blive skjult for Tetens, viste han megen Fasthed i at forsvare Kronens og sine egne Rettigheder, og paadrog sig derved Hertugens og hans Broders Forbittrelse¹⁾ i samme Grad, som han for øvrigt nød almindelig Høiagtelse. Regjeringen undlod ikke at paaskønne Tetens's Dygtighed og Fortienester.

---

¹⁾ Dette sees allerede af et Brev fra Mæret 1821 fra Hertugen til hans Svoger, Prinds Christian (siden Kong Christian VIII.), hvori han kalder Tetens „en huul og listig Geistlig, der søger at tiltrække sig saa megen Maagt, som han kun kan faae i Hænder“, og af en Skrivelse fra Prindsen af Mæret til Hertugen (1825), hvori den Første ikke undseer sig for at bruge raae og plumpe Ubladelser om den hæderværdige Biskop (Wegener: „Om Hertugen af Augustenborgs Forhold til det holsteenke Oprør“, S. 111). Ifr. samme Forfatter's „Actmæssige Bidrag til Danmarks Hist. i det 19de Aarhundrede“, I. S. 234 f. 461.

Han var 1813 bleven udnævnt til Ridder af Danebrog; 1826 blev han Danebrogsmand, og 1836 Commandeur af denne Orden. Efterat han havde beklædt Bispestolen over 28 Aar, blev han i sin høie Alderdom i Oct. 1847 efter Ansøgning entlediget i Raade og med Pension fra 1 Dec. f. A., og feirede saaledes for sin Afgang sit 50de Aars Embedsjubilæum, ved hvilken Leilighed Kong Christian VIII. tillagde ham Rang med Conferentsraader. Efter den Tid har Biskop Tens taget sit Ophold i Kiøbenhavn. Han var fra 1797 gift med Karen Sophie Gaarder (d. 1844), en Datter af Oberst Ole Gaarder. (Autobiographie, vedføiet det til hans Bispevielse af Bisk. Münter udgivne Program: *Fragmenta versionis antiquæ latinæ antehieronym.*, 1819. Jfr. Hundrups Biograph. Efterretn. om philolog. Candidater, S. 73—74; Grølemis Forf.=Lex. III. S. 307—9.)

3. **Jørgen Hansen**, f. 12 Febr. 1802 i Landsbyen Landslet paa Als, hvor hans Fader, Christian Hansen, der endnu lever, er Smed. Han blev af Stedets Præst, T. M. Sabro, dimitteret til Kiøbenhavns Universitet 1819, og tog 1823 theologisk Embedsexamen med Charact. laud. 1827 blev han udnævnt til Sognepræst til Ballum i Ribe-Stift, hvor han med Iver tog sig af fattigvæsenet; 1830 af Hertugen af Augustenborg kaldet til Nottmark paa Als, hvorfra han igjen 1845 forflyttedes til Igen paa samme D. 1848 blev han bestykket til Biskop over Als og Wro (hvorhos han vedblev at være Præst i Igen); og f. A. blev han Ridder af Danebrog. Efter den første Waabenstilstand i den slesvigiske Krig 1848 blev han, tilligemed Amt-

mand, Conferentsraad **Johannsen**, udnævnt af den danske Regiering til Medlem af den Commission, som under Vaabensfilstanden skulde bestyre begge Hertugdømmerne i Kongen af Danmarks Navn; men da Oprørspartiet gjorde Modstand, og denne understøttedes fra tysk Side, maatte begge udtræde af Commissionen, og deres Virksomhed indskrænkede sig derpaa til Verne Als og Fers. Biskop **Hansen** er siden 1828 gift med **Anna Margrete Schwensen**, en Datter af afdøde Consistorialraad **Christ. Schwensen**, Præst i Herup paa Als. (Autobiographie, vedspøiet det til Bispevielsen 1849 af Bisk. **Mynster** udgivne Program: „Om Hukommelsen“.)

X.

Island.

a. Biskopper i Skálholt.

1. **Gisfur Einarsen**, skal have været af en gammel og anseet islandsk Familie; hans Fader heed **Einarr Sigvaldsen**. Han blev opdraget af sin Fæster **Saldora**, den sidste Abbedisse i Kirkjubæ-Kloster, som, da hun mærkede hans gode Anlæg og Lærelyst, sendte ham til den gamle Biskop **Ogmund Paulsen** i Skálholt. Denne fattede Godhed for den 16aarige begavede Ungling, og lod ham paa sin Bekostning reise til Hamborg for at uddanne sig videre. Fra Skolen i Hamborg begav **Gisfur** sig til Høiskolen i Wittenberg, og blev, ved at høre **Luther** og **Melanchthon**, overbevist om Sandheden af den nye Lære, som han fra den Tid var af Hiertet hengiven. Ved sin Tilbagekomst blev han af denne Grund forskudt af Biskop **Ogmund**, og maatte i nogen Tid søge Livsophold for sin Moder og Søskende ved Fiskerie; siden blev han dog igien tagen til Raade af sin gamle Belynder, da denne trængte til hans Hielp. **Ogmund** gjorde ham endog til sin Diaconus, sendte ham 1536 i et Brev til Erkebiskop **Oluf Engelbrechtsen** i Trondhjem; og da han selv, som var 70 Aar gammel og blind, var betænkt paa at resignere, anbefalede han ham hos Kong **Christian III.** til at blive hans Efterfølger. **Gisfur** reiste da til Kiøbenhavn, fik 1540 Stadsfæstelsesbrev af Kongen, hvori det paalagdes ham at vaage over, „at det hellige Evangelium, Guds rene Ord, blev præ-

biket og lært klart og reent for den menige Mand over alt Skálholt Stift efter Ordinantsens Lydelse"; og kort derpaa blev han indviet af Palladius i Frue-Kirke til den første evangeliske Superintendent i Skálholt. Men Kirkeordinantsens Indførelse paa Island vakte megen Modstand baade hos Præsterne og Almuen, som opæggedes af den gamle Biskop Dgmund og den stridbare Biskop paa Holum, Jon Aresen; først efterat Dgmund var ført fangen til Danmark¹⁾, kunde Gissurs Bestræbelser for at affkaffe de papistiske Ceremonier og skaffe Ordinantsen Lydighed i Landet nogenlunde lykkes. For at faae Præsterne til at foretrække ordentligt Egtekab for det usædelige Levnet, der var en naturlig Følge af Coelibatet, udgav Christian III. 1545 den Forordning, at de islandiske Præsters Egtehustruer og deres Børn skulde arve alt deres, Esterladenskab; og Biskoppen foregik med Exemplet ved selv at gifte sig. Han sørgede med Iver for Præsternes Dannelsse, og lod det derfor være sig magtpaaliggende at skaffe den første islandiske Oversættelse af det Nye Testament (trykt i Moeskilde 1540) og en Oversættelse af Ant. Corvini Postil (Moskø 1546), hvilke hans aandsbeslægtede Ben Oddur Gotkalksen²⁾ havde udarbejdet, den størst mulige Udbredelse. Gissur oversatte selv nogle af det Gamle Testaments Bøger paa

---

¹⁾ Han tilbragte sine sidste Leveaar i Sore-Kloster, og skal der være begravet. ²⁾ Denne Mand (en Søn af den næstsidste catholiske Biskop paa Holum, Gotkalk), som ved sine Oversættelser blev et saa virksomt Redskab for Reformationens Udbredelse paa Island, vilde dog ikke indtræde i den geistlige Stand, men blev Laugmand 1554, og omkom 1557 ved at drukne i en Flod. Jfr. om ham Dän. Biblioth. VIII. S. 41—44.

Islandsk, af hvilken Oversættelse Salomos Ordsprog udkom trykt paa Holum 1580. Efter 8 Aars følgerige Virksomhed døde denne Islands første evangeliske Lærer 1548 i en Alder af omtrent 40 Aar. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. III. S. 214—15; L. Harboes „Første Afhandl. om Reformationen i Island“ i Kiøbenh. Selskabs Skrifter V. S. 232—302; *Finni Johannæi* Histor. ecclesiast. Islandiæ, III. p. 244—80.)

2. **Martin Ginarsen**, født paa Stadarstad i Skálholt-Stift, hvor hans Fader var Præst. Han blev fra sit 9de til 18de Aar opdraget til Studeringer hos en Esvoger i England; efter sin Hjemkomst drev han først i et Par Aar Kiøbmandshandel i det sydlige Island, men kom siden til Biskop Øgmund, og blev af ham viet til Præst, hvorpaa han succederede sin Fader paa Stadarstad. Efter Gísjur Ginarsens Død 1548 forsamlede Præsterne og Almuen i Skálholt-Stift sig i Bispegaarden, for at vælge hans Eftermand, og Valget faldt paa Martin Ginarsen, som strax derefter reiste til Kiøbenhavn for at faae Stadfæstelse af Kongen; og efter at have opholdt sig Winteren over i den theologiske Professor, Dr. Joh. Macchabæus's Huus, hvis Underviisning han nød, og underkasted sig en Examination af Biskop Palladius, blev han 1549 af denne indviet til Biskop. Uagtet han medbragte et kongeligt Bæstkræmelsesbrev, blev han dog kort efter sin Hjemkomst overfaldet og fangen af Jon Aresen, som efter Biskop Gísjurs Død med Magt havde trængt sig ind i Skálholt-Stift. Først da denne Reformationens voldsomme Modstander i det følgende Aar var bleven fængslet og henrettet, fik Martin Ginarsen sin Frihed og tiltraadte sit Embede. Under

et senere Ophold i Kiøbenhavn 1555 udgav han den første islandste Psalmebog, giennemseet af Valladius, som ogsaa skrev Fortalen dertil, og foregede den med nogle af sine egne Arbejder³). Biskop Martin Einarssen manglede sin Formands Kraft og Dygtighed, og beskri- ves som en Mand af stille Sind og ringe Evner; han nedlagde Bispeembedet 1556, og levede derefter som Privatmand til sin Død 1570. (Hans Levnet i Pon- topp. Ana. III. S. 215—16, *Finni Johannæi* Hist. eccles. Island. III. p. 280—97; jfr. L. Harboes „Anden Afhandl. om Reform. i Island“ i Kiøbenh. Selsk. Skr. VII. S. 5—93.)

- 3. Gisle Jonsen**, f. 1513 paa Gaarden Graungerde, hvor hans Fader, Præsten Jon Gislesen, dengang boede. Ligesom begge sine Formænd kom han i sin Ungdom til Biskop Ogmund, og vandt i den Grad denne Indsigt, at han satte ham til Præst ved Skálholt-Domkirke. Under sit Ophold hos Ogmund blev han ved Omgang med Gísfur Einarssen og Oddur Gotstalfsen, vundet for den nye Lære, men maatte ligesom disse omhyggeligt skjule sin forandrede Tænkemaade for den gamle Biskop. Da Gísfur selv havde bestøget Bispestolen, blev Gisle Jonsen ham en trofast Medarbejder i Reformationens Tjeneste; hvorfor han ogsaa 1546 blev bestiftet til Præst i Selárdal og Biskoppens Officialis (Provst) i Bardestrands Syssel. For at undgaae Jon Aresens Forfølgelse, af hvem han var sat i Ban, flygtede han 1550 til Kiøbenhavn, hvor han opholdt

---

³) Jfr. Valladius's Levnet i Theolog. Tidsskr. 4de B. 2det H. S. 150.

fig i **Palladii** Huus indtil det følgende Aar, da han vendte tilbage med den Expedition, Kong **Christian III.** sendte op til Island for at gjøre Ende paa Urolighederne, hvilke imidlertid vare ophørte efter **Jon Arfens** og hans Sønners Henrettelse. Han tiltraadte nu atter sit Præstekald i **Selárdal**; blev 1556 eenstemmig valgt til Biskop over **Skálholt**-Stift⁴⁾, og reiste det næste Aar atter til **Kjøbenhavn**, hvor han under dette Ophold lod trykke nogle theologiske Smaafrister paa Islandsk, og 1558 blev indviet til Biskop af **Palladius**. I 30 Aar forestod han Stiftet med Iver og Nidkærhed, sørgede med lige Omhu for Kirken og Skolen, og bestræbte sig med Held for at faae udryddet Levningerne af den gamle Overtro og den almindeligt herskende Usædelighed. Biskop **Gisle Jonsen** døde pludseligt paa en Visitationsreise 30 Aug. 1587 i en Alder af 74 Aar; han er Stamfader til en meget talrig Afkom — saavel Embedsmænd og berømte Lærde, som Almuesfolk — der er udbredt over hele Island. (Hans Levnet i **Pontopp.** Ann. III. S. 216, **Finni Joh.** Hist. eccl. Isl. III. p. 297—332, **Giesfings** Jubellærere I. S. 87—114; S. 115—57 indeholder en Fortegnelse over hans Efterkommere.)

4. **Oddur Einarsen**, f. 1559 ved Mødruvallé-Kloster; hans Fader var Præst i **Holum**-Stift. Han blev dimitteret fra den lærde Skole paa **Holum** til **Kjøbenhavn**s

---

4) **Gisle Jonsen** var allerede 1550 af Kong **Christian III.** selv bleven anbefalet Geistligheden i **Holum**-Stift til Biskop istedetfor **Jon Arfen**; jfr. **Harboes** Afhandl. i **Kjøbenh. Selsk. Skr.** VII. S. 38.

Universitet; opholdt sig som Student i nogen Tid hos **Tyge Brahe** paa Hveen, hvor han studerede Mathematik og Astronomie, og blev siden Provst eller Viceprovst ved Communitetet. 1586 blev han ved sin Tilbagekomst til Island ansat som Rector ved Holum=Skole, og 1588, da han kun var 29 Aar gammel, valgt til Biskop i Skálholt, hvilket Stift han forestod i 42 Aar. Oddur Einarson fortsatte i dette lange Tidsrum sin Fормands Bestræbelser for at ordne Kirkes og Skolevæsenet og forbedre Sæderne; han samlede et stort og kostbart Bibliothek, som dog ved Bispegaardens Brand kort før hans Død gik tilgrunde tilligemed hans egne Manuscripter, og roses i det Hele som en meget lærd Biskop, men dables for Vindejsyge og Nepotisme. Han døde 28 Dec. 1630, 71 Aar gammel, og efterlod af sit Ægteskab med **Helga Jonsdatter**, en Sønnens=Datter af den oftnævnte Biskop **Jon Aresen**, flere Børn, af hvilke **Gisle** blev Faderens Eftermand paa Bispestolen. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. III. S. 216—17, *Finni Joh.* Hist. eccl. Isl. III. p. 332—56.)

5. **Gisle Oddsen**, f. i Skálholt 1593, var en Søn af den foregaaende Biskop. Fra Skálholt=Skole blev han 1613 dimitteret til Kjøbenhavns Universitet; ved sin Hjemkomst til Island blev han 1616 Præst ved Domkirken, og 1621 Rector ved Skolen i Skálholt, men endnu f. N. Præst i Staffholt, og to Aar senere i Holt. Efter sin Faders Død blev han 1631 valgt til Biskop over Skálholt=Stift, skiondt et stort Partii modsatte sig hans Valg. Gisle Oddsen, som især berømmes for sin Veltalenhed, og iøvrigt vidste at forene Venlighed mod sine Undergivne med Alvor i sin Embedsførelse, var kun

Biskop i 7 Aar; under et Ophold paa Thingstedet Thingvalle døde han 2 Jul. 1638, kun 45 Aar gammel, uden at efterlade sig Børn. (Hans Levnet i *Finni Johann.* Hist eccles. Island. III. S. 594—602.)

6. Mag. **Brynjölf Sveinsen**, f. 14 Sept. 1605 i Holt i den vestlige Deel af Island, hvor hans Fader, **Svein Simonsen**, var Præst og Provst; ved sin Moder nedstammende han fra Biskop **Jon Aresen**. Fra Skálholt-Skole blev han 1624 dimitteret til Kiøbenhavn's Universitet; efter at have studeret her i 5 Aar, vendte han tilbage til Island, og bragte det imidlertid saa vidt i sit græske Studium, at, da han igien 1631 kom til Kiøbenhavn, kunde han med saadan Værdighed tale Græsk med den derværende forinthiske Præbyter **Ticephorus**, at han vakte den lærde Grækers Beundring, og tildrog sig Biskop **Hans Poulsen Resens** særdeles Opmærksomhed; hvorfor ogsaa Biskoppen 1633 bestilte Brynjölf, som da tog Magistergraden, til Corrector ved Roeskilde-Cathedral-skole. 1638 forlod han Skolen for at rejse udenlands, hvortil han havde faaet et Stipendium; men, da han imidlertid havde begivet sig op til Island for at ordne sine Anliggender før Afreisen, og Biskop **Wisle Oddsen** just dengang døde, blev Brynjölf ganske uventet valgt til Biskop i Skálholt, og skøndt han frabad sig denne Værdighed, maatte han dog det følgende Aar modtage Kaldelsen ifølge Kong **Christian IV.s** Befaling, for hvem han personlig aflagde sin Trofsabsæed i Glückstadt; hvorpaa han underkastede sig en Examinations af Biskop **Brodmand**, og 5 Mai 1639 af denne blev indviet til Bispe-Embedet. Som Biskop havde han store Fortienester af sit Stift, for hvilket han i en-

hver Henseende var en ligesaa dygtig som nidfiær Tilfynsmand. Skålholt lærde Skole fik ved hans utrættelige Omhu et betydeligt Opving; og den falskefærdige Domkirke besørgede han gienopbygget. For sin ualmindelige Lærdom, saavel i de gamle classiske Forfattere, som i de nordiske Antiquiteter og den islandske Historie, stod han i en saadan Anseelse, at Kong Frederik III. efter den lærde Stephani Død 1650 udnævnte ham til kongelig Historiograph, hvilket Embede han dog undskyldte sig for at modtage; hvorimod han lovede, hvad han ogsaa omhyggeligt holdt, at sammensøge gamle islandiske Haandskrifter og historiske Documenter⁵). At det saaledes var ham, det skyles, at det berømte Pergaments-Haandskrift af den poetiske Edda, som han opdagede 1643, og som egentlig er det eneste, ligesom det er det ældste og fuldstændigste i sit Indhold af Nordens mythiske Sagn, blev bevaret for Efterverdenen: vilde alene giøre hans Navn ubødeligt. Med de berømteste Statsmænd og Lærde i Danmark stod han i Brevverling, fornemmelig med Stephanius og Ole Worm; og Marc. Meibom og Vilh. Lange overdroge ham endog at afgiøre deres lærde mathematiske Tvistigheder. Af hans betydelige lærde Arbejder er intet kommen for Lyset; hvorved man især maa beklage, at hans Commentar til Saxo (Pericula s. conjectanea in Saxonem Gramm.), der i Manuscript bevaredes i Universitetsbibliotheket, gik tilgrunde med dette i den store kopenhavnske Brand 1728; dog er endeel af dette Arbejde, som han havde meddeelt Stephanius,

---

⁵) Jfr. Werlauffs Hist. Efterrein. om det store kongel. Bibliothek, 2. Udg. S. 29.

- anbragt i dennes Noter til Saxo; ligesom ogsaa Breve fra ham til D. Worm ere indførte i dennes Brevsamling. Han siges (hos Pontoppidan) at have havt endeel Tilbøielighed for den catholske Lære, som han i fortrolige Samtaler med andre Lærde ikke lagde Skjul paa. Efter at have 1674 overdraget sit Embede til Mag. Thord Thorlaksen, som allerede 1669 var udnævnt til hans Eftermand, døde denne berømmelige Biskop 5 Aug. 1675 i en Alder af henved 70 Aar. Hans kostbare Bogsamling blev efter hans Død adspлтt, da han ingen Efterkommere efterlod sig. Han havde havt megen Sorg af sin Familie; hans eneste Søn døde ung under et Ophold i England; og Datteren, som han havde givet en lærd Opdragelse, gjorde sig skyldig i et Feiltrin, og døde kort derefter. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 256—58, Worms Lex. over lærde Mænd II. S. 453—56, Finni Joh. Hist. eccles. Isl. III. p. 602—64, Blochs Bidrag til Roeskilde-Domskoles Hist., 2det H. S. 8—10.)
7. Mag. Thordur Thorlaksen, f. 14 Aug. 1637 paa Holum, var en Søn af den 3die evangeliske Biskop sammesteds, Thorlak Skulesen. Han blev 1656 dimitteret til Universitetet fra Holum-Skole, og ved sin Tilbagekomst til Island 1660 ansat som Rector ved samme Skole. 1663 reiste han udenlands giennem Tydskland, Frankrig og Nederlandene; opholdt sig halvaandet Aar i Wittenberg, hvor han udgav en Afhandling om Island, som han offentlig forsvarede, og tog efter sin Tilbagekomst fra denne Reise 1667 Magistergraden i Kjøbenhavn. 1669 blev han af Kong Frederik III. udnævnt til Brynjölf Sveinsens Efterfølger

paa Skálholt-Bispestoel, og 1672 indviet til Biskop; hvorpaa han opholdt sig hos sin Broder Gisle, der var Biskop i Holum, og hjalp ham i hans Forretninger indtil 1674, da han selv tiltraadte Bispeembedet i Skálholt. Efter sin Broders Død flyttede Thordur det bekiendte Bogtrykkerie, som deres Stamfader, Biskop Gudbrand Thorlaksen, havde oprettet paa Holum, derfra til Skálholt 1685, og lod en Mængde Bøger trykke der i de følgende Aar⁶). I sine sidste Leveaar var han bestandig sengeliggende, og døde 16 Marts 1697 i sit 60de Aar. (Hans Levnet i Pontopp. Aæn. IV. S. 258—61, *Finni Joh.* Hist. eccl. Isl. III. p. 664—81.)

8. Mag. **Jou Thorfelsen Vidalin**, f. 21 Marts 1666 i Garde paa Alptanes, hvor hans Fader, Thorfel Arngrimsen, en Søn af den lærde Arngrim Jonsen, og selv bekiendt for sine physiske og naturhistoriske Kundskaber, var Præst. Han kom 1687 til Kiøbenhavns Universitet; efter at have studeret her i to Aar og taget theologisk Examen, lod han sig hverve, og gjorde i de næste to Aar Tjeneste som Soldat i et Marinregiment. Efter at være bleven løskioht herfra, og vendt tilbage til Island, blev han først 1692 ansat som Conrector ved Skálholt-Skole; derpaa det følgende Aar bekliffet til Præst ved Domkirken, og 1696 paa sit Fødested Garde; men han vedblev at opholde sig hos Biskop Thord Thorlaksen for at besørge Forretningerne un-

---

⁶) Sinn Jonsen opregner i sin Kirkehistorie S. 677—78 hense ved et halvhundrede Skrifter, udgivne af Biskop Thordur i Aarene 1686—1697; deriblandt Landnámabók, Kristnisfaga og Dlaf Tryggvafens Saga.

der hans Sygdom; blev ogsaa saa Dage før hans Død befuldmægtiget til Stiftets Officialis, og af den døende Biskop i en Skrivelse til Kongen anbefalet til at blive hans Eftermand. Vidalin reiste dervaa til Kiøbenhavn, hvor det lykkedes ham ved hans lærde Landsmand Arne Magnusens Indflydelse hos Kong Christian V.s meget formaende Yndling, Geheimeraad og Oversecretair Matth. Moth, at erholde den kongelige Udnævnelse til Biskop i Dec. 1697⁷⁾; og næste Aar blev han Magister. I 22 Aar beklædte Vidalin Bispestolen med megen Dygtighed, indtil han paa en Reise til en af sine Venners Begravelse blev syg og døde i sit Telt efter saa Dages Forløb 30 Aug. 1720 i sit 55de Aar. Han ansees i sit Fædreland for dets fortrinligste latinske Digter og meest begavede Taler. Vidalins islandske Huus-Bo-stil, der udkom første Gang 1718, er et udmærket homiletisk Arbeide; den ansees tillige fra Sprogets Side for et classisk Værk i den nyere islandske Literatur, og de mange Udgaver, den har oplevet (13de Udg. Kbh. 1838, 4.), vidne om dens store Udbredelse blandt Forfatterens Landsmænd. I Manuscript efterlod han sig blandt Mere en islandsk Oversættelse af det Nye Testamente med kritiske og exegetiske Anmærkninger, som ikke er udkommen i Trykken. Han var gift med den hollandske Biskop Jon Vigfusens Datter Sigrid;

---

⁷⁾ Finn Jonsen beretter i sin Kirkehistorie S. 684, at Vidalin ved sin Ankomst til Danmark uventet fandt en farlig Mebbeiler i en Dansker, som blev stærkt anbefalet af den berømte Sæhelt Niels Juul. Herved maa dog bemærkes, at Niels Juul var død 8 Apr. 1697, altsaa før Vidalins Ankomst til Kiøbenhavn.

deres to Børn bøde unge. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 261—63; *Finni Joh.* Hist. eccl. Isl. III. p. 682—95; af Finn Magnusen i *Minnerva* 1803, II. S. 300—3; Jon Sigurdsson: *Ágrip* af æfti Jóns biskups Vidalsins i *Ný Félagsrit*, 1847 S. V—XVI.)

9. Mag. **Jon Arnesen**, f. 1665 i Dyrefjord, hvor hans Fader, **Arne Loptsen**, dengang var Præst; han var, ligesom Biskop **Brynjólf Sveinsen**, en Efterkommer af Biskop **Jon Arsen**. Fra Skálholt-Skole blev han dimitteret til Kiøbenhavns Universitet; efter at have taget theologisk Examen, vendte han tilbage til Island, og blev 1692 ansat som Conrector og 1695 som Rector ved Holum-Skole, som han derpaa bestyrede i 12 Aar. 1707 blev han kaldet til Præst paa Stad, og det følgende Aar beklædt til Provst over Strande-Syssel; 1721 udnævntes han til Biskop over Skálholt-Stift, og fik kort efter Titul af Magister. Ogsaa Jon Arnesen indtager en Plads blandt Islands dygtigste og lærdeste Biskopper; han overholdt strengt Kirketugten, havde omhyggeligt Tilsyn med Præsternes Embedsforelse, og viste megen Velgiørenhed mod værdige Frængende; besad lærde Kundskaber ikke blot i Theologie, men ogsaa i Sprog, Mathematik og Astronomie, og udgav adskillige Skrifter, blandt hvilke især hans islandske Calendarium efter den nye Stil (Holum 1707) og hans Forklaring af Luthers Catechismus (Kiøbenh. 1722, og siden ofte opl.), som fandt almindelig Udbredelse paa Island, fortiene at mærkes. Han døde 8 Febr. 1743 i sit 78de Aar. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 263—65, *Rothes* Danske Mænds og Qvindes berømmel.

Eftermæle II. S. 501—12, *Finni Joh.* Hist. eccl. Isl. III. p. 695—714, *Giesfings* Jubellærere I. S. 492—501.)

- 10. Olaf Gislefen**, f. 1690 paa Gaarden Nyabø ved Krißvif. Efter at være bleven dimitteret fra Skálholt-Skole, blev han antaget til Amanuens af Biskop Vidalin, som 1716 beffikkede ham til Præst ved Domkirken; 1726 forflyttedes han herfra til Odde, og det næste Aar blev han Provst over Rångárvalle-Syssel. 1744 blev han af Ludv. Zarboe, der 1741 af den danske Regiering var sendt op til Island som General-Kirke-Visitator, indstillet som „vel bekiendt for sin Fromhed“ tilligemed en anden Provst, der blev mere anbefalet for Lærdom, som de værdigste til at beklæde Skálholt-Bispestoel, der Aaret iforveien var bleven ledig; og skjøndt han ved sin Ankomst til Kiøbenhavn frabad sig denne Værdighed, haade fordi han ikke havde studeret ved Universitetet, var af svageligt Helbred, og i det Hele ikke følte sig Embedet voren, fik han dog 1747 den kongelige Udnævnelse. I Henscende til Gyner og Lærdom stod denne Biskop ikke lidet under de fleste af sine Formænd; men han besad megen Retskaffenhed og en elskværdig Character, og var derfor almindelig yndet, skjøndt enkelte Præster oversaae ham. Han forestod kun Stiftet i noget over 5 Aar, og døde 2 Jan. 1753. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 265—66, *P. Péturssons* Hist. eccles. Island. p. 472—74.)

- 11. Dr. Finn Jonsen (Finnus Johannæus)**, f. 16 Jan. 1704 i Hitárdal, hvor hans Fader, Jon Galdorsen, var Præst og Provst. Efter sin Dimission fra Skál-

holt-Skole kom han 1725 til Kiøbenhavn's Universitet, hvor han tog theologisk Examen 1728. I Kiøbenhavn's Ildbrand s. A. mistede han den største Deel af sine egne Klæder og Bøger, medens han var beskæftiget med at redde sin Belynder Arne Magnusens kostbare literaire Skatte fra Luerne. Det næste Aar vendte han tilbage til Island, hvor han 1732 blev beskikket til Præst i Reikholt og Provst over Borgarfjords Syssel efter sin afdøde Farbroder. Efter at have fungeret som Officiaris eller vicarierende Biskop i Skálholt-Stift 3 Gange: 1743, 1745—1747 og 1753, blev han i det sidste Aar udnævnt til Biskop paa Holum; men, da han ved sin Ankomst til Kiøbenhavn 1754 medbragte Efterretningen om Biskop Olaf Gislesens Død, beskikkedes han til dennes Eftermand paa Skálholt-Bispestoel. Som Biskop indlagde han sig store Fortjenester baade af Stiftets Geistlighed og Folkets Dphsning, og erhvervede sig desuden et berømt Navn ved sin Værdom, især som Forfatter af den i det Foregaaende ofte nævnte udførlige Historia ecclesiastica Islandiæ (4 Bind, udf. i Kiøbenh. 1772—78). Han var derfor ogsaa saa anset ved Hofet, at han ved Arveprinds Frederiks Formåling 1774 var den eneste Biskop, der blev udnævnt til Dr. theol.⁸⁾

---

⁸⁾ Dette er saameget mere mærkværdigt, som Doctorværdigheden ikke engang blev tilbeelt Siællands lærde og dygtige, ogsaa af det islandske Kirkevæsen saa fortiente Biskop Ludv. Garboe, da dog alle de andre siællandske Biskopper have haft den theologiske Doctorgrad undtagen Hersleb, som var Magister. Omvendt ere Finn Jonsen og hans Søn og Efterfølger Hannes Finsen de eneste islandske Biskopper, som have faaet den theologiske Doctorværdighed.

I sin høie Alderdom fik Finn Jonfen sin Søn, **Jannes Sinsen**, 1777 adjungeret i Embedet; han døde 23 Jul. 1789 i sit 86de Aar, efter at have tient i Kirken i 57 Aar, 22 Aar som Provst og 35 som Biskop. (Hans Levnet i Acta academ. Haun. 1774; Die & Jings Jubels lærere II. 2det B. S. 345—48; hos Worm III. S. 389—91; af Finn Magnusen i Minerva 1803, II. S. 321—23, og i *Péturssons* Hist. eccles. Island. p. 474—79.)

- 12. Dr. Jannes Finfen (Johannes Finnæus)**, f. 8 Mai 1739 i Reikholt, var en Søn af den foregaaende Biskop. Dimitteret fra Skalholt-Skole 1755, begyndte han s. A. sine academiske Studier, og udgav 1759—1760 „Kristinrøtt Vikverja“ med latinist Oversættelse og Anmærkninger, hvilket Værk, foruden en Belønning af det theologiske Facultet, ogsaa skaffede sin 20aarige Forfatter et anseet Navn for Lærdom, og var Begyndelsen til en Række vigtige literaire Arbejder (hvoriblandt Udgaven af „Islands Landnåma Bók“ 1774); 1763 tog han theologisk Examen. Foruden lærde Syssler var han ogsaa i Kiøbenhavn beskæftiget med Underviisning, og blev 1766 ansat som Lærer i Mathematik for Enkedronning Sophie Magdalenes Pæger, men vendte det følgende Aar efter sin Faders Anmodning tilbage til Island, og opholdt sig derpaa 3 Aar i Skalholt, hvor han deels fortsatte sine videnskabelige Arbejder, deels hjalp sin Fader i hans Embedsforretninger, indtil 1770, da han efter Grev Otto Thotts Indbydelse atter reiste ned til Kiøbenhavn. Vel blev Greven kort efter styrtet, da Struensee kom til Roret; men Biskop Jarboe tilbød Finfen frit Ophold i sit Huus, hvorved det blev ham muligt fremdeles at

leve for Videnskaberne og nyde Dugang med Hovedstadsens mange berømte Lærde paa den Tid: Lupdorph, Suhm, Orev Thott, Zielmstjerne, Klevenfeld, Langebek, Schøning o. Fl., som alle agtede ham høit. 1772 ledjagede han den berømte Retslærde Kosod Anfer paa en videnskabelig Rejse til Stokholm og Upsala, paa hvilken Rejse det lykkedes ham at opdage adskillige hidtil ubekjendte og ubenyttede, tildeels islandste Manuscripter, vedrørende den oldnordiske Historie, hvilke efterhaanden bleve offentliggjorte. Efter sin Faders Døstod han sig 1775 kalde af ham til Præst ved Skalholt-Domkirke, og blev tillige af Kongen udnævnt til Diöcialis eller Stiftsprovst i Skalholt-Stift, men vedblev dog endnu i nogen Tid at opholde sig i Kjöbenhavn og at deeltage i den arnemagnæanske Commissiöns Arbejder, indtil han 1777 blev beskikket til adjungeret og succederende Biskop i Skalholt-Stift; hvorpaa han først i 12 Aar var sin Faders Medhjælper, og ved dennes Død 1789 blev virkelig Biskop. I Anledning af Kronprinds Frederiks (Kong Frederik VI.) Formaling det følgende Aar blev Hannes Finsen udnævnt til Dr. theol., ligesom hans Fader 16 Aar tidligere ved en lignende Fæst i Kongehuset. Ogsaa i Udlandet nød denne i Henseende til Character, Værdom og Enbødsdygtighed lige udmærkede Biskop⁹⁾ megen Anseelse; han stød i Brevverling med mange berømte Lærde, var Medlem af forskjellige udenlandske lærde Selskaber, og blev optaget som

---

⁹⁾ Han kaldes af Suhm „magni patris magnus filius, non solum Islandiæ, immo septentrionis ornamentum“ (Itis og Hebe 1796 S. 384 f.).

Medlem af det kongel. antiquariske Selskab i London. Biskop Finsen døde 4 Aug. 1796 i sit 58de Aar. Han var to Gange gift; hans Enke, Valgerd Jonsdatter, giftede sig siden med Steingr. Johnsen, som blev hans anden Efterfølger paa Bispestolen; hun har nu overlevet sin første Mand paa 55de Aar. (Hans Levnet i *Aðisaga Hannesar Finnssonar, Leiráögörðum* 1797; af Finn Magnusen i *Minerva* 1803, II. S. 323—28; i *Péturssons Hist. eccles. Island.* p. 479—84.)

13. **Geir Jonsen Vidalin**, blev 1797 Biskop i Skálholt-Stift, og 1801 Biskop over hele Island. (See nedenfor S. 269—70.)

b. Biskopper paa Holum.

1. **Olaf Hjaltesen**, var Søn af en Smed, eller efter andre Angivelser af en Klokker ved Holum-Domkirke, og født i Slurninge af det 15de Aarhundrede. I sin Ungdom blev han sendt til Bergen, i hvis Skole han i 6 Aar nød Underviisning; og efter sin Tilbagekomst til Island blev han viet til Præst af den næstsidste catholske Biskop paa Holum, Gotskalk. 1524 fulgte Olaf Hjaltesen, som da var Præst ved Holum-Domkirke, med Jon Aresen, der var valgt til Biskop paa Holum, paa hans Rejse til Trondhjem; og han skal her have svaret for denne paa de Spørgsmaal, som Erkebiskoppen før Indvielsen forelagde ham paa Latin, eftersom Jon Aresen selv var ukyndig i dette Sprog. Han stod ogsaa i stor Anseelse og Indest hos denne Biskop, som 1527 gjorde ham til Provst, 1539 gav ham det ind-

bringende Kald Laufås, og 1542 sendte ham tilligemed sin Søn og Svigersøn til Kiøbenhavn for at undskylde, at han ikke selv indfandt sig efter Kongens Befaling. Under sit Ophold i Kiøbenhavn blev Olaf Hjaltesen, ved Omgang med Palladius og de andre lærde Theologer, overbevist om den lutherste Læres Sandhed; og før sin Afreise lovede han Kongen at bestræbe sig for dens Forkyndelse i Holum-Stift. Dog hengik 7 Aar, inden han 1549 begyndte at prædike den nye Lære for sin Menighed i Laufås; og da Biskop Jon Aresen, paa Efterretningen herom, stævne ham for sig, var han saa svag, til Biskoppens store Glæde at fornegte sin Overbeviisning; men han fortrød det snart, og prædikede atter frimodigt mod de papistiske Bildfarelser; hvorfor Biskoppen paa ny indstævne ham til et Præstemøde, og da han her uforsærdet aslagde sin Bekjendelse, blev han sat i Ban og voldelig udstødt af Forsamlingen. Da han ikke længer troede sig sikker i Island, flygtede han 1550 til Kiøbenhavn, hvorfra han i det følgende Aar vendte tilbage med de Krigsskibe, Christian III. sendte op til Den, efter at være bleven udnævnt af Kongen i Apr. 1551 til Superintendent over Holum-Stift. Imidlertid havde Scenen ganske forandret sig; Jon Aresen var bleven henrettet, og den nye Biskop fandt derfor ingen Modstand ved at tiltræde sit Embede. I de 17 Aar, i hvilke Olaf Hjaltesen forestod Holum-Stift, bestræbte han sig for at indrette Kirkevæsenet i Overensstemmelse med Kirkeordinantsen, udrydde den papistiske Overtro og afskaffe de catholske Ceremonier; han oversatte adskillige Psalmer paa Islandsk, udgav det saa kaldte Dominicale ell. en Samling af Collecter, Epistler

og Evangelier i Modersmaalet for alle Narets Søn- og Helligbørn¹⁰⁾, og sørge for, at en latinff Skole blev oprettet paa Holum. Han døde 16 Jan. 1569. (Hans Levnet i L. Harboes „Kurze Nachricht von der isländ. Bibelhist.“ i Dän. Biblioth. VIII. S. 46—49; Pontopp. Ann. III. S. 217—18; Finni Johann. Hist. eccles. Island. III. S. 357—68; Giesjings Jubel- læreré I. S. 69—87.)

2. **Gudbrand Thorlaksen**, f. 1542 paa Stadarbakke, hvor hans Fader, Thorlak Hallgrimsen, var Præst. Han blev sat i den af hans Formand paa Bispestolen nylig oprettede Latinskole paa Holum, hvorfra han blev dimitteret 1560; to Aar derefter kom han til Kiøbenhavn's Universitet, og blev af Niels Hemmingsen optaget i dennes Huus. Efter sin Tilbagekomst til Island 1564 blev han først ansat som Rector ved Skálholt Skole, og 1567 kaldet til Præst paa Breidabólstað, hvilket Kald han dog i det følgende Aar forlod, da han i Anledning af en Retsfag maatte giøre en Reise til Kiøbenhavn. Han var derpaa en kort Tid Rector paa Holum indtil 1570, da han af Kong Frederik II. blev udnævnt til Biskop sammesteds, skiondt Stiftets Geistlighed havde valgt Præsten Sigurd Jonsen, en Søn af den bekendte Biskop Jon Arefsen. Saasnart Gudbrand Thorlaksen var bleven Biskop, sørge han for at forbedre Geistlighedens oeconomicke

---

¹⁰⁾ Det udkom 1562, trykt paa Breidabólstað hos den første Bogtrykker i Island, Jon Matthiasen, af svensk Herkomst. Jfr. Dänische Biblioth. VIII. S. 44—46.

Stilling, idet han baade udvirkede, at Kongen skienkede de fattige Præster Tillæg til deres Løn, og selv anviste Udskilling af Bispestolens Indtægter til samme Brug; og da den kongelige Lehnsmænd **Joh. Bucholtz** siden forholdt Geistligheden Kongens Gave, forsvarede han kraftigt dens Ret, hvorved han paadrog sig Lehnsmændens Fiendskab. Men det, som især har gjort denne Biskop berømt, er Oprettelsen af Bogtrykkeriet paa Holum og Udgivelsen af de mange og vigtige Bøger i Modersmaalet, som han der lod trykke. Allerede under den sidste catholske Biskop Jon Aresen var et Bogtrykkerie omtr. 1530 oprettet paa Holum, hvorfra det siden forflyttedes til Breidabólstað¹¹⁾, og derfra til Nupufell; dette ufuldkomne Bogtrykkerie tilforhandlede Biskop Gudbrand sig for at faae det nedlagt, og indkøbte med stor Bekostning Alt, hvad der hørte til et fuldstændigt Bogtrykkerie, som derpaa blev anlagt paa samme Sted, men senere forflyttet til Holum. Saa længe han levede, tog han sig med største Iver af dette Bogtrykkerie, forøgede det stadigt med nye Materialier, som han for det Meste lod kjøbe i Hamborg, hvorfra han ogsaa forskrev en Bogbinder, og udskar selv i Træ en stor Mængde Figurer og Bogstaver. Af de for største Deel theologiske og af Biskoppen selv forfattede eller oversatte Skrifter, som han udgav fra sit Officin, og hvis Tal beløber sig til 86¹²⁾, er især at mærke hans fuldstændige islandske Bibeloversættelse efter Luther, som udkom 1584 i Fol.; 1609 udgav han

---

¹¹⁾ See Anmærkn. 10.   ¹²⁾ De findes opregne hos Finn Jonsen S. 378—81, og hos Giesing S. 167—73.

færfilt det Nye Testament i 8.¹³⁾ Hans Omhu for Kirkens Bedste sees ogsaa af de mange Synodalanordninger, han udfædte; ligeledes indførte han over hele Stiftet Ungdommens Confirmation eller Overhørelse før den første Altergang, og udgav et lille Skrift derom. En i det Foregaaende berørt vidtløftig Proces, som han førte for at værne om sin Morfaders Ære og vindicere Familien de ham fradømte Eiendomme, forarsagede ham megen Uleilighed lige til hans sidste Levetid; Sagen kom endog for Kongen og Rigsraadet; og da Biskoppen i sine Forsvarsskrifter havde ladet sig forlede af Hefstighed til at fremføre ærerørige og ubeviislige Sigtelser mod sine Modstandere, stod han endog i Fare for at miste sit Embede, men slap dog med en Bøngebod. Biskop Gudbrand døde som Subelbiskop 20 Jul. 1627 i en Alder af 85 Aar, efter at have beklædt Bispestolen i over 56 Aar; han havde, foruden tre Børn med sin Husfru, en uøgte Datter Steinun, som var Moder til hans Efterfølger paa Bispestolen, Thorlak Skulesen; og han er Stamfader til talrige Efterkommere. I sin Alderdom var han meget svagelig, og fik derfor efter sit Duffe sin Slægtning, den for sin Lærdom berømte Præst Arngrim Jonsen, til Medhjælper, saa at denne fra 1624 i Biskoppens tre sidste Leveaar ene bestyrede Embedet. Efter den gamle Biskops Død blev han ogsaa

---

¹³⁾ Om Biskop Gudbrand gif i Island et Sagn, lig det om Luther, medens han var beskæftiget med sin Bibeloversættelse paa Wartburg: at, da han havde begyndt Arbejdet, oversmurt Diævelen to Nætter i Rab det, der var skrevet om Dagen. Ifr. om denne Biskops Bibeludgaver Dän. Biblioth. VIII. S. 53—102.

af Stiftets Geistlighed valgt til hans Eftermand, men frabad sig denne Værdighed¹⁴). (Biskop Gudbrands Levnet af Arngrim Jonsen: Athanasia Gudbr. Thorlacii, Hamb. 1630; i Pontopp. Ann. III. S. 218—21; *Finni Joh.* Hist. eccl. Island. III. p. 368—443; Giesfings Jubellærere I. S. 158—210; hans Efterkommere findes i det tilslæbte Slægtregister S. 221—47.)

- 3. Thorlaf Skulesen**, f. 24 Aug. 1597 i Svartárdal, var en Dattersøn af den foregaaende Biskop. Han blev opdraget af sin Morfader paa Holum; efter at være dimitteret fra Skolen sammesteds, kom han 1616 til Kiøbenhavns Universitet, og blev ved sin Tilbagekomst 1619 beskikket til Rector ved Holum=Skole, og 1624 tillige viet til Præst ved Domkirken af sin Morfader, hvilket var den gamle Biskops sidste Embedsforretning. Efter dennes Død 1627 blev han eenstemmigt af Geistligheden valgt til Biskop, da Arngrim Jonsen, paa hvem Valget først var faldet, undskyldte sig for at modtage det. I 28 Aar forestod Biskop Thorlaf berømmeligt Holum=Stift, og fortsatte sin Formands Bestræbelser for ved Bogtrykkeriet at udbrede nyttige Skrifter; saaledes lod han trykke flere af den bekjendte tydske Theolog Joh. Gerhards Opbyggelseskrifter i islandske Oversættelser, og en ny Udgave af sin Morfaders Bibeloversættelse, giennemseet og forbedret efter den saakaldte Christian IV.s

---

¹⁴) Arngrim Jonsen døde 27 Jun. 1648, 80 Aar gl.; hans Levnet findes i Finn Jonsens isl. Kirkehist. III. S. 443—49 blandt de holumske Biskopper, og i Giesfings Jubellærere II. 2det B. S. 32—40. Han er Stamfader til den berømmelige vidalinske Slægt, hvoraf Island har havt to Biskopper (Giesfing II. 2. S. 46—51).

Bibel, hvortil han fik Understøttelse af denne Konge, og som udkom 1644 i Sol.¹⁵⁾ Han døde 4 Jan. 1656 i sit 59de Aar, og efterlod sig flere Børn, af hvilke den ældste Søn Gisle blev Faderens Eftermand paa Holum-Bispestoel, og Thordur Biskop i Skálholt¹⁶⁾. (Hans Levnet i L. Harboes „Kurze Nachr. von der isl. Bibelhist.“ i Dän. Biblioth. VIII. S. 127—29; Pontopp. Ann. III. S. 221—22; *Finni Joh. Hist. eccl. Isl.* III. p. 715—25.)

4. **Gisle Thorlaksen**, f. 7 Nov. 1631 paa Holum, var en Søn af den foregaaende Biskop. Han blev 1649 dimitteret fra Holum-Skole til Kiøbenhavns Universitet, og efter sin Tilbagekomst ansat som Rector ved samme Skole 1654. Dette Embede bestyrede han kun i halvandet Aar; thi efter sin Faders Død 1656 blev han, mere paa Grund af den Anseelse, hvori denne og hans Formand, Familiens Stamfader Gudbrand Thorlaksen, havde staaet, end for sin egen Dygtighed, af Stiftets Geistlighed valgt til Biskop, skøndt han endnu ikke var 25 Aar gammel. Biskop Gisle Thorlaksen har udgivet en islandsk Postil ell. Forklaring over de aarlige Søn- og Festsdages Evangelier, og Luthers lille Catechismus paa Islandsk, hvilke oftere ere oplagte. Han døde 22 Jul. 1684, efter at have beklædt Bispestolen i 27 Aar. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 266—67, *Finni Joh. Hist. eccl. Isl.* III. p. 725—30.)

---

¹⁵⁾ Jfr. om denne Bibeludgave Dän. Biblioth. VIII. S. 102—27. ¹⁶⁾ Biskop Thorlak Skulesen er Stamfader til Familien Thorlacius.

5. **Jon Vigfusen**, f. 1643; hans Fader, **Vigfus Gislesen**, var først Rector paa Holum, derpaa i Skálholt, og tilsidst Sysselman. Denne Mand blev Biskop paa en besynderlig Maade. Efter at have giennemgaaet Skálholt-Skole og studeret et Par Aar i Kiøbenhavn, blev han 1666 beskikket til Sysselman i Island, men 1673 fradømt dette Embede, fordi han havde giort sig skyldig i ulovlig Handel med fremmede Kiøbmænd til Skade for det octroierede islandske Handelscompagnie. Han begav sig strax derefter til Kiøbenhavn, og udvirkede her det følgende Aar — som der siges, ved Beskikkelse¹⁷⁾ — hos Storcantsleren Grev Griffensfeldt, at han fik kongeligt Ventebrev paa Holum-Bispestoel; hvorpaa han vendte tilbage til Island med Ordre til Biskop Brynjólf Sveinsen i Skálholt at indvie ham til Biskop. Det varede imidlertid 10 Aar, inden Bispestolen blev ledig; og først 1684 tiltraadte han Embedet. I de 6 Aar, i hvilke han derpaa forestod Holum-Stift, laae han ibeligt i Strid med Geistligheden, som ikke vilde staae under en Biskop, der baade var uærdig til at beklæde det høieste Embede i Kirken, og beskikket dertil paa en saa uregelmæssig Maade; og der fremkom heftige Befylninger imod ham for glentagen uberettiget Handel, Alager, Udsuelse af Bispestolens Bønder m. m. Under den Sag, som derfor blev anlagt mod Biskoppen,

---

¹⁷⁾ Det var idetmindste 1676 en af Anlagpuncterne mod Griffensfeldt, at han havde taget 400 Rdl. af Jon Vigfusen for at giøre ham til Biskop i Island, „endstgindt Personen dertil var ganske uduelig“. Jfr. Griffensfeldts Brevet i Hofmanns Gisterret. om danske Adelsm. III. S. 124.

døde han pludseligt, ligesom han stod i Begreb med at reise til Thinget, 30 Jun. 1690 i en Alder af 47 Aar. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 267—68, *Finni Joh. Hist. eccl. Isl. III. p. 730—36.*)

6. **Cinar Thorsteinsen**, f. 21 Febr. 1633 i Hvamm, hvor hans Fader var Præst. Han blev dimitteret fra Holum=Skole, og kom 1650 til Kiøbenhavn's Universitet. Efter her at have taget theologisk Examen 1654, blev han ved sin Tilbagekomst til Island ansat først som Hører og derpaa som Rector ved Holum=Skole. 1660 blev han kaldet til Præst i Mule, hvilket Embede han forestod i 31 Aar. Da Bispestolen var bleven ledig ved Jon Vigfusens Død, blev han tilligemed Provst **Bjørn Thorleiffen** 1691 sendt til Kiøbenhavn, for at En af dem kunde blive beskikket til Biskop; Kongen udnævnte Cinar som den Valgte til Biskop, men bestemte tillige, at Bjørn skulde være hans Efterfølger; hvorpaa Begge bleve indviede af Biskop **Bagger**. Og saa Cinar Thorsteinsen, der roses for Lærdom og Nidkærhed, og tillige var almindelig yndet, beklædte kun Bispestolen i faa Aar; han døde 9 Oct. 1696 i sit 64de Aar. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 268—69; *Finni Joh. Hist. eccl. Isl. III. p. 736—39.*)
7. **Mag. Bjørn Thorleiffen**, f. 1663 i Odde, hvor hans Fader, **Thorleif Jonsen**, var Præst og Provst over Rångårvalle=Syssel. Efter at have studeret ved Kiøbenhavn's Universitet, blev han ved sin Tilbagekomst til Island først 1687 sin Faders Medhjælper, og efter hans Død 1690 hans Efterfølger. Det næste Aar sendtes han, som ovenfor anført, i Anledning af det fore-

staaende Bisppevalg, til Kiøbenhavn, hvor han udnævntes og indviedes til succederende Biskop paa Holum, og tillige fik Magistergraden; og ved sin Formands Død 1696 tiltraadte han Bisppeembedet. 1704 købte han Bogtrykkeriet, som Biskop Thordur Thorlaksen i Skálholt havde flyttet fra Holum til Skálholt, hvor det derpaa havde været i 19 Aar, af bemeldte Biskops Søn, og lod det atter føre tilbage til Holum; hvorpaa han i de 6 Aar, han endnu levede, udgav adskillige værdifulde Skrifter. Biskop Bjørn Thorleiffen døde 1710, 47 Aar gammel. (Hans Levnet i Bontopp. Ann. IV. S. 269—71; *Finni Joh. Hist. eccl. Isl. III. p. 739—43.*)

8. **Stein Jonsen**, f. 30 Aug. 1660 i Hjalatabakke i Holum=Stift, hvor hans Fader, **Jon Thorgeirsen**, var Præst¹⁸⁾. Han blev dimitteret fra Holum=Skole, og kom 1686 til Kiøbenhavns Universitet, hvor han studerede i to Aar, og tog theologisk Examen. Efter sin Tilbagekomst til Island var han Præst paa forskellige Steder, og sidst paa Setberg. Da Holums Bisppestol 1710 blev ledig, reiste han ned til Kiøbenhavn for at søge Embedet, hvilket han ogsaa i det følgende Aar erholdt ved Biskop Worms Anbefaling. Han skaffede Holum=Stift uomtvistet Besiddelse af Bogtrykkeriet ifølge Biskop Gudbrand Thorlaksens Testament, og benyttede det til at udgive mange theologiske Skrifter, som for en Deel vare forfattede eller oversatte af ham selv¹⁹⁾; deriblandt en ny islandsk Bibeloversættelse, som

---

¹⁸⁾ **Jon Thorgeirsen**, der døde som Jubellærer 1674, havde i 4 Egteføder 34 Børn, af hvilke Biskoppen var det 27de. ¹⁹⁾ De findes, 24 i Tallet, opregnede hos Giesing S. 488 flg.

udkom 1728 i Fol.²⁰) Biskop Stein Jonsen døde Natten mellem 2 og 3 Dec. 1739 i sit 80de Aar, efter at have været Biskop i 28 Aar. (Hans Levnet i *Poussopp*. Ann. IV. S. 271—72; *Finni Joh.* Hist. eccl. Isl. III. p. 744—50; *Giesfings* Jubellærere I. S. 485—92.)

9. Haldor Brynjólfsen, f. 15 Apr. 1692 paa Sau- rum i Skálholt-Stift; hans Fader, Brynjólf Asmund- sen, beklædte et Dommerembede. Han blev 1715 dimit- teret fra Holum-Skole til Kiøbenhavns Universitet, men allerede det følgende Aar kaldet til Præst paa Utfsárum, hvor han tilbragte 20 Aar indtil 1736, da han blev forflyttet til Stadarstad; og to Aar derefter blev han Provst over Snæfellsnes-Eyðsel. 1740 reiste han til Kiøbenhavn for at søge Holum-Bispestoel, som han dog ikke denne Gang erholdt; thi i Begyndelsen af det føl- gende Aar blev Præsten ved Citadellet Frederikshavn, Ludv. Harboe, bestiftet til som General-Kirke-Visitator at reise op til Island for at ordne Kirke- og Skole- væsenet paa hele Den, og interimistisk fungere som Bi- skop paa Holum²¹). Da Harboe fratraadte denne Virk- somhed, anbefalede han Provst Haldor Brynjólfsen til at blive Biskop paa Holum, hvorpaa denne ogsaa 1746 fik den kongelige Udnævnelse, og 25 Martz s. A. blev indviet af Biskop Hersleb tilligemed Harboe, der under sit Ophold i Island var bleven bestiftet til Biskop i Trondhiem. Haldor Brynjólfsen beklædte kun Bispestolen

---

²⁰) Jfr. om denne tredje islandske Bibeloversættelse Dän. Biblioth. VIII. S. 132—41.   ²¹) Jfr. den Harboe meddeelte Instruction i Pétursføns iel. Kirkehist. S. 463—70.

i 6 Aar; svageligt Helbred nødte ham til at rejse til Kiøbenhavn for at søge Lægehielp, og paa denne Rejse døde han 28 Oct. 1752. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 272—73; *Péturssons Hist. eccl. Island.* p. 485—91.)

10. **Gisle Magnússen**, f. 12 Sept. 1712 paa Grens-jadarstad, hvor hans Fader var Præst. Han blev prievat dimitteret 1731 til Kiøbenhavns Universitet, hvor han tog theologisk Examen. Efter sin Tilbagekomst til Island blev han 1737 ansat som Rector ved Skálholt-Skole, som han derpaa bestyrede i 9 Aar indtil 1746, da han blev kaldet til Præst paa Stadarstad og Provst over Snæfellsnes-Syssel. 1755 blev han udnævnt til Biskop paa Holum, efterat Finn Jonsen, som først var udseet til at beklæde denne Bispestoel, var bleven Biskop i Skálholt. I 24 Aar bestyrede Gisle Magnússen Holums-Stift med megen Dygtighed, skjøndt han havde flere Vanskeligheder at kæmpe med, som Dyrtid, der i Aarene 1755—1757 i høi Grad hiemsøgte især den nordlige Deel af Den²²⁾, og Dvægsyge; han sørgede for, at de faldefærdige Kirker bleve restaurerede, og Præsterens Stilling forbedret, og vaagede omhyggeligt over, at de opfyldte deres Pligter. Han døde 8 Marts 1779 i sit 67de Aar. (Hans Levnet i *Péturssons Hist. eccl. Island.* p. 491—97; hans Familie i *Giesjings Jubelæær.* I. S. 230—31.)

---

²²⁾ I Aaret 1757 siges 1100 Mennesker at være omkomne af Hunger og Kulde. Biskoppen udvirkede et kongeligt Rescript om Col-lecters Indsamling i alle danske og norske Kiøbsteder for at afhjælpe Dyrtiden.

11. **Jon Leitsen**, f. 8 Aug. 1716 paa Gyri, hvor hans Fader var Præst. Han dimitteredes fra Skålholt-Skole 1736; blev 1740 kaldet til Præst i Dtrardal, og nogle Aar derefter udnævnt til Provst i Barbastrands Syssels; herfra forflyttedes han 1755 til Præst i Gaulverjabæ, og blev 1775 Provst over Arnes-Syssels. 1780 blev han udnævnt til Biskop paa Holum, men døde allerede det næste Aar, 16 Nov. 1781. (Hans Levnet i *Péturssons Hist. eccl. Island.* p. 498—99; hans Familie i *Giesfings Jubell.* II. 2det B. S. 47.)
12. **Arne Thorarensen**, f. 19 Aug. 1741 i Hjarðarholt, hvor hans Fader var Præst og Provst. Han blev dimitteret fra Skålholt-Skole, og kom 1761 til Kiøbenhavns Universitet, hvor han tog theologisk Examen 1766 med Characteren laud. Efter sin Tilbagekomst til Island underholdt han sig ved Underviisning, indtil han 1769 blev kaldet til Præst paa Seltjarnarnes, hvortil Reykjavik hører. 1781 forflyttedes han til Ddø, og blev s. A. Provst, men allerede det følgende Aar udnævnt til Biskop paa Holum, hvilket Embede han dog først tiltraadte 1784, efter at være indviet af Biskop Valle, og kun bestyrede i 3 Aar. Han døde 5 Jul. 1787 i sit 46de Aar. (Hans Levnet i *Péturssons Hist. eccl. Isl.* p. 499—500.)
13. **Sigurd Stephansen**, f. 1744 i Høstuldsstadir, hvor hans Fader var Præst. Han blev 1765 dimitteret fra Holum-Skole til Kiøbenhavns Universitet, hvor han tog theologisk Examen 1767. Efter sin Tilbagekomst til Island blev han først 1768 Conrector ved Holum-Skole; 1773 Præst til Rødruvalle-Kloster; herfra forflyttedes

han 1781 til Hølgafell, og blev kort efter Provst over Snæfellsnes-Eyðsel. 1789 blev han udnævnt til Bisfop paa Holum; han døde 1798. (Hans Levnet i *Péturssons Hist. eccl. Isl.* p. 501.)

c. Biskopper over hele Island.

1. **Geir Jonsen Vidalin**, f. 26 Oct. 1762²³) i Laufás, hvor hans Fader, **Jon Jonsen Vidalin**, var Præst og Provst over Thingeyar-Eyðsel²⁴). Da han var 6 Aar gammel, mistede han begge sine Forældre, saa Dage efter hinanden; men blev med faderlig Omhu opfostreret af en af sin Faders Venner, Bonden Arne Bjarnefen, som holdt ham til Studeringer. Fra Holum-Skole kom han 1780 til Kiøbenhavn, og blev det følgende Aar privat dimitteret til Universitetet; her beskæftigede han sig, foruden med philologiske og theologiske Studier, tillige med Philosophie og Mathematik, hvori han gav sine Medstuderende Veiledning, og tog 1784 philologisk, og 1789 theologisk Examen, begge med Charact. laud. Strax derefter reiste han tilbage til Island med en Anbefalingskrivelse fra det kongel. danske Cancellie til at befordres til et af de bedste Skole paa Den, og blev 1791 af Bisfop Hannes Sinsen kaldet til Præst i

---

²³) Efter hans til Ordenscapitlets Archiv indsendte Vita; i *Péturssons Kirkehist. og Hundrups Gfsterretn.* om philol. Cand. angives 27 Oct. 1761. ²⁴) Han var, ligesom Bisfop Jon Vidalin i Skálholt, en Gfsterkommer af den lærde Arngrim Jonsen; jfr. dennes Slægtregister i *Giesfings Jubellærere II.* 2det B. S. 46—51.

Reykjavik. Efter denne Biskops Død blev Vidalin 1797 udnævnt til Biskop i Skálholt, og indviet af Biskop Sigurd Stephansen paa Holum; og da denne Bispestoel det næste Aar blev ledig, og det bestemtes at forene begge Stifter, blev han 2 Oct. 1801 beskikket til Biskop over hele Island. 1817 udnævntes han til Ridder af Dannebrog. Den lærde, dygtige og velgiørende Biskop Vidalin døde 20 Sept. 1823; han havde, da han blev Præst i Reykjavik, 1792 ægtet Sigrid Galdorsdatter, en Sønnedatter af Bisk. Finn Jonsen og Enke efter Vidalins Formand i Embedet, Gudmund Thorgrimsen. (Hans Levnet i F. Thaarups Fædrelandske Nekrolog S. 337—40; *Péturssons Hist. eccl. Isl.* p. 502—4; jfr. *Hundrups Biograph. Efterretn. om philolog. Candidater*, S. 44.)

2. **Steingrim Johnsen**, f. 14 Aug. 1769 i Præstegaarden Myrum; hans Fader, John Johnsen, var dengang Præst til Thykkebæ-Kloster. Han gif først i Skálholt-Skole, og kom, da denne nedlagdes, senere i Reykjavik-Skole, som blev oprettet i dens Sted. Efter at være dimitteret herfra, tilbragte han et Par Aar i sit Hiem, og blev 1790 antaget til Amanuensis af Biskop Hannes Sinsen, i hvilken Stilling han forblev indtil Biskoppens Død 1796; hvorpaa han endnu tilbragte 4 Aar hos hans Familie som Lærer for hans Børn og nogle andre unge Mennesker. Han kom derfor først til Universitetet i sit 31te Aar 1800, og tog f. A. examen artium; 1803 underkastede han sig theologisk Embedsexamen med *Charact. laud. et quid. egregie*. Efterat han derpaa i to Aar havde arbejdet i Kiøben-

havn som Stipendiarius ved den arnemagnæanske Com-mission, og tillige som Volontair i det danske Cancellies geistlige Departement, blev han 1805 ansat som Lector i Theologie og øverste Lærer ved den lærde Skole, som i dette Aar atter forflyttedes fra Reykjavik til Bes-safstad; 1810 kaldet til Præst i Odde, og 1812 tillige Provst over Rångárvalle-Syssel; og i Mai 1824 ud-nævnt til Biskop over Island. 1828 blev han Ridder af Danebrog, 1836 Danebrogsmand, og 1841 Comman-deur af Danebrog. Efter 21 Aars hæderlige Virksom-hed som Biskop døde Steingrim Johnsen, almindelig elsket og savnet, 14 Jun. 1845. Han havde 1806 ægtet Valgerd Jonsdatter, Enke efter Biskop S. Sin-sen; hun lever endnu²⁵). (Autobiographie, vedføjet det til hans Bispevielse af Bisk. F. Münter udgivne Program: De rebus Ituræorum, 1824; Biographie i *Péturssons* Hist. eccl. Isl. p. 505—7; jft. *Ersklevs* Forfatter-lex. I. S. 793—94.)

- 3. Helgi Gudmundsen Thorderfen**, f. 8 Apr. 1794 i Reykjavik, hvor hans Fader, Gudmund Thorderfen, var Factor ved den flensborgske Handel. Efter Faderens Død blev han opdraget af sin Stedfader, Præsten Bryn-jólf Sivertsen, som satte ham i Besafstad-Skole; di-mitteret herfra, kom han 1814 til Kiøbenhavn, hvor han s. A. tog examen artium, og 1819 theologisk Ems-bedsexamen med Charact. laud. 1820 blev han kaldet til Præst i Saurbø; 1825 Præst i Odde, og kort efter Provst i Rångárvalle-Syssel; 1835 forflyttet herfra til Domkirken i Reykjavik. 1841 blev han Ridder af

²⁵) Jft. ovenfor S. 255.

Danebrog, og i Sept. 1845 udnævnt til Islands Biskop. Han var 1845 og 1847 kongevalgt Althingsmand, og blev 1849 Medlem af den ved kgl. Rescript af 23 Sept. 1848 bebudede islandske Forsamling. Biskop Thorder-
sen er siden 1820 gift med Ragnheid Stephensen, en Datter af afdøde Amtmand i Islands Vester-Amt, Stephan Stephensen. (Autobiographie, vedføjet det til hans Bispevielse af Biskop Mynster udgivne Program: De illo fratre, ejus Paulus 2 Cor. VIII. 18 mentionem facit, 1846; jfr. Erslews Forf.-Lex. III. B.)

Alphabetisk Register.

- Abfaton**, cath. Bisk. i Roeskilde
 og Erkeb. i Lund . . . . . S. 21. 5.
Ahlefeld, Gotfr., c. B. i Slesv. 46.
Albert ell. **Adelbert**, c. B. i
 Slesv. . . . . 39.
Albert, c. B. i Narkh. . . . . 54.
Albertsen, h., ev. B. i Siæll. 78.
Alrik, c. B. i Dørgl. . . . . 67.
Andersen, A., ev. B. i Ribe . 215.
Andersen, M., ev. B. i Ribe . 219.
Andreas, c. B. i Dørgl. . . . 69.
Andreas Sunesen, c. E. i Lund 5.
Arctander, K. L., ev. B. i Vib. 158.
Arnesen, Jon, ev. B. i Siæll. 251.
Arnold, c. B. i Roesk. . . . . 19.
Asgot, c. B. i Viborg . . . . . 61.
Asker, c. B. og E. i Lund . . 3. 4.
Asker, c. B. i Roesk. . . . . 21.
Asker, c. B. i Ribe . . . . . 48.
Asker, c. B. i Viborg . . . . . 61.
Asmundsen, T., ev. B. i Skaane 109.
Avaco, c. B. i Roesk. . . . . 19.

Bagger, h., ev. B. i Siæll. . . 92.
Balle, K. L., ev. B. i Siæll. . . 98.
Bang, K., ev. B. i Fyen . . . 124.
Bang, Ved., c. B. i Roesk. . . 23.
Bartsker, h., ev. B. i Viborg . 160.
Berthelsen, L., ev. B. i Narkh. 177.
Berthold, c. B. i Slesv. . . . 42.
Bilde, Ove, c. B. i Narkh. . . 60.
Bilde, Torb., c. E. i Lund . . 17.
Bildsøe, P. M., ev. B. i Narkh. 187.
Birch, A., ev. B. i Koll. og Narkh. 189.
Bircherod, J., ev. B. i Nalb. 140.
Birger Gunthersen, c. E. i Lund 14.

Bloch, Jens, ev. B. i Vib. . . 173.
Bloch, J. K., ev. B. i Ribe . . 223.
Bloch, T., ev. B. i Ribe og Fyen 133.
Bockholt, Joh., c. B. i Slesv. 42.
Boisen, P. O., ev. B. i Koll. . 140.
Bonde, Løger, c. B. i Narkh. 57.
Bondo, c. B. i Slesv. . . . . 42.
Bordhardsen, h., ev. B. i Ribe 210.
Bornemann, h., ev. B. i Nalb.,
 og Siæll. . . . . 94.
Bornholm, J. M., ev. B. i Nalb. 146.
Braem, h., ev. B. i Narkh. . . 183.
Brammer, G. P., ev. B. i Koll.
 og Narkh. . . . . 194.
Brochmand, h., ev. B. i Narkh. 181.
Brochmand, J., ev. B. i Siæll. 83.
Brorson, B., ev. B. i Nalb. . . 153.
Brorson, h. A., ev. B. i Ribe 221.
Brostorp, Joh., c. E. i Lund . 14.
Brun, Nicol., c. B. i Slesv. 43.
Bryniølfssen, Sald., ev. B. paa
 Solum . . . . . 266.

Carl d. Røde, c. E. i Lund . . 11.
Christiern, c. B. i Narkh. . . . 54.
Christiern (I.), c. B. i Ribe . 47.
Christiern (II.), c. B. i Ribe . 50.
Christiern (III.) Henningfen,
 c. B. i Ribe . . . . . 52.
Chrysofostomus, Ole, ev. B. i
 Dørgl. . . . . 145.

Daa, Oluf, c. B. i Roesk. . . . 26.
Daugaard, J. B., ev. B. i Ribe 234.
Deichmann, Barth., ev. B.
 i Vib. . . . . 163.

- Dros, Joh., c. E. i Lund . . . 8.
 Durkop, Eggert, c. B. i Slesv. 45.
 Ebbe, c. B. i Marhus . . . 56.
 Eggeward ell. Eisco, c. B. i
 Slesv. . . . . 38.
 Egiuo, c. B. i Dalby og Lund 3.
 Egvard, c. B. i Slesv. . . . 38.
 Eilbert, c. B. i Ddense . . . 30.
 Einarsen, Gissf., ev. B. i Skals-
 holt . . . . . 240.
 Einarsen, Mart., ev. B. i Skalh. 242.
 Einarsen, Odd., ev. B. i Skalh. 244.
 Elias, c. B. i Ribe . . . . 48.
 Erland Erlandsen, c. E. i Lund 7.
 Esbern, c. B. i Slesvig . . . 39.
 Esger, c. B. i Ribe . . . . 50.
 Esger Bønde, see Bønde.
 Esger Juul, see Juul.
 Eßil, c. B. i Roesk. og E. i Lund 20. 4.
 Eßil, c. B. i Ribe . . . . 51.
 Eßil, c. B. i Marh. . . . . 54.
 Eßil, c. B. i Viberg . . . . 61.
 Eßil d. Sorte, c. B. i Slesv. 41.
 Saber, K., ev. B. i Fyen . . 136.
 Sinsen, Hannes, ev. B. i Skalh. 254.
 Sogtmann, K., ev. B. i Ribe
 og Nalb. . . . . 156.
 Sosa, M., ev. B. i Nalb. . . 148.
 Frederik, c. B. i Slesv. . . . 39.
 Sris, Jak. ell. Jeppe, c. B.
 i Børgl. . . . . 70.
 Sris, Jørgen, c. B. i Vib. . . 65.
 Sris, Niels, c. B. i Vib. . . 65.
 Sulbert, c. B. i Ribe . . . . 47.
 Gad, P. C. St., ev. B. i Loll.
 og Fyen . . . . . 138.
 Gerbrand, c. B. i Roesk. . . 19.
 Gerhard ell. Geert, c. B. i Børgl. 70.
 Gerner, G., ev. B. i Vib. . . 162.
 Gerold, c. B. i Ribe . . . . 48.
 Gifco, c. B. i Ddense . . . . 32.
 Gislefen, Olaf, ev. B. i Skalh. 252.
 Gisdesen, J., ev. B. i Marh. . 178.
 Glob, Niels, c. B. i Vib. . . 65.
 Glob, Oluf, c. B. i Børgl. . 68.
 Glud, S., ev. B. i Vib. . . . 161.
 Grand, Joh. ell. Jens, c. E.
 i Lund . . . . . 8.
 Grave, E., ev. B. i Marh. . . 182.
 Gunner, c. B. i Slesv. . . . 39.
 Gunner, c. B. i Ribe . . . . 50.
 Gunner, c. B. i Vib. . . . . 61.
 Gyldenstjerne, Knud, c. B. i
 Ddense . . . . . 36.
 Hagerup, E., ev. B. i Ribe . 224.
 Hansen, A., ev. B. i Marh. . . 178.
 Hansen, Chr., ev. B. i Nalb. . 147.
 Hansen, J., ev. B. paa Nlb. . 238.
 Hansen, P., ev. B. i Fyen . . 134.
 Harald, c. B. i Slesv. . . . 38.
 Harboe, T., ev. B. i Siæll. . . 97.
 Hasebard, W., ev. B. i Vib. . 159.
 Hee, Joh., c. B. i Ribe . . . 50.
 Hee, Jørg., ev. B. i Marh. . . 187.
 Hegelund, P. J., ev. B. i Ribe 204.
 Helimbert, c. B. i Slesv. . . 43.
 Hemmet, J. J., ev. B. i Ribe 207.
 Henrik, c. B. i Lund . . . . . 3.
 Henrik ell. Erik, c. B. i Slesv. 38.
 Henrik (I.), c. B. i Slesv. . . 43.
 Henrik (II.) v. See, c. B. i Slesv. 44.
 Henrik Geertsen, c. B. i Roesk. 25.
 Henrik, c. B. i Børgl. . . . . 67.
 Henrik, c. B. i Neval . . . . 72.
 Heribert, c. B. i Vib. . . . . 61.
 Herman, c. B. i Ddense, Slesv.
 og Ribe . . . . . 30. 39. 20.
 Herman, c. B. i Vib. . . . . 63.
 Hersted, P., ev. B. i Siæll. . . 96.
 Hertz, J. M., ev. B. i Ribe . 227.
 Hind, Joh., c. B. i Roesk. . . 24.
 Hindsholm, E. J., ev. B. i Fyen 123.

- Gjaltesen, Olaf, ev. B. paa
 Solum . . . . . 256.
 Hjort, Ingvar, c. B. i Roesk. 23.
 Hjort, V. Chr., ev. B. i Ribe 226.
 Holm, J., ev. B. i Nalb. . . . 146.
 Homerus, see Drm.
 Hubald, c. B. i Ddense . . . . 30.
 Hvid, Niels, ev. B. i Slaane 110.
 Hygom, P., ev. B. i Nalb. . . 183.

 Illug, c. B. i Nalb. . . . . 54.
 Isarn, c. C. i Lund . . . . . 10.
 Iver, c. B. i Ddense . . . . . 31.
 Iver Munk, see Munk.

 Jakob (I.) Erlandsen, c. B. i
 Roesk. og C. i Lund . . . . . 22. 6.
 Jakob (II.), see Skyrning.
 Jakob (III.) Geertsen, c. C. i Lund 12.
 Jakob (II.) Paulsen, c. B. i
 Roesk. . . . . 23.
 Jakob, c. B. i Ddense . . . . . 31.
 Jakob, c. B. i Slesv. . . . . 42.
 Jakob Splitas, see Splitas.
 Jansen, R., ev. B. i Nalb. . . 153.
 Janson, h. S., ev. B. i Nalb. 188.
 Jareld, see Gerold.
 Jens, see Johan.
 Jerstin, J. D., ev. B. i Ribe . 207.
 Jespersen, A., ev. B. i Hjen 118.
 Johan (I.), see Dros.
 Johan (II.), see Grand.
 Johan (III.), see Saxmand.
 Johan (IV.), see Brostorp.
 Johan (V.), see Was.
 Johan (I.), see Krag.
 Johan (II.), see Hind.
 Johan (III.), see Nyborg.
 Johan (IV.) ell. Jens Ander-
 sen, c. B. i Roesk. . . . . 26.
 Johan (V.) ell. Jens Pedersen,
 c. B. i Roesk. . . . . 26.

 Johan (VI.) ell. Jens Ipsen,
 c. B. i Roesk. . . . . 27.
 Johan (I.) Jensen, c. B. i Od. 31.
 Johan (II.), c. B. i Ddense . . 32.
 Johan (III.) ell. Jens Ovesen,
 c. B. i Ddense . . . . . 33.
 Johan (IV.) ell. Jens Anderf.
 Beldenaek, c. B. i Ddense . 34.
 Johan (I.), c. B. i Slesv. . . 41.
 Johan (II.), see Beckholt.
 Johan (III.), see Skondelev.
 Johan (I.), see See.
 Johan Mikkelsen, c. B. i Bergl.
 og Ribe . . . . . 70. 51.
 Johan (I.) Mørfesen, c. B. i Nalb. 57.
 Johan (II.), see Lange.
 Johan (I.), c. B. i Bergl. . . 68.
 Johan (II.), c. B. i Bergl. . . 68.
 Johan (I.), c. B. i Neval . . 72.
 Johan (II.), c. B. i Neval . . 72.
 Johnsen, Steingr., ev. B. i
 Island . . . . . 270.
 Jonsen, Sinn, ev. B. i Skalb. 252.
 Jonsen, Giste, ev. B. i Skalb. 243.
 Jonsen, Stein, ev. B. paa Solum 265.
 Joseph, c. B. i Bergl. . . . . 69.
 Juul, Kield, ev. B. i Vib. . . 157.
 Juul, Esger, c. B. i Nalb. og
 C. i Lund . . . . . 57. 10.
 Juul, Hartv., c. B. i Ribe . 52.

 Raag, Erik, c. B. i Vib. . . 65.
 Kield ell. Ketil, c. B. i Bergl. 67.
 Ringo, Thom., ev. B. i Hjen 125.
 Knud Gyldenstjerne, see Gyl-
 denstjerne.
 Knud Mikkelsen, c. B. i Vib. 64.
 Roesed, C. D., ev. B. i Ribe 231.
 Krabbe, Erik Johansen, c. B.
 i Ddense . . . . . 33.
 Krasse, Mogens, c. B. i Od. 34.
 Krag, Joh., c. B. i Roesk. . . 24.
 Kragelund, V. J., ev. B. i Ribe 211.

- Krumpen, Styge, c. B. i Bergl. 71.
 Kruse, Ped., c. E. i Lund . . . 13.
 Kyrning, Jak., c. E. i Lund . 11.
 Kønning, M., ev. B. i Nalb. . . 148.
- Lage, c. B. i Vib. . . . . 63.
 Lage Urne, see Urne.
 Lange, Joh. ell. Jens Iversf.
   Lange, c. B. i Nark. . . . . 59.
 Lange, Mads, ev. B. i Nark. 177.
 Laurentius, c. B. i Vib. . . . 62.
 Lausen, Hans, ev. B. i Ribe . 203.
 Larmand, Joh., c. E. i Lund 13.
 Leofdag, c. B. i Ribe . . . . . 47.
 Lintrup, S., ev. B. i Vib. . . 167.
 Livo ell. Elmus, c. B. i Od. 31.
 Lodberg, Chr., ev. B. i Ribe 213.
 Lodberg, Jak., ev. B. i Fyen 130.
 Lodehat, Ped. Jensen, c. B.
   i Nark. og Roedk. . . . . 58.25.
 Lojus, c. B. i Odense . . . . . 31.
 Lyffe, Ped., c. B. i Ribe og
   E. i Lund . . . . . 52.13.
- Madsen, Jak., ev. B. i Nark. 180.
 Madsen, Mog., ev. B. i Skaane 111.
 Madsen, Mort., ev. B. i Nark. 179.
 Madsen, Poul, ev. B. i Ribe
   og Siell. . . . . 78.
 Magnus Nielsen, c. E. i Lund 12.
 Magnus, c. B. i Ribe . . . . . 51.
 Magnus (I.), c. B. i Bergl. . 67.
 Magnus (II.) Johansen, c. B.
   i Bergl. . . . . 69.
 Magnussen, Gisle, ev. B. paa
   Solum . . . . . 267.
 Marcus, c. B. i Slesv. . . . . 38.
 Meyer, P. Krog, ev. B. paa Nls 235.
 Middelboe, S., ev. B. i Ribe . 225.
 Middelfart, M. J., ev. B. i
   Skaane . . . . . 113.
 Mikkelsen, Hans, ev. B. i Fyen 122.
 Mottke, Jak., c. B. i Vib. . . 63.
- Mottke, Svend, c. B. i Bergl. 70.
 Monrad, D. G., ev. B. i Volf. 143.
 Monrad, L., ev. B. i Ribe . . 210.
 Mumme, Chr., ev. B. i Nalb. 153.
 Munk, Iver, c. B. i Ribe . . 52.
 Munk, Oluf, c. B. i Ribe. . . 53.
 Muus, Chr., ev. B. i Ribe og
   Fyen . . . . . 129.
 Mynster, Jak. Pet., ev. B. i
   Siell. . . . . 105.
 Müller, C. R., ev. B. i Fyen 128.
 Müller, J. Pal., ev. B. i Nark. 192.
 Müller, P. E., ev. B. i Siell. 103.
 Müller, T. Chr., ev. B. i Ribe 232.
 Münster, Fred., ev. B. i Siell. 101.
 Møller, Rasm., ev. B. i Volf. 141.
 Mønster, P. S., ev. B. i Nark. 191.
- Narve Jensen, c. B. i Odense 34.
 Nicolaus ell.
 Niels Jensen, c. E. i Lund . 12.
 Niels (I.) Stigsen, c. B. i Roedk. 22.
 Niels (II.) Ipsen, c. B. i Roedk. 25.
 Niels (III.), see Skave.
 Niels (I.), c. B. i Odense . . 31.
 Niels (II.) Jensen, c. B. i Odense 33.
 Niels (I.), c. B. i Slesv. . . . 41.
 Niels (II.), c. B. i Slesv. . . 41.
 Niels (III.), see Brun.
 Niels (IV.), see Vulf.
 Niels Clausen, c. B. i Nark. 60.
 Niels (I.), c. B. i Vib. . . . . 61.
 Niels (II.), c. B. i Vib. . . . . 62.
 Niels (III.), see Glob.
 Niels (IV.), see Friis.
 Niels (I.), c. B. i Bergl. . . . 68.
 Niels (II.), c. B. i Bergl. . . . 69.
 Niels (III.), see Stygge.
 Nielsen, Laur., ev. B. i Nalb. 146.
 Nothold, c. B. i Ribe . . . . . 48.
 Nyborg, Joh., c. B. i Roedk. 24.
- Occc, c. B. i Slesv. . . . . 39.

Oksen, S., ev. B. i Ribe og Aarh. 184.
 Oddo, c. B. i Ribe . . . . . 47.
 Oddsen, Gisle, ev. B. i Skalh. 245.
 Oluf (I.), c. B. i Roesk. . . . . 24.
 Oluf (II.), see Daa.
 Oluf (III.) Mortensen, c. B. i
 Roesk. . . . . 27.
 Oluf (I.), c. B. i Ribe . . . . . 49.
 Oluf (II.), see Munk.
 Oluf, c. B. i Aarh. . . . . 58.
 Oluf Glob, see Glob.
 Oluf (I.), c. B. i Keval . . . . . 72.
 Oluf (II.), c. B. i Keval . . . . . 72.
 Ored, see Harald.
 Orm ell. Omer, c. B. i Ribe 49.
 Orm (I.), c. B. i Bergl. . . . . 67.
 Orm (II.), c. B. i Bergl. . . . . 68.
 Ostrup, P. M., ev. B. i Skaane 112.
 Othinkar hvide d. Aldre, c.
 B. i Ddense . . . . . 30.
 Othinkar hvide d. Nigre, c.
 B. i Ribe . . . . . 47.
 Pagh, Ped., c. B. i Ddense . . . 32.
 Palladius, Niels, ev. B. i Skaane 109.
 Palladius, Ped., ev. B. i Siæll. 75.
 Paul, c. B. i Aarh. . . . . 58.
 Peder (I.) Sarsen, c. E. i Lund 6.
 Peder (II.) Johansen, c. E. i
 Lund . . . . . 11.
 Peder (III.) Jensen, c. E. i Lund 12.
 Peder (IV.), see Kruse.
 Peder (V.), see Luffe.
 Peder (I.), c. B. i Roesk. . . . . 20.
 Peder (II.) Sunesen, c. B. i Roesk. 21.
 Peder (III.) Jakobsen, c. B. i
 Roesk. . . . . 22.
 Peder (IV.), see Bang.
 Peder (V.) Jensen, see Lodehat.
 Peder (I.), c. B. i Ddense . . . 32.
 Peder (II.), see Pagh.
 Peder (I.) Thuresen, c. B. i Ribe 51.
 Peder (III.) Nielsen, c. B. i Ribe 52.

Peder (I.) Vognsen, c. B. i Aarh. 55.
 Peder (II.) Plassen, c. B. i Aarh. 56.
 Peder (III.) Ughætzen, c. B.
 i Aarh. . . . . 56.
 Peder (IV.), c. B. i Aarh. . . . 56.
 Peder (I.), c. B. i Vib. . . . . 62.
 Peder (II.), c. B. i Vib. . . . . 62.
 Peder (III.), c. B. i Vib. . . . . 63.
 Peder, c. B. i Bergl. . . . . 70.
 Plade, see Palladius.
 Plum, S., ev. B. i Fyen . . . 135.
 Podebusk, Teze, c. B. i Ddense 33.
 Podebusk, Valdem., c. B. i Od. 33.
 Pogwisch, Ditt., c. B. i Slesv. 45.
 Poppo, c. B. i Aarh. og Slesv. 54.38.
 Porse, So Magn., c. B. i Aarh. 58.
 Radulf, c. B. i Ribe . . . . . 48.
 Ramus, Chr., ev. B. i Fyen . 131.
 Ramus, Jak., ev. B. i Fyen . 132.
 Reginbrand, c. B. i Aarh. . . . 54.
 Reiner (I.), c. B. i Ddense . . . 30.
 Reiner (II.), c. B. i Ddense . . . 31.
 Resen, S. P., ev. B. i Siæll. 81.
 Resen, S. S., ev. B. i Siæll. 88.
 Ricco, c. B. i Slesv. og Roesk. 39.20.
 Ridwald, c. B. i Lund . . . . . 3.
 Ricolf, c. B. i Ddense . . . . . 30.
 Ringfishing, A. A., ev. B. i
 Aalb. . . . . 147.
 Rosenberg, S., ev. B. i Vib. . . 159.
 Rottbøll, T. M., ev. B. i Vib. 171.
 Rudolf (I.), c. B. i Slesv. . . . 38.
 Rudolf (II.), c. B. i Slesv. . . 38.
 Rudolf (III.), c. B. i Slesv. . . 38.
 Rudolf, c. B. i Bergl. . . . . 68.
 Rønnow, Carl, c. B. i Ddense 34.
 Rønnow, Joach., c. B. i Roesk. 28.
 Sadolin, Jørg. Jensen, ev. B.
 i Fyen . . . . . 117.
 Scavenius, L. M., ev. B. i
 Siæll. . . . . 88.

Schade, Mads, see Lange.
 Seiffell, Sylvest., c. B. i Bergl. 67.
 Simon, c. B. i Densle . . . . . 31.
 Simon, c. B. i Niberg. . . . . 63.
 Sivard, c. B. i Slesvig. . . . . 38.
 Skave, Niels, c. B. i Koesl. . . . . 27.
 Skialm Dognsen, c. B. i Marh. 55.
 Skisning, Jak., ev. B. i Wib. 157.
 Skondelev, Joh., c. B. i Slesv. 43.
 Skotborg, Jørg., c. C. i Lund 15.
 Skulesen, Thori., ev. B. paa Sol. 261.
 Slaghøek, Dider., c. C. i Lund 16.
 Sparre, Niage, c. C. i Lund . . . . . 17.
 Splitas, Jak., c. B. i Ribe . . . . . 51.
 Stangberg, Henr., c. B. i Ribe 52.
 Stephan, c. B. i Ribe . . . . . 48.
 Stephanfen, Sig., ev. B. paa Sol. 268.
 Stigot, c. B. i Koesl. . . . . 23.
 Studsgaard, C. B., ev. B. i Nalb. 154.
 Stygge, Eiler Madsf., c. B. i Marh. . . . . 59.
 Stygge, Niels, c. B. i Bergl. 70.
 Stygge, Ulrik, c. B. i Marh. . . . . 59.
 Svane, Hans, ev. C. i Siæll. 80.
 Sveinsen, Bryni, ev. B. i Skalh. 246.
 Svend Korbagge, c. B. i Koesl. 19.
 Svend (I.), c. B. i Marh. . . . . 54.
 Svend (II.), c. B. i Marh. . . . . 57.
 Svend, c. B. i Wib. . . . . 61.
 Svend (I.), c. B. i Bergl. . . . . 68.
 Svend (II.), see Mollke.

Tausen, Hans, ev. B. i Ribe. 193.
 Teitsen, Jon, ev. B. paa Sol. 268.
 Tetens, P., ev. B. i Wib. . . . . 172.
 Tetens, S., ev. B. i Ribe og paa
 Als . . . . . 236.
 Thestrup, S., ev. B. i Nalb. . . . . 152.
 Thomesen, Ped., ev. B. i Bergl. 145.
 Thorarensen, Arne, ev. B. paa
 Solum . . . . . 268.
 Thorderfen, h. G., ev. B. i Sol. 271.
 Thorkil, c. B. i Neval . . . . . 72.

Thorkell, Thoriav, c. B. i Wib. 64.
 Thorlakfen, Hisle, ev. B. paa
 Solum . . . . . 262.
 Thorlakfen, Gudbr., ev. B. paa
 Solum . . . . . 258.
 Thorlakfen, Thord., ev. B. i
 Skalh. . . . . 248.
 Thorleiffen, Bjørn, ev. B. paa
 Solum . . . . . 264.
 Thorstein, c. B. i Wib. . . . . 61.
 Thorsteinsen, Lin., ev. B. paa
 Solum . . . . . 264.
 Thrugot Thorstensen, c. C. i
 Lund . . . . . 8.
 Thrugot, c. B. i Neval . . . . . 72.
 Thue Nielsen, c. C. i Lund . . . . . 14.
 Thura, L., ev. B. i Ribe . . . . . 216.
 Thuro, c. B. i Ribe . . . . . 48.
 Thøgersen, Ped., ev. B. i Wib. 158.
 Trellund, h., ev. B. i Wib. . . . . 169.
 Truid, c. B. i Bergl. . . . . 68.
 Tuvo, c. B. i Ribe . . . . . 49.
 Tyge, c. B. i Slesv. . . . . 41.
 Tyge, c. B. i Ribe . . . . . 50.
 Tyge (I.), c. B. i Marh. . . . . 56.
 Tyge (II.), c. B. i Marh. . . . . 57.
 Tyge, c. B. i Wib. . . . . 63.
 Tyge (I.), c. B. i Bergl. . . . . 67.
 Tyge (II.) Kierf, c. B. i Bergl. 69.

Uffo Thrugotsen, c. B. i Lund 6.
 Ulfeld, Henn., c. B. i Densle 34.
 Ulfil, c. B. i Marh. . . . . 54.
 Urne, Lage, c. B. i Koesl. . . . . 28.

Val, c. B. i Ribe . . . . . 47.
 Valdemar, c. B. i Slesv. . . . . 40.
 Wandal, h. d. Eldre, ev. B.
 i Wiborg . . . . . 159.
 Wandal, h. d. Yngre, ev. B.
 i Siæll. . . . . 92.
 Wandal, Joh., ev. B. i Ribe. 195.
 Veile, h. K., ev. B. i Nyen . . . . . 120.

- Veite, J. M., ev. B. i Fyen . . 119.
 Vesselin, c. B. i Neval . . . . 72.
 Vidalin, Jon Thorf., ev. B.
   i Skalh. . . . . 249.
 Vidalin, Geir Jonsen, ev. B.
   i Island . . . . . 269.
 Vigfusen, Jon, ev. B. paa Hol. 263.
 Vilhelm, c. B. i Koesk. . . . . 19.
 Vilhelm, c. B. i Neval . . . . 72.
 Villadsen, Ved., ev. B. i Bis. 160.
 Wiltshagen, C., ev. B. i Bis. 167.
 Winstrup, P. d. Eldre, ev. B.
   i Nark. og Siell. . . . . 79.
 Winstrup, P. d. Yngre, ev. B.
   i Skaane . . . . . 115.
 Wisch, Getr. v. d., c. B. i Slesv. 45.
 Worm, Chr., ev. B. i Siell. . . 95.
 Wormordsen, Strands, ev. B.
   i Skaane . . . . . 108.
 Wulf, Nicol., c. B. i Slesv. 44.
 Wærg, Joh., c. E. i Lund . . . 16.
 Woldike, H., ev. B. i Bis. . . 170.
 Ollgaard, H. E., ev. B. i Bis. 175.
-

I Historiske Aarbøger, 2den Deel

hedes endvidere følgende Trykfeil bemærkede og rettede.

- S. 44 Lin. 8. Istedets. „Biskopperne Peder Bang af Roskilde
 og Jens Bang af Odense flygte, den Første“ læs: **Bi-**
skop Peder Bang af Roskilde flygter.
 — 155 Lin. 2 f. n. flotske læs: **norske.**
 — 167 Lin. 5. f. n. Christ. Ulrik læs: **Ulrik Christian.**
 — 183 Lin. 11. „efter 10“ udsettes.
 — 188 Lin. 22 og 23. „Et grønlandsk Compagnie“ o. s. v. ud-
 settes.
 — 192 Anm. 91. Freder. Adolf læs: **Adolf Frederik.**
 — 193 Lin. 9. 23 Apr. læs: **25 Apr.**
 — 195 Lin. 1. Parenthesen „Marts“ udsettes.
 — — Lin. 7. henflyttes til S. 194, nederst. (Det norske Vi-
 denskabers-Selskab stiftedes **1760.**)
 — — i Anm. V. G. Niebuhr læs: **Carsten Niebuhr.**
 — 196 Lin. 2. f. n. Statsphysicus læs: **Stadsphysicus.**
 — 198 Anm. 95. læs: **Generallieut. Schack Carl.**
 — 203 Lin. 14. **Oehlenschläger** f. 1781 læs: **14 Nov. 1779.**
 — — Anm. 5. **Statsretten** læs: **Stadsretten.**
 — 209 Lin. 3. 25 Jun. 1816 læs: **1817.**
 — — Lin. 8. 28 Jan. 1818 læs: **1825.**
 — 213 Lin. 22. „25 Marts“ udsettes; den provisoriske Forord-
 ning om Presseforholdene er af 24 Marts.
 — 240 Lin. 6. f. n. Pag. 135 læs: 155.
 — — sidste Lin. Pag. 169 læs: 160.

Historiske Aarbøger, o. s. v. 1ste Deel. Kiøbenhavn. 1845; indeholdende: Den danske Kongerække fra Gorm den Gamle til Christian VIII. m. m. Priis: 1 Rbd. 32 St. 2den Deel. Kiøbenhavn. 1848; indeholdende: Dansk Chronologie, eller Oversigt efter Aarsfølgen af de betydeligste Begivenheder i den Danske Historie. Priis: 1 Rbd. 32 St. 1ste, 2den og 3die Deel tilsammen: 3 Rbdlr.
